***Ти* МОЖЕШ ДА РАЗБИРАШ БИБЛИЯТА!**

Евангелието според Павел: Римляни

БОБ ЪТЛИ
ПРОФЕСОР ПО ХЕРМЕНЕВТИКА
(ТЪЛКУВАНЕ НА БИБЛИЯТА)

ПОРЕДИЦА УЧЕБНИ КОМЕНТАРИ
НОВ ЗАВЕТ, ТОМ 5

BIBLE LESSONS INTERNATIONAL, MARSHALL, TEXAS
1998
Revised 2008

Bible Lessons International
P. O. Box 1289
Marshall, TX 75671-1289
1-800-785-1005

ISBN 978-0-9661098-3-2

www.BibleLessonsIntl.com

Този труд е посветен
на прекрасната ми приятелка,
помощница и сътрудничка,
радост на живота ми,
моята съпруга

Пеги

Тя ме е насърчавала,
подкрепяла ме е,
и ми е вдъхвала сили
да бъда служител
според Божията дарба.

The New American Standard Bible Update — 1995

Easier to read:

Passages with Old English „thee's" and „thou's" etc. have been updated to modern English.

Words and phrases that could be misunderstood due to changes in their meaning during the past 20 years have been updated to current English.

Verses with difficult word order or vocabulary have been retranslated into smoother English.

Sentences beginning with „And" have often been retranslated for better English, in recognition of differences in style between the ancient languages and modern English. The original Greek and Hebrew did not have punctuation as is found in English, and in many cases modern English punctuation serves as a substitute for „And" in the original. In some other cases, „and" is translated by a different word such as „then" or „but" as called for by the context, when the word in the original language allows such translation.

More accurate than ever:

Recent research on the oldest and best Greek manuscripts of the New Testament has been reviewed, and some passages have been updated for even greater fidelity to the original manuscripts.

Parallel passages have been compared and reviewed.

Verbs that have a wide range of meaning have been retranslated in some passages to better account for their use in the context.

And still the NASB:

The NASB update is not a change-for-the-sake-of-change translation. The original NASB stands the test of time, and change has been kept to a minimum in recognition of the standard that has been set by the New American Standard Bible.

The NASB update continues the NASB's tradition of literal translation of the original Greek and Hebrew without compromise. Changes in the text have been kept within the strict parameters set forth by the Lockman Foundation's Fourfold Aim.

The translators and consultants who have contributed to the NASB update are conservative Bible scholars who have doctorates in Biblical languages, theology, or other advanced degrees. They represent a variety of denominational backgrounds.

Continuing a tradition:

The original NASB has earned the reputation of being the most accurate English Bible translation. Other translations in recent years have sometimes made a claim to both accuracy and ease of reading, but any reader with an eye for detail eventually discovers that these translations are consistently inconsistent. While sometimes literal, they frequently resort to paraphrase of the original, often gaining little in readability and sacrificing much in terms of fidelity. Paraphrasing is not by nature a bad thing; it can and should clarify the meaning of a passage as the translators understand and interpret. In the end, however, a paraphrase is as much a commentary on the Bible as it is a translation. The NASB update carries on the NASB tradition of being a true Bible translation, revealing what the original manuscripts actually say—not merely what the translator believes they mean.

— The Lockman Foundation

СЪДЪРЖАНИЕ

ИНДЕКС НА СПЕЦИАЛНИТЕ ТЕМИ В РИМЛЯНИ

Използвани съкращения в Учебния коментар

AB	Anchor Bible Commentaries, ed. William Foxwell Albright and David Noel Freedman
ABD	Anchor Bible Dictionary (6 vols.), ed. David Noel Freedman
AKOT	Analytical Key to the Old Testament by Йоан Joseph Owens
ANET	Ancient Near Eastern Texts, James B. Pritchard
BDB	A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament by F. Brown, S. R. Driver and C. A. Briggs
BHS	Biblia Hebraica Stuttgartensia, GBS, 1997
IDB	The Interpreter’s Dictionary of the Bible (4 vols.), ed. George A. Buttrick
ISBE	International Standard Bible Encyclopedia (5 vols.), ed. James Orr
JB	Jerusalem Bible
JPSOA	The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation (The Jewish Publication Society of America)
KB	The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament by Ludwig Koehler and Walter Baumgartner
LAM	The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts (the Peshitta) by G. M. Lamsa
LXX	Septuagint (Greek-English) by Zondervan, 1970
MOF	A New Translation of the Bible by James Мо и сл.att
MT	Masoretic Hebrew Text
NAB	New American Bible Text
NASB	New American Standard Bible
NEB	New English Bible
NET	NET Bible: New English Translation, Second Beta Edition
NIDOTTE	New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis (5 vols.), ed. Willem A. VanGemeren
NRSV	New Revised Standard Bible
NIV	New International Version
NJB	New Jerusalem Bible
OTPG	Old Testament Parsing Guide by Todd S. Beall, William A. Banks and Colin Smith
REB	Revised English Bible
RSV	Revised Standard Version
SEPT	The Septuagint (Greek-English) by Zondervan, 1970
TEV	Today’s English Version from United Bible Societies
YLT	Young’s Literal Translation of the Holy Bible by Robert Young
ZPBE	Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia (5 vols.), ed. Merrill C. Tenney

От автора:
Как ще ви помогне този Учебен коментар?

Тълкуването на Библията е рационален и духовен процес, който се стреми да разбере древния вдъхновен свише писател по такъв начин, че посланието от Бога да стане понятно и приложимо в наше време.

Духовният процес е важен, но труден за определяне. Той включва искреност и откритост пред Бога. Необходим е глад (а) за Него, (б) за познаването Му и (в) за служение пред Него. Процесът включва молитва, изповед и готовност за житейска промяна. Неизменна роля в тълкуването има Духът, макар че си остава тайна защо искрени и духовни християни често разбират Библията по различен начин.

Рационалният процес се описва по-лесно. Трябва да сме последователни и да третираме текста справедливо, без да се влияем от лични или деноминационни пристрастия. Всеки от нас е исторически обусловен. Никой не е напълно обективен и неутрален интерпретатор. Този Учебен коментар предлага рационален процес с три тълкувателни принципа за предразсъдъците ни.

Първи принцип

Първият принцип е да отбележим историческата обстановка, в която е писана дадена книга, и конкретния исторически повод. Авторът й е имал цел и основна мисъл. Текстът не може да носи за нас значение, каквото не е замисляно от древния вдъхновен свише автор. Неговото намерение е ключът, а не нашата историческа, емоционална, културна, личностна или деноминационна нужда. Приложението е неразривен спътник на тълкуването, но правилното тълкуване винаги го предхожда. Всеки библейски текст има едно единствено значение. Именно него авторът на текста е искал да предаде на съвременниците си чрез ръководството на Духа. Това значение може да има много различни приложения към различните култури и обстановки. Всички тези приложения следва да бъдат свързани с централната истина на автора. Затова настоящият Учебен коментар се стреми да даде въведение към всяка библейска книга.

Втори принцип

Вторият принцип е да се определят литературните единици. Всяка библейска книга е завършен документ. Тълкувателите нямат право да изолират един аспект на истината, изключвайки други. Затова ще се стремим да проумеем целта на цялата библейска книга, и то преди да тълкуваме нейните части. Една отделна единица – глава, абзац, стих – не може да носи значение, каквото липсва в цялостната книга. Тълкуването трябва да тръгва от дедуктивен подход на цялото към индуктивен подход на отделните части. Настоящият Учебен коментар цели да помага на студента да анализира структурата на всяка литературна единица по абзаци. Разделенията по стих, абзац и глава в нашите Библии не са боговдъхновени, но ни помагат да съзрем къде започва и завършва мисълта.

Тълкуването на ниво абзац (а не изречение, фраза или дума) е ключ към проникването в замисъла на библейския автор. Абзаците се основават на завършена мисъл, често наричана „тема” или „тематично изречение”. Всяка дума, фраза или изречение в абзаца се свързва с тази обща тема. Именно те я ограничават, разширяват, поясняват или оспорват. Истинският ключ към правилното тълкуване да се следи мисълта на автора абзац по абзац с помощта на литературните единици, съставляващи съответната библейска книга. Този Учебен коментар ще подпомага студента в съпоставката на различни съвременни английски преводи на Библията. Те са подбрани, понеже следват няколко специфични теории на превода:

1. Гръцкият текст на *United Bible Society* е ревизираното IV издание (UBS[4]). Този текст е разделен на абзаци от съвременни учени.
2. Преводът *New King James Version* (NKJV) буквален словесен превод, основан на гръцките манускрипти, познати като *Textus Receptus*. Неговите разделения по абзаци са по-дълги от тези в други преводи. Именно по-голямата им дължина е полезна за студента при изследването на цялостни тематични единици.
3. Преводът *New Revised Standard Version* (NRSV) е модифициран буквален словесен превод. Той заема средна позиция между следващите два по-съвременни превода. Неговият подбор на абзаци е доста полезен за определянето на теми.
4. Преводът *Today's English Version* (TEV) е динамично еквивалентен превод на *United Bible Society*. Той се стреми да превежда Библията така, че един съвременен читател на английски да може да разбира значението на гръцкия текст. Често в евангелията той разделя абзаците според говорещия, а не според темата (подобно на NIV). За целите на интерпретацията това не носи особена полза. Струва си да отбележим, че UBS[4] и TEV са плод на едно и също издателство, макар че абзаците им се различават.
5. Преводът *Jerusalem Bible* (JB) е динамично еквивалентен превод, основан на френската католическа традиция. Полезен е за съпоставка на разделянето на текстовете по абзаци от европейска гледна точка.
6. Текстът в цитатите е от осъвремененото издание на *New American Standard Bible* (NASB) от 1995 г. – буквален словесен превод. Настоящият Учебен коментар следва неговия подбор на разделяне по абзаци.

Трети принцип

Третият принцип е да четем Библията с помощта на различни преводи, за да успеем да обхванем възможно по-широк набор от значения (на семантично ниво), каквито може да има дадена библейска дума или израз. Често се случва дадено понятие на гръцки да може да се разбира по различни начини. Затова разнообразните преводи на Библията извежда на преден план тези варианти и ни помага да си обясним защо понякога в гръцките ръкописи се срещат различаващи се думи. Наличието на подобни разночетения не влияе на доктрината, а ни помага да се завърнем възможно най-близо до първоначалния текст, съставен от вдъхновения свише автор.

Настоящият Учебен коментар предлага бърза схема, по която студентът може да проверява интерпретациите си. Тя не е замислена като дефинитивна норма, а по-скоро като информативно и предизвикващо размисли средство. Често наличието на други възможни интерпретации ни помага да не ставаме тесногръди, догматични и деноминационно едностранчиви. Тълкувателите следва да ползват по-широк набор от интерпретативни възможности, за да помнят колко смътно би могло да е понякога същинското значение на древните текстове. Шокиращо е колко малко съгласие съществува между християните, които твърдят, че Библията е техният единствен източник на истината.

Тези принципи са ми помагали да преодолявам голяма част от собствените ми исторически предразсъдъци, принуждавайки ме да се преборвам с древния текст. Надявам се те да се окажат полезни и за вас.

Боб Ътли
Източнотексаски баптистки университет
27 юни 1996 г.

РЪКОВОДСТВО ЗА ЧЕТЕНЕ НА БИБЛИЯТА: В ТЪРСЕНЕ НА ИСТИНАТА

Как можем да опознаем истината? Къде да я открием? Можем ли логически да я проверим? Има ли най-висш авторитет? Съществуват ли абсолюти, които ръководят нашия живот, нашия свят? Има ли животът смисъл? Защо сме тук? Накъде отиваме? Тези въпроси, задавани от всички разумни хора, притесняват човешкия разум още от началото на времето (Екл. 1:13-18; 3:9-11). Спомням си моето собствено търсене на центъра на живота ми. Повярвах в Христос още на ранна възраст най-вече заради свидетелството на значимите хора в семейството ми. С течение на времето обаче въпросите за самия мен и за света наоколо започнаха на назряват. Простите културни и религиозни клишета не докарваха смисъл в нещата, за които четях и които преживявах. Беше период на объркване, търсене, копнежи и често усещане за безпомощност пред лицето на суровия и безчувствен свят наоколо.

Мнозина твърдят, че имат отговори на тези висши житейски въпроси, но след известно изследване и размишление открих, че тези отговори се основават на (1) лични философии; (2) древни митове; (3) лични преживявания или (4) психологически проекции. Нуждая се от някаква степен на верификация, от някакво доказателство, от поне някаква рационалност, върху която да основавам мирогледа си и смисъла на живота си.

Всичко това откривам при изучаването на Библията. Започвам да търся доказателства за достоверността ѝ – и наистина ги намирам (1) в историческата меродавност на Библията, потвърдена от археологията; (2) в прецизността на старозаветните пророчества; (3) в единството на библейското послание, което е излагано над шестнайсет века и (4) в личните свидетелства на хората, чийто живот е бил трайно променен от досега с Библията. Като единна система на вярвания, християнството притежава способността да борави със сложните въпроси на човешкия живот. Това не само осигурява рационална рамка, но и практическият аспект на библейската вярва ми предоставя емоционална радост и стабилност.

Смятах, че съм открил интегриращия център на живота ми – Христос, какъвто го опознавам чрез Писанието. Но това разбиране е било само умствено, а освобождението – само емоционално. Но все още си спомням изненадата и шока, когато започна да ми просветва колко много различни интерпретации на тази книга се защитават, и то понякога дори в рамките на една и съща църква или мисловна традиция. Това откритие ме увери, че боговдъхновението и достоверността на Библията са не краят, а само началото. Как мога да потвърдя или да опровергая разнообразните противоречащи си интерпретации на всички онези трудни текстове в Писанието, излагани от богослови с твърдението, че Библията притежава висш авторитет и достоверност?

Тази задача постепенно се превърна в житейско предизвикателство за мен. Това щеше да стане моето трайно поклонническо пътешествие на вярата ми. Бях уверен, че вярата ми в Христос ми е донесла мир и радост. В същото време умът ми копнееше за абсолюти в контекста (1) на относителността из заобикалящата ме култура (постмодернизъм); (2) на догматизма на различните противоречащи си светогледи (религиите); (3) на деноминационната арогантност около мен. В търсенето си за валидни подходи към интерпретирането на древна литература с изненада откривах своите собствени исторически, културни, деноминационни и личностни пристрастия. Често четях Библията просто с цел да утвърждавам още повече собствените си възгледи. Използвах я като източник на догми, за да нападам околните, същевременно подсилвайки собствените си несигурности и недостатъци. И колко болезнено се оказа за мен това откритие!

Макар че никога няма да успея да постигна пълна обективност, все пак има начин да стана по-добър читател на Библията. Мога да ограничавам собствените си предразсъдъци, като им давам определение и признавам наличието им. Все още не съм се освободил от тях, но поне се възпротивявам на слабостите си. Интерпретаторът често се оказва най-лошият враг на правилното четене!

Нека да изброя някои предварителни настройки, с чиято помощ подхождам към моето библейско изучаване, за да можем да ги изследваме заедно.

I. Предварителни настройки

A. Вярвам, че Библията е единственото вдъхновено свише откровение на единствения истинен Бог. Затова тя трябва да се тълкува в светлината на намерението на първоначалния ѝ Автор (Божият Дух), изложено чрез човешка длан в конкретна историческа обстановка.

B. Вярвам, че Библията е написана с обща цел – за всички хора. Бог лично е предприел да говори на нас ясно в точен историко-културен контекст. Бог не желае да крие истината. Напротив, Той иска да я разбираме! Ето защо Библията трябва да се тълкува в светлината на нейната епоха, а не на нашата. Не е възможно Библията да носи за нас значение, каквото никога не е носела на първите си читатели или слушатели. Тя е разбираема с капацитета на средния човешки ум и използва обичайни човешки комуникативни форми и техники.

C. Вярвам, че Библията има единно послание и предназначение. Тя не си противоречи, въпреки че съдържа трудни и непонятни текстове. Ето защо най-добрият интерпретатор на Библията е самата тя.

D. Вярвам, че всеки текст (освен пророческите) има едно-единствено значение, основано на намерението на първоначалния вдъхновен свише писател. Макар че никога няма да можем да сме абсолютно сигурни в неговото оригинално намерение, множество индикатори ни подпомагат:
   1. жанрът (т.е. литературният стил), с който е изразено посланието;
   2. историческата обстановка и/или конкретен повод за написване;
   3. литературният контекст на цялата книга и на отделните ѝ части;
   4. текстовата подредба (план) на литературните единици и връзката им към цялостното послание;
   5. конкретните граматически черти, с които се изразява посланието;
   6. думите, с които се излага посланието;
   7. паралелните текстове.

Изследването на всяка от тези области се превръща в цел на изследването на самия текст. Преди да поясня методологията на правилното четене на Библията, нека да изложа някои неправилни методики, които се използват днес, които водят до такова разнообразие на тълкувания и които трябва да избягваме.

II. Неправилни методики за четене на Библията

A. Пренебрегване на буквалния контекст на библейската книга. Използване на всяко отделното изречение, фраза или дума като истинно твърдение, несвързано с намерението на автора. Ще го наричаме „пожелателно четене” („proof-texting”).

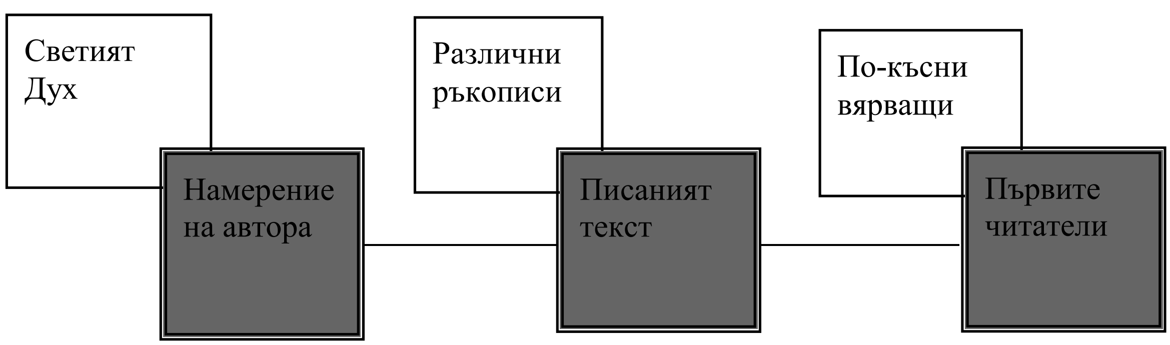
B. Пренебрегване на историческата обстановка на книгата и заменянето ѝ с друга обстановка, която не се подкрепя от текста.

C. Пренебрегване на историческата обстановка на книгата и четенето й като сутрешен вестник, писан само за съвременния отделен християнин.
D. Пренебрегване на историческата обстановка на книгата чрез алегорично четене на текста като някакво философско или богословско послание, несвързано с проблемите на първите читатели или намерението на автора.
E. Пренебрегване на оригиналното послание чрез подмяна с наша собствена богословска система, усвоена доктрина или съвременна проблематика, несвързана с целта и посланието на автора. С такъв подход човек често се стреми да използва Библията, за да докаже правотата си. Тук ще го наричаме „читателски прочит” (т.е. интерпретация според онова значение, което текстът носи за мен самия).

Във всяка човешка комуникация могат да се открият поне три свързани помежду си компонента:

В миналото е имало различни техники на четене, фокусиращи се върху един или друг от горните компоненти. Ала за да можем истински да подчертаем уникалната боговдъхновеност на Библията, е нужна друга диаграма:

Истината е, че и трите компонента следва да се включват в процеса на интерпретация. За целите на верификацията моят процес на тълкуване ще се фокусира върху първите два компонента – намерението на автора и писаният текст. Вероятно причината за това е защото реагирам на различни злоупотреби, на които съм бил свидетел, (а) когато текстът се чете прекалено алегорично или прекалено „духовно” или (б) когато има „читателски прочит” (т.е. тълкуване според онова значение, което текстът носи за мен самия). На веки един етап е възможно да се получи изкривяване. Затова винаги трябва да проверяваме своите мотиви,

предразсъдъци, техники и приложения. Ала как можем да ги проверяваме, ако не разполагаме с никакви граници на интерпретациите, с никакви ограничения, с никакви критерии? Ето тук идва намерението на автора и текстовата структура. Те ми предоставят някакви критерии за ограничаване на обхвата на възможните валидни интерпретации.

В светлината на гореописаните неправилни техники на четене какво можем да кажем за възможните подходи към правилно четене и интерпретиране на Библията, които биха ни дали някаква степен на верификация и състоятелност?

III. Възможни правилни подходи към четенето на Библията

Тук няма да се спирам на отделните техники на тълкуване на различни конкретни жанрове, а по-скоро ще разгледам общите херменевтични принципи, валидни за всички видове библейски текст. За онези, които искат да се поровят още как да четат Библията според различните жанрове в нея, препоръчвам книгата *How To Read The Bible For All Its Worth*, с автори Gordon Fee и Douglas Stuart (Zondervan).

При моята методология читателят най-напред позволява на Светия Дух да осветли библейския текст посредством четири цикъла на личен прочит. Така Духът, текстът и читателят излизат на първо място в процеса. Освен това така читателят се застрахова срещу нежелани въздействия от коментаторите. Често се казва: „Словото хвърля доста светлина върху коментарите.” Тази поговорка цели не да обезцени стойността на съпътстващите коментари, а по-скоро да посочи кога и къде им е мястото.

Трябва да можем да подкрепяме интерпретациите си с помощта на самия текст. Пет области предлагат поне ограничена верификация:

1. за първоначалния автор:
   a. историческата му обстановка
   b. литературният му контекст
2. авторският подбор на:
   a. граматически структури (синтаксис)
   b. употреба на съвременни думи
   c. жанр
3. нашето разбиране
   a. на съответните паралелни пасажи

Трябва да можем да излагаме мотивите и логиката на интерпретациите си. Библията е нашият единствен източник на вяра и практики. За жалост, често вярващите не постигат съгласие какво точно твърди тя. Сами се опровергаваме, ако твърдим, че Библията е вдъхновена от Бога, ала вярващите не могат да постигнат съгласие какво учи и какво изисква тя.

Четирите цикъла на прочит целят да предоставят няколко интерпретативни ползи:

A. Първи цикъл на прочит

1. Прочетете книгата на един дъх. После я прочетете в друг превод, по възможност от друга преводаческа теория:
   a. буквално словесен превод (NKJV, NASB, NRSV)
   b. динамично еквивалентен превод (TEV, JB)
   c. перифразиран превод (Living Bible, Amplified Bible)

2. Търсете централната цел на целия откъс. Определете темата.
3. Очертайте (по възможност) отделна литературна единица – глава, абзац или изречение, – която ясно изразява централната тема.
4. Определете доминиращия жанр.
   a. в Стария Завет:
      (1) еврейски наратив
      (2) еврейска поезия (литература на мъдростта, псалм)
      (3) еврейско пророчество (проза, поезия)
      (4) законови кодекси
   b. в Новия Завет:
      (1) наративи (евангелията, Деяния)
      (2) притчи (евангелията)
      (3) писма/послания
      (4) апокалиптична литература

B. Втори цикъл на прочит

1. Прочетете цялата книга наново, опитвайки се да идентифицирате кои са основните теми и подтеми.
2. Очертайте основните теми и накратко опишете съдържанието им в сбита форма.
3. Съпоставете това, до което сте достигнали, с налични пособия.

C. Трети цикъл на прочит

1. Прочетете цялата книга наново, стремейки се да си съставите представа за историческата обстановка и специфичния повод за написването на библейската книга.
2. Избройте историческите препратки, които се споменават:
   a. за автора
   b. за датата
   c. за получателите
   d. за повода на написване
   e. за аспектите на културната обстановка за целта на написването
   f. за препратките към исторически фигури и местности
3. Разширете плана си до ниво абзаци за конкретния откъс, който ще интерпретирате. Винаги определяйте и очертавайте литературната единица. Тя може да обхваща няколко глави или абзаци. Това ще ви помага да следвате логиката на втора и подредбата на текста.
4. Проверявайте историческата обстановка с помощта на наръчници.

D. Четвърти цикъл на прочит

1. Прочетете пак конкретната литературна единица в различни преводи.
   a. буквално словесен превод (NKJV, NASB, NRSV)
   b. динамично еквивалентен превод (TEV, JB)
   c. перифразиран превод (Living Bible, Amplified Bible)
2. Търсете литературни или граматически структури
   a. повтарящи се изрази (напр. Ефес. 1:6,12,13)
   b. повтарящи се грам. структури (напр. Римл. 8:31)

    c. контрастиращи концепции
3. Избройте следните неща:
    a. значими понятия
    b. необичайни понятия
    c. важни граматически структури
    d. особено трудни думи, фрази и изречения
4. Търсете паралелни пасажи
    a. Изберете най-ясния пасаж за поучаване по темата, използвайки:
        (1) книги по систематично богословие
        (2) Библии с препратки в текста
        (3) конкорданс
    b. Потърсете в текста евентуална „парадоксна двойка” по темата ви. Често библейската истина се представя в диалектична двойка със съпътстващо я твърдение. Много деноминационни караници идват от пожелателно четене на половинчато възприемане на подобна двойка. Цялото Писание е боговдъхновено и затова трябва да търсим пълното му послание, за да си гарантираме библейски баланс в интерпретацията.
    c. Търсете паралелни текстове в рамките на същата книга, на същия автор или на същия жанр. Библията е най-добрият интерпретатор на самата себе си, понеже има един и същ автор – Светият Дух.
5. Използвайте помощни пособия, за да сверявате своите наблюдения за историческата обстановка и повода на написване.
    a. с учебни Библии
    b. с библейски енциклопедии, наръчници и речници
    c. с уводи към библейските книги
    d. с библейски коментари (едва на този етап в изучаването ви нека наличните стабилни коментари да подпомогнат и да коригират изводите, до които сте достигнали.)

IV. Приложение на библейската интерпретация

След като сме преминали всички горни стъпки, стигаме до приложението. Отделили сте време да разберете текста в първоначалния му контекст. Сега трябва да го приложите към своя живот, в своята култура. Когато говоря за авторитета на Библията, имам предвид „разбиране на онова, което оригиналният автор е казвал на съвременниците си, и прилагането на тази истина днес”.

Приложението трябва да следва интерпретацията на авторското намерение както във време, така и в логика. Не можем да прилагаме библейски текст към нашето съвремие, докато не сме проверили какво е било значението му в онова време! Библейският текст не би следвало да носи значение, каквото не е имал никога!

Вашият подробен план на ниво абзаци (от Трети цикъл на прочит) ще бъде ваш спътник. Приложението трябва да се прави на ниво абзаци, но не и на ниво думи. Думите носят значение единствено в своя контекст; фразите носят значение единствено в своя контекст; и изреченията носят значение единствено в своя контекст. Единственият боговдъхновен човек в целия интерпретативен процес е първоначалният автор на текста. Ние можем само да следваме неговото ръководство под просветлението на Светия Дух. Но просветлението <u>не</u> е боговдъхновение. За да твърдим „тъй рече Господ”, трябва да се придържаме към намерението

на автора. Приложението трябва да се свързва конкретно с основната насока в развитието на мисълта в текста, в съответната литературна единица и в съответния абзац.

Не позволявайте на съвременните си проблеми да тълкуват Библията! Нека тя сама да говори! За тази цел извличайте основните принципи на текста. Това е възможно само когато самият текст подкрепя даден принцип. За съжаление, твърде често нашите принципи са си именно „наши" принципи – а не принципи на самия текст!

При приложението на Библията е важно да помним (освен за пророчествата), че за конкретния библейски текст е валидно едно единствено вярно значение. Това значение се свързва с оригиналното намерение на автора, с което той е адресирал дадена критична ситуация или нужда в своето съвремие. Много възможни приложения могат да се извличат от едно и също текстуално значение. Възможно е приложението да се основава на нуждите на читателя, но задължително трябва да се основава на авторското значение.

V. Духовният аспект на интерпретирането

Дотук се спрях на логическия и текстуалния процес при интерпретирането и прилагането на текста. Нека сега накратко да обсъдим и духовния аспект на целия процес. Ето списък с няколко принципа, които са ми особено полезни:

A. Молете се за помощта на Духа (вж. I Кор. 1:26-2:16).
B. Молете се за лична прошка и за очистване от съзнателните грехове (вж. I Йоан 1:9).
C. Молете се за по-силен копнеж да познавате Бога (вж. Пс. 19:7-14; 42:1 и сл.; 119:1 и сл.).
D. Незабавно прилагайте в живота си всяко откритие.
E. Поддържайте смирен и любознателен дух.

Трудно е да поддържаме равновесие между логическия процес и духовното водителство на Светия Дух. Следните цитати ми помагат да го откривам:

A. от Джеймс Сайър (James W. Sire, *Scripture Twisting*, стр. 17-18):

> „Просветлението идва до ума на Божиите хора – а не само до духовния елит. В библейското християнство не съществува класа от *гуру* учители. Няма *илюминати*, няма специални хора, чрез които единствено може да идва интерпретирането. И макар Светият Дух дава особени дарби на мъдрост, познание и духовно проникновение, Той не назначава съответните обдарени християни да се превръщат в единствените авторитетни тълкуватели на Неговото Слово. Всеки един от неговите хора самостоятелно има отговорност да се изучава, да отсява и да изготвя преценката си с помощта на Библията, която остава висш авторитет дори и за онези хора, на които Бог е раздал специални умения. И така, твърдението ми до този момент гласи, че Библията е единственото истинно Божие откровение към хората, че тя е наш висш авторитет по всички теми в нея самата и че тя не е някаква скрита мистерия, а може да се разбира от обикновените хора във всяка една култура."

B. от Киркегор, цитиран в книгата на Bernard Ramm, *Protestant Biblical Interpretation* (стр. 75):

> Според Киркегор граматическото, лексикалното и историческото изследване на Библията е необходимо и предхожда истинното четене на Библията: „Да четеш Библията *като Божие Слово*, означава да я четеш със сърцето си в уста, застанал на пръсти, с нетърпеливо очакване, в диалог с Бога. Да четеш Библията безразсъдно или безгрижно, или академично, или професионално, не означава да я четеш като

Божие Слово. Когато човек я чете като любовно писмо се чете, тогава наистина я чете като Слово на Бога.”

C. от Х. Раули (H. H. Rowley, *The Relevance of the Bible*, стр. 19):

„Не само интелектуалното разбиране на Библията, а пълноценното може да усвои всичките й богатства. Тя не презира това разбиране, понеже тя е основата на всяко пълноценно разбиране. Ала този процес трябва да доведе до проумяване на духовните съкровища в тази книга, ако изобщо искаме да имаме някакво пълно разбиране. А за такова духовно проумяване е необходимо нещо повече от интелектуална бдителност. Духовните неща се разбират по духовен начин, а изследователят на Библията трябва да е настроен да приема, да е жаден да вкуси как Бог разкрива Себе си, ако изобщо желае да отиде отвъд научното изследване в дълбините на богатото наследство на тази най-велика от всички книга.”

VI. Методът на този Учебен коментар

Учебният коментар е предназначен да ви помага в интерпретативните процедури по следните начини:

A. Кратък исторически преглед въвежда всяка книга. След като извършите Прочита на трети цикъл, следва да се запознаете и с тази информация.

B. Наблюденията върху контекста се намират в началото на всяка глава. Те ще ви помагат да си изградите представа как се структурират отделните литературни единици.

C. В началото на всяка глава или основна литературна единица се излагат разделенията по абзац и описателните заглавия от няколко съвременни превода:

1. The United Bible Society Greek text, fourth edition revised(UBS^4)
2. The New American Standard Bible, 1995 Update (NASB)
3. The New King James Version (NKJV)
4. The New Revised Standard Version (NRSV)
5. Today’s English Version (TEV)
6. The Jerusalem Bible (JB)

Разделенията по абзаци не са боговдъхновени. Те следва да се извеждат от контекста. Чрез съпоставката на няколкото съвременни преводи, основани на различни преводачески подходи и богословски мирогледи, ще можем да анализираме предполагаемата структура на авторската мисъл. Всеки абзац има една основна мисъл. Тя се нарича „тематично изречение” или „централна идея на текста”. Тази основна мисъл е ключът към правилното историческо и граматическо тълкуване. Човек никога не трябва да тълкува, да проповядва или да поучава върху текст, който е по-малък от един абзац! Също така не забравяйте, че всеки абзац е свързан с околните абзаци. Ето защо е важно да си изграждаме и план на цялото послание на ниво абзаци. Необходимо е също така да проследяваме потокът на логическата мисъл на автора върху адресираната тема.

D. Тълкувателните бележки на Боб проследяват стиховете един по един. Този подход ни принуждава да следим мисълта на автора. Бележките предоставят информация от няколко сфери:

1. литературен контекст;
2. историко-културни забележки;
3. граматическа информация;
4. словесни изследвания;

5. свързани паралелни пасажи.

E. На определени места в коментара давам цитати от американската версия на Библията *New American Standard Version* (1995 update). Те понякога ще се допълват и от цитати от други съвременни преводи:
   1. *The New King James Version* (NKJV), който следва текстуалната традиция на ръкописите на „Textus Receptus."
   2. *The New Revised Standard Version* (NRSV), който е буквална ревизия, подготвена върху *Revised Standard Version* от Националния съвет на църквите в САЩ.
   3. *The Today's English Version* (TEV), който е динамично еквивалентен превод, подготвен от Американската библейска общност.
   4. *The Jerusalem Bible* (JB), който е английски превод, основан на френската католическа традиция, следвайки подхода на динамично еквивалентните преводи.

F. За всички онези, които не четат гръцки език, съпоставянето между няколкото английски превода може да помогне при откриването на следните проблеми в теста:
   1. различия между оригиналните манускрипти;
   2. алтернативни словесни значения;
   3. граматически трудности в текста и в структурата;
   4. неясни текстове.

   Въпреки че не могат да разрешат тези проблеми, английските преводи поне могат да ни дадат насока къде е необходимо да отделим време и старание за по-задълбочено изследване.

G. В края на всяка глава са предоставени актуални въпроси за обсъждане, чиято цел е да насочат вниманието към ключовите интерпретативни проблеми в съответната глава.

ПОСЛАНИЕТО

НА ПАВЕЛ

КЪМ РИМЛЯНИТЕ

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ РИМЛЯНИ

УВОДНИ ДУМИ

А. Римляни е най-систематичната и най-логичната доктринална книга на апостол Павел. Повод за написването й са определени събития в Рим. Някаква случка или обстановка е подтикнала Павел да съчини това писмо. Същевременно обаче това е и най-неутралното от всички негови послания. Павел третира конкретния възникнал проблем (вероятно става дума за ревността между водачите от юдейски и от езически произход, вж. 14:1-15:13) по такъв начин, че успява ясно да изложи благовестието и неговото приложение в нормалното ежедневие.

В. Изложението на благата вест в Римляни е оказвало влияние върху църковния живот във всички епохи:

1. През 386 г. Августин Блажени се обръща към вярата, подтикнат от прочит на Римляни 13:13-14.
2. Начинът, по който Мартин Лутер разбира спасението, радикално се променя през 1513 г., когато той съпоставя Пс. 31:1 с Римл. 1:17 (вж. също Авак. 2:4).
3. Джон Уесли, който през 1738 г. влиза на едно събрание на менонити, се обръща към Бога, слушайки как един дякон чете Лутерова проповед върху увода на Римляни, понеже нямало проповедник!

С. Да познаваш Римляни означава да познаваш християнската вяра! Това послания превръща живота и ученията на Христос в основополагаща истина за Църквата през всички епохи. Мартин Лутер пише за него: „Римляни е основната книга в Новия Завет и най-чистото евангелие!”

АВТОР

Авторът определено е Павел. Неговият обичаен поздрав се среща в 1:1. Като цяло има съгласие, че Павловият „трън в плътта” е бил зрителен проблем. Ако е така, най-вероятно писмото е писано не от собственото му перо, а след диктовка на книжник на име Тертий (вж. 16:22).

ДАТА

А. Възможната дата за написването е между 56 и 58 г. сл. Хр. Това послание една от малкото новозаветни книги, които могат да се датират със сравнителна точност. Постигаме го при съпоставка на Деяния 20:2 и сл. С Римляни 15:17 и сл. Най-вероятно посланието е писано от гр. Коринт към края на третото мисионерско пътешествие на Павел, непосредствено преди да замине за Йерусалим.

В. Вероятната хронология на Павловите писма по-долу съм възприел от трудовете на Ф. Ф. Брус и Мъри Харис, с някои адаптации:

книга	година	място на написване	връзка с Деяния
1. Галатяни	48	Антиохия Сирийска	14:28; 15:2

2. I Солунци	50	Коринт	18:5
3. II Солунци	50	Коринт	
4. I Коринтяни	55	Ефес	19:20
5. II Коринтяни	56	Македония	20:2
6. Римляни	57	Коринт	20:3
7.-10. ПИСМА ОТ ЗАТВОРА			
Колосяни	60-те		
Ефесяни	60-те	Рим	
Филимон	60-те		
Филипяни	62-63		28:30-31
11.-13. ЧЕТВЪРТО МИСИОНЕРСКО ПЪТЕШЕСТВИЕ			
I Тимотей	след 63	Македония	
Тит	преди 64	Ефес (?)	
II Тимотей	68	Рим	

ПОЛУЧАТЕЛИ

Според самото послание дестинацията е Рим. Не знаем кой е основал църквата в Рим:

A. Възможно е да са били хора, които са били на посещение в Йерусалим на Петдесятница, където са се обърнали към Христос и след завръщането си у дома са решили да основат църква (вж. Деяния 2:10).

B. Възможно е и да са били ученици, които са избягали от гоненията в Йерусалим след смъртта на Стефан (вж. Деяния 8:4).

C. Възможно е и да са били обръщенци от мисионерските пътешествия на Павел, които впоследствие са се преместили в Рим. Павел не е посещавал тази църква, макар че е имал желание (вж. Деяния 19:21). Там той е имал много приятели (вж. Римляни 16 гл.).

Самият той явно е имал намерение да посети Рим на връщане от Испания (вж. Римл. 15:28) непосредствено след пътуването му до Йерусалим с „дарението на любовта". Павел е чувствал, че работата му по източното Средиземноморие вече е изчерпана. Търсел е нови полета (вж. 15:20-23,28). Носителят на това писмо от Павел най-вероятно е била Фива – дякониса, която е пътувала към Рим (вж. Римл. 16:1).

И защо това писмо, съчинено в тъмните улички на Коринт през I век сл. Хр. от един обикновен шивач на палатки, се е оказало толкова важно? Мартин Лутер го нарича „основната книга в Новия Завет и най-чистото евангелие". Стойността на тази книга се крие във факта, че тя излага задълбочено обяснение на благовестието, разработено от един обърнал се към Христос равин на име Савел от Тарс, призван свише да стане апостол сред езичниците. Повечето Павлови писма са силно оцветени от разни препратки към местната обстановка, но не и Римляни. То представлява систематично изложение на вярата на апостола.

Замислял ли си се, приятелю християнин, че повече технически понятия, с чиято помощ днес описваме вярата си („оправдание", „вменяване", „осиновление", „освещение") всъщност идват тъкмо от Римляни? Именно тук е богословското развитие на истините в Галатяни. Моли се на Бога това прекрасно писмо да бъде отворено пред очите ти, докато заедно се стремим да открием Неговата воля в живота ни днес!

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

A. Апел за помощ за неговото предстоящо мисионерско пътешествие до Испания. Павел смята, че апостолският му ангажимент към източното Средиземноморие вече е приключен (вж. 15:20-23,28).

B. Адресиране на проблем в римската църква между повярвалите юдеи и повярвалите езичници. Напрежението вероятно идва от прогонването на всички юдеи от Рим и по-късното им завръщане. В тяхно отсъствие юдейските водачи са били заместени от езичници християни.

C. Представяне на Павел пред Римската църква. В Йерусалим е имало доста съпротива срещу Павел от искрените юдеи обръщенци (вж. Събора в Йерусалим в Деяния 15 гл.), от неискрените юдеи (вж. юдаистите в Галатяни и II Коринтяни 3, 10-13 гл.), както и от езичниците (вж. Колосяни и Ефесяни), които са се опитвали да смесят благовестието със собствените им дребнави теории и философии (като гностицизма).

D. Павел получава обвинения, че прави опасни нововъведения, като добавя безразсъдно свои идеи върху ученията на Христос. Посланието към римляните е неговият начин да изложи систематична апологетика, показвайки, че неговото благовестие е истинно с помощта на Стария Завет и ученията на Исус (в евангелията).

КРАТЪК ПЛАН НА ПИСМОТО

A. Въведение (1:1-17)
   1. Поздрав (1:1-7)
      a. Автор (1-5)
      b. Местоположение (6-7a)
      c. Поздрав (7b)
   2. Повод (1:8-15)
   3. Тема (1:16-17)

B. Нужда от Божията праведност (1:18-3:20)
   1. Упадък на езическия свят (1:18-32)
   2. Двуличие на юдеите или езически моралисти (2:1-16)
   3. Присъда за юдеите (2:17-3:8)
   4. Всеобщо осъждение (3:9-20)

C. Какво е Божията праведност (3:21-8:39)
   1. Оправдание само чрез вяра (3:21-31)
   2. Основата на правдата: Божието обещание(4:1-25)
      a. Правото стоене на Авраам (4:1-5)
      b. Давид (4:6-8)
      c. Отношението на Авраам към обрязването (4:9-12)
      d. Божието обещание към Авраам (4:13-25)

3. Придобиването на праведност (5:1-21)
   a. Субективен аспект: незаслужена любов, неземна радост (5:1-5)
   b. Обективна основа: Божията чудна любов (5:6-11)
   c. Типология Адам-Христос: Адамовият грях и Божият промисъл (5:12-21)
4. Божията правда води до лична праведност (6:1-7:25)
   a. Освободени от греха (6:1-14)
      (1) Възможно възражение (6:1-2)
      (2) Смисълът на кръщението (6:3-14)
   b. Слуга на Сатана или на Бога: твой избор (6:15-23)
   c. Бракът на човека и Закона (7:1-6)
   d. Законът е добър, но грехът пречи на доброто (7:7-14)
   e. Вечната борба между добро и зло у вярващия (7:15-25)
5. Видимите резултати от Божията праведност (8:1-39)
   a. Живот в Духа (8:1-17)
   b. Изкуплението на творенията (8:18-25)
   c. Постоянната помощ на Духа (8:26-30)
   d. Триумфът от оправданието чрез вяра (8:31-39)

D. Божията цел за цялото човечество (9:1-11:32)
1. Изборът на Израил (9:1-33)
   a. Истински наследници по вяра (9:1-13)
   b. Суверенитетът на Бога (9:14-26)
   c. Божият универсален план включва езичниците (9:27-33)
2. Спасението на Израил (10:1-21)
   a. Божията правда срещу човешката правда (10:1-13)
   b. Божията милост иска посланици: призив за мисия (10:14-18)
   c. Израил продължава да не вярва в Христос (10:19-21)
3. Провалът на Израил (11:1-36)
   a. Юдейският остатък (11:1-10)
   b. Юдейската ревност (11:11-24)
   c. Временната слепота на Израил (11:25-32)
   d. Павловият изблик на славословие (11:33-36)

E. Резултатът от дара на Божията правда (12:1-15:13)
1. Призив за посвещение (12:1-2)
2. Употребата на дарбите (12:3-8)
3. Отношение към другите вярващи (12:9-21)
4. Отношение към държавата (13:1-7)
5. Отношения към съседите (13:8-10)
6. Отношения към Господа (13:11-14)
7. Отношения към другите вярващи в църквата (14:1-12)
8. Влиянието ни върху околните (12:13-23)
9. Отношения на христоподобност (15:1-13)

F. Заключение (15:14-33)
1. Личните планове на Павел (15:14-29)
2. Молби за молитва (15:30-33)

G. Послепис (16:1-27)
1. Поздрави (16:1-24)
2. Благословение (16:25-27)

ПРОЧИТ НА ПЪРВИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете цялата библейска книга на един дъх. Посочете централната тема на книгата със свои собствени думи.

1. Тема на цялата книга

2. Тип литература (жанр)

ПРОЧИТ НА ВТОРИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Отново прочетете цялата библейска книга на един дъх. Очертайте основните тематични единици и ги озаглавете с по едно изречение.

1. Тема на първата литературна единица:

2. Тема на втората литературна единица:

3. Тема на третата литературна единица:

4. Тема на четвъртата литературна единица:

5. И т.н.

Римляни 1 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS[4]	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Поздрав	Поздрави и приветствия	Поздрав	Поздрав	Обръщение
1:1-7	1:1-7	1:1-6	1:1	1:1-2
			1:2-6	
				1:3-7
		1:7a	1:7a	
		1:7b	1:7b	
Желанието на Павел да дойде в Рим	Желание да посети Рим	Благодарение	Благодарствена молитва	Благодарност и молитва
1:8-15	1:8-15	1:8-15	1:8-12	1:8-15
			1:13-15	
Силата на евангелието	Праведният живее чрез вяра	Тема на посланието	Силата на евангелието	Изложение на темата
1:16-17	1:16-17	1:16-17	1:16-17	1:16-17
Вината на човечеството	Божият гняв заради неправдата	Божията присъда за греха	Вината на човечеството	Божият гняв срещу езичниците
1:18-23	1:18-32	1:18-23	1:18-23	1:18-25
1:24-32		1:24-25	1:24-25	
		1:26-27	1:26-27	1:26-27
		1:28-32	1:28-32	1:28-32

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ **(вж. стр. ix)**

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

A. Стихове 1-7 формулират въведението към писмото. Това е най-дългият увод от всички послания на Павел. Той се опитва да представи себе си и богословието си пред една църква, с която не се познават лично и която може би е чувала невярна информация за него.

B. Стихове 8-12 представляват уводна благодарствена молитва. Такъв вид молитви са характерни за стила на гръцките послания като цяло, както и конкретно за стила на Павловите послания.

C. Стихове 16-17 заявяват темата на книгата.

D. От стих 18 до 3:20 е изложена първата важна тема в посланието на Павел: всички хора са изгубени и имат нужда от спасение (вж. Битие 3 гл.).
   1. безнравствените езичници
   2. нравствените езичници
   3. юдеите

E. Римляни 1:18-3:20 отразява Битие 3 гл (Изненадващо е, но за произхода на греха равините се съсредоточават не върху този текст, а най-вече върху Битие 6 гл.) Човечеството е създадено за общение с Бога (вж. Бит. 1:26-27). Ала вместо това човекът решава да избере просветлението и обещанието за власт и превъзходство. На практика хората заменят Бога за себе си (атеистичен хуманизъм)!
   Бог допуска и вероятно донякъде насочва тази криза. Да бъдем създадени по Негов образ означава да сме отговорни, нравствено ответствени и волево свободни за последствията. Бог отделя хората едновременно по свой и по техен избор (заветно взаимоотношение)! Той им позволява да изберат себе си – с всичките последствия от това решение. Дълбоко в себе си Той е наранен (вж. Бит. 6:5-7), ала хората са морално свободни личности с всичките последствия от този факт. Повтореният израз „Бог ги предаде" (вж. 1:24,26,28) е показател именно за тази свобода, а не за волево отхвърляне на хората от Бога. Случилото се не е по Негов избор. Това не е светът, който Бог е замислял (вж. Бит. 3:22; 6:5-7,11-13)!

F. Богословското обобщение на 1:18-3:20 се среща в 3:21-31. Това е първата „добра вест" в благовестието. Всички хора са съгрешили и изпитват нужда от Божията прошка. А Бог благодатно осигурява обратен път към близкото общение с Него (т.е. към едемското щастие).

G. В тази първа литературна единица от Павловото представяне на благата вест е важно да отбележим, че падналото човечество носи отговорност за своя бунт и за греха си – и то без никакво споменаване на Сатана или на демоничния свят (вж. Римл. 1:18-3:20). Този раздел определено отразява богословието на Битие 3 гл., ала без личността на изкусителя. Бог няма да допусне падналото човечество отново да прехвърля цялата вина върху Сатана (вж. Бит. 3:13) или върху Бога (вж. Бит. 3:12). Хората са сътворени по Божи образ (вж. Бит. 1:26; 5:1,3; 9:6). Те имат правото, властта и задължението да правят избори. Те са отговорни за всяко едно свое решение – както всички заедно в греха на Адам, така и поотделно в индивидуалния си грях (вж. 3:23).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 1:1-6

[1] Павел, слуга на Иисус Христос, призован за апостол, отделен за Божието благовестие, [2] което Той беше обещал отпреди чрез пророците Си в светите Писания, [3] за Неговия Син, който по плът се роди от потомството на Давид [4] и беше обявен като Божи Син със сила, според Духа на святост, чрез възкресението от мъртвите – Иисус Христос, нашия Господ, [5] чрез когото получихме благодат и апостолство, за да покоряваме на вярата всички народи в Неговото Име, [6] между които сте и вие, призованите на Иисус Христос;

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 1:1-6

[1]Paul, a bond-servant of Christ Jesus, called *as* an apostle, set apart for the gospel of God, [2]which He promised beforehand through His prophets in the holy Scriptures, [3]concerning His Son, who was born of a descendant of David according to the flesh, [4]who was declared the Son of God with power by the resurrection from the dead, according to the Spirit of holiness, Jesus Christ our Lord, [5]through whom we have received grace and apostleship to bring about *the* obedience of faith among all the Gentiles for His name's sake, [6]among whom you also are the called of Jesus Christ;

1:1 „Павел" Повечето юдеи по времето на Павел са имали по две имена – едно юдейско и едно римско (вж. Деяния 13:9). Юдейското име на Павел е било Савел. Подобно на древния цар на Израил, той също е родом от племето на Вениамин (вж. Римл. 11:1; Фил. 3:5). А латинското му име „Павел" в неговата гръцка форма [*paulos*] означава „малък". Това се отнася:

1. или за физическия му статут, за който се споменава в една неканонична книга от II век („Деянията на Павел"), в глава за град Солун, озаглавена „Павел и Текла";
2. или за личното му усещане, че е най-малкият от светиите заради факта, че е преследвал Църквата (вж. I Кор. 15:9; Ефес. 3:8; I Тим. 1:15);
3. или е име, дадено му от родителите по рождение – което може би е най-вероятната възможност.

▣ **„слуга"** NKJV, NRSV, TEV и JB превеждат това понятие „служител". Това съществително се използва или (1) като антитеза на Исус като Господ; (2) или като старозаветна почетна титла (вж. Мойсей в Числа 12:7 and Ис. Нав. 1:1; Исус Навиев в Ис. Нав. 24:29; или Давид в псалмите (някои заглавия) и Исая 42:1,19; 52:13).

▣ **„призован за апостол"** Това решение е Божие, а не негово (вж. Деяния 9:15; Гал. 1:15; Ефес. 3:7). Павел представя духовната си квалификация и авторитет (както го прави и в I Кор. 1:1; II Кор. 1:1; Гал. 1:1; Ефес. 1:1; Кол. 1:1; I Тим. 1:1; Тит 1:1) пред тази църква, с която никога не се е срещал. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ПРИЗОВАН** към 1:6.

Понятието „апостол" в средите на палестинските юдеи от I век означава „човек, изпратен като официален представител" (вж. II Лет. 17:7-9). В Новия Завет този термин се използва с две значения: (1) за Дванайсетте специално избрани ученици на Христос и Павел; и (2) за духовна дарба, която е дадена на Църквата (вж. I Кор. 12:28-29; Ефес. 4:11).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*)

Това е разпространена гръцка дума, означаваща „изпращам” (*apostellō*). Понятието има няколко богословски употреби.

A. Равините го използвали за човек, който е изпратен като официален представител на някой висшестоящ. Днешният еквивалент би бил „посланик” (вж. II Кор. 5:20).

B. Евангелията често прилагат тази дума към Исус, който е „изпратен” от Отец. В Йоан думата приема месианско звучене (вж. Мат. 10:40; 15:24; Марк 9:37; Лука 9:48 и особено Йоан 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). Същата дума се използва, когато Исус изпраща вярващите (вж. Йоан 17:18; 20:21).

C. В Новия Завет думата се използва за учениците:
1. за 12-те и вътрешният кръг (вж. Лука 6:13; Деяния 1:21-22)
2. за специална група вярващи, които помагат на апостолите:
    a. Варнава (вж. Деяния 14:4,14)
    b. Андроник и Юний (в KJV: Юния; вж. Римл. 16:7)
    c. Аполос (вж. I Кор. 4:6-9)
    d. Яков, Господният брат (вж. Гал. 1:19)
    e. Сила и Тимотей (вж. I Сол. 2:6)
    f. вероятно Тит (вж. II Кор. 8:23)
    g. вероятно Епафродит (вж. Фил. 2:25)
3. за трайна дарба в църквата (вж. I Кор. 12:28-29; Ефес. 4:11)

D. Павел използва същата титла за себе си в повечето свои послания като начин да утвърди авторитета, който Бог му е дал като пратеник на Христос (вж. Римл. 1:1; I Кор. 1:1; II Кор. 1:1; Гал. 1:1; Ефес. 1:1; Кол. 1:1; I Тим. 1:1; II Тим. 1:1; Тит 1:1).

▣ **„отделен”** Тук думата е в ПЕРФЕКТНО ПАСИВНО ПРИЧАСТИЕ, което означава, че той е бил отделен настрана от Бога в миналото (вж. Ерем. 1:5 и Гал. 1:15) и това продължава да е неговото състояние. Възможно е тази дума да се заиграва с арамейското съществително „фарисей”. Фарисеите са били хора, отделени за юдейския легализъм (както и самият Павел [Фил. 3:5] преди срещата си с Христос на пътя за Дамаск). Сега обаче той е отделен за благата вест.

Думата е свързана с еврейското понятие „свят”, което означава „отделен за Божия употреба” (вж. Изх. 19:6; I Пет. 2:5). Думите „светец”, „освещавам” и „отделен” имат един и същ гръцки корен – „свят” (*hagios*).

▣ **„за благовестието на Бога”** Предлогът *eis* в този контекст (както и в стих 5) показва предназначението на Павловия „призив” (ст. 1б) и „отделяне” (ст. 1в).

Съществителното „благовестие” е съставна дума от производните „добър” (*eu*) и „вест” (*angellos*). То се превръща в основно понятие, описващо доктрините, свързани с Новия Завет (вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:22-32) и обещанието на Бога чрез изпратения Месия (вж. ст. 3-4).

Благовестието е Божие, а не Павлово (вж. 15:16; Марк 1:14; II Кор. 11:7; I Сол. 2:2,8,9; I Пет. 4:17). Павел не въвежда нови представи, нито адаптира културни понятия, а провъзгласява приетата истина (вж. I Кор. 1:18-25).

1:2 „Той беше обещал отпреди чрез пророците Си в светите Писания” Това е АОРИСТ СРЕДЕН ЗАЛОГ (депонентен) ИНДИКАТИВ. Евангелието не е допълнение към Божия план, а е Божие предвечно, целенасочено намерение (вж. Бит. 3:15; Исая 53; Пс. 118; Марк 10:45; Лука. 2:22; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; Тит 1:2). Ранните проповеди в Деяния на апостолите (т.нар. *kerygma*) представят Исус като изпълнение на старозаветните обещания и пророчества.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *KERYGMA* в РАННАТА ЦЪРКВА

1. Обещанията на Бога в Стария Завет сега са изпълнени с идването на Месията Исус (Деяния 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:6-7,22; Римл. 1:2-4; I Тим. 3:16; Евр. 1:1-2; I Петър 1:10-12; II Петър 1:18-19).
2. Исус е помазан от Бога като Месия при кръщението си (Деяния 10:38).
3. Исус започва служението си в Галилея след своето кръщение (Деяния 10:37).
4. Служението Му се характеризира с извършване на добри дела и на велики чудеса с помощта на Бога (Марк 10:45; Деяния 2:22; 10:38).
5. Месия е разпънат според Божието намерение (Марк 10:45; Йоан 3:16; Деяния 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Римл. 8:34; I Кор. 1:17-18; 15:3; Гал. 1:4; Евр. 1:3; I Петър 1:2,19; 3:18; I Йоан 4:10).
6. Той е възкресен от мъртвите и се явява на учениците (Деяния 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Римл. 8:34; 10:9; I Кор. 15:4-7,12 и сл.; I Сол. 1:10; I Тим. 3:16; I Петър 1:2; 3:18,21).
7. Исус е издигнат от Бога и му се дава титлата „Господ (Деяния 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Римл. 8:34; 10:9; I Тим. 3:16; Евр. 1:3; I Петър 3:22).
8. Той дава Светия Дух, за да формира новата общност на Бога (Деяния 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; I Петър 1:12).
9. Той ще дойде отново, за да съди и за да възстанови (Деяния 3:20-21; 10:42; 17:31; I Кор. 15:20-28; I Сол. 1:10).
10. Всички, които чуят това послание, трябва да се покаят и да се кръстят (Деяния 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Римл. 1:17; 10:9; I Петър 3:21).

Тази схема служи като основно същностно провъзгласяване на вестта на ранната църква, макар че различните автори в Новия Завет подбират различни елементи от нея, на които да акцентират в проповедите си. цялото Евангелие на Марк например отблизо следва подхода на Петър към новозаветната *kerygma*. Традиционно се приема, че Марк е структурирал проповедите на Петър, проповядвани в Рим, оформяйки ги в писмено евангелие. Както Матей, така и Лука по-късно ще следват рамките на неговата основна схема.

1:3 „за Неговия Син" Централното послание на Добрата е личността на Исус от Назарет, непорочно роден от Мария. В Стария Завет думата „син" се използва за целия народ, за царя и за предстоящия Месия (вж. II Царе 7:14; Осия 11:1; Пс. 2:7; Мат. 2:15).

В Стария Завет Бог говори чрез Своите слуги и пророци. Исус обаче не е слуга на Бога. Той е Негов Син (вж. Евр. 1:1-2; 3:6; 5:8; 7:28). Необичаен е фактът, че единствено тук в цялото Послание до римляните Павел отделя място за христология. Явно Римляни не е замислено да ни предоставя завършено систематично богословие.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОЖИЯТ СИН

Това е една от основните новозаветни титли на Исус. Определено тя съдържа божествена конотация. В нея се включват случаите, когато Исус е наричан „Синът" или „Моят Син", както и моментите, когато Той се обръща към своя „Отец". Понятието се среща в Новия Завет над 124 пъти. Дори когато Исус сам определя себе си като „Човешки Син", това пак съдържа божествена конотация, препращаща към Дан. 7:13-14.

В Стария Завет обозначението „син" се отнася до четири вида групи:

1. до ангелите (обикновено в МН. Ч.; вж. Бит. 6:2; Йов 1:6; 2:1);
2. до царя на Израил (вж. II Царе 7:14; Пс. 2:7; 89:26-27);
3. до целия израилев народ (вж. Изх. 4:22- 23; Втор. 14:1; Осия 11:1; Мал. 2:10);
4. до съдиите на Израил (вж. Пс. 82:6).

Именно във втората от тези употреби понятието се отнася към Исус. По този начин „Давидовият син” и „Божият син” се свързват с II Царе 7 гл. и с Псалм 2 и 89. В Стария Завет понятието „Божи Син” никъде не се използва конкретно за Месия, освен като есхатологичния цар, като една от „помазаните служби” на Израил. В ръкописите от Мъртво море обаче тази титла се използва многократно с месиански препратки (вж. конкретните препратки в *Dictionary of Jesus and the Gospels,* стр. 770). Освен това думата „Божи Син” е месианска титла в междузаветните юдейски апокалиптични писания (вж. II Ездра 7:28; 13:32,37,52; 14:9 и I Енох 105:2).

Новозаветният контекст на това понятие по отношение на Исус най-добре се обобщава в няколко категории:

1. Неговото предсъществуване (вж. Йоан 1:1-18);
2. Неговото уникално раждане от девица (вж. Мат. 1:23; Лука 1:31-35);
3. Неговото кръщение (вж. Мат. 3:17; Марк 1:11; Лука 3:22. Божият глас от небето обединява пророчествата за Месията цар от Псалом 2 със страдащия Месия от Исая 53 гл.);
4. Неговото изкушение от Сатана (вж. Мат. 4:1-11; Марк 1:12,13; Лука 4:1-13; Той е изкушен да се усъмни в своето синовство или поне да потърси изпълнение на целите му с други средства освен кръста);
5. Неговото утвърдяване от неприветливи свидетели:
   a. демони (вж. Марк 1:23-25; Лука 4:31-37; Марк 3:11-12);
   b. невярващи (вж. Мат. 27:43; Марк 14:61; Йоан 19:7);
6. Неговото утвърдяване от последователите Му:
   a. Матей 14:33; 16:16;
   b. Йоан 1:34,49; 6:69; 11:27;
7. Неговото самоутвърдяване:
   a. Матей 11:25-27;
   b. Йоан 10:36;
8. Неговото обръщение към Бога като към Баща
   a. използването на „Авва” за Бог Отец:
      1) Марк 14:36;
      2) Римляни 8:15;
      3) Галатяни 4:6;
   b. използването на „Отец” (*patēr*) като връзка с Твореца.

В обобщение, титлата „Божи Син” има огромно богословско значение за онези, които познават старозаветните обещания и категории. В Новия Завет обаче авторите използват това понятие внимателно поради езическите легенди за „божества”, които са вземали жени, за да им раждат наследници „титани” или „гиганти”.

▣ **„който... се роди от потомството на Давид”** Това се отнася за едно пророчество от II Царе 7 гл. Месия е от царското потомство на Давид (вж. Исая 9:7; 11:1,10; Ерем. 23:5; 30:9; 33:15), от племето на Юда (вж. Бит. 49:4-12; Исая 65:9). В Евангелието на Матей поне няколко пъти Исус е наричан с тази (вж. 9:27; 12:23; 15:22; 20:30), изразяваща надеждата сред юдеите за идването на избавител.

Изненадващо е, че Павел не набляга особено на този аспект от личността на Исус. Той го цитира само тук и във II Тим. 2:8, като и на двете места е възможно това да са цитати от някакви ранни формулировки на църковно верую.

▣

NASB, NKJV, NRSV	**„роден по плът”**
TEV	**„по човешката си страна”**
JB	**„според човешката си природа”**

Това е изпълнение на пророчество и потвърждение на човешката природа на Исус, която често е била оспорвана в някои еклективни църковни среди през I в (вж. I Йоан 1:1-4; 4:1-3). Този стих ясно посочва, че

Павел невинаги използва думата „плът” (*sarx*) с негативно значение (вж. 2:28; 9:3). Обаче действително в повечето случаи Павел съпоставя „плътта” с „духа” (вж. 6:19; 7:5,18,25; 8:3-9,12,13; I Кор. 5:5; II Кор. 1:17; 11:18; Гал. 3:3; 5:13,16,17-19,24; 6:8; Ефес. 2:3; Кол. 2:11,13,18,23).

Граматическата конструкция *kata* (според) плюс АКУЗАТИВ е паралелна с 4 стих. Исус е както човек (според плътта, 3 ст.), така и Бог (според Духа, 4 ст.). Тази доктрина за въплъщението е изключително важна (вж. I Йоан 4:1-3). Възможно е тук да се намеква и за титлата, която самият Исус най-често използва за себе си – „Човешки Син” (вж. Пс. 8:4; Езек. 2:1 [човек] and Дан. 7:13 [Бог]).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПЛЪТ (*SARX*)

Понятието се отнася до човешката мъдрост или светските стандарти (вж. I Кор. 1:20; 2:6,8; 3:18). В своите послания Павел използва понятието „плът” (т.е. *sarx*) с няколко значения.

1. за човешкото тяло (вж. Римл. 2:28; I Кор. 5:5; 7:28)
2. за човешкия произход (т.е. баща-син, вж. Римл. 1:3; 4:1; I Cor.10:18)
3. за цялото човечество (вж. I Кор. 1:26,29)
4. за човешката слабост заради грехопадението в Бит. 3 (вж. Римл. 6:19; 7:18)

1:4 „обявен” Това е СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ В АОРИСТ. Бог категорично е посочил, че Исус е „Божият Син”. Това не означава, че началото на Исус е било във Витлеем, нито че Той е по-нисш от Отец. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ТРОИЦА** към 8:11.

▣ **„като Божи Син”** Авторите на Новия Завет рядко посочват Исус като „Божи Син” (вж. Мат. 4:3) заради фалшивите представи, наложени по онова време от гръцката митология (същото се отнася и за непорочното Му зачатие и раждане). Понятието обикновено се определя като „уникален, неповторим” (*monogenes*) (вж. Йоан 1:18; 3:16,18; I Йоан 4:9). Следователно значението на този стих е: „Исус, единственият истинен Син на Бога”.

Новия Завет подчертава две богословски истини по отношение на връзката между Бог Отец и Бог Син: (1) те са равни (вж. Йоан 1:1; 5:18; 10:30; 14:9; 20:28; II Кор. 4:4; Фил. 2:6; Кол. 1:15; Евр. 1:3); (2) те са отделни личности (вж. Марк 10:18; 14:36; 15:34).

▣ **„чрез възкресението”** Бог Отец потвърждава живота и посланието на Исус, като го възкресява от (вж. 4:24; 6:4,9; 8:11). Божествеността (вж. Йоан 1:1-14; Кол. 1:15-19; Фил. 2:6-11) и възкресението (вж. 4:25; I Кор. 15) на Исус са двата стълба на християнската вяра.

▣ Този стих често се използва, за да защитава ереста на „адопцианството”, според която Исус е бил възнаграден и издигнат от Бога заради примерния си живот на послушание. Еретиците твърдят, че (онтологически) Той невинаги е бил Бог, а по-скоро е станал Бог, когато Бог го е възкресил от мъртвите. Макар че очевидно това твърдение е неистинно (което се потвърждава от множество текстове като Йоан 1 и 17 гл.), при възкресението Исус получава нещо чудесно. Трудно е да изразим как точно божествеността може да бъде наградена, но там се случва тъкмо това. Въпреки че Исус споделя с Отец предвечната слава, Неговият статут някак си се обогатява чрез съвършеното изпълнение на изкупителната задача. Възкресението е средството, чрез което Отец утвърждава живота, примера, поученията и жертвената смърт на Исус от Назарет – вечно божествен, напълно човек, съвършен спасител, възкресен и възстановен, неповторим Божи Син! Вж. Приложение III, Адопцианство.

▣

NASB, NKJV	**„според Духа на святостта”**
NKJV	**„по дух на святост”**
TEV	**„според божествената му святост”**

JB **„посредством духа, духа на святост"**

Някои преводи поставят главна буква на думата „Дух", посочвайки към Светия Дух. Други изписват това съществително с малко „д", отнасяйки го към духа на Исус. Също както Бог Отец е дух, така и Исус е дух. Древните еврейски и гръцки текстове не са използвали малки и главни букви, нито пунктуация, нито разделение на глави и стихове. Следователно това е решение на преводача съобразно с неговата традиция и интерпретаторски подход.

Стихове 3 и 4 могат да се разглеждат по три начина:

1. като свидетелство за двойствената природа на Исус – и човек, и Бог;
2. като свидетелство за два етапа в земния му живот – като човек и като възкресен Господ;
3. като паралелна структура на израза „Исус Христос наш Господ".

▣ **„Исус"** Арамейското име *Исус* е същото като това на древния еврейски предводител *Исус Навиев*. То е съставено от две еврейски думи: „*YHWH*" и „спасение". Може да означава „*YHWH* спасява" или „*YHWH* избавя", или „*YHWH* е спасение". Изворът на значението може да се види в Мат. 1:21,25.

▣ **„Христос"** Това име е гръцки превод на еврейската дума *месия*, означаваща „помазаникът". В Стария Завет няколко групи водачи (пророци, свещеници и царе) са били помазвани като знак, че са избрани от Бога и служат на Него. Исус изпълнява всяка от тези три (вж. Евр. 1:2-3).

Стария Завет предсказва, че Бог ще изпрати специален „помазаник", който ще служи в новозаветната епоха на правдата. Исус заема именно тази особена роля на „служител", „син" и „месия".

▣ **„Господ"** В юдаизма заветното име на Бога (*YHWH*) се е възприемало с такова страхопочитание, че равините са го замествали с титлата „Господ" (*Adon*) при всеки прочит на библейски текст, понеже са се бояли да не произнесат Божието име напразно (вж. Изх. 20:7; Втор. 5:11) и така да нарушат една от Десетте заповеди. Когато новозаветните автори наричат Исус „Господ" (*Kurios*) в богословски контекст, те всъщност потвърждават Неговата божественост (вж. Деяния 2:36; Римл. 10:9-13; Фил. 2:6-11).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИМЕНА НА БОГА

A. ***El***

1. Оригиналното значение на това общо древно понятие за бог е несигурно, макар че мнозина изследователи смятат, че идва от акадийския корен на думата „да бъда силен" или „да бъда мощен" (вж. Бит. 17:1; Числа 23:19; Втор. 7:21; Пс. 50:1).
2. В ханаанския пантеон най-висшият бог е *El* (вж. текстовете *Ras Shamra*).
3. В Библията *El* обикновено се съчетава с други понятия. Те на свой ред се превръщат в характеристики на Бога.
   a. *El-Elyon* („всевишен Бог") – Бит. 14:18-22; Втор. 32:8; Исая 14:14.
   b. *El-Roi* („виждащ Бог", „разкриващ се Бог") – Бит. 16:13.
   c. *El-Shaddai* („Бог всемогъщи", „Бог на състраданието" или „Бог на планината") – Бит. 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Изх. 6:3.
   d. *El-Olam* („вечният Бог") – Бит. 21:33. Това понятие се свързва богословски с Божието обещание на Давид (вж. II Царе 7:13,16).
   e. *El-Berit* („Бог на Завета") – Съдии 9:46.
4. *El* се приравнява с:
   a. *YHWH* в Пс. 85:8; Исая 42:5.
   b. *Elohim* в Бит. 46:3; Йов 5:8, „Аз съм *El*, *Elohim* на баща ти."
   c. *Shaddai* в Бит. 49:25.
   d. „ревност" в Изх. 34:14; Втор. 4:24; 5:9; 6:15.
   e. „милост" във Втор. 4:31; Неем. 9:31.
   f. „верен" във Втор. 7:9; 32:4.
   g. „велик и страшен" във Втор. 7:21; 10:17; Неем. 1:5; 9:32; Дан. 9:4

h. „знание” в I Царе 2:3.
i. „силното ми прибежище” във II Царе 22:33.
j. „отмъстителят ми” във II Царе 22:48.
j. „святият” в Исая 5:16.
l. „мощ” в Исая 10:21.
m. „спасението ми” в Исая 12:2.
n. „велик и мощен” в Ерем. 32:18.
o. „въздаяние” в Ерем. 51:56.

5. Съчетание между основните старозаветни имена на Бога според Исус Навиев 22:22 (*El, Elohim, YHWH,* повторено).

B. ***Elyon***

1. Основното му значение е „висок, „издигнат”, „извисен” (вж. Бит. 40:17; III Царе 9:8; IV Царе 18:17; Неем. 3:25; Ерем. 20:2; 36:10; Пс. 18:13).
2. Използва се с паралелно значение за други имена на Бога:
   a. *Elohim* – Пс. 47:1-2; 73:11; 107:11.
   b. *YHWH* – Бит. 14:22; II Царе 22:14.
   c. *El-Shaddai* – Пс. 91:1,9.
   d. *El* – Числа 24:16.
   e. *Elah* – често се среща в Данаил 2-6 гл. и в Ездра 4-7 гл., в съчетание с думата *illair* (от арам. „всевишен Бог”) в Дан. 3:26; 4:2; 5:18,21.
3. Често се използва от хора, които не са израилтяни.
   a. Мелхиседек, Бит. 14:18-22.
   b. Валаам, Числа 24:16.
   c. Мойсей, когато говори за народите, Втор. 32:8.
   d. Евангелието на Лука в Новия Завет, писано до езичниците, често използва гръцкия еквивалент *hupsistos* (вж. 1:32,35,76; 6:35; 8:28; Деяния 7:48; 16:17).

C. ***Elohim*** (мн.ч.), ***Eloah*** (ед.ч.), използвани предимно в поезия.

1. Думата не се среща никъде извън Стария Завет.
2. Тази дума може да обозначава Бога на Израил или боговете на езичниците (вж. Изх. 12:12; 20:3). Семейството на Аврам следва политеизъм (вж. Ис. Нав. 24:2).
3. Използва се за еврейски съдии (вж. Изх. 21:6; Пс. 82:6).
4. Думата *elohim* се използва и за други духовни същества – ангели и демони (вж. Втор. 32:8 (LXX); Пс. 8:5; Йов 1:6; 38:7). Може да се отнася и за хора съдии (вж. Изх. 21:6; Пс. 82:6).
5. В Библията това е първата дума, с която е наречен Бог (вж. Бит. 1:1). Използва се чак до Бит. 2:4, където е съчетана с *YHWH*. В основни линии богословски тя се отнася за Бога, който създава, поддържа и подхранва целия живот на земята (вж. Пс. 104).
   Думата е синоним на *El* (вж. Втор. 32:15-19). Може да бъде и паралелна на *YHWH* както в Пс. 14 (*elohim*), който е абсолютно аналогичен с Пс. 52 (*YHWH*), освен в промяната на това име.
6. Макар че съществителното е в мн. ч (и въпреки че понякога се използва за други божества), то често обозначава именно Бога на Израил, като обикновено е следвано от глагол в ед. ч., който подчертава монотеистичната му употреба.
7. Тази сума се употребява от неизраилтяни като обозначение на единия Бог:
   a. от Мелхиседек, Бит. 14:18-22.
   b. от Валаам, Числа 24:2.
   c. от Мойсей, когато говори за народите, Втор. 32:8.
8. Странно е, че най-разпространеното име на монотеистичния Бог е дума в мн. ч.! Ето няколко възможни обяснения:
   a. В еврейския език множественото число често се използва за подчертаване на акцент. Близко свързана е по-късната еврейска езикова употреба, позната ни като

„царствено мн. ч.”, където множественото число се използва, за да подсили дадено понятие.

b. В тази дума може да се намеква за ангелския съвет, сред който Бог взема решенията си на небето (вж. III Царе 22:19-23; Йов 1:6; Пс. 82:1; 89:5,7).

c. Възможно е също така думата да отразява новозаветното откровение, че Бог е един, но в три личности. Според Битие 1:1 Бог сътворява; според 1:2 Духът се носи; а според НЗ Исус е този, чрез когото Отец твори (вж. Йоан 1:3,10; Римл. 11:36; I Кор. 8:6; Кол. 1:15; Евр. 1:2; 2:10).

D. *YHWH*

1. Това е същото име, което характеризира Бога, който прави завет с нас – Богът, който е спасител и изкупител! Хората могат да нарушават заветите, но Бог е верен на Своите думи, обещания, завети (вж. Psalm 103).

Името се споменава най-напред в съчетание с *Elohim* в Бит. 2:4. Двете истории в Битие 1-2 глави не са две описания на Сътворението, а по-скоро два различни акцента: (1) Бог като творец на (физическата) вселена; и (2) Бог като специалният автор на човешките същества. Битие 2:4 започва специалното откровение за привилегированата позиция и цел на човечеството, както и за проблема с греха и бунта, произтекли от тази позиция.

2. В Битие 4:26 се казва, че „*хората* започнаха да призовават името на ГОСПОДА” (*YHWH*). От друга страна, Изход 6:3 показва, че ранните заветни люде (патриарсите и техните семейства) са познавали Бога само като *El-Shaddai*. Името *YHWH* се пояснява само веднъж в Изх. 3:13-16, и по-конкретно в стих 14. Обаче писанията на Мойсей често тълкуват думите чрез популярни словесни съчетания, а не чрез етимологията им (вж. Бит. 17:5; 27:36; 29:13-35). Съществуват няколко теории за значението на това име (вж. IDB, vol. 2, стр. 409-11).

a. от арабски корен „показвам ревностна любов”

b. от арабски корен „духам” (*YHWH* като бурен Бог)

c. от угаритски (ханаански) корен „говоря”

d. от финикийски надпис – КАУЗАТИВНО ПРИЧАСТИЕ, означаващо „поддържащ” или „установяващ”

e. от еврейската *Qal* форма, която означава „съществуващият” или „присъстващият” (в бъд. вр., „предстоящият”)

f. от еврейската *Hiphil* форма „причиняващият”

g. от еврейския корен „живея” (напр. Бит. 3:20), със значение на „вечно или единствено живеещ”

h. от контекста на Изх. 3:13-16 – игра на НЕПЕРФЕКТНА форма, използвана в ПЕРФЕКТНО значение: „ще продължа да бъда какъвто бях” или „ще продължа да бъда какъвто винаги съм бил” (вж. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, стр. 67

Пълното име *YHWH* често се изразява със съкращение или чрез някаква първоначална форма:

(1) *Yah* (напр. последната сричка в „алилуя”)

(2) *Yahu* (names, напр. „Исая”)

(3) *Yo* (names, напр. „Йоил”)

3. В по-късния юдаизъм това заветно име се възприема като толкова свято (наричано *tetragrammaton*), че юдеите се бояли дори да го произнасят, за да не би случайно да нарушат заповедта от Изх. 20:7; Втор. 5:11; 6:13. Затова те заменяли думата с еврейския еквивалент на някое от следните съществителни: „собственик”, „господар”, „съпруг” или „господ” (*adon* или *adonai*, мой господ). Когато при прочит на старозаветен текст достигали до думата *YHWH*, те я произнасяли „господ”. Ето защо в някои съвременни преводи на Библията *YHWH* се изписва с главни букви.

4. Също както с *El*, в много случаи *YHWH* се съчетава с други понятия, за да подчертава определени характеристики на заветния Бог на Израил. Ето някои възможни съчетания:
    a. *YHWH – Yireh* (*YHWH* ще снабди), Бит. 22:14
    b. *YHWH – Rophekha* (*YHWH* твой изцелител), Изх. 15:26
    c. *YHWH – Nissi* (*YHWH* е мое знаме), Изх. 17:15
    d. *YHWH – Meqaddishkem* (*YHWH* те освещава), Изх. 31:13
    e. *YHWH – Shalom* (*YHWH* е мир), Съдии 6:24
    f. *YHWH – Sabbaoth* (*YHWH* на войнствата), I Царе 1:3,11; 4:4; 15:2; често и в пророците)
    g. *YHWH – Ro'I* (*YHWH* е мой пастир), Пс. 23:1
    h. *YHWH – Sidqenu* (*YHWH* е наша правда), Ерем. 23:6
    i. *YHWH – Shammah* (*YHWH* е тук), Езек. 48:35

1:5 „ние” Павел не споменава ничие друго име в увода на това въведение, както често прави в другите си послания. Тази първа фраза се отнася за обръщението на Павел по пътя за Дамаск и назначаването му като апостол (вж. Деяния 9 гл.) – оттам и изборът на множествено число в това местоимение.

▣ **„приехме благодат и апостолство”** Павел утвърждава не само дара си на спасение чрез Христос, а и свързания с него призив да бъде апостол сред езичниците. Всичко това се случва едновременно на пътя за Дамаск (вж. Деяния 9). То не е негова заслуга, а въпрос на Божия благодат!

▣ **„да привеждаме”** Това е втората употреба на *eis* в контекст за предназначение (вж. ст. 1). Благовестието възстановява образа на Бога пред човека посредством вяра в Исус. Така първоначалното намерение на Бога се изпълнява – хората да отразяват Неговия характер (вж. ст. 7).

▣

NASB, JB **„послушанието на вярата”**
NKJV **„за послушание към вярата”**
NRSV **„да доведе до послушание към вярата”**
TEV **„да повярват и да се покоряват”**

Това е първата употреба на ключовата дума „вяра” в Римляни. В настоящата глава – и в книгата – думата се използва по три различни начина:

1. Стих 5. Използва се за истините и доктрините, свързани с Исус и живота на християнина (вж. Деяния 6:7; 13:8; 14:22; 16:5; Римл. 14:1; 16:26; Гал. 1:23; 6:10; Юда 3,20 ст.)
2. Стих 8. Използва се в смисъла на лично доверие в Исус. Думите „вяра” и „доверие” идват от едно и също гръцко понятие (*pistis/pisteuo*). Добрата вест е както концептуална (доктрина), така и личностна (вж. ст. 16; Йоан 1:12; 3:16).
3. Стих 17. Използва се в старозаветния смисъл на вярност, лоялност, правдивост. Такова е значението в Авакум 2:4. В Стария Завет не е имало разработена доктрина за вярата, а по-скоро пример за живота на вяра (вж. Авраам в Бит. 15:6); не съвършена вяра, а борбена вяра (вж. Евреи 11 гл.). Надеждата на човечеството се крие не в нашата способност да вярваме правилно, а в Божия характер. Единствено Бог е верен!

Има поредица действия, които влизат в събитието на спасението:
    a. Покаяние (вж. 2:4; Марк 1:15; Лука 13:3,5; Деяния 3:16,19; 20:21)
    b. Вяра (вж. 1:16; Йоан 1:12; 3:16; Деяния 16:31; тук кръщението е публичната декларация за такава вяра)
    c. Послушание (вж. 2:13; II Кор. 9:13; 10:5; I Пет. 1:2,22)
    d. Устояване (вж. 2:7; Лука. 18:1; II Кор. 4:1,16; Гал. 6:9; II Сол. 3:13).

Такива са условията на Новия Завет. Трябва да приемем и да продължим да приемаме Божието предложение в Христос (вж. ст. 16; Йоан 1:12).

▣

NASB, NRSV **„заради Неговото име”**
NKJV **„за Неговото име”**
TEV **„заради Христос”**
NJB **„за честта на името Му”**

Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 10:9.

▣

NASB, NRSV **„сред всички езичници”**
NKJV **„изсред всички народи”**
TEV **„хората от всички народи”**
JB **„на всички езически народи”**

Благовестието е универсално. Божието обещание за изкупление в Битие 3:15 включва цялото човечество. Заместническата смърт на Христос на кръста включва всички паднали Адамови чада (вж. Йоан 3:16; 4:42; Ефес. 2:11-3:13; I Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; II Пет. 3:9). Павел вижда специалното си призвание в това, да проповядва благата вест на езичниците (вж. Деяния 9:15; 22:21; 26:17; Римл. 11:13; 15:16; Гал. 1:16; 2:29; Ефес. 3:2,8; I Тим. 2:7; II Тим. 4:17).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕВАНГЕЛСКИТЕ ВЪЗГЛЕДИ НА АВТОРА

Тук се налага да призная на читателя, че имам известни пристрастия като автор. Систематичното ми богословие не е нито калвинистко, нито диспенсационалистично. То се основава най-вече на Великото поръчение. Вярвам, че Бог е имал предвечен план за изкуплението на цялото човечество (вж. напр. Бит. 3:15; 12:3; Изх. 19:5-6; Ерем. 31:31-34; Езек. 18; 36:22-39; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Римл. 3:9-18,19-20,21-32) – т.е. на всички онези, които са били сътворени по Негов образ и подобие (вж. Бит. 1:26-27). Заветите се обединяват в Христос (вж. Гал. 3:28-29; Кол. 3:11). Исус е Божията тайна, скрита през вековете, но сега разкрита (вж. Ефес. 2:11-3:13)!

Този възглед оцветява всички мои интерпретации на Писанието (вж. напр. Йона). През тези очила прочитам всеки един текст! Признавам, че този възглед е предварителна наклонност (впрочем всеки интерпретатор си има такава), но съм убеден, че се основава на Писанието.

1:6 „вие също” Павел е краен пример (гонител на Църквата) за благодатта на Бога, ала неговите читатели също са пример за незаслужената и безпределна Божия благодат.

▣

NASB, NKJV **„призваните от Исус Христос”**
NRSV **„които сте призовани да принадлежите на Исус Христос”**
TEV **„които Бог е призовал да принадлежите на Исус Христос”**
JB **„по негов призив принадлежите на Исус Христос”**

Тази фраза може да бъде:

1. игра с думата „църква”, която означава „призованите” или „събраните”;
2. намек за Божие призвание (вж. Римл. 8:29-30; 9:1 и сл.; Ефес. 1:4,11; 3:21; 4:1,4);
3. според превода на *Revised English Bible* изразът означава: „вие, които сте чули призива и принадлежите на Исус Христос”.

Това отразява и разбирането на тази фраза според преводите на NRSV, TEV, и JB. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРИЗОВАН

Бог винаги поема инициативата да призовава, да избира и да привлича вярващите към Себе си (Йоан 6:44, 65; 15:16; I Кор. 1:12; Ефес. 1:4-5,11). Думата „призвание" се използва в няколко богословски значения:

A. Грешниците са призовани за спасение по Божия благодат чрез завършеното дело на Христос и чрез убеждението на (т.е. *klētos*, вж. Римл. 1:6-7; 9:24, което богословски се свързва с I Кор. 1:1-2 и II Тим. 1:9; II Пет. 1:10).

B. Грешниците призовават името на Господа, за да бъдат (т.е. *epikaleō*, вж. Деяния 2:21; 22:16; Римл. 10:9-13). В това значение думата е идиом от поклонническия живот на юдеите.

C. Вярващите са призовани и да живеят христоподобен (т.е. *klēsis*, вж. I Кор. 1:26; 7:20; Ефес. 4:1; Фил. 3:14; II Сол. 1:11; II Тим. 1:9).

D. Вярващите са призовани със задачи за служение (вж. Деяния 13:2; I Кор. 12:4-7; Ефес. 4:1).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 1:7

7 до всички в Рим, които са възлюбени от Бога, призовани светии: Благодат и мир да бъдат с вас от Бога, нашия Отец, и Господ Иисус Христос!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 1:7

7 to all who are beloved of God in Rome, called *as* saints: Grace to you and peace from God our Father and the Lord Jesus Christ.

1:7 „възлюбени от Бога" Този израз често се използва за самия (вж. Мат. 3:17; 17:5). Сега същата дума е отнесена към църквата в Рим! Това показва дълбината на Божията любов към онези, които се доверяват на Божия Син. Същият прийом за прехвърляне на Божиите действия за Исус (Ефес. 1:20) може да се види в Ефес. 2:5-6, където се говори за Исусовите действия за вярващите.

▣ **„в Рим"** Не Павел е започнал тази църква. Никой не знае кой е положил началото й. Посланието до римляните е писмо, в което Павел се представя на църква, която вече е установена. В него апостолът дава най-разработеното си изложение на благовестието, което проповядва. Това послание е и най-малко повлияното от местната обстановка (макар че наистина съществуват някакви тенденции за напрежение между вярващите от юдейски и от езически произход – и Павел ги коментира в писмото).

▣

NASB **„призвани *като* светии"**
NKJV, NRSV, JB **„призвани да бъдат светии"**
TEV **„призвани да бъдат негови собствени люде"**

Понятието „светии" се отнася за положението на вярващите в Христос, а не за тяхната безгрешност. То също би следвало да описва все по-нарастващата им христоподобност. В целия Новия Завет думата се среща в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО освен във Фил. 4:21. Но дори и в този контекст то е събирателно. Да бъдеш християнин означава да си част от общност, семейство, тяло.

Стих 1 показва, че Павел е бил призван да бъде апостол. В стих 6 вярващите са „призвани от Исус Христос". След това в стих 7 те са наречени „светии". Това призвание е НЗ способ за утвърждаване на истината за водещата роля на Бога. Никой паднал в греха човек не би могъл да се призове сам себе си (вж. 3:9-13; Исая 53:6; I Пет. 2:25). Бог винаги държи инициативата (вж. Йоан 6:44,65; 15:16). Той винаги насочва завета към нас. Това се отнася за спасението ни (т.е. за вменената ни праведност), както и за дарбите ни, които Той ни е дал за ефективно служение (вж. I Кор. 12:7,11) в християнския ни живот. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СВЕТИИ

Тази дума е гръцкият еквивалент на еврейското *kadash*, чието основно значение е „да отделиш някого или нещо настрана за употреба от *YHWH*". На съвременен език значението се припокрива с думата „свещен". *YHWH* е отделен от цялото човечество по своето естество (вечен и несътворен Дух) и по своя характер (нравствено съвършенство). Той е стандартът, според който всичко друго се измерва и съди. Той е трансцедентният, Святият.

Бог е създал хората за общение, но грехопадението (Бит. 3 гл.) издига бариера във взаимоотношенията между Святия Бог и грешния човек. Въпреки това Бог решава да възстанови и изкупи творението си. По тази причина Той призовава хората си да бъдат „святи" (вж. Lev. 11:44; 19:2; 20:7,26; 21:8). Чрез отношения на вяра с *YHWH* людете Му стават святи посредством заветното си положение в Него. В същото време Той ги призовава да водят свят живот (вж. Мат. 5:48).

Този свят живот е възможен, понеже вярващите са напълно приети и опростени чрез живота и делото на Исус Христос и имат присъствието на Св. Дух в сърцата си. Това установява парадоксалното положение:

1. да са святи заради вменената им христова праведност;
2. да са призовани към святост заради присъствието на Духа.

Вярващите са „светии" (*hagioi*) заради присъствието в живота им на (1) волята на Святия Отец; (2) делото на Святия Син Исус; (3) присъствието на Святия Дух.

Новия Завет винаги нарича светиите в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО (освен един случай във Фил. 4:12, но дори и там контекстът придава на думата значение в мн.ч.). Да бъдеш спасен означава да станеш част от семейство, тяло, здание! Библейската вяра започва с лично приемане на Спасителя, но продължава с включване в съвместно общение. Всеки от нас има дарба (вж. I Кор. 12:11), дадена за здравето, растежа и благоденствието на Христовото тяло – Църквата (вж. I Кор. 12:7). Ние сме спасени, за да служим! Святостта е семейна черта!

▣ **„Благодат на вас и мир от Бога"** Това е характерният начин, по който Павел открива писмата си. Тук има известна игра на думи между традиционния гръцки поздрав „привет" (*charein*) и специфично християнското понятие „благодат" (*charis*). Павел може и да е искал да съчетае тук и традиционния еврейски поздрав „мир" (*Shalom*). Но това е само предположение. Забележете, че богословски благодатта винаги предшества мира.

▣ **„от Бога нашия Отец и Господ Исус Христос"** Павел редовно използва само един ПРЕДЛОГ и за двете имена (вж. I Кор. 1:3; Гал. 1:3; Ефес. 1:2; Фил. 1:2; II Сол. 1:2; I Тим. 1:1; II Тим. 1:2; Тит 1:4). По този граматичен начин той свързва двете личности в Троицата и подчертава божествеността на Исус.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОТЕЦ

Старият Завет въвежда близката роднинска метафора, че Бог е Баща.

1. Израилевият народ често се нарича „син" на *YHWH* (вж. Осия 11:1; Мал. 3:17);
2. Още по-рано във Второзаконие се среща аналогията, че Бог е (вж. Втор. 1:31);
3. Във Втор. 32 гл. Израил се нарича „неговите чада", а Бог е наречен „твоят баща";
4. Същата аналогия се излага в Пс. 103:13 и се разработва в Пс. 68:5 (баща на сирачетата);
5. Изразът е обичаен за пророците (вж. Исая 1:2; 63:8); Израил често се нарича син, а Бог – баща (вж. Исая 63:16; 64:8; Ерем. 3:4,19; 31:9).

Исус е говорил арамейски език, което означава, че на много от местата, където в гръцкия се среща думата *Pater*, вероятно това отразява арамейската дума *Abba* (14:36). Фамилиарното обръщение „Татко" отразява близостта между Исус и Отец. А когато Исус го разкрива пред последователите си, това насърчава и тях да търсят същата близост с Отец. В Стария Завет понятието „Отец" се среща само веднъж във връзка с *YHWH*, но Исус го използва многократно и

целенасочено. Така Той дава откровение за новото взаимоотношение между хората и Бога чрез Христос.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 1:8-15

8 Най-напред благодаря на моя Бог чрез Иисус Христос за всички вас, за това, че за вашата вяра се говори по целия свят. 9 Защото Бог, на когото служа с духа си в благовестването на Неговия Син, ми е свидетел, че непрестанно ви споменавам винаги в молитвите си, 10 като се моля, ако може най-после сега да успея с Божията воля да дойда при вас. 11 Защото копнея да ви видя, за да ви предам някой духовен дар за вашето утвърждаване, 12 тоест, за да се утеша заедно с вас, всеки чрез вярата, която е в другия – и вашата, и моята. 13 И желая, братя, да знаете, че много пъти се канех да дойда при вас, за да имам някой плод и между вас, както между другите народи, но досега съм бил възпрепятстван. 14 Имам дълг както към гърци, така и към варвари, както към мъдри, така и към неучени. 15 И така, доколкото зависи от мен, готов съм да проповядвам благовестието и на вас, които сте в Рим.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 1:8-15

8First, I thank my God through Jesus Christ for you all, because your faith is being proclaimed throughout the whole world. 9For God, whom I serve in my spirit in the *preaching of the* gospel of His Son, is my witness *as to* how unceasingly I make mention of you, 10always in my prayers making request, if perhaps now at last by the will of God I may succeed in coming to you. 11For I long to see you so that I may impart some spiritual gift to you, that you may be established; 12that is, that I may be encouraged together with you *while* among you, each of us by the other's faith, both yours and mine. 13I do not want you to be unaware, brethren, that often I have planned to come to you (and have been prevented so far) so that I may obtain some fruit among you also, even as among the rest of the Gentiles. 14I am under obligation both to Greeks and to barbarians, both to the wise and to the foolish. 15So, for my part, I am eager to preach the gospel to you also who are in Rome.

1:8 „Най-напред” В този контекст думата „най-напред” означава „отначало” или „трябва да започна” (вж. превода на J. B. Phillips).

▣ **„благодаря на моя Бог чрез Исус Христос”** Павел обикновено адресира молитвите си към Бога чрез Исус Христос. Исус е единственият път към Бога! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ**: ХВАЛЕНИЕТО И БЛАГОДАРНОСТТА НА ПАВЕЛ ПРЕД БОГА** към 7:25.

▣ **„за всички вас”** Тази употреба на думата „всички” в стих 7 може да касае завистта и конфликтите между църковните водачи от юдейски произход, избягали от Рим при едикта на Нерон, и водачите от езически произход, които са поели църквата през следващите години. Възможно е Римляни 9-11 да адресира именно този проблем.

Възможно е също така тук Павел да включва групите на „слабите” и „силните” във вярата от Римл. 14:1-15:13. Бог обича цялата църква в Рим – и ги обича еднакво!

▣ **„за това, че за вашата вяра се говори по целия свят”** В Римляни 16:19 Павел прехвърля мост към същата истина. Очевидно тук се използва похватът на ориенталско преувеличение (т.нар. хипербола), докато се говори за целия римски свят (вж. I Сол. 1:8).

1:9 „Бог... ми е свидетел” Павел поема клетва с името на Бога (вж. 9:1; II Кор. 1:23; 11:10-11,31; 12:19; Гал. 1:20; I Сол. 2:5). Това е неговият юдейски прийом за утвърждаване на истинността на изреченото.

▣ **„с духа си”** Ето един добър пример за употребата на *pneuma* за духа на човека (вж. 8:5,10,16; 12:11) със значение „животът на човека” (т.е. „дъхът”; евр. *ruach*, вж. Бит. 2:7).

1:10 „като се моля, ако може” Павел не е основал тази църква, но въпреки това редовно се моли за тях (вж. II Кор. 11:28), също както го прави за всички други църкви! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 9:3. Обаче Павел е имал много приятели и съработници в римската църква – както показва 16 глава.

▣ **„ако може”** Това изречение има УСЛОВНОСТ ПЪРВИ КЛАС, усвоена от автора за литературните цели на писмото. Павел планира да посети Рим на път за Испания (вж. 15:22-24). Вероятно не е възнамерявал да остава там дълго. Павел винаги е търсел ново поле, където друг не е работил преди него (вж. 15:20; II Кор. 10:15,16). Възможно е една от целите на Римското послание да е била да поощри набирането на средства за предстоящото му мисионерско пътешествие до Испания (вж. 15:24).

▣ **„да успея с Божията воля да дойда при вас”** Тук има паралел стих 13 и 15:32. Павел е смятал, че животът му и намеренията му принадлежат не на самия него, а на (вж. Деяния 18:21; I Кор. 4:19; 16:7). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 12:2.

1:11 „Защото копнея да ви видя” Този текст е паралелен с 15:23. Дълго време Павел е мечтаел да се запознае с вярващите в Рим (вж. Деяния 19:21).

▣ **„за да ви предам някоя духовна дарба”** Изразът „духовна дарба” се използва със значение на духовно просветление или (вж. 11:29; 15:27). Павел вижда себе си като човек, който е уникално призован да бъде апостол за езичниците (вж. ст. 15).

▣ **„за вашето утвърждаване”** Тази дума е АОРИСТ СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ на думата *histēmi*. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ at 5:2.

1:12 Такава е целта на християнското общение. Дарбите имат за цел да обединяват вярващите в общност, която служи. Всички вярващи са водени от общото добро (вж. I Кор. 12:7). Всички дарби имат стойност. Всяка една от тях се дава от Духа при спасението (вж. I Кор. 12:11). Всички вярващи са призовани, надарени за пълноценни (вж. Ефес. 4:11-12). Павел ясно подчертава мисълта си за апостолски авторитет, но не пренебрегва взаимната зависимост на общността на вярващите. Всички ние се нуждаем един от другиго!

1:13 „Не искам, братя, да не знаете” Този идиом често се използва от Павел за въвеждане на важно твърдение (вж. 11:25; I Кор. 10:1; 12:1; II Кор. 1:8; I Сол. 4:13). Литературната му стойност е сходна с Исусовия израз „Амин, амин...”.

▣ **„но досега съм бил възпрепятстван”** Глаголът тук е в СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ. Същата фраза се среща в I Сол. 2:18, където агентът е Сатана. Павел е убеден, че неговият живот се води от Бога, но се спъва от Сатана. Някак си и двете са истина (вж. Йов 1-2 гл.; Дан. 10 гл.). Употребата на това понятие в 15:22 намеква за пречките в мисионерското дело на Павел в източното Средиземноморие, което още не е приключило (но наближава края си).

▣ **„за да имам някой плод и между вас”** В този контекст думата „плод” може да се отнася до обръщенците, но в Йоан 15:1-8 и Гал. 5:22 значението ѝ е насочено към зрелостта на християните. В Матей 7 гл. четем, че „по плодовете им ще ги познаете”, но там няма определение какви са точно тези плодове. Най-добрият паралел вероятно е във Фил. 1:22, където Павел използва същата селскостопанска метафора.

1:14 „Имам дълг” Павел използва няколкократно този израз в Римляни.

1. Павел е задължен да проповядва благовестието на всички езичници (тук).
2. Павел не е задължен на „плътта” (8:12).
3. Езическата църква е длъжна да помага на майката църква в Йерусалим (15:27).

▣ **„към гърци”** Тук се говори за всички цивилизовани, културни хора из Средиземноморието. Целият познат свят тогава вече е бил елинизиран от Александър Велики и последователите му. По-късно Римската власт поема и асимилира до голяма степен гръцката култура.
▣ **„към варвари”** Тази звукоподражателна дума означава необразованите и некултурни групи, обикновено из северните територии на Средиземноморието. Думата се използвала за хора, които не говорят гръцки език, понеже техният говор приличал на бърборене за гърците и римляните.

▣ **„както към мъдри, така и към неучени”** Напълно е възможно тук да има паралел с предишната фраза „и към гърци, и към варвари”, макар че това не е задължително. Може този израз просто да е поредният начин за включване на всякакви видове групи.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 1:16-17
[16] Защото не се срамувам от благовестието (Христово), понеже то е Божията сила за спасение на всеки, който вярва – първо за юдеина, а после и за гърка [17] Защото в Него се открива Божията правда от вяра към вяра, както е писано: „Праведният чрез вяра ще живее.“

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 1:16-17
[16]For I am not ashamed of the gospel, for it is the power of God for salvation to everyone who believes, to the Jew first and also to the Greek. [17]For in it *the* righteousness of God is revealed from faith to faith; as it is written, „BUT THE RIGHTEOUS *MAN* SHALL LIVE BY FAITH.”

1:16-17 Стихове 16-17 излагат темата на цялото послание. Темата се подсилва и обобщава отново в 3:21-31.

1:16
NASB, NRSV **„не се срамувам от благовестието”**
NKJV **„не се срамувам от благовестието на Христос”**
TEV **„имам пълна увереност в благовестието”**
JB **„не се срамувам от добрата вест”**

Възможно е Павел да намеква за думите на Исус Марк 8:38 и Лука 9:26. Той не изпитва срам от съдържанието на благата вест или от последвалите от нея гонения (вж. II Тим. 1:12,16,18).

В I Кор. 1:23 юдеите са се срамували от благовестието, понеже то е говорело за страдащ месия, а гърците – защото то говори за възкресение на тялото.

▣ **„спасение”** В Стария Завет еврейската дума *yasho* предимно се е отнасяла до физическо избавление (вж. Яков 5:15), но в Новия Завет гръцкият й еквивалент *sōzō* касае най-вече духовно спасяване (вж. I Кор. 1:18,21). Вж. Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, стр. 124-126.

▣
NASB **„на всекиго, който вярва”**
NKJV **„за всекиго, който вярва”**
NRSV **„на всекиго, който има вяра”**
TEV **„всички, които повярват”**
JB **„всички, които имат вяра”**

Благата вест е за всички хора (о, как обичам думите „всички”, „всеки”!), но тук вярата е едно от условията за приемане (вж. Деяния 16:30-31). Другото е покаянието (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21). Бог работи с човечеството посредством завета си. той винаги поема инициативата и полага основата (вж. Йоан 6:44,65). За нас обаче има няколко условия. Вж. бележката към 1:5.

Гръцкият глагол, преведен тук „вярва”, може да се преведе и „доверява се”. Конотацията в оригиналната дума е по-богата от тази в съвременните й еквиваленти. Забележете, че думата е СЕГАШНО ПРИЧАСТИЕ. Спасителната вяра е трайна (вж. I Кор. 1:18; 15:2; II Кор. 2:15; I Сол. 4:14)!

Първоначално сродните еврейски думи зад гръцкото понятие „вяра” са обозначавали стабилна стойка, при която човек така здраво е стъпил на двата си крака, че не може лесно да бъде изваден от равновесие. Противоположната старозаветна метафора би била „нозете ми са в хлъзгава кал” (вж. Пс. 40:2) или „нозете ми се хлъзгат” (вж. Пс. 73:2). Еврейските сродни корени *emun, emunah, aman* с течение на времето започват да се използват за човек, на когото може да се вярва и който е лоялен и благонадежден. Спасителната вяра отразява не способността на падналия в грях човек да бъде верен, а по-скоро говори за Божията неизменна вярност! Надеждите на вярващите се основават не върху тяхната лоялност, а върху характера и обещанията на Бога. В Неговата благонадеждност, в Неговата вярност, в Неговите обещания!

▣ **„първо на юдеина”** Причината за това се обсъжда накратко 2:9-10 и в 3 гл. По-късно тя ще бъде доразвита в 9-11 гл. Тя следва думите на Исус от Мат. 10:6; 15:24; Марк 7:27. Възможно е тук да има намек и за завистта между юдеите и езичниците в Римската църква.

1:17 „правдата на Бога” Този израз в контекста се отнася до (1) Божия характер и (2) как Бог придава този характер на грешния човек. Превода на JB казва: „Така се разкрива справедливостта на Бога.” Макар че този превод се отнася до нравствения живот на вярващия, той разкрива най-вече стоенето му пред престола на Праведния Съдия. Вменяването на праведност от страна на Бога към падналите в грях хора от Реформацията насам се изразява чрез фразата „оправдание чрез вяра” (вж. II Кор. 5:21; Фил. 3:9). Именно този е стихът, който е променил живота и богословието на Мартин Лутер! Обаче целта на това оправдание е освещението и оприличаването на Христос – т.е. усвояването на праведния характер на Бога (вж. Римл. 8:28-29; Ефес. 1:4; 2:10; Гал. 4:19). Праведността не е просто правна присъда, а и призив за свят живот. Тя е процес, при който Божият образ в човека функционално се възстановява (вж. II Кор. 5:21).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРАВЕДНОСТ / ПРАВДА

Понятието „праведност” е толкова съществена тема, че всеки един изследовател на Библията би следвало да отделя допълнително време да го изучава внимателно.

В Стария Завет характерът на Бога се определя като „справедлив” или „праведен”. Етимологията на месопотамската дума идва от конкретен вид речна тръстика, която се е използвала за отсъждане на вертикалната правота на стени и огради. Бог избира същото понятия, за да илюстрира метафорично собственото си естество. Той е правият отвес, според който се измерват всички останали неща. Същото понятие утвърждава както праведността на Бога, така и Неговото право да съди.

Човекът е създаден по образа на Бога (вж. Бит. 1:26-27; 5:1,3; 9:6), за да има взаимоотношения с Него. Цялото останало творение е само сцена и фон за връзката между Бога и човека. Бог иска неговото най-висше творение да Го опознава, да Го обича, да Му служи и да бъде като Него! Лоялността на човека се подлага на проверка (вж. Бит. 3 гл.), но първата двойка хора се провалят на този тест. В резултат настъпва разрив между Бога и цялото човечество (вж. Бит. 3 гл.; Римл. 5:12-21).

Бог е обещал да възстанови и да изкупи това взаимоотношение (вж. Бит. 3:15). И Той го постига чрез своята воля и чрез своя единороден Син, понеже хората сами по себе си са неспособни да прескочат зейналата пропаст в отношенията с Твореца (вж. Римл. 1:18-3:20).

След Грехопадението първата стъпка на Бога към възстановяването на всичко това е въвеждането на представата за завет, основан върху Неговата покана и човешкия покаян, верен и покорен отклик. Заради Грехопадението всички хора са неспособни да извършат нужното (вж. Римл. 3:21-31; Гал. 3 гл.). Затова се налага Бог лично да поеме инициативата за възстановяването на постоянно нарушаващите завета хора. Той го постига, като:

1. обявява грешните хора за праведни чрез делото на Христос (юридическа праведност);
2. подарява на човечеството праведност чрез делото на Христос (вменена праведност);
3. дава Духа в хората, за да произвежда праведност в човека (нравствена праведност);
4. възстановява отношението от Едемската градина чрез възвърнатия Божи образ у вярващите (родствена праведност).

Обаче Бог изисква заветен отговор от човека. Бог постановява (т.е. дава) и осигурява всичко необходимо, но хората трябва да откликнат в живота си чрез:

1. покаяние
2. вяра
3. живот на послушание
4. устояване

Следователно праведността е заветно и реципрочно действие между Бога и Неговото най-висше творение. Тя се основава на характера на Бога, на делото на Христос и на присъствието на Св. Дух, на което всеки един човек трябва самостоятелно и ежедневно да откликва. Този процес се нарича „оправдание чрез вяра". Понятието се разкрива в евангелията, но само като загатване. По-късно то се доразвива от ап. Павел, който привежда над сто пъти гръцкото съществително „праведност" под най-различните му форми.

По образование Павел е равин и сега привежда понятието *dikaiosunē* в неговия еврейски смисъл на *SDQ*, така както се използва в Септуагинтата, а не в елинската литература. При употребите си в гръцки писания понятието се свързва с човек, който се приспособява към очакванията на божеството или на обществото. В староеврейския му смисъл обаче то неизменно получава заветно значение. *YHWH* е справедлив и морален Бог. Той иска Неговите хора да отразяват характера Му. Изкупеното човечество става ново творение. Тази новост води до нов стил на живот – благочестие. След като Израил е бил теокрация, няма ясно разграничение между светското (обществените норми) и свещеното (Божията воля). Това разграничение се изразява с помощта на еврейски и гръцки понятия, които се превеждат съответно „справедливост" (по отношение на обществото) и „праведност" (по отношение на вярата).

Благовестието за Исус Христос гласи, че падналото човечество сега е възстановено да общува обратно с Бога. Парадоксът на Павел показва, че чрез Христос виновните са оправдани от Бога. Този процес се постига чрез любовта, милостта и благодатта на Бог Отец; чрез живота, смъртта и възкресението на Бог Син; и чрез призива и подтика на Светия Дух към благата вест. Оправданието е акт на Божията свободна воля, но то трябва да води към благочестие (Такъв е възгледът на Августин Блажени, отразен по-късно в реформаторския стремеж за свободно разпространение на благата вест и в католическия призив за променен живот, изпълнен с любов и вярност.) От гледна точка на реформаторските богослови понятието „Божия правда" е ОБЕКТИВЕН ГЕНЕТИВ (т.е. актът, при който грешният човек става приемлив за Бога – т.нар. „позиционално освещение"), докато при католическото богословие той е СУБЕКТИВЕН ГЕНЕТИВ (т.е. процесът, при който човекът все повече заприличва на Бога – т.нар. „опитно прогресивно освещение"). В действителност то обхваща и двете!

Според моя възглед още от Битие 4 глава до Откровение 20 глава Библията е описание на начина, по който Бог възстановява Едем. Библията започва с разказ за общението между Бога и човека в земна обстановка (вж. Битие 1-2 гл.) и завършва със същата обстановка (вж. Откровение 21-22 гл.). Образът на Бога и намеренията Му ще бъдат един ден напълно възстановени!

За да документирам горните описания, съм подбрал следните текстове от Новия Завет, които илюстрират гръцката дума и нейните сродни.

1. Бог е праведен (често представян като Съдия)
   a. Римляни 3:26
   b. II Солунци 1:5-6
   b. II Тимотей 4:8
   d. Откровение 16:5

2. Исус е праведен
    a. Деяния 3:14; 7:52; 22:14 (титла на Месия)
    b. Матей 27:19
    c. I Йоан 2:1,29; 3:7
3. Божията воля за творението е праведност
    a. Левит 19:2
    b. Матей 5:48 (вж. 5:17-20)
4. Божиите средства за осигуряване на праведност
    a. Римляни 3:21-31
    b. Римляни 4
    c. Римляни 5:6-11
    d. Галатяни 3:6-14
    e. дадена от Бога
        1) Римляни 3:24; 6:23
        2) I Коринтяни 1:30
        3) Ефесяни 2:8-9
f. приета чрез вяра
        1) Римляни 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
        2) I Коринтяни 5:21
    d. чрез делата на Сина
        1) Римляни 5:21-31
        2) II Коринтяни 5:21
        3) Филипяни 2:6-11
5. Бог желае Неговите последователи да бъдат праведни
    a. Матей 5:3-48; 7:24-27
    b. Римляни 2:13; 5:1-5; 6:1-23
    c. II Коринтяни 6:14
    d. I Тимотей 6:11
    e. II Тимотей 2:22; 3:16
    f. I Йоан 3:7
    g. I Петър 2:24
6. Бог ще съди света за правда
    a. Деяния 17:31
    b. II Тимотей 4:8

Праведността е Божия характеристика, свободно дадена на човека чрез личността на Христос. Тя е: (1) постановление на Бога; (2) дар от Бога; (3) дело на Христос.

Но тя е също така и процес, при който човек става праведен. Ние трябва да се стремим към тази промяна усилено и постоянно. Един ден именно тази правда ще бъде консумирана при Второто идване на Исус Христос. Общението с Бога се възстановява при спасението, но продължава да се развива през целия ни живот, докато не се изправим лице в лице с Него при нашата смърт или при Неговата *parousia*!

Ето един цитат от *Dictionary of Paul and His Letters* (IVP):

> „Калвин много повече от Лутер поставя акцент върху аспекта на личното ни взаимоотношение с Бога при вменяването на праведността. Възгледът на Лутер за Божията праведност изглежда съдържа елемент на *оправдателна присъда*. При Калвин ударението е върху чудното естество на общението или на вменяването на Божията праведност на нас самите" (стр. 834).

За мен общението на вярващия с Бога съдържа три аспекта:

1. благовестието е личност (при Калвин и при Източната църква);
2. благовестието е истина (при Августин Блажени и Лутер);
3. благовестието е променен живот (при католицизма).

И трите неща са верни и следва да се поддържат едновременно, за да съграждаме здравословно, стабилно и библейско християнство. Когато някое от тях получава по-силен или по-слаб акцент, се появяват проблеми.

Ние трябва да приемем Исус Христос!

Ние трябва да повярваме в благовестието!

Ние трябва да гоним христоподобност!

▣

NASB, NKJV „от вяра към вяра”
NRSV „чрез вяра към вяра”
TEV „посредством вяра от начало до край”
JB „вярата води към вяра”

Тази фраза има два ПРЕДЛОГА – *ek* и *eis*, които показват преход или развитие. Павел използва същата структура във II Кор. 2:16, както и структурата с предлозите *apo* и *eis* във II Кор. 3:18. Християнската вяра е подарък, който се очаква да се превърне в характеристика и стил на живот.

Има няколко възможни превода на тази фраза. Новият Завет на Уилямс я превежда така: „Пътят на вярата води до още по-голяма вяра.” Основните богословски идеи тук са, че (1) вярата идва от Бога („открива се”); (2) човекът трябва да откликне, и то продължително; (3) вярата трябва да води до живот на благочестие.

Едно нещо е сигурно. „Вярата” в Христос е жизненоважна (вж. Римл. 5:1; Фил. 3:9). Божият дар на спасението се обуславя единствено от готовността на човека да повярва (вж. Марк 1:15; Йоан 1:12; 3:16; Деяния 3:16,19; 20:21).

▣

NASB „праведният човек ще живее чрез вяра”
NKJV „оправданият ще живее чрез вяра”
NRSV „онзи, който е праведен, ще живее чрез вяра”
TEV „който е изправен с Бога чрез вяра, ще живее”
JB „праведният намира живот чрез вяра”

Този цитат е от Авакум 2:4, но не се среща нито в Мазоретските текстове, нито в Септуагинтата. В Стария Завет думата „вяра” има разширено метафорично значение на „вярност”, „достоверност” или „лоялност”. Спасителната вяра се основава именно върху Божията вярност (вж. 3:5,21,22,25,26). От друга страна, верността на човека е свидетелство, че той е получил Божия подарък. Същият старозаветен текст се цитира и в Галатяни 3:11 и Евреи 10:38. Следващата литературна единица (Римляни 1:18-3:20) ще разкрие какво представлява противоположността на верността пред Бога.

Ето как някои коментатори днес разбират последната част от фразата:

1. Воъм: „започва с вяра и завършва с вяра”
2. Ходж: „единствено посредством вяра”
3. Барет: „въз основа единствено на вярата”
4. Нокс: „вяра – отначало докрай”
5. Стаг: „правият от вяра ще живее”

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 1:18-23

[18] Защото Божият гняв се открива от небето срещу всяко безбожие и неправда на хората, които потискат истината чрез неправда; [19] понеже това, което е възможно да се знае за Бога, им е известно, защото Бог им го изяви. [20] Понеже от създанието на света това, което е невидимо у Него – вечната Му сила и божественост – се вижда ясно, разбираемо от творенията, така че те са без извинение. [21] Защото познаха Бога, но нито Го прославиха като Бог, нито Му благодариха, а се извратиха в своите мъдрувания и безумното им сърце се помрачи. [22] Като се представяха за мъдри, те глупееха, [23] и размениха славата на нетленния Бог с образ, подобен на смъртен човек, на птици, на четирикраки и на пълзящи гадини.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 1:18-23

[18]For the wrath of God is revealed from heaven against all ungodliness and unrighteousness of men who suppress the truth in unrighteousness, [19]because that which is known about God is evident within them; for God made it evident to them. [20]For since the creation of the world His invisible attributes, His eternal power and divine nature, have been clearly seen, being understood through what has been made, so that they are without excuse. [21]For even though they knew God, they did not honor Him as God or give thanks, but they became futile in their speculations, and their foolish heart was darkened. [22]Professing to be wise, they became fools, [23]and exchanged the glory of the incorruptible God for an image in the form of corruptible man and of birds and four-footed animals and crawling creatures.

1:18 „защото” Обърнете внимание на броя случаи, когато думата *gar* се използва в същото изречение за изразяване на темата в стихове 16-17 – цели три пъти. Вижте как то въвежда първата основна мисъл на Павел във връзка с благата вест (1:18-3:31) в контраст със силата на Бога за спасение (1:16-17).

▣ **„Божият гняв”** Стихове 18-23 изобразяват езическия свят от времето на Павел. Начинът, по който Павел характеризира езическия свят, може да се открие в юдейската литература (вж. *Премъдрост Соломонова* 13:1 и сл.; *Аристейско послание*, 134-138), както и в гръцките и римските писания. Същата Библия, която ни говори за Божията любов, също разкрива и Божия гняв (вж. ст. 23-32; 2:5,8; 3:5; 4:15; 5:9; 9:22; 12:19; 13:4-5).

И любовта, и гневът са човешки понятия, които се прилагат към Бога. Те изразяват истината, че Бог има начин, по който Той желае вярващите да реагират и да живеят. Когато човек съзнателно отхвърли Божията воля (т.е. благовестието на Христос), това води до последствия както временни, така и (в този стих) есхатологически (вж. 2:5). Обаче Бог не трябва да се разглежда като отмъстителен. Съдът е Неговото „необичайно дело” (вж. Исая 28:21 и сл.). Любовта е Неговият характер (вж. Втор. 5:9 to 5:10; 7:9). В Него преобладават справедливостта и милостта. В същото време обаче всички живи същества ще трябва да отговарят пред Бога (вж. Екл. 12:13-14; Гал. 6:7) и дори пред християните (вж. 14:10-12; II Кор. 5:10).

▣ **„се открива”** Както благовестието е открита истина (17 ст.), същото се отнася и за Божия гняв! Нито едно от двете неща не е плод на човешко откритие или логика.

▣ **„които потискат истината”** Това се отнася за съзнателното отхвърляне на истината, а не за невежеството на хората (вж. ст. 21,32; Йоан 3:17-21). Фразата би могла да означава, (1) че те познават истината, но я отхвърлят; (2) че техният начин на живот показва доколко отхвърлят истината; (3) или че животът им и думите им пречат на другите да познават и да приемат истината.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: „ИСТИНАТА” В ПИСМАТА НА ПАВЕЛ

Павловата употреба на понятието „истина” идва от неговия старозаветен еквивалент (*emet*), което означава „доверен” или „верен”. В юдейските писания между двата завета думата се използва за „истина” като антоним на „фалшивост”. Може би най-близкият паралел би бил в скрижалите от Мъртво море, където думата се среща със значение на „открита доктрина” в т.нар. „Благодарствени химни”. Членовете на есейската общност са се наричали „свидетели на истината”.

Павел използва понятието като синоним за благовестието на Христос.

1. Римляни 1:18,25; 2:8,20; 3:7; 15:8
2. I Коринтяни 13:6
3. II Коринтяни 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
4. Галатяни 2:5,14; 5:7
5. Ефесяни 1:13; 6:14
6. Колосяни 1:5,6
7. II Солунци 2:10,12,13

8. I Тимотей 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
9. II Тимотей 2:15,18,25; 3:7,8; 4:4
10. Тит 1:1,14

Освен това Павел използва думата, за да потвърди точността на собствените си думи.

1. Деяния 26:25
2. Римляни 9:1
3. II Коринтяни 7:14; 12:6
4. Ефесяни 4:25
5. Филипяни 1:18
6. I Тимотей 2:7

Друга употреба е при описанието на неговите мотиви (в I Кор. 5:8) и начин на живот – негов и на всички християни (Ефес. 4:24; 5:9; Фил. 4:8). Понякога го използва и за характера на:

1. Бога, Римл. 3:4 (вж. Йоан 3:33; 17:17)
2. Исус Христос, Ефес. 4:21 (подобно на Йоан 14:6)
3. апостолското свидетелство, Тит 1:13
4. самия Павел, II Кор. 6:8

Единствено Павел използва глаголната форма на тази дума (*alētheuō*). Това виждаме в Галатяни 4:16 и Ефесяни 4:15, където глаголът се отнася към благата вест. За по-дълбоко изследване вж. Colin Brown (ed), *The New International Dictionary of New Testament Theology*, vol. 3, стр. 784-902.

1:19 „което е възможно да се знае за Бога, им е известно, защото Бог им го изяви” Всички хора знаят нещо за Бога от творенията (вж. ст. 20; Йов 12:7-10 и Псалом 19:1-6 [чрез природата],12-15 [чрез Писанието]). В богословието това се нарича „общо откровение”. То не е завършено, но е основа за отговорността, която Бог ще изисква от онези хора, които не са имали възможност да чуят Божието „специално откровение” в Свещеното Писание и в личността на Исус Христос (вж. Кол. 1:15; 2:9).

Думата „да се знае” се среща с две значения в Новия Завет. От една страна е неговата старозаветна употреба за лично познаване (вж. Бит. 4:1; Ерем. 1:5), а от друга е неговият гръцки смисъл за факти или теми (вж. 21 ст.). Благовестието е както Личност, която трябва да приемем, така и послание за тази Личност, в което трябва да повярваме! Именно в това второ значение е използвана думата в настоящия стих.

1:20 Този стих изброява три аспекта на Бога:

1. Неговите невидими атрибути (като Неговия характер), вж. Кол. 1:15; I Тим. 1:17; Евр. 11:27)
2. Неговото вечно могъщество (видимо в естествената природа)
3. Неговата божествена природа (видима в Неговите деяния и в мотивите Му за сътворението на света)

▣ **„от създанието на света”** ПРЕДЛОГЪТ *apo* се използва с темпорален смисъл. Подобна фраза се среща също в: Марк 10:6; 13:19; II Пет. 3:4. Невидимият Бог сега се вижда: (1) във физическото творение (в настоящия стих); (2) в Писанието (Пс. 19, 119); и (3) най-пълно в Исус Христос (вж. Йоан 14:9).

▣ **„божественост”** Още от елинската литература думата *theiotēs* може да се превежда „божествено величие”. Това се вижда най-добре в Исус. Единствено Той носи образа на Божеството (вж. II Кор. 4:4; Евр. 1:3). Той е Божието пълно откровение в човешка форма (Кол. 1:19; 2:9). Прекрасната истина на благата вест е, че падналият човек чрез вяра в Христос, ще споделя характера на Христос (вж. Евр. 12:10; I Йоан 3:2). Божият образ в човека (вж. Бит. 1:26-27) е възстановен (*theios*, вж. II Пет. 1:3-4)!

▣

NASB **„ясно се виждат и се разбират чрез сътворените неща”**
NKJV **„ясно се виждат, разбираеми за сътворените”**
NRSV **„се разбират и виждат чрез нещата, които е създал”**

TEV „са ясно видими; те си личат в сътворените от Бога неща"
NJB „ясно се виждат, когато умът проумява сътворените неща"

Съчетанието между думите *noeō* (вж. Мат. 15:17) и *kathoraō* (и двата глагола в СЕГАШЕН СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ) говори за истинско възприятие. Бог е написал две книги – природата и Писанието. И двете могат да бъдат разбрани от човека и изискват определена реакция (вж. Wisdom, 13:1-9).

▣ **„са без извинение"** Буквално: „без правна защита". Гръцкото понятие (*a* плюс *apologeomai*) се среща единствено тук и в 2:1 в целия Нов Завет. Спомнете си богословското предназначение на 1:18-3:20. Този пасаж трябва да покаже духовната изгубеност на цялото човечество. Хората носят отговорност за онова знание, с което разполагат. Бог държи хората отговорни единствено за нещата, които знаят или биха могли да знаят.

1:21 „макар че познаваха Бога" Хората не прогресират в религиозно отношение. Напротив, те са все по-нечестиви. От Битие 3 гл. насам човешката раса слиза по стръмно нанадолнище. Мракът само се увеличава!

▣ **„не го почитаха като Бог и не Му отдадоха признателност"** Това е трагедията на човешкото идолопоклонство в 23-24 (вж. Ерем. 2:9-13).

▣ **„а се извратиха в своите мъдрувания и безумното им сърце се помрачи"** В превода на Олаф М. Морли този израз е предаден така: „По-скоро те се заеха с наивни хипотези за Него и техните глупави умове само търсеха из мрака" (Olaf M. Morlie, *The New Testament: A New Translation*). Човешките религиозни системи са паметници на човешкия бунт и гордост (вж. ст. 22; Кол. 2:16-23).

Двата ГЛАГОЛА са в ПАСИВЕН АОРИСТ ИНДИКАТИВ. Дали СТРАДАТЕЛНИЯТ ЗАЛОГ не намеква, че на тях им липсва разбиране и правилна реакция и че това се дължи на факта, че Бог е помрачил сърцата им? Или по-скоро именно решението им да отхвърлят светлината е закоравило сърцата им? (Вж. 10:12-16; II Царе 17:15; Ерем. 2:5; Ефес. 4:17-19.)

▣ **„сърце"** Това съществително се използва в Стария Завет със значение на цялостния човек. От друга страна, то често касае мислите или чувствата на човека. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ at 1:24.

1:22
NASB, NKJV „представяйки се за мъдри, ставаха глупци"
NRSV „твърдейки, че са мъдри, ставаха глупци"
TEV „твърдят, че са мъдри, но са глупави"
JB „колкото повече се определяха като философи, толкова по-глупави ставаха"

Проблемът лежи в гордостта на хората и в тяхната самоувереност в собственото им знание (вж. I Кор. 1:18-31; Кол. 2:8-23). Това връща погледа към Битие 3 гл. Знанието довежда до отчуждаване и осъждение. Не че човешките знания непременно са нещо лошо. Просто те никога не са крайни!

1:23 Съзнателно невежи, създадените по Божи образ хора (вж. Бит. 1:26-27; 5:1,3; 9:6) превръщат Бога в земни образи като:

1. животни (в Египет)
2. природни сили (в Персия)
3. човешки форми (в Гърция и Рим) – идоли! Дори собствените люде на Бога са го вършели (вж. Втор. 4:15-24).

Някои нови форми на същия вид грях са:

1. енвиронментализъм (майката Природа)
2. източна мисъл „Ню Ейдж" (мистицизъм, спиритуализъм, окултизъм)
3. атеистичен хуманизъм (марксизъм, утопианство, прогресивен идеализъм, вяра в постиженията на политиката)
4. холистична медицина (за здраве и дълголетие)

5. утопична вяра в образованието

▣ **„слава”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 3:23

▣ **„смъртен човек”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РАЗРУШАВАМ, СЪСИПВАМ (*PHTHEIRŌ*)

Основното значение на думата *phtheirō* е „разрушавам”, „съсипвам”, „покварявам”, „развалям”. Тя може да се използва за:

1. финансов крах (може би във II Кор. 7:2)
2. физическо унищожаване (вж. I Кор. 3:17a)
3. нравствена поквара (вж. Римл. 1:23; 8:21; I Кор. 15:33,42,50; Гал. 6:8; Откр. 19:2)
4. сексуално прелъстяване (вж. II Кор. 11:3)
5. вечно унищожение (вж. II Пет. 2:12,19)
6. покварените човешки традиции (вж. Кол. 2:22; I Кор. 3:17b)

Често това понятие се среща в същия контекст, както и неговият антоним (вж. Римл. 1:23; I Кор. 9:25; 15:50,53). Обърнете внимание на паралелните контрасти между нашите земни тела и небесните тела.

1. нетрайни срещу трайни, I Кор. 15:42,50
2. безчестие срещу слава, I Кор. 15:43
3. слабост срещу сила, I Кор. 15:43
4. естествено тяло срещу духовно тяло, I Кор. 15:44
5. първият Адам срещу последния Адам, I Кор. 15:45
6. образ на земното срещу образ на небесното, I Кор. 15:49

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 1:24-25

24 Затова според страстите на сърцата им Бог ги предаде на нечистота, за да се опозоряват телата им между самите тях – 25 те, които замениха Божията истина с лъжата и се поклониха и служиха на творението, вместо на Твореца, който е благословен до века. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 1:24-25

24 Therefore God gave them over in the lusts of their hearts to impurity, so that their bodies would be dishonored among them. 25 For they exchanged the truth of God for a lie, and worshiped and served the creature rather than the Creator, who is blessed forever. Amen.

1:24, 26, 28 „Бог ги предаде” Това е възможно най-лошият съд. Бог сякаш казва: „Оставям падналото човечество да прави каквото си иска” (вж. Пс. 81:12; Осия 4:17; Деяния 7:42). Стихове 23-32 описват как Бог отхвърля (временен гняв) езическия свят и неговата (и нашата) религиозност! Езичеството винаги се е характеризирало с извратеност, разюзданост и сексуална експлоатация.

1:24 „сърца” Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЪРЦЕТО

Гръцкото съществително *kardia* се използва в Септуагинтата и в Новия Завет като превод на еврейската дума *lēb*. Тя има различни приложения (вж. Bauer, Arndt, Gingrich and Danker, *A Greek-English Lexicon*, стр. 403-404).

1. центърът на физическия живот; метафора за човека (вж. Деяния 14:17; II Коринтяни 3:2-3; Яков 5:5)

2. центърът на духовния (нравствения) живот
    a. Бог познава сърцето (вж. Лука 16:15; Римляни 8:27; I Коринтяни 14:25; I Сол. 2:4; Откр. 2:23)
    b. използва се за духовния живот на човечеството (вж. Мат. 15:18-19; 18:35; Римл. 6:17; I Тим. 1:5; II Тим. 2:22; I Пет. 1:22)
3. центърът на мисловния живот (т.е. интелектът, вж. Мат. 13:15; 24:48; Деяния 7:23; 16:14; 28:27; Римл. 1:21; 10:6; 16:18; II Кор. 4:6; Ефес. 1:18; 4:18; Яков 1:26; II Пет. 1:19; Откр. 18:7; сърцето е синоним на ума във II Кор. 3:14-15 и Фил. 4:7)
4. центърът на желанията (т.е. волята, вж. Деяния 5:4; 11:23; I Кор. 4:5; 7:37; II Кор. 9:7)
5. центърът на емоциите (вж. Мат. 5:28; Деяния 2:26,37; 7:54; 21:13; Римл. 1:24; II Кор. 2:4; 7:3; Ефес. 6:22; Фил. 1:7)
6. уникално място за дейността на Духа (вж. Римл. 5:5; II Кор. 1:22; Гал. 4:6 [т.е. Христос в сърцата ни; Ефес. 3:17])
7. метафора за целия човек (вж. Мат. 22:37, цитат от Втор. 6:5). Мислите, мотивите и действията, които се приписват на сърцето, напълно разкриват какъв е човекът. Старият Завет прибягва до някои поразителни употреби на тази дума в различни изрази:
    a. Бит. 6:6; 8:21, „Бог е натъжен в сърцето си” (вж. също Осия 11:8-9)
    b. Втор. 4:29; 6:5, „с цялото си сърце и с цялата си душа”
    c. Втор. 10:16, „необрязано сърце” (също в Римл. 2:29)
    d. Езек. 18:31-32, „ново сърце”
    e. Езек. 36:26, „ново сърце” срещу „сърце от камък”

1:25 „замениха Божията истина с лъжата” Това може да се разбира по няколко начина: (1) като себеобожествяване на хората (вж. II Сол. 2:4,11); (2) като опит на хората да се покланят на сътвореното – т.е. поклонение пред идолите (вж. Исая 44:20; Ерем. 13:25; 16:19) вместо пред *YHWH*, който е сътворил всички неща (вж. ст. 18-23); или (3) като окончателното решение на човечеството да отхвърли истината на благовестието (вж. Йоан 14:17; I Йоан 2:21,27). Според контекста най-логичен изглежда вариант (2).

▣ **„се поклониха и служиха”** Хората винаги ще си имат божества. Всички хора усещат, че някъде там има някой или някаква истина, или нещо отвъд самите тях.

▣ **„който е благословен довека. Амин”** Павел избухва в юдейско славословие, което е доста характерно за стила му (вж. Римл. 9:5; II Кор. 11:31). Той често се моли, докато пише (вж. 9:5; 11:36; 15:33; 16:27).

▣ **„довека”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДОВЕКА (ГРЪЦКИ ИДИОМИ)

Изразът „до вековете” е гръцки идиом (вж. Лука 1:33; Римл. 1:25; 11:36; 16:27; Гал. 1:5; I Тим. 1:17), който вероятно изразява еврейския *'olam* (вж. Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, стр. 319-321). Други сходни изрази са: „до века” (вж. Мат. 21:19 [Марк 11:14]; Лука. 1:55; Йоан 6:58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; II Кор. 9:9) и „векът на вековете” (вж. Ефес. 3:21). Като че ли няма ясна разлика между всички тези идиоми и думата „вечно”. Съществителното „векове” може да бъде в мн.ч. във фигуративния смисъл на равинската граматическа конструкция, известна като „царствено множествено число”. Възможно е и да се отнася за конкретни епохи в юдейския смисъл на изразите „векът на невинността”, „векът на нечестието”, „идващият век” и „векът на правдата”.

▣ **„амин”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: АМИН

I. В Стария Завет

A. Думата „амин” идва от еврейската дума за „истина” (*emeth*) или „истинност” (*emun, emunah*) или „вяра/вярност”.

B. Етимологията й идва от смисъла на физически стабилен човек. Противоположното значение би касаело човек, който е неустойчив, хлъзгав (вж. Втор. 28:64-67; 38:16; Пс. 40:2; 73:18; Ерем. 23:12) или лабилен (вж. Пс. 73:2). От това буквално значение се е развила метафоричната употреба със конотация на „вярност”, „достоверност”, „лоялност” и „сигурност” (вж. Бит. 15:16; Авак. 2:4).

C. Специални употреби
   1. колона, II Царе 18:16 (I Тим. 3:15)
   2. увереност, Изх. 17:12
   3. солидност, Изх. 17:12
   4. стабилност, Исая 33:6; 34:5-7
   5. истинност, I Царе 10:6; 17:24; 22:16; Пр. 12:22
   6. здравина, II Лет. 20:20; Исая 7:9
   7. благонадеждност (в Тора), Пс. 119:43,142,151,168

D. В Стария Завет има още две еврейски понятия за активна вяра:
   1. *bathach* – „доверие”
   2. *yra* – „страхопочитание”, „поклонение” (вж. Бит. 22:12)

E. От значението на „доверие” и „благонадеждност” се е развила литургична употреба, която потвърждава истинността на нечие изказване или твърдение (вж. Втор. 27:15-26; Неем. 8:6; Пс. 41:13; 72:19; 89:52; 106:48).

F. Богословският ключ към тази дума е не човешката благонадеждност, а верността на *YHWH* (вж. Изх. 34:6; Втор. 32:4; Пс. 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Единствената надежда на падналото човечество е заветната милост и вярност *YHWH* и сигурността на Неговите обещания.

Онези, които познават *YHWH*, трябва да приличат на Него (вж. Авак. 2:4). Библията е историята и описание на начина, по който Бог възстановява Своя образ (вж. Бит. 1:26-27) в хората. Спасението възвръща у човека способността да има близко общение с Бога. А именно за това сме и били създадени.

II. В Новия Завет

A. Употребата на думата „амин” като потвърждаване на достоверността на казаното, е характерна за Новия Завет (вж. I Кор. 14:16; II Кор. 1:20; Откр. 1:7; 5:14; 7:12).

B. Употребата на думата като завършек на молитва е характерно в Новия Завет (вж. Римл. 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Гал. 1:5; 6:18; Ефес. 3:21; Фил. 4:20; II Сол. 3:18; I Тим. 1:17; 6:16; II Тим. 4:18).

C. Исус е единственият, който използва това понятие (често удвоено в Йоан), за да въвежда значими изречения (вж. Лука 4:24; 12:37; 18:17,29; 21:32; 23:43)

D. Използва се като име на Исус в Откровение 3:14 (може би като титла на *YHWH* от Исая 65:16).

E. Разбирането за вярност и благонадеждност се изразява и чрез гръцката дума *pistos* or *pistis*, която обикновено се превежда като „вяра” или „доверие”.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 1:26-27

[26] Затова Бог ги предаде на срамни страсти — защото и жените им замениха естественото сношение с противоестествено. [27] Също така и мъжете, като оставиха естественото сношение с жената, се разпалиха в похотта си един към друг, вършейки безобразие мъже с мъже, и приемаха в себе си заслужената отплата за своята заблуда.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 1:26-27

[26]For this reason God gave them over to degrading passions; for their women exchanged the natural function for that which is unnatural, [27]and in the same way also the men abandoned the natural function of the woman and burned in their desire toward one another, men with men committing indecent acts and receiving in their own persons the due penalty of their error.

1:26,27 Хомосексуалността е един от примерите за живот, откъснат от очевидната воля на Бога за творението („умножавайте се”). То е грях и е голям културен проблем както (1) в Стария Завет (вж. Лев. 18:22; 20:13; Втор. 23:18) и (2) в гръко-юдейския свят (вж. I Кор. 6:9; I Тим. 1:10); така и (3) в наши дни.

Хомосексуалността може би се изброява като един от примерите за падналия живот, понеже целият контекст в тези стихове съдържа препратки към Битие 1-3 глави. Човекът е направен по образ на Бога (вж. Бит. 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Сътворен е за съюз между мъжа и жената (вж. Бит. 1:27). Бог им дава заповед да се умножават (вж. Бит. 1:28; 9:1,7). Но падението на човека в Битие 3 гл. нарушава плана и волята на Бога. Хомосексуалността е очевидно извращение на първоначалния замисъл на Създателя! Трябва да подчертаем Обаче че то не е единственият грях, посочен в настоящия контекст (вж. ст. 29-31). Всички грехове показват колко отделен е човекът от Бога и колко много заслужава наказание. Всеки един грях – особено трайният, житейски грях – е противен на Бога.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ХОМОСЕКСУАЛНОСТ

Днес има огромен културен натиск да приемем хомосексуалността като оправдан алтернативен стил на живеене. Библията обаче я осъжда като разрушителна и категорично посочва, че такъв начин на живот е извън волята на Бога за Неговото творение.

1. Хомосексуалността изопачава заповедта от Битие 1 гл. да се плодят и да се умножават.
2. Тя характеризира езическото поклонение и култура (вж. Лев. 18:22; 20:13; Римл. 1:26-27; Юда 7 ст.).
3. Тя разкрива себична независимост спрямо Бога (вж. I Кор. 6:9-10).

От друга страна, преди да приключим с тази тема, нека да посоча колко много Бог обича бунтовните човешки същества и колко пълноценно им дава прошка. Християните нямат право да се държат с омраза и арогантност към този конкретен вид грях, особено когато е толкова очевидно, че това е грях. Молитвите, загрижеността, свидетелството и състраданието постигат далеч повече в тази сфера, отколкото яростното изобличаване и осъждане. Божието Слово и Неговият Дух сами ще постигнат изобличение, ако им го позволим. Всички свързани със секса грехове са мерзост пред Бога и водят до осъждение. Сексуалността е дар от Бога за добруването и радостта на човека и за стабилността на обществото. Но тази могъща наклонност, дарена ни свише, често се превръща в бунтовно, егоистично, хедонистично и себецентрично отношение (вж. Римл. 8:1-8; Гал. 6:7-8).

1:28-32

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 1:28-32

[28] И понеже те отказаха да познават Бога, Бог ги предаде на развратен ум – да вършат това, което не е прилично, [29] изпълнени с всякакъв вид неправда, блудство, порочност, алчност, злоба; пълни със завист, убийство, свадливост, измама и злонамереност; [30] клюкари, клеветници, богоненавистници, нахални, горделиви, самохвалци, изобретатели на злини, непокорни на родителите си, [31] безразсъдни, вероломни, без естествена обич, немилостиви; [32] които, при все че знаят Божието постановление, че тези, които вършат такива работи, заслужават смърт, не само ги вършат, но и одобряват онези, които ги вършат.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 1:28-32

[28]And just as they did not see fit to acknowledge God any longer, God gave them over to a depraved mind, to do those things which are not proper, [29]being filled with all unrighteousness, wickedness, greed, evil; full of envy, murder, strife, deceit, malice; *they are* gossips, [30]slanderers, haters of God, insolent,

arrogant, boastful, inventors of evil, disobedient to parents, [31]without understanding, untrustworthy, unloving, unmerciful; [32]and although they know the ordinance of God, that those who practice such things are worthy of death, they not only do the same, but also give hearty approval to those who practice them.

1:28-31 В оригиналния гръцки това е едно цяло изречение. То характеризира бунтовното, паднало в грях и търсещо независимост човечество (вж. Римл. 13:13; I Кор. 5:11, 6:9; Гал. 5:19-21; Ефес. 5:5; I Тим. 1:10; Откр. 21:8).

Грехът на хората е, че се опитват да търсят съществуване отделно от Бога. Крайната точка на това търсене е Адът. Независимостта от Бога е съвсем реална трагедия! Хората се нуждаят от Бога и са изгубени, неадекватни и непълноценни отделно от Него. най-лошото на вечния Ад е това, че присъствието на Бога няма да бъде там!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОРОЦИ И ДОБРОДЕТЕЛИ В НОВИЯ ЗАВЕТ

В Новия Завет са обичайни списъци както с добродетели, така и с пороци. Често те отразяват вече съществуващи равински или елинистични изброявания. Новият Завет предлага редица списъци с взаимно контрастни пороци и добродетели:

		Пороци	Добродетели
1.	Павел	Римл. 1:28-32	---
		Римл. 13:13	Римл. 2:9-21
		I Кор. 5:9-11	---
		I Кор. 6:10	I Кор. 6:6-9
		II Кор. 12:20	II Кор. 6:4-10
		Гал. 5:19-21	Гал. 5:22-23
		Ефес. 4:25-32	---
		Ефес. 5:3-5	---
		---	Фил. 4:8-9
		Кол. 3:5,8	Кол. 3:12-14
		I Тим. 1:9-10	---
		I Тим. 6:4-5	---
		II Тим. 2:22a,23	II Тим. 2:22b,24
		Тит 1:7, 3:3	Тит 1:8-9; 3:1-2
2.	Яков	Яков 3:15-16	Яков 3:17-18
3.	Петър	I Пет. 4:3	I Пет. 4:7-11
		II Пет. 1:9	II Пет. 1:5-8
4.	Йоан	Откр. 21:8	---
		Откр. 22:15	---

1:28-29 „развратен ум” Онова, което падналият човек вижда като свобода, всъщност е поклонение на самия себе си. В стихове 24,26,28 агентът на СТРАДАТЕЛНИЯ ЗАЛОГ очевидно е Бог, но в този контекст връзката е с Битие 1-3 гл. и очевидно движещата сила е в решението на човека да се уповава на своите познания и на самия себе си. Оттам идва проблемът. Бог допуска Неговите творения да понесат последствията от собствените си решения да търсят самостоятелност.

▣ **„изпълнени”** Тази дума е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Хората са изпълнени с онова, което ги занимава. Равините са учели, че във всяко човешко сърце има по едно черно (зло) куче и по едно бяло (добро) куче (*yetzer*). От тях расте и нараства онова, което храним най-често.

1:29-31 Ето ги последствията и симптомите на живота без Бога, характерни за онези хора и общности, които съзнателно отхвърлят библейския Бог. Павел ни предоставя и други списъци с грехове (вж. I Кор. 5:11; 6:9; II Кор. 12:20; Гал. 5:19-21; Ефес. 4:31; 5:3-4; Кол. 3:5-9).

1:30 „нахални” Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА „*HUPER-*”

Павел е имал особена слабост да изковава нови думи с гръцката представка *huper*, която основно означава „над” или „горе”. Когато се среща с ГЕНЕТИВ (АБЛАТИВ), тя означава „от името на”. Може също така да носи значението „относно”, подобно на представката *peri* (вж. II Кор. 8:23; II Сол. 2:1). Когато се среща с АКУЗАТИВ, тя означава „отгоре”, „свръх” или „отвъд” (вж. A. T. Robertson, *A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research*, стр. 625-633). Когато Павел иска да подчертае дадено понятие, той често е прибягвал до тази ПРЕДСТАВКА, образувайки от нея нова дума.

Ето списък на Павлови думи с ПРЕДСТАВКАТА *huper*.

A. *Hapax legomenon* (срещащи се единствено в Новия Завет)
   1. *Huperakmos*, отвъд зрялата възраст, I Кор. 7:36
   2. *Huperauxanō*, надвишавам значително, II Сол. 1:3
   3. *Huperbainō*, престъпвам, I Сол. 4:6
   4. *Huperkeina*, отвъд, II Кор. 10:16
   5. *Huperekteina*, простирам се отвъд, II Кор. 10:14
   6. *Huperentugchanō*, застъпвам се, Римл. 8:26
   7. *Hupernikaō*, свръхпобеждавам, Римл. 8:37
   8. *Huperpleonazō*, свръхизобилствам, I Тим. 1:14
   9. *Huperupsoō*, свръхвъздигам, Фил. 2:9
   10. *Huperphroneō*, свръхумувам, Римл. 12:3

B. Думи, които се срещат само в писмата на Павел.
   1. *Huperairomai*, превъзнасям се, II Кор. 12:7; II Сол. 2:4
   2. *Huperballontōs*, прекомерно, II Кор. 11:23 (само тук е НАРЕЧИЕ, докато във II Кор. 3:10; 9:14; Ефес. 1:19; 2:7; 3:19 е ГЛАГОЛ)
   3. *Huperbolē*, изключително, прекалено, свръх силите, Римл. 7:13; I Кор. 12:31; II Кор. 1:8; 4:7,17; 12:7; Гал. 1:13
   4. *Huperekperissou*, извънмерно, Ефес. 3:20; I Сол. 3:10; 5:13
   5. *Huperlian*, превъзходен, II Кор. 11:5; 12:11
   6. *Huperochē*, прекрасност, изрядност, I Кор. 2:1; I Тим. 2:2
   7. *Huperperisseuō,* преумножавам, Римл. 5:20 (в СРЕДЕН ЗАЛОГ, да се преумножавам, да преливам, II Кор. 7:4)

C. Думи, използвани от Павел и рядко от други новозаветни автори.
   1. *Huperanō*, далеч над, Ефес. 1:21; 4:10 (и в Евр. 9:5)
   2. *Huperechō*, превъзходство, Римл. 13:1; Фил. 2:3; 3:8; 4:7 (и в I Пет. 2:13)
   3. *Huperēphanos*, надменен, високомерен, Римл. 1:30; II Тим. 3:2 (и в Лука 1:51; Яков 4:6; I Пет. 5:5).

Павел е човек на големи страсти. В неговия речник когато някой или нещо е добро, то е *твърде* добро; а когато е лошо, е *твърде* лошо. ПРЕДСТАВКАТА *huper* позволява на автора да изразява своето категорично становище за греха, за себе си, за Христос и за благовестието.

1:32 „които вършат такива работи, заслужават смърт” Това твърдение е ехо от Закона на Мойсей. То се обобщава в Римляни 6:16,21,23; 8:6,13. Смъртта е точно обратното на онова, което желае и което е Бог (вж. Езек. 18:32; I Тим. 2:4; II Пет. 3:9).

▣ **„не само ги вършат, но и одобряват онези, които ги вършат”** Нещастието обича компанията. Падналите в грях хора използват греха на околните, за да се оправдават: „Е, всички го правят.” Цели култури се характеризират с даден конкретен грях, умножаван от обществото!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Павел пише до римската църква?
2. Защо Римляни играе толкова важна богословска роля за християнството?
3. Очертайте 1:18-3:20 с ваши собствени думи.
4. Хората, които никога не са чували благата вест, ще бъдат ли отхвърлени заради това, че не са приели Христос?
5. Обяснете разликата между „естественото откровение” и „специалното откровение”.
6. Опишете човешкия живот без Бога.
7. Стихове 24-27 адресират ли въпроса за хомосексуализма?

Римляни 2 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS[4]	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Праведното осъждане на Бога	Божието праведно осъждане	Евреите под осъждане	Божието осъждане	Евреите са освободени от греха
2:1-16	2:1-16	2:1-11	2:1-16	2:1-11
Евреите и законът	Евреите, виновни като езичниците	Основи на осъждането	Евреите и законът (2:17-3:8)	Законът няма да ги спаси
		2:12-16		2:12-16
2:17-3:8	2:17-24	2:17-24	2:17-24	2:17-24
	Обрязването не е от полза			Обрязването няма да ги спаси
	2:25-29	2:25-29	2:25-29	2:25-29

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА на РИМЛЯНИ 2:1-3:20

A. Глави 2 и 3 са част от едно литературно цяло, което започва в 1:18. Този раздел се занимава с:
   1. падението на цялото човечество;
   2. Божията присъда за греха;
   3. нуждата на човечеството от Божията правда чрез Христос посредством личната вяра и покаяние.

B. В глава 2 има седем принципа, отнасящи се до Божието осъждане
1. стих 2, според истината;
2. стих 5, натрупана вина;
3. стихове 6 и 7, според делата;
4. стих 11, не гледа на лице
5. стих 13, начин на живот;
6. стих 16, тайните на човешкото сърце;
7. стихове 17-19, няма специални национални групи.

B. Има много дискусии сред коментаторите относно адресата на 2:1-17. Очевидно е, че 2:12-19 се отнася за евреите.

C. Стихове 1-17 имат за цел да говорят както на морални езичници като Сенека (обществени норми), така и на еврейската нация (Мойсеевия закон).

D. В 1:18-21 Павел твърди, че хората могат да познаят Бог чрез творението. В 2:14-15 Павел също заявява, че всички хора имат вътрешна морална съвест, дадена от Бог. Тези свидетели, творението и съвестта са основа за Божието осъждане на цялото човечество, дори на онези, които не са запознати със СЗ или Благата вест. Хората са отговорни, защото не са живели според най-добрата светлина, която са имали.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 2:1-11

[1] Затова ти си без извинение, о, човече, който и да си ти, който съдиш, защото в каквото съдиш другия, себе си осъждаш, понеже ти, който съдиш, вършиш същото. [2] А знаем, че Божият съд е според истината върху тези, които вършат такива работи. [3] И ти, човече, който съдиш онези, които вършат такива работи, мислиш ли, че ще избегнеш Божия съд, като вършиш и ти същото? [4] Или презираш богатството на Неговата благост, търпеливост и дълготърпение, без да знаеш, че Божията благост те води към покаяние? [5] Но с упорството си и непокаяното си сърце трупаш на себе си гняв за деня на гнева, когато ще се открие справедливият съд на Бога, [6] който ще отплати на всекиго според делата му: [7] вечен живот на тези, които с постоянство в добри дела търсят слава, почест и безсмъртие; [8] и гняв и негодувание на онези, които са себелюбиви и не се покоряват на истината, а се покоряват на неправдата; [9] скръб и неволя на всяка човешка душа, която върши зло – първо на юдеина, после и на гърка; [10] а слава и почест, и мир на всеки, който върши добро – първо на юдеина, после и на гърка. [11] Понеже Бог не гледа на лице.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 2:1-11

[1]Therefore you have no excuse, everyone of you who passes judgment, for in that which you judge another, you condemn yourself; for you who judge practice the same things. [2]And we know that the judgment of God rightly falls upon those who practice such things. [3]But do you suppose this, O man, when you pass judgment on those who practice such things and do the same *yourself*, that you will escape the judgment of God? [4]Or do you think lightly of the riches of His kindness and forbearance and patience, not knowing that the kindness of God leads you to repentance? [5]But because of your stubbornness and unrepentant heart you are storing up wrath for yourself in the day of wrath and revelation of the righteous judgment of God, [6]who WILL RENDER TO EACH PERSON ACCORDING TO HIS DEEDS: [7]to those who by perseverance in doing good seek for glory and honor and immortality, eternal life; [8]but to those who are selfishly ambitious and do not obey the truth, but obey unrighteousness, wrath and indignation.[9]*There will be* tribulation and distress for every soul of man who does evil, of the Jew first and also of the Greek, [10]but glory and honor and peace to everyone who does good, to the Jew first and also to the Greek. [11]For there is no partiality with God.

2:1

NASB	**„нямате извинение, всички ще минете под закона”**
NKJV	**„никой не е извинен, о, човече, кой си, за да съдиш”**
NRSV	**„каквито и да сте, нямате извинение, когато съдите другите”**
TEV	**„нямате абсолютно никакво извинение, но съдите другите”**
JB	**„няма значение кои сте, без извинение всички ще бъдете осъдени”**

Изразът буквално означава „няма законна защита” (вж. 1:20 ст.). Той е в началото на гръцкото изречение, за да подчертае неговото значение. Стихове 1-16 изглежда се отнасят, както към себеправедните еврейски легалисти, така и към гръцките моралисти. Съдейки другите, те осъждат сами себе си.

2:2 „ние знаем” Това МЕСТОИМЕНИЕ може би е насочено към събратятя евреи, въпреки че би могло да се отнася и до християните. В стихове 2-4 Павел се връща към познатия си похват – въпроси и отговори – изобличителна реч, която представя истината с помощта на предполагаем възразител. Същият е използван от Авакум, Малахия, равините, както и от гръцките философи (като Сократ и стоиците).

Фразата „ние знаем това”се употребява няколко пъти в Римляни (вж. 2:2; 3:19; 7:14; 8:22,28). Павел допуска, че неговите слушатели притежават някакво ниво на знание, за разлика от аморалните езичници в първа глава.

▣ **„осъждането на Бога’’** Библията е ясна относно тази истина. Всеки човек ще дава отчет пред Бог за дара на живота (вж. ст. 5-9; Мат. 25:31-46; Откр. 20:11-15). Дори и християните ще застанат пред Христос (вж. 14:10-12; II Кор. 5:10).

2:3 Граматическата форма на Павловите реторични въпроси очаква отрицателен отговор.

▣ **„мислиш ли”** Това е гръцкият глагол *logizomai*. Павел го използва често (Римл. 2:3,26; 3:28; 4:3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 22, 23, 24; 6:11; 8:18, 36; 9:8; 14:14; Гал. 3:6 и десет пъти в I и II Коринтяни, и два пъти във Филипяни). Вж. бележки за 4:3 и 8:18.

▣ **„о, човече”** Това съответства на същия идиом в 1 стих. В 9:20 изразът се отнася до евреите.

2:4 В гръцкия оригинал изречението също е въпросително.

▣ **„Неговата богата благост, търпеливост и дълготърпение”** Хората често не разбират Божията благодат, милост и търпение и се възползват от нея, за да грешат, вместо да се покаят (вж. II Пет. 3:9).

Павел често описва атрибутите на Бога като „богатството на” (вж. 9:23; 11:33; Кол. 1:27; Ефес. 1:7,18; 2:4,7; 3:8,16; Фил. 4:19).

▣ **„води те към покаяние”** Покаянието е от решаващо значение за заветната връзка с Бога (вж. Мат. 3:2; 4:17; Марк 1:15; 6:12; Лука 13:3,5; Деяния 2:38; 3:16,19; 20:21). Думата на еврейски означава промяна на действието, докато в гръцкия – промяна на ума. Покаянието е готовност за промяна от състоянието на егоцентричност към живот, осигурен и управляван от Бога. То призовава към отвръщане от приоритетите и пристрастията на себичното „аз”. В основата си това е едно ново отношение, нов светоглед, нов господар. Покаянието е Божията воля за всяко едно съгрешило дете на Адам, направено по Неговия образ (вж. Езек. 18:21,23,32 и II Пет. 3:9).

Пасажът в НЗ, който най-добре отразява различните гръцки понятия за покаянието, е II Кор. 7:8-12: (1) *lupeō*, „скръб” или „печал” в стихове 8 (два пъти), 9 (три пъти), 10 (два пъти), 11; (2) *metamelomai*, „съжаление” или „грижа” в стихове 8 (два пъти), 9; и (3) *metanoia*, „покаяние,” или „промяна на ума,” в стихове 9, 10. Контрастът е фалшивото покаяние (*metamelomai*) (вж. Юда – Мат. 27:3 и Исав – Евр. 12:16-17) в сравнение с истинското покаяние (*metanoeō*).

Истинското покаяние богословски е свързано с (1) Исусовото проповядване за условията на новия завет (вж. Мат. 4:17; Марк. 1:15; Лука 13:3,5); (2) апостолските проповеди в Деяния (*kerygma*, вж. Деяния 3:16,19; 20:21); (3) Божия суверенен дар (вж. Деяния 5:31; 11:18 и II Тим. 2:25); и (4) погиване (вж. II Пет. 3:9). Покаянието *не е* по избор!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОКАЯНИЕ

Покаянието (заедно с вярата) е заветно изискване и за Стария Завет (*Nacham* – III Царе 8:47; *Shuv* – III Царе 8:48 ст.; Езек. 14:6; 18:30; Йоил 2:12-13; Зах. 1:3-4) и Новия Завет

1. Йоан Кръстител (Мат. 3:2; Марк. 1:4; Лука 3:3,8)
2. Исус (Мат. 4:17; Марк 1:15; 2:17; Лука 5:32; 13:3,5; 15:7; 17:3)
3. Петър (Деяния 2:38; 3:19; 8:22; 11:18; II Пет. 3:9)
4. Павел (Деяния 13:24; 17:30; 20:21; 26:20; Римл. 2:4; II Кор. 2:9-10)

Но какво е покаянието? Скръб ли е? Слага ли край на греха? Най-добрата НЗ глава за разбиране различните значения на тази концепция е II Коринтяни 7:8-11, където са използвани три, свързани помежду си, но различни гръцки думи.

1. „скръб” (*lupē*, вж. ст. 8 [два пъти], 9 [три пъти], 10 [два пъти], 11). Превежда се мъка или тъга и значението е богословски неутрално.
2. „покаяние” (*metanoeō*, вж. ст. 9,10). Глаголът е съставен от „след” и „разум”, което предполага един нов ум, нов начин на мислене и ново отношение към живота и Бога. Това е истинското покаяние.
3. „съжаление” (*metamelomai*, вж. ст. 8 [два пъти], 10). Думата е съставена от „след” и „грижа”. Използвана е за Юда в Мат. 27:3 и Исав в Евр. 12:16-17. Това означава скръб за последствията, а не за действията.

Покаянието и вярата са необходими заветни действия (вж. Mark 1:15; Деяния 2:38,41; 3:16,19; 20:21). Има някои текстове, които предполагат, че Бог дава покаяние (вж. Деяния 5:31; 11:18; II Тим. 2:25). Но повечето от текстовете предполагат, че е необходимо човекът да откликне на предложението на Бога за безплатно спасение.

Както еврейските, така и гръцките думи имат за цел да опишат пълния смисъл на покаянието. Еврейският акцентира на „смяна на действията”, докато гръцкият набляга на „смяна на ума.” Спасеният човек получава нов разум и ново сърце. Той мисли и живее различно. Вместо „Каква е ползата за мен?”, сега въпросът е „Каква е Божията воля?” Покаянието не е емоция, която избледнява или пък пълна безгрешност, но то е ново взаимоотношение със Светия, който преобразува вярващия постепенно, правейки го свят.

2:5-9 Тези стихове описват (1) упоритостта на падналото човечество, (2) Божия гняв и присъда.

2:5 „упоритост” Израил е описан по същия начин в Изх. 32:9; 33:3,5; 34:9; Втор. 9:6,13,27.

▣ **„сърце”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:24.

▣ **„в деня на гнева”** В СЗ изразът е „Денят на Господа” (вж. Йоил, Амос). Това е концепцията за Съдния Ден или за вярващите – Денят на Възкресението. Човечеството ще дава отчет на Бога за дара на живота (вж. Мат. 25:31-46; Откр. 20:11-15).

Забележете, че самите грешници („вие” и „себе си”), са тези, които предизвикват Божия гняв. В някакъв момент Бог просто му позволява да се прояви и да избухне с пълна сила. Гневът, подобно на всички човешки описания за Бог (антропоморфично), са приложени към божеството само по аналогия! Бог е Дух, вечен и свят. Хората са ограничени, грешни и материални. Бог не е емоционално афектиран, като разярен човек. Библията Го представя като любящ грешниците и чакащ ги да се покаят, но също и като такъв, който постоянно се противопоставя на човешкия бунт. Бог е личностен; Той взима греха присърце и ние лично сме отговорни за нашия грях.

Една допълнителна мисъл за гнева на Бог. В Библията той се проявява във времето (временно, вж. 1:24,26,28) и в края на времето (есхатологично, вж. 2:5-8). Денят на Господа (Съдният Ден) е един начин СЗ пророци да предупредят Израил да се покае в сегашното време, така че бъдещето му да е благословено, а не осъдено (вж. Втор. 27-28 глави). СЗ пророци често използват някоя криза от настоящето и я прилагат за бъдещите поколения.

2:6 Стихът е цитат от Пс. 62:12. Това е универсален принцип – хората са отговорни за своите действия и ще дават отчет пред Бог (вж. Йов 34:11 ; Прит. 24:12; Екл. 12:14; Ерем. 17:10; 32:19 ; Мат. 16:27; 25:31-46; Римл. 2:6; 14:12; I Кор. 3:8; Гал. 6:7-10; II Тим. 4:14; I Пет. 1:17; Откр. 2:23; 20:12; 22:12). Дори и вярващите ще дават отчет за своя живот и служение на Христос (вж. II Кор. 5:10). Вярващите не са спасени чрез дела, но се прибавят към тялото Христово, за да ги вършат (вж. Ефес. 2:8-10 [по-специално 2:14-26]; Яков и I Йоан).

2:7 „на тези, които” Има контраст между личностите, описани в стих 7 и тези – в стих 8 („но на тези, които”).

▣

NASB **„на тези, които с постоянство, вършейки доброто, търсят слава и почест, безсмъртие и вечен живот”**
NKJV **„вечен живот на тези, които с постоянство в добри дела, търсят слава, почит и безсмъртие”**
NRSV **„тези, които търпеливо правят добро, искат слава, чест и безсмъртие, Той ще даде вечен живот’’**
TEV **„Някои човеци продължават да извършват добро, търсейки слава, почит и безсмъртие, затова на тях, Бог ще даде вечен живот’’.**
JB **„тези, които търсят слава, чест и безсмъртие, вършейки винаги добро, ще получат вечен живот”**

Изразът се отнася за хора като Корнилий (вж. Деяния 10:34-35). Този текст звучи така, сякаш правдата може да се придобие чрез дела (изработена от човека), но това би било в противоречие с главната тема в Римляни. Не забравяйте, че нито стихове 1-16, нито 1-11 могат да бъдат тълкувани като отделни абзаци. Богословската идея на цялата тема, е, че Бог не гледа на лице (ст. 11) и, че всички са грешни (ст. 12). Ако хората живееха в светлината, която имаха (откровението на природата за езичниците, специалното откровение за евреите вж. 10:5), тогава щяха да са наред с Бога. Въпреки това, обобщението на 3:9-18,23 показва, че никой никога не е бил безгрешен, нито пък може да бъде. Промененият благочестив живот на вярващия се възприема като потвърждение и доказване на неговия първоначален отклик с вяра. Промененият живот е доказателство за обитаващия Божи Дух (вж. ст. 10,13; Матей 7 гл.; Ефесяни 2:8-10; Яков 2:14-26 и I Йоан). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ** към 8:25.

▣ **„вечен живот”** Това е характерна фраза за писанията на Йоан и се използва умерено в Синоптичните евангелия. Павел изглежда е извлякъл фразата от Дан. 12:2 (вж. Тит 1:2; 3:7), където се има предвид живота на новия век, живота в общение с Бога, възкресението на живота. Първо го използва в Гал. 6:8. Това е позната тема в доктриналната част на Римляни (вж. 2:7; 5:21; 6:22,23). Появява се и няколко пъти в Пастирските послания (вж. I Тим. 1:16; Тит 1:2; 3:7).

2:8
NASB **„тези, които са себични и амбициозни”**
NKJV, NRSV **„тези, които се грижат само за себе си”**
TEV **„хората са егоистични”**
NJB **„тези, които действат от завист”**

Думата в оригинал означава „работа за заплата” (вж. Товит 2:11).

Louw и Nida, *Greek-English Lexicon*, 2, стр. 104, показва две предназначения на това понятие.

1. „себична амбиция” – с оглед на Римл. 2:8 изразът се превежда „който иска да бъде по-добър от някой друг” – и той съответства на този контекст

2. „неприязън” – с оглед на Фил. 1:17, думата „партизанство” също е отбелязана като възможен превод (виж също II Кор. 12:20; Гал. 5:20; Фил. 2:3; Яков 3:14,16).

◙ **„и не се покоряват на истината”** Думата „истина” (*aletheia*) е използван в неговия еврейски смисъл (*emeth*) на достоверност и надеждност. В този контекст фокусът е не към интелектуалното, но към моралното. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **„ИСТИНАТА” В ПАВЛОВИТЕ ПИСАНИЯ** към 1:18.

2:9 „на всяка човешка душа” Павел използва гръцката дума *pas*, преведена като „всички” или „всеки”, толкова често в тези заглавни
глави на Римляни, за да покаже универсалните последици на „лошите вести” (изгубването на човечеството и Божията безпристрастна присъда) и „добрите вести” (Божието предложение за безплатно спасение и пълно опрощение в Христа за всички, които се покайват и вярват).

Този контекст предполага универсална присъда и произтичащите от нея последици. Тази истина изисква възкресението, както на праведните, така и на нечестивите (вж. Дан. 12:2; Йоан 5:28-29; Деяния 24:15).

Ако стихове 6-11 са под формата на Х (хиазъм), тогава стихове 8-9 са ключовите, които показват присъдата и обозначават осъждането и злите деятели.

2:9-10 „първо на юдеина” Изразът се повтаря, за да бъде подчертан. Юдеите са предпочетени, защото имат Божието откровение (вж. 1:16; Мат. 10:6; 15:24; Йоан 4:22; Деяния 3:26; 13:46), но това е и причината да са първи при издаване на присъдата (вж. ст.9-11, (вж. 9:4-5).

2:11
NASB, NKJV „при Бога няма предубеденост”
NRSV „Бог не показва пристрастност”
TEV „Бог съди всички нас, еднакво”
NJB „за Бога няма любимци”

Буквално изразът означава „да повдигне лице”, което е метафора от съдебната система на СЗ (вж. Лев. 19:15; Втор. 10:17; II Лет. 19:7; Деяния 10:34; Гал. 2:6; Ефес. 6:9; Кол. 3:25; I Петър 1:17). Ако съдията вижда към кого показва справедливост, тогава има възможност да бъде пристрастен. По тази причина, съденият не трябваше да вдига лицето си пред съдията и обратно.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РАСИЗЪМ

I. Въведение

A. Това е универсален израз за покварената природа на човечеството в контекста на обществото. Касае се за човешкото Аз, което издига себе си на гърба на другите. Расизмът, в много случаи е съвременен феномен, докато национализмът (или трибализмът) е по-древна проява.

B. Национализмът започва във Вавилон (Бит. 11 гл.), и първоначално е свързан с тримата Ноеви синове, от които се развиват и така наречените раси (Бит. 10 гл.). Все пак е очевидно от Писанията, че човечеството има един източник (вж. Бит. 1-3 глави; Деяния 17:24-26).

C. Расизмът просто е един от многото предразсъдъци. Някои от другите са (1) снобизъм на база образование; (2) социално-икономическа арогантност; (3) самодоволен религиозен легализъм; и (4) догматично политически пристрастия.

II. Библейски материали

A. Старият Завет

1. Бит. 1:27 – Човечеството – мъже и жени – са създадени по Божи образ и подобие, което ги прави уникални. Стихът показва тяхната индивидуална стойност и достойнство (вж. Йоан 3:16).

2. Бит. 1:11-25 – В тези стихове фразата „според видовете им” се споменава десет пъти. Този факт е използван в подкрепа на расовото деление. От контекста е очевидно, че се касае за животните и растенията, но не и за хората.
3. Битие 9:18-27 – Този пасаж се използва в подкрепа на расовото доминиране. Трябва да се помни, че Бог не е проклел Ханаан. Дядо му, Ной, го проклина след пробуждане от пиянски унес. В Библията никъде не е записано, че Бог е потвърдил тази клетва/проклятие. Дори и да е така, това не влияе на черната раса. Ханаан е баща на хората, населявали Палестина, а египетските стенни рисунки показват, че те не са били черни.
4. Исус Навиев 9:23 – Стихът е използван, за да се докаже, че една раса ще служи на друга. Обаче в контекста гаваонците са от същата раса, както и евреите.
5. Ездра 9-10 гл. и Неемия 13 гл. – Тези глави често са използвани в подкрепа на расовата дискриминация, но контекстът ни показва, че женитбите са били осъдени не заради расата (жените са били потомки на същия син на Ной – Битие 10 гл.), но поради религиозни причини.

B. Новият Завет

1. Евангелията
   a. Исус цитира омразата между евреи и самаряни в няколко случая, за да покаже, че расовата неприязън е неуместна.
      (1) Притчата за Добрия самарянин (Лука 10:25-37)
      (2) Жената на кладенеца (Йоан 4 глава)
      (3) Благодарният прокажен (Лука 17:7-19)
   b. Евангелието е за цялото човечество
      (1) Йоан 3:16
      (2) Лука 24:46-47
      (3) Евреи 2:9
      (4) Откровение 14:6
   c. Царството ще включва цялото човечество
      (5) Лука 13:29
      (6) Откровение 5 гл.
2. Деяния на апостолите
   a. Деяния 10 глава е категоричен пасаж, говорещ за Божията всеобща любов и за универсалното послание на Евангелието.
   b. Петър е атакуван за действията си в Деяния 11 глава. Този проблем не е решен до Ерусалимския Събор в Деяния 15 глава, където апостолите се срещат и стигат до решение. Напрежението между евреите и езичниците в първи век е много силно.
3. Павел
   c. Няма бариери в Христос
      (1) Гал. 3:26-28
      (2) Ефес. 2:11-22
      (3) Кол. 3:11
   d. Бог не гледа на лице
      (1) Римл. 2:11
      (2) Ефес. 6:9
4. Петър и Яков
   a. Бог не гледа на лице – I Пет. 1:17
   b. Защото Бог не показва пристрастие, Неговите деца също не трябва да го правят – Яков 2:1
5. Йоан
   a. Едно от най-силните изявления за отговорността на вярващите откриваме в I Йоан 4:20.

III. Заключение

A. Расизмът или всевъзможните предразсъдъци, са напълно неприемливи за Божиите чада. Ето цитат от Henlee Barnette, говорител на форума в Glorieta, New Mexico от *Комисията по християнски живот* през 1964 г.: „Расизмът е еретичен, защото е небиблейски и нехристиянски, да не говорим, че няма научна основа."

B. Този проблем дава на християните възможност да покажат христоподобна любов, прошка и разбиране към изгубения свят. Отрицателното отношение на християнина в тази област, показва незрелост и лукавият получава възможност да забави вярата, сигурността и растежа на вярващия. Освен това служи и като бариера за изгубените хора, идващи при Христос.

C. Какво мога да направя? (Това е цитат от заключение на *Комисията по християнски живот* с подзаглавие „Расови отношения")

„НА ЛИЧНО НИВО"

1. Приемете собствената си отговорност в разрешаването на проблема, свързан с расите.
2. Чрез молитва, библейско изучаване и приятелство с хора от други раси, стремете се да не допускате в живота си расови предразсъдъци.
3. Изразявайте убежденията си относно расите, особено тези, които при подтикването на расова омраза, са неоспорими.

„В СЕМЕЙНИЯ ЖИВОТ"

1. Осъзнайте важността на семейното влияние в развитието на отношението към другите раси.
2. Стремете се да развивате християнски нагласи, разговаряйки за това какво децата и родителите чуват по расовите въпроси извън дома.
3. Родителите трябва да бъдат внимателни, давайки християнски пример относно взаимоотношенията с хора от другите раси.
4. Потърсете възможности да сключите семейни приятелства, прескачайки расовите бариери.

„В ЦЪРКВАТА ВИ"

1. Чрез проповядване и преподаване на библейската истина, свързана с расите, църквата може да бъде мотивирана, за да дава пример на цялата общност.
2. Направете така, че хвалението, приятелството и службите в църквата да са отворени за всички. Дори и в НЗ църква се наблюдава, че няма расови бариери (Ефес. 2:11-22; Гал. 3:26-29).

„В ЕЖЕДНЕВНИЯ ЖИВОТ"

1. Помагайте за преодоляване на всички расови дискриминации на работното ви място.
2. Работете с всякакви обществени организации, за да подсигурите равни права и възможности. Не забравяйте, че расовият проблем трябва да се атакува, а не хората. Целта е да се увеличи разбирането, а не да се създава горчивина.
3. Ако изглежда разумно, организирайте специален комитет на загрижените граждани с цел отварянето на възможности за комуникация в обществото, за образование на широката общественост и за специални действия, водещи към подобряване на расовите отношения.
4. Подкрепете законодателството и законодателите в приемането на закони, насърчаващи расовата справедливост и противопоставящи се на тези, които вредят с цел получаването на политически дивиденти.
5. Похвалете и насърчавайте правоприлагащите, затова че прилагат закони без дискриминация.
6. Избягвайте насилието и насърчавайте спазването на закона, правейки всичко възможно като граждани християни, за да се уверите, че правните структури не се превръщат в инструменти в ръката на тези, които ще насърчават дискриминацията.

7. Олицетворявайте духа и ума на Христос във всички човешки взаимоотношения.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 2:12-16

[12] Защото тези, които са съгрешили без закон, без закон и ще погинат; и които са съгрешили под закона, чрез закона и ще бъдат съдени – [13] защото не слушателите на закона са праведни пред Бога, а изпълнителите на закона ще бъдат оправдани; [14] понеже, когато езичниците, които нямат закона, по природа вършат това, което се изисква от закона, и без да имат закон, те сами са закон за себе си, [15] те доказват, че действието на закона е написано на сърцата им, за което свидетелства и тяхната съвест, а мислите им една друга се обвиняват или извиняват – [16] в деня, когато Бог чрез Иисус Христос ще съди скритото на хората според моето благовестие.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 2:12-16

[12]For all who have sinned without the Law will also perish without the Law, and all who have sinned under the Law will be judged by the Law; [13]for *it is* not the hearers of the Law *who* are just before God, but the doers of the Law will be justified. [14]For when Gentiles who do not have the Law do instinctively the things of the Law, these, not having the Law, are a law to themselves, [15]in that they show the work of the Law written in their hearts, their conscience bearing witness and their thoughts alternately accusing or else defending them, [16]on the day when, according to my gospel, God will judge the secrets of men through Christ Jesus.

2:12 „всички, които са съгрешили, без да имат закон” Бог ще държи хората отговорни, дори и никога да не са били запознати със СЗ или с Евангелието. Всички хора имат някакво познание за Бог от творението (вж. 1:19-20; Пс. 19:1-6) и от вроденото чувство за морал (вж. 2:14-15). Трагедията тук е, че всички съзнателно са погазили светлината, която са имали (вж. 1:21-23; 3:9,19,23; 11:32; Гал. 3:22).

▣ **„закон”** Думата „закон” не е членувана. Граматичната структура обикновено подчертава качеството на СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО. Обаче в Римляни Павел използва думата „закон” по отношение на няколко различни неща: (1) Римския закон; (2) Мойсеевия закон; или (3) концепцията за обществените човешки норми като цяло. Не членуването на думата, а контекстът трябва да разкрие за какъв закон става въпрос. Той подчертава, че всички хора имат в сърцата си някакво знание за Божието природно откровение относно личността Му (вж. ст. 15).

2:13 „не тези, които слушат закона, ще са праведни пред Бога” Думата „слушатели” в равинските среди е имала специално значение за равинските ученици на Тората. Запомнете, че писателите на НЗ са мислели на еврейски и са писали на гръцки *койне*. Затова изследването на думите трябва да започне от Септуагинта, а не от гръцката лексика.

Думата „праведен” или „оправдан” (*kikē* във всичките си форми) е от решаващо значение в богословието на Павел (вж. 3:4, 20, 24, 26, 28,30; 4:2, 5; 5:1, 9; 6:7; 8:30, 33). Думите „праведен”, „оправдан”, „оправдание”, „прав” и „правда” произтичат от *dikaios*. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ПРАВЕДНОСТ / ПРАВДА** към 1:17. На еврейски (*tsadag*) в оригинал се свързва с дълга права пръчка (от 15 до 20 стъпки), която се използва, за измерване, служейки като отвес за стени и огради. Метафорично започва да се използва от Бог като стандарт за осъждане.

В писанията на Павел съществителното „правда” фокусира две неща. Първо – Божията собствена правда е дадена на грешното човечество, като безплатен дар, чрез вяра в Христос. Това често се нарича вменена правда или отдадена правда. Тя се отнася за законния статут на някого пред праведния Бог. Така се ражда прочутата Павлова тема „оправдан чрез вяра”. Второ – Божията дейност за възстановяване на грешното човечество в Неговия образ (вж. Бит. 1:26-27) или казано по друг начин – да ги доведе до христоподобие. Този стих – както и Мат. 7:24; Лука 8:21 и 11:28; Йоан 13:17; Яков 1:22-23,25 – насърчава

вярващите да са изпълнители, не просто слушатели. Вменената правда трябва да доведе до праведен начин на живот. Бог прощава и променя грешниците! Употребата на Павел касае закона и етиката. Новият Завет дава на хората законен статут, но също така изисква и благочестив живот. Той е безплатен, но струва скъпо.

▣ **„но изпълнителите на закона"** Познанието на Бога изисква нов послушен начин на живот (вж. Лев. 18:5; Мат. 7:24-27; Лука 8:21; 11:28; Йоан 13:17; Яков 1:22-25; 2:14-28). В много отношения това понятие, наподобява еврейския термин *shema*, което означава да чуе така, че да направи (вж. Втор. 5:1; 6:4; 9:1; 20:3; 27:9-10).

2:14

NASB	**„когато езичниците, които са без закон, вършат по природа, което се изисква от тях, то и без закон, те сами са закон за себе си"**
NKJV	**„защото за езичниците, които нямат природния закон, забранените неща дори и без закон, са правила за тях''**
NRSV	**„Езичниците, които не притежават закона, правят инстинктивно това, което се изисква от закона, въпреки че не го притежават, извършват това, което е правилно"**
TEV	**„Езичниците нямат закона, но според своята свободна воля, изпълняват заповедите, считайки ги за закон, въпреки че не го притежават"**
JB	**„тези, които никога не са чули за закона, но са водени да изпълняват това, което той заповядва, може да не го притежават, но считат, че те са законът"**

Всички култури имат свой вътрешно-морален закон – обществена норма. Те са отговорни за светлината, която имат (вж. I Кор. 9:21). Този стих не означава, че те могат да бъдат добре с Бог, ако живеят в светлината на своята култура, но значи, че са отговорни за своите вродени знания относно Бог.

2:15 „тяхната съвест свидетелства, а помислите им или ги осъждат, или ги оправдават" Има един вътрешен морален глас. Но единствено Писанието, просветено чрез Духа, заслужава пълно доверие. Падението засяга нашата съвест. Обаче творението (1:18-20) и този вътрешен, морален закон (2:14-15) са всичкото знание за Бог, което някои хора притежават. Не е имало еврейски термин, който да е еквивалент на гръцката дума за „съвест" (*syneidesis*). Гръцката концепция за вроденото морално чувство за правилно и грешно често е дискутирана от стоическите философи. Павел е запознат с гръцките философи (той цитира Клент в Деяния 17:28; Менандър в I Кор. 15:33; и Епименид в Тит 1:12) от неговото ранно образование в Тарс. Неговият роден град е известен с отличното си училище по гръцка реторика и философия.

2:16 „в деня" Виж бележките към 2:5.

▣ **„според моето благовестие"** В този контекст стихът е насочен към проповядването на Павел относно откровението на Исус Христос. МЕСТОИМЕНИЕТО „моето" отразява Павловото разбиране за настойничеството към Евангелието, което му е поверено (вж. 16:25; I Кор. 15:1; Гал. 1:11; I Тим. 1:11; II Тим. 2:8). То не се отличава с уникалност, но като апостол на езичниците, Павел се чувства отговорен за разпространението на истината за Исус в гръкоримския свят.

▣ **„Бог ще съди тайните дела на хората"** Бог познава сърцата на всички хора (вж. I Царе. 2:7; 16:7; III Царе. 8:39; I Лет. 28:9; II Лет. 6:30; Пс. 7:9; 44:21; 139:1-6; Пр. 15:11; 21:2; Ерем. 11:20; 17:10; 20:12; Лука 15:16; Деяния 1:24; 15:8; Римл. 8:27; Откр. 2:23). Отец, чрез представителството на Сина, ще предизвика мотив и действие в съдебното разглеждане (вж. Мат. 25:31-46; Откр. 20:11-15).

▣ **„чрез Христос Исус”** Мисията на Исус не е да действа като съдия (вж. Йоан 3:17-21). Той е дошъл, за да прослави Бог Отец, да умре вместо нас и да даде на вярващите пример, който да следват. Когато отхвърлят Исус Христос, хората осъждат себе си.

Обаче Новият Завет също така учи, че Исус ще участва в осъждането като представител на Отец (вж. Йоан 5:22,27; Деяния 10:42; 17:31; II Тим. 4:1). Напрежението между Исус като Съдия и/или Спасител може да се види в Евангелието от Йоан (вж. 3:17-21 в сравнение с 9:39).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 2:17-24

[17] Ето, ти се наричаш юдеин и се облягаш на закона, и се хвалиш с Бога, [18] и знаеш волята Му, и изпитваш мненията, понеже си обучен в закона, [19] и си уверен в себе си, че си водач на слепите, светлина на онези, които са в тъмнина, [20] наставник на неразумните, учител на неврътните, понеже имаш в закона олицетворение на познанието и на истината. [21] Тогава ти, който учиш другиго, себе си не учиш ли? Ти, който проповядваш да не крадат, крадеш ли? [22] Ти, който казваш да не прелюбодействат, прелюбодействаш ли? Ти, който се отвращаваш от идолите, светотатстваш ли? [23] Ти, който се хвалиш със закона, позориш ли Бога, като нарушаваш закона? [24] Защото „заради вас се хули Божието Име между езичниците“, както е писано.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 2:17-24

[17]But if you bear the name „Jew” and rely upon the Law and boast in God, [18]and know *His* will and approve the things that are essential, being instructed out of the Law, [19]and are confident that you yourself are a guide to the blind, a light to those who are in darkness, [20]a corrector of the foolish, a teacher of the immature, having in the Law the embodiment of knowledge and of the truth, [21]you, therefore, who teach another, do you not teach yourself? You who preach that one shall not steal, do you steal? [22]You who say that one should not commit adultery, do you commit adultery? You who abhor idols, do you rob temples? [23]You who boast in the Law, through your breaking the Law, do you dishonor God? [24]For „THE NAME OF GOD IS BLASPHEMED AMONG THE GENTILES BECAUSE OF YOU,” just as it is written.

2:17 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което авторът приема за вярно заради своята литературна цел. Това условие е в сила до стих 20, но липсва заключение, затова TEV го превежда, възприемайки твърденията така, сякаш са направени от Исус. Евреите вярват, че тяхното потекло, традиции и постижения, ще им осигурят спасение (вж. Мат. 3:9; Йоан 8:33,37,39).

▣ **„хвалиш се с Бога”** Много юдеи са разчитали на (1) тяхното расово потекло, (2) на личните си постижения в Мойсеевия Закон като средство за приемане от Бога. Обаче техният самодоволен легализъм ги отделил от Бог (вж. Мат. 5:20; Гал. 3). Каква трагична ирония!

Павел развива идеята за хвалбата в I Коринтяни. Павел се сблъсква с арогантния Израил и с високомерния гръцки интелектуализъм. В крайна сметка, не чрез плътта ни ще се хвалим пред Бога (вж. Ефес. 2:8-9, или грубо казано, Бог не печели кой знае колко, когато се сдобие с вас!).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: САМОХВАЛСТВО

Гръцките термини *kauchaomai, kauchēma,* и *kauchēsis* са използвани около тридесет и пет пъти от Павел и само два пъти в останалата част от НЗ (и двата пъти в Яков). Преобладаващите случаи са в I и II Коринтяни**.**

Има две основни истини, които са свързани със самохвалството.

- никоя плът няма да се прослави/похвали пред Бог (вж. I Кор. 1:29; Ефес. 2:9).
- вярващите трябва да се прославят в Господа (вж. I Кор. 1:31; II Кор. 10:17, което е препратка към Ерем. 9:23-24).

Затова има подходяща и неподходяща похвала/прослава (т.е. гордост).

1. подходяща
   a. в надеждата на славата (вж. Римл. 4:2)
   b. в Бога, чрез Господ Исус (вж. Римл. 5:11)
   c. в кръста на Господ Исус Христос (т.е. главната тема на Павел – вж. I Кор. 1:17-18; Гал. 6:14)
   d. Павел се хвали:
      (1) със своето служение, което е без компенсации (вж. I Кор. 9:15,16; II Кор. 10:12)
      (2) със своя авторитет от Христос (вж. II Кор. 10:8,12)
      (3) с това, че не се е хвалел с работата на другите (както някои в Коринт правеха – вж. II Кор. 10:15)
      (4) със своето потомствено наследство (както другите са правели в Коринт – вж. II Кор. 11:17; 12:1,5,6)
      (5) със своите църкви
         (a) Коринт (II Кор. 7:4,14; 8:24; 9:2; 11:10)
         (b) Солун (вж. II Сол. 1:4)
      (6) увереността си в утехата и спасението у Бога (вж. II Кор. 1:12)
2. неподходяща
   a. във връзка с юдейското наследство (вж. Римл. 2:17,23; 3:27; Гал. 6:13)
   b. някои в църквата в Коринт се хвалели
      (1) с хората (вж. I Кор. 3:21)
      (2) с мъдростта (вж. I Кор. 4:7)
      (3) със свободата (вж. I Кор. 5:6)
   c. лъжливите учители се опитали да се хвалят в църквата в Коринт (вж. II Кор. 11:12)

2:18 „подобряване" Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу**.**

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ" И ТЕХНИТЕ КОНОТАЦИИ

Има два гръцки термина, които съдържат идеята за изпитване на някого с цел.

1. *Dokimazō*, *dokimion, dokimasia*

   Това е металургичен термин за тестване истинността на нещо (някого – метафорично), чрез огън. Огънят разкрива истинския метал, чрез изгаряне (пречистване) на шлака. Този физически процес става силен идиом, описващ Божието и/или човешкото изпитване на другите. Думата се използва само в положителен смисъл за изпробване с оглед приемане на нещо.

   Той е използван в НЗ за изпробване на:
   a. волове – Лука 14:19
   b. себе си – I Кор. 11:28
   c. вярата ни – Яков 1:3
   d. дори и Бог – Евр. 3:9

   Резултатите от тези тестове са приемани за позитивни (вж. Римл. 1:28; 14:22; 16:10; II Кор. 10:18; 13:3; Фил. 2:27; I Пет. 1:7). Терминът съдържа идеята за някой, който е бил изпробван и е доказано, че е:
   a. полезен
   b. добър
   c. истински
   d. ценен
   e. почетен
2. *Peirazō, peirasmos*

Този термин е предназначен за изпитване с цел намиране на вина или отхвърляне. Често се използва във връзка с изпитанието на Исус в пустинята.

a. Думата показва опита Исус да бъде хванат в капан (вж. Мат. 4:1; 16:1; 19:3; 22:18,35; Mark 1:13; Лука 4:2; 10:25; Евр. 2:18).
b. Този термин (*peirazō*) е използван като титла на Сатана Мат. 4:3; I Сол. 3:5.
c. Този глагол (в неговата сложна форма – *ekpeirazō*) е използван от Исус, когато казва да не изпитват Бога (вж. Мат. 4:7; Лука 4:12; също виж I Кор. 10:9)
d. Глаголът е използван във връзка с изкушенията и изпитанията на вярващите (вж. I Кор. 7:5; 10:9,13; Гал. 6:1; I Сол. 3:5; Евр. 2:18; Яков 1:2,13,14; I Пет. 4:12; II Пет. 2:9).

▣ **„законът”** Стихове 17 и сл. се занимават с еврейския народ, затова съществителното „законът” трябва да се отнася в контекста на Мойсеевия закон. Това е потвърдено от стих 25, който разглежда обрязването.

2:18-20 Еврейските водачи вярват, че те (юдейската секта) осигуряват единственият и правилен път към Бог. Убедени, че са истинските учители относно религиозните въпроси (вж. Лука 12:48). Привилегията носи отговорност.

Забележете паралелните фрази, описващи тяхната увереност.

1. водач на слепите – стих 19
2. светлина за тези, които са в тъмнина – стих 19
3. поправител на безумните – стих 20
4. учител на незрелите – стих 20
5. олицетворение на знанието и истината в закона – стих 20

2:21-24 Ако някой вярва в личното послушание, тогава послушанието трябва да е пълно (вж. Мат. 5:20,48; Гал. 3:10, което е цитат от Втор. 27:26 и Яков 2:10). Това е невъзможно за падналото човечество. Павел нарочно задава реторични въпроси към неговите еврейски читатели/слушатели в стихове 21-23.

2:22 Трудно е да знаем какво има предвид Павел в стихове 22-23. Тъй като описанието не пасва за повечето евреи от времето на Павел, възможно е тези грехове да са споменати в духовен смисъл, подобно на Христовото тълкуване на Закона в Мат. 5:20-48. Джордж Лад казва: „Павел може би говорил за духовно прелюбодейство, лишаване Бога от дължимата Му почит, и липса на посвещението, тъй като юдеите се явяват съдии и господари на останалите човешки същества” (George Ladd, *A Theology of the New Testament*, стр. 505).

2:22 „гнусиш се от идоли” Изразът означава да се отдръпнеш надалеч от нещо поради ужасната му миризма.

▣ **„крадеш ли храмове”** Не е ясна историческата връзка с този израз, но вероятно е свързано с идолопоклонничеството.

2:24 Това е цитат от Исая 52:5 от Септуагинта. Божието благословение над Израил заради спазването на завета (вж. Второзаконие 27-28 глави) трябва да бъде за свидетелство на света. Обаче Израил никога не е спазил завета, затова светът е видял само осъждането на Бога (вж. Езек. 36:22-32). Израил съществува, за да бъде царство от свещеници (вж. Изх. 19:5-6), които да доведат света към YHWH (вж. Бит. 12:3; Ефес. 2:11-3:1). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ЕВАНГЕЛСКИТЕ ВЪЗГЛЕДИ НА АВТОРА** към 1:5.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 2:25-29

[25] Понеже обрязването наистина полза, ако изпълняваш закона, но ако си нарушител на закона, твоето обрязване става необрязване. [26] И така, ако необрязаният пази наредбите на закона, няма ли неговото

необрязване да му се счете за обрязване? [27] И онзи, който е в природното си състояние необрязан, но изпълнява закона, няма ли да осъди теб, който имаш писан закон и обрязване, но си престъпник на закона? [28] Защото не е юдеин онзи, който е външно такъв, нито е обрязване онова, което е външно, на плътта; [29] а юдеин е този, който е вътрешно такъв, и обрязване е това, което е на сърцето, в Духа, а не в буквата, чиято похвала не е от хората, а от Бога.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 2:25-29

[25]For indeed circumcision is of value if you practice the Law; but if you are a transgressor of the Law, your circumcision has become uncircumcision. [26]So if the uncircumcised man keeps the requirements of the Law, will not his uncircumcision be regarded as circumcision? [27]And he who is physically uncircumcised, if he keeps the Law, will he not judge you who though having the letter *of the Law* and circumcision are a transgressor of the Law? [28]For he is not a Jew who is one outwardly, nor is circumcision that which is outward in the flesh. [29]But he is a Jew who is one inwardly; and circumcision is that which is of the heart, by the Spirit, not by the letter; and his praise is not from men, but from God. [2]Great in every respect. First of all, that they were entrusted with the oracles of God.

2:25 „обрязване" Павел все още използва изобличителна реч. Ако някой претендира: Е, добре, ние поне сме обрязани (вж. Бит. 17:10-11). Ние сме от поколението на Авраам. Павел ясно и смело разбива тази ценна, еврейска надежда (вж. Мат. 3:7-10; Йоан 8:31-59).

Всички съседи на Израил , с изключение на филистимците, били обрязани. Акцентът не е върху действието; а върху постоянната вяра на обрязания (вж. ст. 26-27). Това се отнася за всички религиозни ритуали. Религиозните хора често са искали благословенията на Божия завет, но без отговорностите.

2:25-26 „ако... ако... ако" Има три УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ ОТ ТРЕТИ КЛАС, които се отнасят за възможно бъдещо действие. Покорството (вж. Втор. 27-30 ст.) е ключът в Павловия аргумент във 2 гл., но не и в 3:21-31 (вж. Гал. 3 гл.).

2:26-27 Тези стихове поддържат надеждата, че някои езичници са откликнали на светлината, която имат. Единственият, възможен, библейски пример за това би бил Корнилий от Деяния 10 гл. Той все пак не се вмества напълно в този стих, тъй като е бил богобоязлив и уважаван в местната синагога.

Всъщност тези стихове са контрапункт на Павловия аргумент относно нуждата за спасение на евреите. Римляни 3:23 обобщава, че всички хора са духовно загубени без Христос. Ако има езичници, които живеят според светлината, която имат от творението и вътрешната морална чувствителност, Бог ще им предостави възможност, за да откликнат на Христос – някак си, по някакъв начин, някога.

2:28-29 „Защото не е юдеин... юдеин е този" Това е изключително важна дискусия поради модерното богословско развитие на диспенсационализма и неговия опит да раздели или капсулира СЗ хора на Бога от НЗ хора на Бога. Има само един завет и едни хора (вж. Римл. 9:6; Гал. 3:7-9, 29; 6:16; I Пет. 3:6). Новият завет е развитие и изпълнение на стария. Божиите хора са били винаги такива заради вяра, а не заради поколение. Те са „хора на сърцето", а не на ритуала и расата. Ключът е във вярата, а не в родителите. Белегът е заветният ум, а не знакът на обрязването.

▣ **„плът"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:3.

2:29 Заветният знак на обрязването (вж. Бит. 17:14) е СЗ метафора, за това, че някой приема Бога. Метафората търпи развитие по няколко начина (1) обрязване на сърцето (вж. Втор. 10:16; Ерем. 4:4); (2) обрязване на ухото (вж. Ерем. 6:10); и (3) обрязване на устните (вж. Изх. 6:12,30). Законът никога не е имал за цел да бъде повърхностен код, а по-скоро животопроменящ принцип. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ВИЖДАНИЯТА НА ПАВЕЛ ЗА МОЙСЕЕВИЯ ЗАКОН** към 13:9.

▣

NASB **„това, което е на сърцето, по дух, а не по закон"**
NKJV **„произлиза от сърцето и Духа, а не от закона"**
NRSV **„сърдечен въпрос – духовен е, а не законен"**
TEV **„действието на Божият Дух, а не на писаният закон"**
JB **„в сърцето – нещо не законно, но духовно"**

Тази фраза е неясна на гръцки. Някои преводи визират съотношението между духовното и буквалното (вж. *NRSV, the Twentieth Century New Testament, the Knox translation, the Lamsa translation of the Peshitta, the Williams translation and the New Berkeley Version*). Други преводи виждат контраста между Светия Дух (вж. 7:6; II Кор. 3:6, където се появява подобна конструкция) и писания текст (вж. NASB, NKJV, NEB, NIV and TEV).

Павел дискутира факта, че някои езичници могат да действат угодно на Бога без да уповават на Закона. Ако това е истина, тогава децата на Бога са много повече, не само тези, които само са се обрязвали физически (вж. Галатяни). Божието семейство е по-широко, отколкото само расовите евреи (вж. Бит. 3:15; 12:3; Изх. 19:5); Йов, Мелхиседек, Йотор, Халев, Рахав и Рут не са расови евреи. Хората от племената на Ефрем и Манасия също са наполовина египтяни (вж. Бит. 41:50-52).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как юдейското неверие влияе на Божието обещание (3:3-4)?
2. Има ли някакво преимущество пред Бог за тези, които са юдеи (3:1-8)?
3. Какво е изобличението?
4. Каква е целта на предполагаемата изобличителна реч в стихове 5-8?
5. Начинът на живот има ли значение, ако оправданието е по благодат, чрез вяра и без дела (3:8)?
6. Каква е богословската концепция за пълната поквара (3:10-18)?
7. Каква е целта на Мойсеевия закон или на закона като цяло (3:20; Гал. 3:24-25)?
8. Защо Сатана въобще не е споменат в глави 1-3, които се занимават с падението на човека?
9. Обещанията от СЗ условни ли са или безусловни?
10. Каква е целта на Мойсеевия закон в живота на: (1) неюдеина; и (2) юдеина?
11. Напишете с ваши думи, параграф по параграф, аргументите на Павел в 1:18-3:20.

Римляни 3 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS[4]	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Евреите и законът (2:17-3:8)	Защита на Божието осъждане	Предимството на евреите	Евреите и законът (2:17-3:8)	Божиите обещания няма да ги спасят
3:1-8	3:1-8	3:1-8	3:1-4	3:1-8
			3:5-6	
			3:7-8	
Няма праведен ни един	Всички съгрешиха	Всички са виновни	Никой не е праведен	Всички са грешни
3:9-20	3:9-20	3:9-18	3:9-18	3:9-18
		3:19-20	3:19-20	3:19-20
Праведност чрез вяра	Божията праведност чрез вяра	Истинската праведност	Как Бог оправдава хората	Откриване на Божията правда
3:21-26	3:21-26	3:21-26	3:21-26	3:21-26
	Оплакването е изключено	Оплакването не се включва		Какво прави вярата
3:27-31	3:27-31	3:27-31	3:27-31	3:27-31

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

A. Стихове 1-8 са свързани помежду си, но е трудно да се проследи логиката на Павел, защото той използва литературна техника, наречена изобличителна реч (с предполагаем възразител).

B. Изглежда Павел предвижда, че някои юдеи ще откликнат на 2:17-29, затова той отговаря на техните възражения (Corley, Vaughan, *Romans*, стр. 37-39).
1. Първи въпрос. Наистина ли няма преимущества за юдеите? (ст. 1-2).
2. Втори въпрос. Божието Слово провалило ли се е поради това, че някои юдеи са неверни? (ст. 3-4).
3. Трети въпрос. Ако Бог е използвал юдеите, за да разкриват Неговия характер, тогава те ще отговарят пред Божието правосъдие? (ст. 5-8).

C. Заключението ни връща към 2:11. При Бога няма фаворити. Всички хора са отговорни за живота си извън светлината, която имат (природно откровение и/или специално откровение).

D. Стихове 9-18 са поредица от СЗ цитати, които показващи греха на юдеите.

E. Стихове 19-20 сумират духовното състояние на Израил и целта на СЗ (вж. Гал. 3 гл.).

F. Стихове 21-31 са обобщение на 1:18-3:20. Те са първите богословски теми на Евангелието (виж краткото подчертаване, стр. 2).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 3:1-8

[1] Тогава какво е предимството на юдеина или каква е ползата от обрязването? [2] Много, във всяко отношение. И първо, защото на тях се повериха Божиите слова. [3] Тогава какво? Ако някои бяха неверни, тяхната невярност ще унищожи ли Божията вярност? [4] Да не бъде! Но нека признаваме, че Бог е истинен, а всеки човек – лъжлив, както е писано: „за да се оправдаеш в думите Си и да победиш, когато се съдиш.“ [5] Но ако нашата неправда изтъква Божията правда, какво ще кажем? Несправедлив ли е Бог, когато нанася гняв? По човешки говоря. [6] Да не бъде! Понеже, как тогава Бог ще съди света? [7] Защото, ако чрез моята лъжа Божията истина преизобилства за Неговата слава, то защо и аз още да бъда осъждан като грешник? [8] И защо да не вършим зло, за да дойде добро, както някои клеветнически твърдят, че ние така говорим? На такива осъждането е справедливо.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 3:1-8

[1]Then what advantage has the Jew? Or what is the benefit of circumcision? [2]Great in every respect. First of all, that they were entrusted with the oracles of God. [3]What then? If some did not believe, their unbelief will not nullify the faithfulness of God, will it? [4]May it never be! Rather, let God be found true, though every man *be found* a liar, as it is written, „THAT YOU MAY BE JUSTIFIED IN YOUR WORDS, AND PREVAIL WHEN YOU ARE JUDGED.” [5]But if our unrighteousness demonstrates the righteousness of God, what shall we say? The God who inflicts wrath is not unrighteous, is He? (I am speaking in human terms.) [6]May it never be! For otherwise, how will God judge the world? [7]But if through my lie the truth of God abounded to His glory, why am I also still being judged as a sinner? [8]And why not *say* (as we are slanderously reported and as some claim that we say), „Let us do evil that good may come”? Their condemnation is just.

3:1 „какво предимство има юдеинът" Павел продължава да използва литературния похват – изобличителна реч с предполагаем възразител, за да сподели посланието си. За списъка с привилегиите на юдеите виж 3:2 и 9:4-5.

3:2 „преди всичко" Павел използва думите „преди всичко" в 1:8, но без да споменава втория елемент. Тук прави същото. Стилът на Павел е толкова сбит, че понякога граматичните му структури са непълни.

▣ **„те са били натоварени с божествените писания"**Притежанието на Божието откровение е огромна отговорност, както и голяма привилегия (вж. 9:4-5). Те са настойниците на Божия дар (МИНАЛО СВЪРШЕНО СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, вж. I Сол. 2:4).

Думата *logion* (писания) е използвана в Септуагинта за словото на Бога (вж. Числа 24:4,16; Втор. 33:9; Пс. 119:67; Исая 5:24; 28:13). В Новия Завет е използвана в същия смисъл (вж. Деяния 7:38; Евр. 5:12; I Пет. 4:11).

3:3 „ако" Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което авторът приема за истина, тъй като обслужва неговата литературна цел. Стихове 5 и 7 също са УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ ОТ ПЪРВИ КЛАС.

▣

NASB, NKJV **„някои не вярваха"**
NRSV, JB **„бяха неверни"**
TEV **„какво, ако някои от тях са нелоялни"**

Павел може да се позовава на общото (1) неверие на Израил или (2) на липсата на лична вяра в *YHWH*. Трудно е с ума си да разберем безусловните обещания на Бога (т.е. спасението на падналото човечество) и условния мандат на човешкия отклик. Това все още е библейски парадокс (вж. 3:4-5). Бог е верен, дори когато неговите хора не са (вж. Осия 1,3 гл.).

▣ **„ще унищожи"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УНИЩОЖАВАМ / АНУЛИРАМ (*KATARGEŌ*)

Тази дума (*katargeō)* е една от любимите на Павел. Той я използва поне двадесет и пет пъти, но е с много широк семантичен обсег.

A. Основният етимологичен корен е от *argos*, което означава:
1. бездеен
2. свободен
3. неизползван
4. безполезен
5. бездеен

B. Сложният глагол с *kata* е използван, за да изрази
1. бездействие
2. безполезност
3. нещо, което е отменено
4. нещо, което е премахнато
5. нещо, което е напълно бездейно

C. Използван е веднъж в Лука, за да опише безплодие, следователно безполезно дърво (вж. Лука 13:7).

D. Павел го използва във фигуративен смисъл по два основни начина:
1. Бог е бездеен, което предизвиква хорската враждебност
   a. Греховната природа на човечеството – Римл. 6:6.

b. Мойсеевия закон във връзка с Божието обещание за „семето” – Римл. 4:14; Гал. 3:17; 5:4,11; Ефес. 2:15
c. Духовни сили – I Кор. 15:24
d. „Човекът на беззаконието” – II Сол. 2:8
e. Физическа смърт – I Кор. 15:26; II Тим. 1:16 (Евр. 2:14)

2. Бог заменя стария (завет, век) за новите
   a. неща, свързани с Мойсеевия закон – Римл. 3:3,31; 4:14; II Кор. 3:7,11,13,14.
   b. аналогията за брака, използван от Закона – Римл. 7:2,6.
   c. нещата на този век – I Кор. 13:8,10,11.
   d. това тяло – I Кор. 6:13
   e. водачите на този век – I Кор. 1:28; 2:6.

Думата е преведена по много различни начини, но основното значение се свежда до това да направиш нещо безполезно, нищожно, бездейно, безсилно, но не и да престане да съществува, да бъде унищожено или да изчезне.

3:4
NASB **„да не бъде!”**
NKJV, TEV **„определено не!”**
NRSV **„в никакъв случай!”**
JB **„би било абсурдно”**

Това е рядък случай на използване на ЖЕЛАТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което изразява желание или молба и трябва да се преведе като „Да не бъде”. Тази фраза на учудващо недоверие е често използвана от Павел в литературния му похват на изобличителната реч (вж. 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1; I Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14). Това е неговият начин категорично да отрече нечие предполагаемо твърдение.

Забележете Павловия похват на отхвърляне предполагаемите въпроси и твърдения на възразителя.
1. „Да не бъде” – стихове 4,6
2. „Нека Бог да бъде признат за верен чрез всеки човек, който е намерен лъжлив” – стих 4
3. „(Говоря по човешки)” – стих 5
4. „(както някои клеветнически твърдят, че ние така говорим)” – стих 8

▣ **„ нека Бог да бъде признат за верен чрез всеки човек, който е *намерен* лъжлив”** Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, СРЕДЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Тази конструкция е съсредоточена върху продължаващото състояние на подлога; Бог е верен и истинен, хората са неверни и лъжливи! Това е алюзия към Пс. 116:11 и наподобява нещата, които Йов трябва да научи в 32:2; 40:8.

Забележете универсалния елемент на греховността в тази глава, представена от Павловата употреба на *pas* (всичко, всеки) в стихове 4,9,12,19,20,23,24, но слава на Бога, спасението също е универсално и се отнася за всички (вж. 3:22).

▣ **„както е писано”** Буквално „то е било и продължава да се пише”. Това е а ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Става дума за технически идиом, който е използван да потвърди, че писанията са боговдъхновени (вж. Мат. 5:17-19). Това е цитат от Пс. 51:4 в Септуагинта (LXX).

3:5-6 В тези стихове Павел използва аргумент, свързан с Божия специален избор за Израил като Негово средство за достигане на света (вж. Бит.12:3; Изх. 19:5-6). В СЗ „изборът” е свързан със служение, а не с привилегия. Бог прави завет с тях. Той е верен; те са неверни (вж. Неемия 9 гл.). Фактът, че Бог съди неверните израилтяни, е доказателство за Неговата правда.

Израил е избран да бъде средство за достигане на езичниците. Израил се проваля (вж. 3:24)! Божията цел за универсално спасение (вж. Бит. 3:15) не е повлияна от този провал. В интерес на истината, Божията

вярност към първоначалния му завет е потвърдена в Римляни 9-11. Невярващият Израил е отхвърлен, но вярващият Израил ще завърши Божия изкупителен план.

Павловата изобличителна реч в стихове 5-6 е паралел на стихове 7-8.

3:5 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което авторът приема за вярно и обслужва неговата литературна цел. Стихове 3 и 7 също са УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ ОТ ПЪРВИ ВИД.

▣ **„ако нашата неправда изтъква правдата на Бога”** Това МЕСТОИМЕНИЕ – нашата – има колективен смисъл за всички юдеи. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

▣ **„какво ще кажем”** Павел използва изобличение (вж. 3:5; 7:7; 8:31; 9:14,39). Павел потвърждава своето изказване, използвайки предполагаемо възражение (вж. Мал. 1:2,6,7,12,13; 2:14,17 {два пъти}; 3:7,13,14).

▣

NASB **„(по човешки говоря)”**
NKJV **„(говоря като човек)”**
NRSV **„(говоря по човешки начин)”**
TEV **„(говоря също като човеците)”**
JB **„използвайки човешка аналогия”**

Павел често използва човешката логика в своите богословски аргументи (вж. 6:19; I Кор. 9:8; Гал. 3:15). Тук тя функционира като начин за отхвърляне твърденията на предполагаемия възразител.

3:7-8 Има очевиден паралел между стихове 5 и 7. Павел или (1) продължава с литературния похват на изобличителната реч – с предполагаем възразител (вж. 3:5,7; 7:7; 8:31; 9:14,30) или (2) реагира на критика относно неговото проповядване за „оправдание само чрез вяра” (вж. ст. 8).

Павел не дава подробно обяснение, но енергично осъжда обвинението. Възможно е възражението към безплатното, незаслужено оправдание само чрез вяра да доведе до беззаконие или да засили непокорството. Павел вярва в това, че безплатната благодат ще доведе до христоподобие чрез нов дух и живот на благодарност! Юдейските и гръцките моралисти, заедно с Павел очакват етичен начин на живот от своите обръщенци! Това обаче е възможно не чрез външно спазване на закона, но чрез едно ново сърце (вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:22-36).

3:7 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС (също 3 и 5 ст.), което авторът допуска за вярно или обслужва неговата литературна цел.

▣ **„преумножи”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 15:13.

▣ **„Неговата слава”** Виж бележки към 3:23.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 3:9-18

9 Тогава какво? Имаме ли ние някакво предимство пред езичниците? Съвсем не, защото вече обвинихме и юдеи, и гърци, че те всички са под грях. 10 Както е писано: „Няма праведен нито един, 11 няма никой разумен, няма кой да търси Бога. 12 Всички се отклониха, заедно станаха негодни, няма кой да върши добро, няма нито един.“ 13 „Гроб отворен е гърлото им, с езиците си мамят.“ „Аспидова отрова има под устните им.“ 14 „Техните уста са пълни с проклятие и горчивина.“ 15 „Краката им са бързи да проливат кръв, 16 опустошение и разорение е в пътищата им 17 и те не са познали пътя на мира.“ 18 „Пред очите им няма страх от Бога.“

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 3:9-18

[9]What then? Are we better than they? Not at all; for we have already charged that both Jews and Greeks are all under sin; [10]as it is written, „THERE IS NONE RIGHTEOUS, NOT EVEN ONE; [11]THERE IS NONE WHO UNDERSTANDS, THERE IS NONE WHO SEEKS FOR GOD; [12]ALL HAVE TURNED ASIDE, TOGETHER THEY HAVE BECOME USELESS; THERE IS NONE WHO DOES GOOD, THERE IS NOT EVEN ONE.” [13]”THEIR THROAT IS AN OPEN GRAVE, WITH THEIR TONGUES THEY KEEP DECEIVING,” „THE POISON OF ASPS IS UNDER THEIR LIPS”; [14]”WHOSE MOUTH IS FULL OF CURSING AND BITTERNESS”; [15]”THEIR FEET SHARE SWIFT TO SHED BLOOD, [16]DESTRUCTION AND MISERY ARE IN THEIR PATHS, [17]AND THE PATH OF PEACE THEY HAVE NOT KNOWN.” [18]”THERE IS NO FEAR OF GOD BEFORE THEIR EYES.”

3:9 „по-добри ли сме от тях” Тук граматиката е неясна. Очевидно, главната истина в този пасаж е, че цялото човечество се нуждае от Божията благодат (вж. 3:9,19,23; 11:32; Гал. 3:22). Обаче не е сигурно дали конкретното позоваване касае евреите (Павел и еврейските събратя, вж. TEV, RSV) или християните (Павел и вярващите, имащи Божията благодат). Юдеите имали някои предимства (вж. ст. 1-2; 9:4-5), но те носят по-голяма отговорност! Всички хора са духовно изгубени и се нуждаят от Божията благодат.

Малцина учени смятат, че „по-добри” е в ПАСИВЕН, а не в СРЕДЕН ЗАЛОГ („по-добри”), затова превеждат думата като „отличили се чрез”.

Римляни често се приема за най-неутралното Павлово писмо. Повечето писма на Павел се отнасят до местни нужди или кризи (документи, написани по конкретен повод). Има вероятност Обаче този текст, както и глави 9-11 да са написани по повод ревността между вярващите юдейски водачи и повярвалите езически лидери.

▣ **„под грях”** Павел представя „греха” като жестокия господар на падналото човечество (вж. 6:16-23).

Ст. 3:10-18 „както е писано” Тази фраза също се появява в стих 4. Следващите изявления са серии от СЗ цитати, използващи метафори за човешкото тяло, за да подчертаят падението на човечеството: (1) стихове 10-12, Екл. 7:20 или Пс. 14:1-3; (2) ст. 13, Пс. 5:9 или 140:3; (3) ст.14, Пс. 10:7; (4) стихове 15-17, Исая 59:7-8 и Пр. 1:16, и (5) ст. 18, Пс. 36:1. Изненадващо е, че Павел не използва Исая 53:6.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 3:19-20

[19] А знаем, че каквото казва законът, казва го на онези, които са под закона, за да се затворят устата на всекиго и целият свят да бъде подсъдим пред Бога. [20] Защото нито едно създание няма да се оправдае пред Него чрез делата на закона, понеже чрез закона става само познаването на греха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 3:19-20

[19]Now we know that whatever the Law says, it speaks to those who are under the Law, so that every mouth may be closed and all the world may become accountable to God; [20]because by the works of the Law no flesh will be justified in His sight; for through the Law *comes* the knowledge of sin.

3:19 „знаем” Вж. бележката към 2:2.

▣ **„Законът”** В този контекст думата трябва да се отнася до целия СЗ поради пасажите, цитирани в ст. 10-18. Павел олицетворява „закона”, както прави с „греха” в ст. 9 (вж. 6:16-23).

▣ **„за тези, които са под Закона”** Това се отнася еднозначно към вярващите юдеи и езичници. Трябва да се каже Обаче че няколко от СЗ цитати касаят езичниците.

▣

NASB „всяка уста да бъде затворена и целият свят да стане отговорен пред Бога”
NKJV „всяка уста да бъде спряна и целият свят да е виновен пред Бога”

NRSV „всяка уста да замълчи и светът да бъде държан отговорен пред Бога”
TEV „да спрат всички човешки извинения и да доведат света под Божието осъждане”
JB „има за цел да смълчи всички и светът да бъде подложен на Божията присъда”

Това е главната тема на глави 1:18-3:20, които са обобщени в 3:23.

▣ **„всяка уста”** Има няколко фрази в стихове 19-20, които обозначават цялото човечество.

1. „всяка уста” – стих 19
2. „целият свят” – стих 19
3. „ни една твар” – стих 20

3:20 „ чрез делата на закона, ни една твар няма да бъде оправдана пред Него” Стихът е препратка към Пс. 143:2, но с добавена фраза. Това е главният аспект от Евангелието на Павел (вж. Гал. 2:16; 3:11). Бидейки деен фарисей, Павел отлично знае, че религиозният ентусиазъм и външните прояви не са в състояние да осигурят вътрешен мир.

▣

NASB, NRSV „чрез закона ние познаваме греха”
NKJV „чрез закона получаваме познание за греха”
TEV „чрез закона човек разбира, че е съгрешил”
JB „всичко, което законът прави, е да ни каже, какво е грешно”

Това е една от целите на СЗ. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 13:9. Законът не е способен да донесе спасение на падналото човечество. Неговата цел е да разкрие греховността и да привлече всички хора към Божията милост (вж. 4:15; 5:13,20; 7:7; Гал. 3:19-22, 23-29).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как неверието на юдеите влияе на Божието обещание? (3:3-4)
2. Има ли някакво предимство пред Бога в това да бъдеш юдеин? (3:1-8)
3. Каква е целта на предполагаемото възражение (изобличителна реч) в стихове 5-8?
4. Дали начинът на живот е от значение, ако оправданието е по благодат, чрез вяра и без дела (вж. 3:8)?
5. Дефинирайте богословската (Калвинова) концепция за пълната поквара (вж. 3:10-18).
6. Каква е целта на Мойсеевия закон или на закона по принцип (вж. 3:20; Гал. 3:24-25)?
7. Защо Сатана не е споменат въобще в глави 1-3, които се занимават с падението на човека?

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА РИМЛЯНИ 3:21-31

A. Римляни 3:21-31
   1. кулминационно обобщение в 1:18-3:20.
   2. градация в 1:16-17.
   3. въведение към глави 4-8 (особ. 3:28)

B. Това кулминационно обобщение на доктрината за оправданието чрез вяра е коментирано от реформаторите:
   1. Мартин Лутер го определя като „главната точка и много централно място в посланията и в цялата Библия”,
   2. Жан Калвин смята, че „най-вероятно в цялата Библия няма друг пасаж, който по-дълбоко да описва правдата на Бога в Христос”.

C. Това е богословската същност на евангелското християнство. Ако разберем този контекст, ще сме наясно с християнството. Това е евангелието, обобщено в два параграфа, както Йоан 3:16 е евангелието в един стих. Това е сърцето и душата на Павловото представяне на евангелието.
   Трите ключови интерпретативни въпроса са:
   1. Какво значи понятието „закон”?
   2. Какво значи понятието „правдата на Бога”?
   3. Какво значат понятията „вяра” и „вярвам”?

D. Благодаря на Бога за думата „всички” в стих 22 (вж. ст. 29) и думата „дар” в стих 24 (вж. 5:15,17; 6:23).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 3:21-26

[21] Но сега отделно от закона се яви Божията правда, за която свидетелстват законът и пророците, [22] тоест Божието оправдание чрез вяра в Иисус Христос, за всички (и на всички), които вярват; защото няма разлика, [23] защото всички съгрешиха и са лишени от Божията слава, [24] но се оправдават даром от Неговата благодат чрез изкуплението, което е в Христос Иисус. [25] Него Бог постави за умилостивение чрез Неговата кръв посредством вяра; за да покаже Своята правда в прощението на греховете, извършени по-напред, когато Бог дълго търпеше, [26] за да покаже Своята правда в настоящото време – че Той е справедлив и че оправдава този, който вярва в Иисус.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 3:21-26

[21]But now apart from the Law *the* righteousness of God has been manifested, being witnessed by the Law and the Prophets, [22]even *the* righteousness of God through faith in Jesus Christ for all those who believe; for there is no distinction; [23]for all have sinned and fall short of the glory of God, [24]being justified as a gift by His grace through the redemption which is in Christ Jesus; [25]whom God displayed publicly as a propitiation in His blood through faith. *This was* to demonstrate His righteousness, because in the forbearance of God He passed over the sins previously committed; [26]for the demonstration, *I say*, of His righteousness at the present time, so that He would be just and the justifier of the one who has faith in Jesus.

3:21 „Но сега” Павел сравнява Стария с Новия Завет, старата епоха на бунта с новата на правдата. То е паралелно на израза „в настоящето” (вж. ст. 26; „но сега” в 6:22; 7:6).

▣ **„сега независимо от Закона”** В тези начални глави често е трудно да се определи дали Павел визира Мойсеевия закон (NASB) или закона (NRSV, TEV, NJB, NIV) като цяло. В този контекст юдейският закон най-добре пасва с аргумента на Павел. Всички хора са нарушили всеки набор от морални и социални насоки, било вътрешни или външни. Нашият проблем като паднало човечество е в това, че по принцип не искаме насоки, освен за нашите егоистични и себецентрични желания (вж. Бит. 3 гл.).

▣

NASB „праведността на Бога”

NKJV, NRSV „Божията праведност”
TEV „Божият начин за правилно обхождане с хората”
NJB „Божията спасяваща правда”

Думата „праведност” не е членувана с пълен член. Тя не касае Божия характер, но Неговия начин да прощава и да приема грешните. Същата фраза присъства в богословската тема на Римл. 1:16-17. Става ясно, че механизмът е вяра в разпнатия Исус Христос (вж. ст. 22,24-26).

Фактът, че този термин (*dikaiosonē*) и неговите производни (виж бележки в 2:13) са използвани толкова често в този контекст, показва неговото значение (вж. 1:17; 3:5,21,22,25,26; 4:3,5,6,9,11,13,22; 5:17,21; 6:13,16,18,19,20; 8:10; 9:28,30,31; 10:3,4,5,6,10,17). Този гръцки термин е от СЗ конструкционна метафора (*tsadak*) за „стандарт” или „мерителна тръстика”. Стандартът е Самият Бог. Този термин отразява Божия характер, който е изявен на падналото човечество чрез Христос (вж. II Кор. 5:21). Признаването на човешката нужда и приемането на Божия дар винаги е било и е унизително за горделивия, егоцентричен човек – особено за религиозния легалист. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

▣ **„се яви”** Тази фраза е много подобна на 1:17. Обаче глаголът е различен. Тук глаголът може да бъде преведен като „е било разкрито и продължава ясно да се разкрива”. Това е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, докато синонимът в 1:17 е В СЕГАШНО ВРЕМЕ. Бог ясно е разкрил Евангелието и в Стария Завет (вж. глава 4), и чрез Исус.

▣ **„за която свидетелствуват Законът и Пророците”** Изразът касае два от трите раздела на юдейския (Закон, Пророци и Писания) канон. Първите два са използвани, за да обозначат цялото (виж бележки в 3:19). Изразът ясно показва, че Евангелието е присъствало в предварителна форма в СЗ (вж. Лука 24:27,44; Деяния 10:43). Това не е допълнителна мисъл, „План Б” или вариант за в последния момент (вж. 1:2).

3:22 „чрез вяра в Исус Христос” Буквалният израз е „чрез вяра на Исус Христос.” Това е конструкция в ГЕНИТИВ. Тя е повторена в Гал. 2:16 и Фил. 3:9, както и подобна форма в Римл. 3:26; Гал. 2:16,20; 3:22. Може да означава (1) вярата или верността на Исус (ГЕНИТИВ НА ПОДЛОГА) или (2) Исус като обекта на нашата вяра (ГЕНИТИВ НА ДОПЪЛНЕНИЕТО). Същата граматическа конструкция в Гал. 2:16 показва, че (2) най-добрият избор.

Стихът показва главния аспект на Божието оправдание. Това е правдата на Христос, която влиза в нечий живот заради Божия незаслужен дар, чрез Христос (вж. 4:5; 6:23). Тя трябва да се приеме чрез вяра/вярване/доверие (вж. Ефес. 2:8-9) и да се живее ежедневно (вж. Ефес. 2:10).

▣ **„за всички”** Евангелието е за всички човеци (вж. ст. 24; Исая 53:6; Езек. 18:23; Йоан 3:16-17; 4:42; I Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; II Пет. 3:9; I Йоан 4:14). Каква велика истина! Това трябва да балансира библейската истина за избора. Божият избор не трябва да се разбира в ислямския смисъл на детерминизма, нито пък в ултракалвинисткия смисъл на „някои за сметка на други”, но в заветния смисъл. Старозаветният избор е с цел служение, а не по привилегия! Бог е обещал да изкупи падналия (вж. Бит. 3:15). Бог е призовал и избрал цялото човечество чрез Израил (вж. Бит. 12:3; Изх. 19:5-6). Бог избира чрез вяра в Христос. Той винаги взима инициативата в спасението (вж. Йоан 6:44,65). Ефесяни 1 гл. и Римляни 9 гл. са най-силните библейски пасажи в доктрината за предопределението, богословски подчертана от Августин и Калвин.

Бог е избрал вярващите не само за спасение (оправдание), но също така и за освещение (вж. Ефес. 1:4; Кол. 1:12). Това би трябвало да се отнася до (1) нашата позиция в Христос (вж. II Кор. 5:21) или (2) Божието желание да произведе Неговия характер в децата Си (вж. Римл. 8:28-29; Гал. 4:19; Ефес. 2:10). Божията воля за Неговите деца е небето някой ден и христоподобие сега!

Целта на предопределението е святост, а не привилегия! Божието призвание не е само за някои деца на Адам, но за всички! Това е призив за уподобяване на Божия характер (вж. I Сол. 5:23; II Сол. 2:13).

Когато богословските системи изместват акцента от светия живот и го поставят върху предопределението, това е трагедия за теологията. Често нашите богословски интерпретации изопачават библейския текст!

Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ИЗБОР / ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕ И НУЖДАТА ОТ БОГОСЛОВСКИ БАЛАНС** към 8:33.

▣ **„който вярва"** Исус умря за всички хора. Потенциално всички могат да бъдат спасени. Личното приемане от страна на всеки човек (СЕГАШНО ПРИЧАСТИЕ), прави Исусовата правда приложима за техния живот (вж. 1:16; Йоан 1:12; 3:16; 20:31; Римл. 10:9-13; I Йоан 5:13). Библията представя два критерия за вменената правда: вяра и покаяние (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:31 и виж бележки в 1:5). Този текст ясно разкрива универсалния обхват на спасението, но не всички ще се спасят.

▣ **„понеже няма разлика"** Има само един път и един Човек, чрез когото хората (юдеи и езичници) да се спасят (вж. Йоан 10:1-2,7; 11:25; 14:6). Всеки и всички могат да бъдат спасени чрез вяра в Христос (вж. 1:16; 4:11,16; 10:4,12; Гал. 3:28; Кол. 3:11).

3:23-26 Това е едно изречение на гръцки.

3:23

NASB, NKJV, NRSV	**„понеже всички съгрешиха"**
TEV	**„всички са съгрешили и са далеч от"**
JB	**„съгрешиха и загубиха"**

Това е обобщението на 1:18-3:20. Всички имат нужда да се спасят чрез Христос (вж. 3:9,19; 11:32; Гал. 3:22; Исая 53:6). „Съгрешиха" е свършено време, деятелен залог, изявително наклонение, докато „продължава да се лишава" е СЕГАШНО ВРЕМЕ, СРЕДЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Може би тази фраза се отнася до колективното падение в Адам (вж. 5:12-21) и неговите продължителни действия на бунт. Никой от съвременните английски преводи не отразява конкретно това разграничаване.

Този стих се отнася богословски към стих 21 и индиректно към стих 24.

▣ **„славата на Бога"** В СЗ най-честата еврейска дума за „слава" (*kbd*) първоначално е търговски термин, (отнасящ се към чифт везни), което значи „да бъдеш тежък." Това, което тежи, има цена и определена стойност. Концепцията за сияние често е добавяна към думата, за да изрази Божието величие (вж. Изх. 19:16-18; 24:17; Исая 60:1-2). Самият Той е достоен и почтен. Той е твърде блестящ за падналото човечество, за да го гледат (вж. Изх. 33:17-23; Исая 6:5). Бог може да бъде истински познаваем единствено чрез Христос (вж. Ерем. 1:14; Мат. 17:2; Евр. 1:3; Яков 2:1).

Думата „слава" е някак неясна: (1) може да е паралел с „правдата на Бога" (ст. 21); (2) може да се отнася за одобрението на Бога (вж. Йоан 12:43); (3) може да се отнася за образа на Бог, по който е създадено човечеството (вж. Бит. 1:26-27; 5:1; 9:6), но който по-късно е помрачен чрез бунт (вж. Бит. 3:1-22), но чрез Христос е възстановен (вж. II Кор. 3:18). Този термин е използван за първи път в СЗ за присъствието на *YHWH* с Неговите хора (вж. Изх. 16:7,10; Лев. 9:23; Числа 14:10), което все още е целта.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЛАВА

Трудно е да се дефинира библейската идея за „слава." Славата на вярващите е в това, че разбират евангелието и славят Бога, а не – себе си (вж. 1:29-31; Ерем. 9:23-24).

В СЗ най-честата еврейска дума за „слава" (*kbd*) първоначално е търговски термин, (отнасящ се към чифт везни), което значи „да бъдеш тежък." Това, което тежи, има цена и определена стойност. Концепцията за сияние често е добавяна към думата, за да изрази Божието величие (вж. Изх. 19:16-18; 24:17; Исая 60:1-2). Самият Той е достоен и почтен. Той е твърде блестящ за падналото човечество, за да го гледат (вж. Изх. 33:17-23; Исая 6:5). Бог може да бъде истински познаваем единствено чрез Христос (вж. Ерем. 1:14; Мат. 17:2; Евр. 1:3; Яков 2:1).

Думата „слава” е някак неясна: (1) може да е паралел с „правдата на Бога” (ст. 21); (2) може да се отнася за одобрението на Бога (вж. Йоан 12:43); (3) може да се отнася за образа на Бог, по който е създадено човечеството (вж. Бит. 1:26-27; 5:1; 9:6), но който по-късно е помрачен чрез бунт (вж. Бит. 3:1-22), но чрез Христос е възстановен (вж. II Кор. 3:18). Този термин е използван за първи път в СЗ за присъствието на *YHWH* с Неговите хора (вж. Изх. 16:7,10; Лев. 9:23; Числа 14:10), което все още е целта.

3:24 „оправдани даром чрез Неговата благодат” Изразът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Евангелието започва от тук – Божията благодат, която дава правда (вж. 5:15-17; 6:23). Гръцкият термин „оправдавам” (*dikaioō*) е от същия корен както и думата „праведност” (*dikaiosunē*). Бог винаги поема инициативата (вж. Йоан 6:44,65).

В стихове 24-25 има три метафори, описващи спасението: (1) „оправдани”, което е правен термин, означаващ, че някой „не е осъден” или е обявен за „невинен”; (2) „изкупление”, термин от пазара за роби, означаващ „купен отново” или „освободен”; и (3) „умилостивяване”, термин от жертвената система, напомнящ за мястото на умилостивление. Става дума за капака на Ковчега на завета, където бе поставяна жертвената кръв в Деня на изкуплението (вж. Lev. 16; Евр. 9:5).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НОВОЗАВЕТНИ СВИДЕТЕЛСТВА ЗА СПАСЕНИЕТО

1. То е основано на характера на Отец (вж. Йоан 3:16), делото на Сина (вж. II Кор. 5:21), и служението на Духа (вж. Римл. 8:14-16), не на човешки действия, заслужено покорство или пък верую.
2. То е дар (вж. Римл. 3:24; 6:23; Ефес. 2:5,8-9).
3. То е нов живот, нов светоглед (вж. Яков и I Йоан).
4. То е познание (евангелието), общение (вяра в Исус), и нов начин на живот (христоподобие, водено от Духа), и трите, взети заедно, не поотделно.

▣ **„дар”** Павел използва тази идея няколко пъти с различни термини.

1. *dōrean*, НАРЕЧИЕ, „свободно”
2. *dōrea*, СЪЩЕСТВИТЕЛНО, „свободен дар”
3. *dōron*, СЪЩЕСТВИТЕЛНО, „дар” (вж. Ефес. 2:8)
4. *charisma*, СЪЩЕСТВИТЕЛНО, „свободен дар” or „незаслужено благоволение” (вж. 1:11; 5:15,16; 6:23; 11:29; 12:6)
5. *charisomai*, ГЛАГОЛ, „даден като незаслужено благоволение” (вж. 8:32)
6. *charis*, СЪЩЕСТВИТЕЛНО, „незаслужена благодат” или „незаслужен дар” (вж. 4:4,16; 11:5,6; Ефес. 2:5,8)

▣ **„чрез изкуплението, което е в Христос Исус”** Механизмът на нашето спасение е заместническата смърт и възкресението на Исус. Библейският фокус не е насочен към това колко е платено или на кого (Августин), но към факта, че човечеството е избавено от вината на греха и наказанието заради един невинен заместител (вж. Йоан 1:29,36; II Кор. 5:21; I Пет. 1:19).

Стихът показва и ценността на Бит. 3:15. Исус понесе проклятието (вж. Гал. 3:13) и умря (вж. II Кор. 5:21) като заместител за падналото човечество. Спасението може и да е безплатно, но никак не е евтино.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗКУПЛЕНИЕ

I. СТАР ЗАВЕТ

A. Има основно два еврейски правни термина, изразяващи тази идея.

1. *Gaal*, което означава „да освободя" посредством платена цена. Форма на термина – *go'el* пояснява идеята за лично посредничество от страна на член от семейството (напр., сродник изкупител). Този културен аспект касае правото да откупваш обекти, животни, земя (вж. Лев. 25,27), или роднини (вж. Рут 4:15; Исая 29:22) и е приспособен богословски, за да опише как YHWH избавя Израил от Египет.
(вж. Изх. 6:6; 15:13; Пс. 74:2; 77;15; Ерем. 31:11).Той става „изкупителят" (вж. Йов 19:25; Пс. 19:14; 78:35; Пр. 23:1; Исая 41:14; 43:14; 44:6,24; 47:4; 48:17; 49:7,26; 54:5,8; 59:20; 60:16; 63:16; Ерем. 50:34).
2. *Padah*, който основно означава „да изкупя" или „да избавя"
   a. Изкуплението на първородния, Изх. 13:13,14 и Числа 18:15-17
   b. Физическото откупване е противопоставено на духовното избавление, Пс. 49:7,8,15
   c. YHWH ще изкупи Израил от неговия грях и бунт, Пс. 130:7-8

B. Богословската идея включва три свързани точки

1. Налице е нужда, робство, загуба, затвор.
   a. физически
   b. социално
   b. духовно (вж. Пс. 130:8)
2. Трябва да бъде платена цена за свободата, избавянето и възстановяването.
   a. На нацията, Израил (вж. Втор. 7:8)
   b. На личността (вж. Йов 19:25-27; 33:28)
3. Някой трябва да действа като посредник и благодетел. При *gaal* това обикновено е член на семейството или близък сродник (i.e., *go'el*).
3. YHWH често описва Себе Си, използвайки семейни термини.
   a. Баща
   b. Съпруг
   c. Близък сродник

   Изкуплението е налице посредством личното посредничество на YHWH; цената е платена, и изкуплението е постигнато!

II. НОВ ЗАВЕТ

A. Има няколко термина, използвани да опишат тази богословска концепция.

1. *Agorazō* (вж. I Кор. 6:20; 7:23; II Пет. 2:1; Откр. 5:9; 14:34). Търговски термин, показващ, че за нещо е платена цена. Ние сме хора, купени с кръв и не контролираме сами телата си. Ние принадлежим на Христос.
2. *Exagorazō* (вж. Гал. 3:13; 4:5; Ефес. 5:16; Кол. 4:5). Това също е търговски термин. Отразява застъпническата смърт на Христос за нас. Исус понесе „проклятието" на закона, основан на дела (т.е., Мойсеевия закон), нещо, което грешните хора не могат. Той понесе проклятието заради (вж. Втор. 21:23) всички нас! В Исус, Божията правда и любов преливат в пълна прошка, приемане и достъп!

3. *Luō*, „да освободя"
   a. *Lutron*, „платена цена" (вж. Мат. 20:28; Марк 10:45). Това са силни думи от устата на самия относно целта на Неговото идване да бъде Спасител на света като заплати дълга на греха, който не беше Негов (вж. Йоан 1:29).
   b. *Lutroō*, „да освободя"
      (1) да изкупи Израил , Лука 24:21
      (2) да Му даде един изкупен и очистен народ, Тит 2:14
      (3) да бъде безгрешен заместител, I Пет. 1:18-19
   c. *Lutrōsis*, „изкупление, избавление или освобождение"
      (1) Захариевото пророчество за Исус, Лука 1:68

(2) Ана прославя Бога заради Исус, Лука 2:38
(3) Исусовата по-добра жертва, принесена веднъж завинаги, Евр. 9:12

4. *Apolytrōsis*

a. Изкупление при Второто Идване (вж. Деяния 3:19-21)
(1) Лука 21:28
(2) Римляни 8:23
(3) Ефесяни 1:14; 4:30
(4) Евреи 9:15

b. Изкупление в Христовата смърт
(1) Римляни 3:24
(2) I Коринтяни 1:30
(3) Ефесяни 1:7
(4) Колосяни 1:14

5. *Antilytron* (вж. I Тим. 2:6). Това е съществен текст (както и Тит 2:14), който говори за заместническата смърт на Исус на кръста. Той е единствената приемлива жертва; този, който умря за „всички" (вж. Йоан 1:29; 3:16-17; 4:42; I Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; II Пет. 3:9; I Йоан 2:2; 4:14).

B. Новозаветната богословска идея показва:
1. Човечеството е поробено от греха (вж. Йоан 8:34; Римл. 3:10-18; 6:23).
2. Човешкото заробване от греха е изявено от СЗ Мойсеев закон (вж. Гал. 3) и от Исусовата проповед на планината(вж. Мат. 5-7). Човешките дела стават смъртна присъда (вж. Кол. 2:14).
3. Исус, безгрешният Агнец на Бога дойде и умря на наше място (вж. Йоан 1:29; II Кор. 5:21). Ние сме изкупени от греха, за да служим на Бога (вж. Римл. 6).
4. Респективно както YHWH, така и Исус са „близък сродник", който действа в наша полза Това е продължение на семейната метафора (т.е., баща, съпруг, син, брат, близък сродник).
5. Изкуплението не е цена, платена на Сатана (т.е., Средновековно богословие), но примирение между Божието слово и Неговото правосъдие, и пълно обезпечаване в Христос. На кръста мирът е възстановен, човешкият бунт е простен, образът на Бога в човека отново е налице и има близко общуване!
6. Изкуплението има и аспект, касаещ бъдещето (вж. Римл. 8:23; Ефес. 1:14; 4:30), който включва възкресяване на нашите тела и физическо общение с Триединния Бог.

3:25
NASB „когото Бог показа публично"
NKJV „когото Бог постави"
NRSV „когото Бог „
TEV „Бог принесе в жертва"
JB „който беше определен от Бог"

Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СРЕДЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което означава, че Самият Бог е разкрил Своето сърце и цел посредством смъртта на Христос (вж. Ефес. 1:9). Божият вечен изкупителен план включва жертвата на Христос (вж. Исая 53:10; Откр. 13:8). Вж. бележката към 9:11.

Гръцкият термин *endeiknumai* (*endeixis*, вж. 3:25,26) е използван няколко пъти в Римляни (вж. 2:15; 9:17,23; LXX Изх. 9:16). Основното значение е да изяви или покаже. Бог иска човечеството ясно да разбере Неговата изкупителна цел, план и праведност. Този контекст представя библейския светоглед
1. относно Божия характер
2. относно Христовото дело
3. относно нуждата на човечеството
4. относно изкупителната цел.

Бог иска да разберем! Този контекст е съществен за едно по-правилно разбиране на християнството. Някои от думите и фразите са двусмислени и могат да се тълкуват разнозначно, но като цяло значението на текста е много ясно. Този контекст е богословският компас на НЗ.

▣

NASB „като умилостивление в Неговата кръв"
NKJV „да бъде умилостивление в Неговата кръв"
NRSV „като жертва на умилостивление чрез Неговата кръв"
TEV „така че чрез неговата кръв Той да стане средството, чрез което човешките грехове да бъдат простени"
JB „да пожертва Неговия живот, за да спечели умилостивление"

В гръко-римския свят тази дума означава възстановяване на общението с отчужденото божество посредством платена цена, но в Септуагинта значението не е същото. В Септуагинта и в Евр. 9:5 думата е преведена като „място за милост", и се отнася до капака на Ковчега на завета, намиращ се в Светая светих, мястото, на което се извършваше умилостивението за народите на Деня на изкуплението (вж. Лев. 16 гл.).

Този термин трябва да бъде обяснен по начин, който не омаловажава Божията ненавист към греха, но и утвърждава позитивното Му изкупително отношение към грешниците. Добра дискусия по темата откриваме в книгата на James Stewart's *A Man in Christ*, стр. 214-224. Това може да се постигне, ако преведем термина така, че да отразява Божието дело в Христос; „умилостивителна жертва"; или „с цел умилостивение".

Изразът „в Неговата кръв" е еврейският начин да представи заместническата жертва на невинния Божи Агнец (вж. Йоан 1:29). Много е важно изцяло да разберем тази идея Лев. 1-7 гл., както и тази за Деня на изкуплението в глава 16. Кръвта напомня за безгрешния живот, даден заради виновните (вж. Исая 52:13-53:12).

▣ **„чрез вяра"** Тук отново става дума (вж. 1:17; 3:22,25,26,27,28,30) за единствения начин, осигуряващ лична полза на всеки, който приеме заместническата смърт на Исус.

Тази фраза е пропусната в древния унциален ръкопис A от V век (в гръцкия текст, използван от Йоан Златоуст) и в унциални ръкописи от 12 век MS (2127). Включена е обаче в други древни гръцки ръкописи. Същото се отнася за определителния член на думата „вяра", но това не влияе на значението. При UBS^3 фразата е включена и оценена с B (с известно съмнение).

▣ **„да покаже Неговата праведност"** Бог трябва да бъде верен на Своя характер и слово (вж. Мал. 3:6). В СЗ душата, която греши, трябва да умре (вж. Езек. 18:4,20). Бог казва, че не може да оневини виновния (вж. Изх. 23:7). Божията любов към падналото човечество е толкова голяма, че Той бе готов да стане човек, да изпълни Закона и да умре на мястото на падналото човечество. Любовта и правосъдието се срещат в Исус (вж. ст. 26).

▣

NASB, NKJV, NRSV „Той подминава греховете, извършени преди"
TEV „в миналото Той беше търпелив и игнорираше човешките грехове"
NJB „за миналото, когато греховете бяха ненаказани"

Понятието „подминава" е *paresis*, използвано само тук в Новия Завет и никъде в LXX. Гръцките отци и Йероним Блажени го приемат в неговото буквално значение на гръцки, за „опрощаване на дълг" (вж. Moulton and Milligan, стр. 493). Обаче изходният глагол, *pariēmi*, означава „да оставя да мине отстрани" или „да отпусна" (вж. Лука 11:42).

И така, въпросът е дали Бог прощава грехове в миналото, гледайки към бъдещото дело на Христос или просто подминава греховете, знаейки, че смъртта на Христос ще се справи с проблема на греха? Резултатът е същият. Човешкият грях, минало, настояще и бъдеще са уредени чрез Христовата смърт на кръста.

Това е минало дело на Божията благодат, гледаща напред към Христовото дело (вж. Деяния 17:30; Римл. 4:15; 5:13), както и действие в настоящето и бъдещето (вж. ст. 26). Бог не омаловажава греха и никога не го е правел, но приема Исусовата жертва като окончателно средство за справяне с човешкия бунт, който служи като бариера за вечното общуване с Него.

3:26 Терминът „праведност” в стих 25 е етимологично свързан с термините „праведен” и „оправдаващ” от стих 26. Бог иска Неговия характер да бъде изявен в живота на вярващите чрез вяра в Христос. Исус става нашата праведност (вж. II Кор. 5:21), но вярващите също трябва да бъдат съобразени с нея, както и с Неговото подобие (вж. Римл. 8:29). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 3:27-30

27 Тогава къде е хвалбата? Изключена е. Чрез какъв закон? На делата ли? Не, а чрез закона на вярата. 28
И така, ние заключаваме, че човек се оправдава чрез вяра, без делата по закона. 29 Или Бог е Бог само на юдеите, а не и на езичниците? Да, и на езичниците също, 30 защото един е Бог, който ще оправдае обрязаните по вяра и необрязаните чрез вяра.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 3:27-30

27Where then is boasting? It is excluded. By what kind of law? Of works? No, but by a law of faith.
28For we maintain that a man is justified by faith apart from works of the Law. 29Or is God *the God* of Jews only? Is He not *the God* of Gentiles also? Yes, of Gentiles also, 30since indeed God who will justify the circumcised by faith and the uncircumcised through faith is one.

3:27 „Тогава къде е хвалбата” Наличието на определителен член пред думата „хвалба” вероятно отразява гордостта на юдеите (вж. 2:17,23). Евангелието е смиряващо. Падналото човечество (евреи и езичници) не може да се справи само (вж. Ефес. 2:8-9). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **САМОХВАЛСТВО** към 2:17.

▣ **„Изключена е”** Този термин (*ek* [вън] и *kleiō* [затворен]) е употребен само тук и в Гал. 4:17. Буквално означава да „да заключа отвън”

▣ **„чрез закона на вярата”** Новият Завет на Бога of Ерем. 31:31-34 не е основан на дела, но на доверие/вяра/убеждение (*pistis*) в Неговия благодатен характер и обещания. Както Старият, така и Новият Завет трябваше да променят падналото човечество съгласно Божия характер (праведен). Старият Завет посредством закона; Новият чрез едно ново сърце (вж. Езек. 36:26-27). Целта е същата!

3:28 „ние заявяваме, че човек се оправдава чрез вяра без дела по Закона.” Това е обобщение на 3:21-26 и представяне на глави 4-8 (вж. II Тим. 1:9; Тит 3:5). Спасението е незаслужен дар чрез вяра в завършеното дело на Христос (вж. 3:24; 5:15,17; 6:23; Ефес. 2:8-9). Зрелостта обаче „струва всичко” – живот на послушание, служение и поклонение (вж. Гал. 5:6; Ефес. 2:10; Фил. 2:12; виж бел. към 1:5).

3:29 Божията цел винаги е била да изкупи всички човеци, направени по Неговия образ (Бит. 1:26; 5:1; 9:6). Изкупителното обещание от Бит. 3:15 касае всички. Той избра Аврам, за да избере света (вж. Бит. 12:31; Изх. 19:4-6; Йоан 3:16).
Този стих, както и 3:9, вероятно отразява напрежението в римската църква между вярващите еврейски водачи, напуснали Рим заради указа на Нерон и заменилите ги повярвали езичници. Глави 9-11 вероятно адресират същото напрежение.

3:30
NASB **„тъй като наистина Бог е един”**
NKJV **„тъй като има един Бог”**

NRSV **„тъй като Бог е един”**
TEV **„Бог е един”**
JB **„тъй като има само един Бог”**

Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което авторът приема за вярно, тъй като обслужва литературните му цели. Ако монотеизмът е правилен, което е така (вж. Изх. 8:10; 9:14; Втор. 4:35,39; 6:4; I Царе 2:2; II Царе 7:22; 22:32; III Царе 8:23; Пс. 86:8,10; Исая 43:11; 44:6,8; 45:6-7,14,18,21-22; 46:5,9; Ерем. 2:11; 5:7; 10:6; 16:20), тогава Бог трябва да е Бог на всички хора.

▣ **„Той ще оправдае обрязаните чрез вяра”** Гръцката дума „оправдавам” е от същия корен, както и „праведност” Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17. Има само един начин да бъдем праведни пред Бога (вж. Римл. 9:30-32). Двата критерия за спасение са вяра и покаяние (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21; виж бел. към 1:5). Това е вярно както за юдеите, така и за езичниците.

▣ **„чрез вяра... посредством вяра”** Налице е паралелизъм между тези два абзаца. ПРЕДЛОЗИТЕ *ek* и *dia* , използвани тук, са синоними. Нямат за цел да звучат различно.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 3:31
31 Тогава отменяме ли закона чрез вяра? Да не бъде! А утвърждаваме закона.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 3:31
31 Do we then nullify the Law through faith? May it never be! On the contrary, we establish the Law.

3:31
NASB **„Тогава да анулираме ли Закона чрез вяра”**
NKJV **„Тогава Законът е напразен ли е чрез вяра”**
NRSV **„Тогава отхвърляме ли Закона чрез тази вяра”**
TEV **„Това означава ли, че чрез тази вяра отменяме Закона”**
JB **„Означава ли, че вярата прави Закона безполезен”**

Новият Завет представя Стария Завет по два начина:

1. той е вдъхновено, дадено от Бога откровение, което няма да премине (вж. Мат. 5:17-19; Римл. 7:12,14,16)
2. ненужен е и е отминал (вж. Евр. 8:13).

Павел използва термина „анулирам” поне двадесет и пет пъти. Вариантите са „анулиран и невалиден,” „счетен за безсилен,” и „да направиш безрезултатен.” Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 3:3. За Павел законът е настойник (вж. Гал. 3:23) и учител (вж. Гал. 3:24), но не може да даде вечен живот (вж. Гал. 2:16,19; 3:19). Той дава основание за човешкото осъждение (вж. Гал. 3:13; Кол. 2:14). Мойсеевият закон служи като откровение и морален тест, подобно на „Дървото за познаване на доброто и злото.”

Има известна несигурност относно значението, което Павел влага в термина „Законът”:

1. система от праведни дела в юдаизма
2. етап за вярващите езичници преди да получат спасението в Христос (юдаистите в Галатяни)
3. стандарт, непостижим за всички паднали в грях хора (вж. Римл. 1:18-3:20; 7:7-25; Гал. 3:1-29).

▣ **„ние утвърждаваме Закона”** С оглед на предишната фраза, какво означава този израз? Може да означава, че

1. Законът не е начин за спасение, но постоянен морален наръчник
2. е в подкрепа на доктрината за „оправдание чрез вяра” 3:21; 4:3 (Бит. 15:6; Пс. 32:1-2,10-11)
3. слабостта на Закона (човешкият бунт, вж. Римл. 7 гл.; Гал. 3 гл.) напълно е компенсирана от смъртта на Христос, 8:3-4
4. целта на откровението е да възстанови Божия образ в човека

След като е налагал съдебна правда, Законът става наръчник за истинска праведност или христоподобност. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ВИЖДАНИЯТА НА ПАВЕЛ ЗА МОЙСЕЕВИЯ ЗАКОН** към 13:9.

Шокиращият парадокс е, че Законът не успя да постанови Божията праведност, но посредством неговото анулиране и чрез Божия дар на благодатта чрез вяра, християните живеят един праведен, богоугоден живот. Целта на Закона е изпълнена не посредством човешки дела, но чрез незаслужения дар на Божията благодат в Христос! Относно „установявам" Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СТОЯ** към 5:2.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само <u>ръководство</u> за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Направете план на Римляни 3:21-31 със свои думи.
2. Защо Бог подминава греховете на хората, извършени в миналото (ст. 25)?
3. Как СЗ вярващ бива спасен от греха (3:25)?
4. Как вярата в Исус потвърждава Закона (3:31)?

Римляни 4 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS[4]	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Примерът на Авраам	Авраам, оправдан чрез вяра	Авраам, оправдан чрез вяра	Примерът на Авраам	Авраам, оправдан чрез вяра
4:1-12	4:1-4	4:1-8	4:1-8	4:1-8
	Давид възхвалява същата истина			Оправдан преди обрязването
	4:5-8			
	Авраам, оправдан преди обрязването			
	4:9-12	4:9-12	4:9-12	4:9-12
Обещанието, изпълнено чрез вяра	Обещанието, дадено чрез вяра	Истинските потомци на Авраам	Божието обещание – получено	Не оправдани чрез послушание на Закона
4:13-25	4:13-25	4:13-15	4:13-15	4:13-17
		4:16-25	4:16-25	Авраамовата вяра – модел за християнска вяра
				4:18-25

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

A. Съгласно шокиращото богословие на Павел в Римляни 3:21-31, падналото човечество е обявено за праведно пред Бога и това е незаслужен дар, без участието на Мойсеевия закон. Тук Павел се опитва да докаже, че това не е нова идея (вж. 3:21b), давайки СЗ примери с Авраам и Давид (вж. ст. 6-8).

B. Римляни 4 гл. черпи доказателства от Мойсеевия закон, Битие, Второзаконие, формирайки доктрината за оправдание чрез вяра. Тя е сумирана в 3:21-31. За евреина, цитат от Мойсеевите писания би имал голяма тежест, особено когато касае Авраам, бащата на еврейската нация. Давид е разглеждан като прототип на идващия Месия (вж. II Sam. 7). Вероятно дискусията е породена от напрежението в Рим между вярващите езичници. Възможно е еврейските лидери да са напуснали града, принудени от Нерон (който забранява всички еврейски ритуали). Междувременно са заменени от водачи – повярвали езичници. Завръщането на първата група води до конфликта кой да заема лидерските позиции.

C. Римляни 4 гл. показва, че падналото човечество винаги се е спасявало чрез вяра и покаяние в Бога, с оглед на духовната светлина, която имат (Бит. 15:6; Римл. 4:3). По много начини Новият Завет (евангелието) не се различава радикално от Стария Завет (вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:22-38).

D. Този начин на оправдание чрез вяра е достъпен за всички, не само за патриарсите или народа на Израил . Тук Павел развива и изгражда богословския си аргумент, започнал в Галатяни 3 гл., използвайки Авраам.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 4:1-8

[1] И така, какво ще кажем, че нашият отец Авраам е намерил по плът? [2] Защото, ако Авраам е бил оправдан чрез дела, той има с какво да се хвали, но не пред Бога. [3] Понеже какво казва Писанието? – „Авраам повярва в Бога, и това му се счете за правда." [4] А на този, който върши дела, наградата му не се счита като милост, а като дълг; [5] а на този, който не върши дела, а вярва в Онзи, който оправдава безбожния, неговата вяра му се счита за правда. [6] Както и Давид говори за блаженството на човека, на когото Бог зачита правда независимо от дела: [7] „Блажени онези, чиито беззакония са простени, чиито грехове са покрити; [8] блажен е онзи човек, на когото Господ няма да счете грях."

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 4:1-8

[1]What then shall we say that Abraham, our forefather according to the flesh, has found? [2]For if Abraham was justified by works, he has something to boast about, but not before God. [3]For what does the Scripture say? „ABRAHAM BELIEVED GOD, AND IT WAS CREDITED TO HIM AS RIGHTEOUSNESS." [4]Now to the one who works, his wage is not credited as a favor, but as what is due. [5]But to the one who does not work, but believes in Him who justifies the ungodly, his faith is credited as righteousness, [6]just as David also speaks of the blessing on the man to whom God credits righteousness apart from works: [7]"BLESSED ARE THOSE WHOSE LAWLESS DEEDS HAVE BEEN FORGIVEN, AND WHOSE SINS HAVE BEEN COVERED." [8]"BLESSED IS THE MAN WHOSE SIN THE LORD WILL NOT TAKE INTO ACCOUNT."

4:1 „тогава какво ще кажем, че Авраам, нашият прародител" Името Авраам означава „баща на множество" (вж. ст. 16-18). Оригиналното му име, Аврам означава „издигнат отец."

Литературният похват, използван тук се нарича изобличителна реч (вж. 4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14,30). Причината Авраам да бъде използван (Бит. 11:27-25:11) за пример е или (1) защото евреите държат много

на своя расов произход (вж. Мат. 3:9; Йоан 8:33,37,39); (2) защото личната му вяра олицетворява заветния модел (Бит. 15:6); (3) вярата му предхожда даването на Мойсеевия закон (вж. Изх. 19-20); или (4) използван е от лъжливите учители (напр., юдаисти, вж. Галатяни).

◙ **„плът”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:3.

4:2 „ако” Стихът е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД (вж. A. T. Robertson, *Word Pictures*, vol. 4, стр. 350), което се приема за вярно от автора, защото обслужва литературните му цели. Това е добър пример за УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което всъщност е невярно, но служи, за да подчертае богословската истина (вж. 14 ст.).

Дж. Фицмайер смята, че вероятно се касае за смесено УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ, В КОЕТО ПЪРВАТА ЧАСТ Е ОТ ВТОРИ КЛАС (противно на факта), а първата част – от ПЪРВИ КЛАС (вж. Joseph A. Fitzmyer, *The Anchor Bible*, vol. 33, стр. 372).

◙ **„оправдан чрез вяра”** Това е обратното на оправданието чрез вяра в Христос. Този начин на спасение чрез човешки усилия (4:4), би обезсмислил служението на Христос. Обаче СЗ ясно показва неспособността на падналото човечество да извършва заветните дела на Бога. Затова Старият Завет се превръща в проклятие, смъртна присъда (вж. Гал. 3:13; Кол. 2:14).

Еврейските учени знаеха, че Авраам предхожда Мойсеевия закон, но вярваха, че той го е очаквал и го е спазвал (вж. Еклисиаст 44:20 и Книга на юбилеите 6:19; 15:1-2).

◙ **„той има с какво да се похвали,”** Тази тема често се появява в Павловите писания. Миналото му на фарисей го прави чувствителен за този проблем (вж. 3:27; I Кор. 1:29; Ефес. 2:8-9). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **САМОХВАЛСТВО** към 2:17.

4:3
NASB, NKJV, NRSV, TEV „Авраам повярва в Бога”
JB „Авраам положи вярата си в Бога”

Това е цитат от Битие 15:6. Павел го използва три пъти в тази глава (вж. 4:3,9,22), което говори за неговата важност в богословското разбиране на Павел за спасението. В Стария Завет съществителното „вяра” означава лоялност, вярност или надеждност, и е описание на Божията същност, не нашата. Идва от гръцкия термин (*emun, emunah*), който означава „да бъдеш сигурен или стабилен”. Спасителната вяра е душевно съгласие (набор от истини), доброволно посвещение (решение), морален начин на живот и е рационално (приемане на личността).

Трябва да се подчертае, че Авраамовата вяра *не е* в бъдещ Месия, но в Божието обещание, че ще има дете и потомци (вж. Бит. 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Авраам отговори на това обещание чрез доверие в Бога. Той продължаваше да има съмнения относно изпълнението му, тъй като бяха нужни още тринадесет години преди то да се осъществи. Макар и вярата му да не бе съвършена, бе приета от Бога. Бог е склонен да работи с неверни човешки същества, които откликват с вяра на Неговите обещания, макар вярата да е с размер на синапово зърно (вж. Мат. 17:20).

4:3,4,5,6,8,9,10,22,23,24
NASB, NRSV „тя беше му счетена”
NKJV „тя му беше сметната”
TEV „Бог го прие”
JB „тази вяра беше сметната”

Местоимението „тя” касае Авраамовата вяра в Божиите обещания.

Терминът „счетен” (*logizomia*) е счетоводен и означава „вложено или депозирано в нечия сметка” (вж. LXX Бит. 15:6; Лев. 7:18; 17:4). Същата тази истина е чудесно изразена във II Кор. 5:21 и Гал. 3:6.

Възможно е Павел да комбинира Бит. 15:6 и Пс. 32:2, защото и двата стиха използват термина „счетен”. Комбинирането на текстове е херменевтичен принцип, използван от равините.

СЗ употреба на този термин в Септуагинта не е толкова банков термин, колкото чиновнически и вероятно е свързан с „книгите” от Дан. 7:10; 12:1. Тези две метафорични книги (Божията памет) са

1. книгата на делата ли спомените (вж. Пс. 56:8; 139:16; Исая 65:6; Мал. 3:16; Откр. 20:12-13)
2. книгата на живота (вж. Изх. 32:32; Пс. 69:28; Исая 4:3; Дан. 12:1; Лука 10:20; Фил. 4:3; Евр. 12:23; Откр. 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27).

Книгата, в която Авраамовата вяра е счетена (вписана) за правда, е „книгата на живота”.

4:3,5,6,9,10,11,13,22,25 „за праведност” Думата напомня за старозаветната „мерителна тръстика” (*tsadak*). Конструктивна метафора, използвана за характера на Бога. Бог е прав, а всички човеци са криви. В Новия Завет съществителното се използва в правен (съдебен) смисъл, което има за цел да ни насочи към богоугоден начин на живот. Целта на Бога за всеки християнин е да се уподоби на Него, или с други думи, христоподобие (вж. 8:28-29; Гал. 4:19). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

4:5 Същността на вярата е да откликне на един разкриващ се Бог, без да разчита на собствени усилия или заслуги. Това не означава, че след като веднъж сме спасени и сме получили Светия Дух, начинът ни на живот не е от значение. Целта на християнството не е да идем в рая, когато умрем, а да бъдем подобни на Христос сега. Ние <u>не</u> сме спасени, оправдани или получили права <u>на</u> основа на нашите дела, но сме изкупени <u>за</u> добри дела (вж. Ефес. 2:8-9 & 10; Яков и I Йоан). Промененият и променящ се живот е свидетелство, че човекът е спасен. Оправданието трябва да произведе освещение!

▣ **„вярва”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЯРА (*PISTIS* [СЪЩ.], *PISTEUŌ,* [ГЛ.], *PISTOS* [ПРИЛ.])

A. Това е особено важен библейски термин (вж. Евр. 11:1,6). Той е предмет на ранните Исусови проповеди (вж. Марк 1:15). Има поне две новозаветни изисквания: покаяние и вяра (вж. 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21).

B. Произход на думата
   1. В СЗ съществителното „вяра” означава лоялност, вярност и надеждност и е описание на Божията същност, не нашата.
   2. Идва от гръцкия термин (*emun, emunah*), който означава „да бъдеш сигурен или стабилен”. Спасителната вяра е душевно съгласие (набор от истини), доброволно посвещение (решение), морален начин на живот и е рационално (приемане на личността).

C. СЗ употреба на термина
   Трябва да се подчертае, че Авраамовата вяра *не е* в бъдещ Месия, но в Божието обещание, че ще има дете и потомци (вж. Бит. 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Авраам отговори на това обещание чрез доверие в Бога. Той продължаваше да има съмнения относно изпълнението му, тъй като бяха нужни още тринадесет години преди то да се осъществи. Макар и вярата му да не бе съвършена, бе приета от Бога. Бог е склонен да работи с неверни човешки същества, които откликват с вяра на Неговите обещания, макар вярата да е с размер на синапово зърно (вж. Мат. 17:20).

D. НЗ употреба на термина
   Думата „повярва” е от гръцкия (*pisteuō*), който може да се преведе и като „вярва”, „вяра” или „доверие.” Например, съществителното не се среща в Евангелието от Йоан, но глаголът е често употребяван. В Йоан 2:23-25 се казва, че Исус не вярва в искреността на тълпата, която

изповядва, че Исус от Назарет е Месия. Други примери за повърхностна употреба на термина „вярвам", намираме в Йоан 8:31-59 и Деяния 8:13, 18-24. Истинската библейска вяра не е просто първоначален отклик. Тя трябва да бъде последвана от процес на ученичество (вж. Мат. 13:20-22,31-32).

E. Употреба на термина с ПРЕДЛОЗИ
1. *eis* означава „в." Тази уникална конструкция подчертава, че вярващите полагат вярата/доверието си в Исус
   a. В Неговото име (Йоан 1:12; 2:23; 3:18; I Йоан 5:13)
   b. В Него (Йоан 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 17:37,42; Мат. 18:6; Деяния 10:43; Фил. 1:29; I Пет. 1:8)
   c. в Мене (Йоан 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
   d. в Сина (Йоан 3:36; 9:35; I Йоан 5:10)
   e. в Исус (Йоан 12:11; Деяния 19:4; Гал. 2:16)
   f. в Светлината (Йоан 12:36)
   g. в Бога (Йоан 14:1)
2. *en* означава „в", както в Йоан 3:15; Марк 1:15; Деяния 5:14
3. *epi* означава „в" или върху, както в Мат. 27:42; Деяния 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Римл. 4:5,24; 9:33; 10:11; I Тим. 1:16; I Пет. 2:6
4. ДАТЕЛЕН ПАДЕЖ БЕЗ ПРЕДЛОГ, както в Гал. 3:6; Деяния 18:8; 27:25; I Йоан 3:23; 5:10
5. *hoti,* което означава „вярвам", описвайки съдържанието на вярата
   a. Исус е Светият Божи (Йоан 6:69)
   b. Исус е Аз Съм (Йоан 8:24)
   c. Исус е в Отец и Отец е в Него (Йоан 10:38)
   d. Исус е Месията (Йоан 11:27; 20:31)
   e. Исус е Месията (Йоан 11:27; 20:31)
   f. Исус е изпратен от Отец (Йоан 11:42; 17:8,21)
   g. Исус е едно с Отец (Йоан 14:10-11)
   h. Исус дойде от Отец (Йоан 16:27,30)
   i. Исус се представя със заветното име на Отец „Аз съм" (Йоан 8:24; 13:19)
   j. Ние ще живеем с Него (Римл. 6:8)
   k. Исус умря и възкръсна отново (I Сол. 4:14)

▣

NASB, NKJV „негова вяра"
NRSV „такава вяра"
TEV, NJB „това е тази вяра"

Авраамовата вяра му беше счетена за правда. Тя не беше основана на неговите действия, но на отношението му.

Думата „счете е използвана за Финеес в Септуагинта на Пс. 106:31, което е препратка към Числа 25:11-13. В този случай считането е базирано на действията на Финеес, но не е така с Авраам в Бит. 15:6!

▣ **„но вярва в Него, който оправдава нечестивия, неговата вяра се счита за правда"** Това е очевиден паралел с Авраам в стих 3 (Бит. 15:6). Правдата е дар от Бога, а не резултат от човешко действие. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

▣ **„Давид”** Както Авраам не бе съвършена личност, но бе оправдан от Бог чрез вяра, така и грешния Давид, (вж. Пс. 32 и 51). Бог обича грешните човеци и работи с онези (Бит. 3), които упражняват вяра в Него (СЗ) и в Неговия Син (НЗ).

4:6 „без дела” Павел подчертава тази фраза точно преди да цитира СЗ (вж. Пс. 32:1-2). Човек е праведен пред Бог заради Неговата благодат, дадена чрез Христос и приета чрез лична вяра, не посредством религиозни дела.

4:7-8 Това е цитат от Пс. 32:1-2. И двата глагола от стих 7, „са простени” и „са покрити” са в СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ. Има се предвид Бог. Стих 8 съдържа силен ДВОЕН НЕГАТИВ, „няма да при никакви обстоятелства” бъде вменена, счетена, взета предвид. Забележете трите ГЛАГОЛА в този цитат; и трите касаят премахване на греха.

4:7 „чиито грехове са били покрити” Това е цитат от Пс. 32:1. Аспектът с покриването е централен в жертвената система на юдейските ритуали. Покривайки греха, Бог го премахва от лицето Си (Brown, Driver, Briggs, стр. 491). Същата идея, макар и с различна еврейска дума за „покриване” (*caphar*), е използвана в ритуала на Деня на изкуплението (покриване), където кръвта, поставяна върху „умилостивилището”, покрива греха на Израил . Подобна библейска метафора би означавала изтриване или премахване на нечий грях.

4:8 „Благословен е човекът, чийто грях Господ няма да счете” Това е цитат от Пс. 32:2. Тук глаголът „считам,” „вменявам,” или „депозирам на друга сметка,” е използван в негативен смисъл. Бог не влага грях (ДВОЕН НЕГАТИВ) в духовната сметка на вярващия; Той вменява правда. Това е основано на Божия благодатен характер, дар и изявление, не на човешки заслуги, постижения или достойнство!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 4:9-12

[9] Обаче това блаженство само за обрязаните ли е, или и за необрязаните? Понеже казваме, че на Авраам вярата се счете за правда. [10] Как тогава му се счете? Когато беше обрязан ли, или необрязан? Не когато беше обрязан, а необрязан. [11] И той прие знака на обрязването като печат на правдата от вярата, която имаше, когато беше необрязан, за да бъде той баща на всички, които вярват, макар и необрязани, за да се счете и на тях правдата, [12] и баща на онези обрязани, които не само са обрязани, но и ходят по стъпките на вярата, която нашият баща Авраам имаше, когато беше необрязан.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 4:9-12

[9]Is this blessing then on the circumcised, or on the uncircumcised also? For we say, „FAITH WAS CREDITED TO ABRAHAM AS RIGHTEOUSNESS.” [10]How then was it credited? While he was circumcised, or uncircumcised? Not while circumcised, but while uncircumcised; [11]and he received the sign of circumcision, a seal of the righteousness of the faith which he had while uncircumcised, so that he might be the father of all who believe without being circumcised, that righteousness might be credited to them, [12]and the father of circumcision to those who not only are of the circumcision, but who also follow in the steps of the faith of our father Abraham which he had while uncircumcised.

4:9-12 Павел вероятно включва тази дискусия за обрязването, тъй като юдаистите настояват, че то е нужно за спасението (вж. книгата на Галатяни и Ерусалимския събор от Деяния 15).

Павел, обучен в равинската екзегетика знае, че в Бит. 15:6 и Пс. 32:2 се появява същият ГЛАГОЛ (както на еврейски, така и на гръцки). Това обединява тези пасажи заради богословските му цели.

4:9 Въпросът от стих 9 очаква „отрицателен" отговор. Бог приема всички хора, дори езичниците чрез вяра. Битие 15:6 е цитиран отново. Авраам, бащата на еврейската нация е счетен за праведен преди да бъде обрязан.

4:10-11 „знакът на обрязването, белегът на правдата чрез вяра" След като Авраам бе призован и счетен за праведен, Бог му даде обрязването като белег на завета (Бит. 17:9-14). Всички народи от Древния близък изток се обрязват, с изключение на филистимците, които са с гръцки произход от Егейските острови. За тях, обрязването е белег за преминаване от детство към мъжество. В живота на евреите обрязването е религиозен символ за участие в завета, извършван при бебета от мъжки пол, на осмия ден след раждането.

В този стих „знак" и „белег" са паралелни, и двете се отнасят до вярата на Авраам. Обрязването е видим белег за някой, който упражнява вяра в Бог. Фразата в ГЕНИТИВ „за правдата чрез вяра" е повторена в стих 13. Начинът да бъдеш обявен за праведен пред светия Бог не е обрязването, но вярата.

4:11 „за да може да бъде баща на всички, които вярват без да са обрязани" Посланието до римляните е писано след Галатяни. Павел е чувствителен към юдейската тенденция да се уповава на (1) расовия произход (вж. Мат. 3:9; Йоан 8:33,37,39) и (2) изпълнение на тогавашните тълкувания на Мойсеевия завет (Устната традиция, или традицията на старейшините, написана по-късно и наречена Талмуд.) Затова той използва Авраам като модел за всички, които живеят чрез вяра (баща на вярващите необрязани, вж. Гал. 3:29).

▣ **„печат"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПЕЧАТ

За Божия печат се говори в Откровение 9:4 и 14:1, и вероятно в 22:4. Печатът на Сатана е споменат в 13:16; 14:9; и 20:4. Печатът вероятно е древен начин да се покаже

1. истина (вж. Йоан 3:33)
2. притежание (вж. Йоан 6:27; II Тим. 2:19; Откр. 7:2-3)
3. сигурност или защита (вж. Бит. 4:15; Мат. 27:66; Римл. 15:28; II Кор. 1:22; Ефес. 1:13; 4:30)
4. може да бъде и знак за реалността на Божието обещание за дар (вж. Римл. 4:11 и I Кор. 9:2).

Целта на този печат е да обозначи Божиите хора, така че Божият гняв да не ги достигне. Печатът на Сатана идентифицира неговите хора, които са обект на Божия гняв. В Откровение при „голямата скръб" (т.е., *thlipsis*) винаги невярващи преследват вярващи, докато гневът/яростта (т.е., *orgē* or *thumos*) винаги изразява Божието осъждане над невярващите, така че да се покаят и да се обърнат с вяра към Христос. Тази позитивна цел на осъждането може да бъде видяна в заветните проклятия/благословения на Втор. 27-28.

Изразът „живият Бог" е игра на думи с YHWH (вж. Изх. 3:14; Пс. 42:2; 84:2; Мат. 16:16). Същата игра на думи често откриваме в библейските обреци, „докато Господ живее."

4:12 „следвайки в стъпките" Това е военен термин (*stoicheō)* за войници, маршируващи в строй (вж. Деяния 21:24; Гал. 5:25; 6:16; Фил. 3:16). В този стих Павел говори за вярващите юдеи („баща на обрязването"). Авраам е баща на всички, които упражняват вяра в Бога и Неговите обещания.

Тъй като има два определителни ЧЛЕНА (*tois*), възможно е вторият аспект „следващи в стъпките на" да добавя идеята за ежедневната вяра (СЕГАШНО ПРИЧАСТИЕ, СРЕДЕН ЗАЛОГ [отлагателен]), а не само еднократна проява на вяра. Спасението е развиващо се взаимоотношение, а не само моментно волево решение.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 4:13-15

[13] Защото обещанието на Авраам или на потомството му – че ще бъде наследник на света – не стана чрез закона, а чрез правдата от вяра. [14] Защото, ако са наследници тези, които са от закона, то вярата е празна и обещанието – осуетено. [15] Защото законът докарва гняв, а там, където няма закон, няма и престъпление.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 4:13-15

[13]For the promise to Abraham or to his descendants that he would be heir of the world was not through the Law, but through the righteousness of faith. [14]For if those who are of the Law are heirs, faith is made void and the promise is nullified; [15]for the Law brings about wrath, but where there is no law, there also is no violation.

4:13 „обещанието за Авраам или за неговите потомци" Бог даде на Авраам обещание за „земя и потомство" (вж. Бит. 12:1-3; 15:1-6; 17:1-8; 22:17-18). СЗ се фокусира върху земята (Палестина), но в НЗ фокусът е върху „потомството" (Исус, Месията, вж. Гал. 3:16,19), но тук думата „потомство" касае хората на вярата (вж. Гал. 3:29). Божиите обещания са основа за доверието на всички вярващи (вж. Гал. 3:14,17,18,19, 21, 22,29; 4:28; Евр. 5:13-18).

▣ **„за да бъде той наследник на света"** Това универсално твърдение е много значимо в светлината на Бит. 12:3; 18:18; 22:18 и Изх. 19:5-6. Бог призова Авраам, за да призове цялото човечество (вж. Бит. 1:26-27; 3:15)! Авраам и неговите потомци трябваше да бъдат източник на откровение за целия свят. Това е друг начин да обясним Божието царство на земята (вж. Мат. 6:10).

▣ **„не чрез закона"** Мойсеевият закон все още не е даден. В гръцкия оригинал този израз е в началото на изречението, за да се изтъкне неговата значимост. Това е много важна истина, която подчертава разликата между човешките усилия и божествената благодат (вж. 3:21-31). Благодатта прави закона безполезен като средство за спасение (вж. Евр. 8:7, 13). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ВИЖДАНИЯТА НА ПАВЕЛ ЗА МОЙСЕЕВИЯ ЗАКОН** към 13:9.

4:14 „ако" Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което авторът приема за вярно, защото отговаря на литературните му цели. Павел използва това стряскащо изречение, за да представи своя логически аргумент. Това е добър пример за УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, използвано за реторични цели. Павел не смята, че твърдението е вярно, но го заявява, за да покаже очевидната му погрешност (вж. ст. 2).

Радикалните юдеи, имащи видимия белег на обрязването трябваше да бъдат наследници на света, но онези, които упражняват вяра в Божията воля и словото са реалните наследници. Не физическото обрязване е истинският белег, а вярата (вж. 2:28-29).

▣

NASB, NKJV „вярата е невалидна"
NRSV „вярата е празна"
TEV „човешката вяра не значи нищо"
JB „вярата става безполезна"

Изречението е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ на *kenoō*, изразяващо установено състояние на силния гръцки глагол „да изпразня", „да покажа, че няма основа", дори да „фалшифицирам" (вж. I Кор. 1:17) Този термин е използван от Павел и в I Кор. 1:17; 9:15; II Кор. 9:3 и Фил. 2:7.

▣

NASB „обещанието е анулирано"
NKJV „обещанието е направено безрезултатно"
NRSV „обещанието е празно"
TEV „Божието обещание е без стойност"

JB „обещанието не струва нищо”

Това също е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, изразяващо установено състояние на силен гръцки глагол, който означава „да изпразня”, „да отменя”, „да сложа край”, и дори „да унищожа или изтребя”. Понятието се използва от Павел и в Римл. 3:3,31; 6:6; 7:2,6; I Кор. 2:6; 13:8; 15:24,26; II Кор. 3:7; Гал. 5:4; II Сол. 2:8. Налице е очевиден паралелизъм в този стих. Няма два начина за спасение. Новият завет на благодатта анулира и унищожава стария завет на делата! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **УНИЩОЖАВАМ / АНУЛИРАМ** към 3:3.

4:15 „Законът... закон” При първата си употреба съществителното е членувано, докато при втората – не. Макар да е опасно да отделяме прекалено внимание на наличието или липсата на членуване в гръцкия, това очевидно ни помага да видим, че в конкретния случай Павел използва термина в два смисъла: (1) Мойсеевия закон с устната традиция, на които някои юдеи уповаваха за своето спасение и (2) идеята за закона като цяло. По-широкият смисъл ще включва и себеправедните езичници, които възприемат този или онзи морален код на поведение или религиозни ритуали, и се чувстват приети от божеството, на основа на своите дела.

▣ **„законът предизвиква гняв”** Това изявление е шокиращо (вж. 3:20; Гал. 3:10-13; Кол. 2:14). Мойсеевият закон никога не е предвиждан като начин за спасение (вж. Гал. 3:23-29). Тази истина трудно ще бъде разбрана или приета от някой юдеин (или легалист), но тя е в основата на Павловия аргумент. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 13:9.

▣ **„където няма закон, няма и нарушение”** Бог държи човеците отговорни за светлината, която имат. Езичниците няма да бъдат съдени от Мойсеевия закон, който никога не са чули. Те ще отговарят на основание на откровението от природата (вж. 1:19-20; 2:14-15).

Тук тази истина е развита с една стъпка напред в Павловия аргумент. Преди Мойсеевият закон ясно да разкрие Бога, Той не държи сметка за нарушенията на човеците (вж. 3:20,25; 4:15; 5:13,20; 7:5,7-8; Деяния 17:30; I Кор. 15:56).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 4:16-25

[16] Затова оправданието е от вяра, за да бъде по благодат, така че обещанието да бъде сигурно за цялото потомство – не само за това, което е от закона, но и за онова, което е от вярата на Авраам, който е баща на всички нас, [17] както е писано: „Направих те баща на много народи“, пред Бога, на когото той повярва, който съживява мъртвите и вика несъществуващото като съществуващо. [18] Авраам, надявайки се, без да има причина за надежда, повярва, за да стане баща на много народи, според казаното: „Толкова ще бъде твоето потомство.“ [19] И без да отслабне във вяра, като виждаше, че тялото му е вече замъртвяло, тъй като беше на около сто години, както и мъртвостта на утробата на Сара, [20] не се усъмни в Божието обещание чрез неверие, а се укрепи във вяра, като отдаде слава на Бога [21] и като беше напълно уверен, че това, което Бог е обещал, Той е силен и да го изпълни. [22] Затова му се счете за правда. [23] Но това, че му се счете, не беше написано само за него, [24] а и за нас. Тя ще се счита за правда и на нас, които вярваме в Този, който възкреси от мъртвите Иисус, нашия Господ, [25] който беше предаден за нашите прегрешения и беше възкресен за нашето оправдание.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 4:16-25

[16]For this reason it is by faith, in order that it *may be* in accordance with grace, so that the promise will be guaranteed to all the descendants, not only to those who are of the Law, but also to those who are of the faith of Abraham, who is the father of us all, [17](as it is written, „A FATHER OF MANY NATIONS HAVE I MADE YOU”) in the presence of Him whom he believed, *even* God, who gives life to the dead and calls into being that which does not exist. [18]In hope against hope he believed, so that he might become a father of many nations according to that which had been spoken, „SO SHALL YOUR DESCENDANTS BE.” [19]Without becoming

weak in faith he contemplated his own body, now as good as dead since he was about a hundred years old, and the deadness of Sarah's womb; [20]yet, with respect to the promise of God, he did not waver in unbelief but grew strong in faith, giving glory to God, [21]and being fully assured that what God had promised, He was able also to perform. [22]Therefore also IT WAS CREDITED TO HIM AS RIGHTEOUSNESS. [23]Now not for his sake only was it written that it was credited to him, [24]but for our sake also, to whom it will be credited, as those who believe in Him who raised Jesus our Lord from the dead, [25]*He* who was delivered over because of our transgressions, and was raised because of our justification.

4:16 Това е прекрасно обобщение на Павловия аргумент от стих 14: (1) хората трябва да откликнат с вяра; (2) на Божието благодатно обещание; (3) обещанието е сигурно за всички потомци (евреи и езичници) на Авраам, които упражняват вяра; и (4) Авраам е пример за всички, които имат вяра.

▣ **„осигурена"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГАРАНЦИЯ

Това е гръцкият термин *bebaios*, който има три значения.

1. нещо, което е сигурно, изпитано и надеждно, (вж. Римл. 4:16; II Кор. 1:7; Евр. 2:20; 3:6,14; 6:19; II Пет. 1:10,19).
2. процесът, чрез който бива изявено или установено нещо надеждно (вж. Римл. 15:8; Евр. 2:2, вж. Louw and Nida, *Greek-English Lexicon of the New Testament*, Vol. 1, стр. 340,377,670).
3. в папирусите думата се превръща в технически термин за съдебна гаранция (вж. Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, стр. 107-108).

Това трябва да е антитеза на стих 14. Божиите обещания са сигурни!

▣ **„всички... всички"** Тези думи се отнасят за всички вярващи – и юдеи, и езичници.

4:17-23 Павел отново използва примера с Авраам, за да покаже приоритета на (1) благодатните и инициирващи Божии обещания (завет); и (2) изискваната от човеците първоначална и постоянстваща вяра (завет; вж. бележката към 1:5.). Заветите винаги включват участие и на двете партии.

4:17 „Както е писано: „ОТЕЦ НА МНОГО НАРОДИ" Това е цитат от Бит. 17:5. В Септуагинта (LXX) думата е „езичници". Бог винаги е искал изкупление за всички деца на Адам (вж. Бит. 3:15), не само за децата на Авраам. Новото име на Аврам, Авраам, означава „баща на множество". Сега вече знаем, че това включва не само физическите потомци, но и тези по вяра.

▣ **„който дава живот на мъртвите"** В контекста това се отнася до възобновените сексуални функции на Авраам и Сара (вж. ст. 19).

▣ **„призовава в съществуване онова, което не съществува"** В контекста изразът се отнася до бременността на Сара с Исаак, но освен това касае и съществен аспект от вярата (вж. Евр. 11:1).

4:18

NASB	**„надявайки се, без да има надежда, той повярва"**
NKJV	**„който без да има причина за надежда, повярва"**
NRSV	**„той повярва с надежда, без да има надежда"**
TEV	**„Авраам повярва и се надяваше, макар да нямаше причина за надежда"**
NJB	**„макар да изглеждаше, че няма надежда, той се надяваше и вярваше"**

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: **НАДЕЖДА** към 12:12. Думата има широка семантична употреба. Harold K. Moulton, *The analytical Greek Lexicon Revised*, стр. 133, описва няколко употреби.

1. основно значение, надежда (вж. Римл. 5:4; Деяния 24:15)
2. обектът на надежда (вж. Римл. 8:24; Гал. 5:5)
3. автор или източник (вж. Кол. 1:27; I Тим. 1:1)
4. доверие, увереност (вж. I Пет. 1:21)
5. подсигурено с гаранция (вж. Деяния 2:26; Римл. 8:20)

В този контекст надеждата е използвана в два различни смисъла. Надежда в човешката способност и сила (вж. ст. 19-21) срещу надеждата в Божиите обещания (вж. ст. 17).

▣

NASB, NKJV **„толкова ще бъдат твоите потомци"**
NRSV **„толкова многобройни ще бъдат твоите потомци"**
TEV **„потомците ти ще бъдат много"**
JB **„потомците ти ще бъдат многобройни като звездите"**

Това е цитат от Бит. 15:5, изтъкващ сигурността на Божието обещание към Авраам за син (вж. ст. 19-22). Спомнете си, че Исаак е роден:

1. тринадесет години след обещанието;
2. след като Авраам на два пъти се е опитал да даде Сара (вж. Бит. 12:10-19; 20:1-7);
3. след като египетската слугиня на Сара Агар е родила син на Авраам (вж. Бит. 16:1-16);
4. след като и Сара (вж. Бит. 18:12), и Авраам (вж. Бит. 17:17) са се засмели на обещанието.

Вярата му не е била съвършена! Слава Богу, спасението не изисква съвършена вяра, но единствено правилния обект (Бог в Стария Завет и Неговия Син в Новия Завет).

4:20 Първоначално Авраам не разбира напълно обещанието, че детето ще се роди от Сара. Дори и Авраамовата вяра не беше съвършена. Бог приема несъвършената вяра, защото обича несъвършените хора!

▣ **„той не се разколеба в неверие"** Същият ГЛАГОЛ, *diakrinō*, е използван от Исус в Мат. 21:21; Марк 11:23. Макар да имаше всички основания да се съмнява (вж. ст. 19), Авраам се укрепи във вяра.

Двата ГЛАГОЛА в стих 20 са СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. СТРАДАТЕЛНИЯТ ЗАЛОГ говори за посредничеството на Бога, но Авраам трябваше да допусне Божията сила да го изпълни!

▣ **„отдаде слава на Бога"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 3:23.

4:21
NASB **„бидейки напълно уверен"**
NKJV, NRSV **„бидейки напълно убеден"**
TEV **„беше абсолютно сигурен"**
NJB **„напълно убеден"**

Глаголът е МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, причастие, което описва пълната увереност в нещо (вж. Лука 1:1; Кол. 4:12) или някого (вж. 4:21; 14:5). СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО говори за пълна сигурност в Кол. 2:2 и I Сол. 1:5. Тази увереност в Божията воля, слово и сила помага на хората да действат с вяра!

▣ **„каквото Бог е обещал, Той е в състояние да го извърши"** Глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СРЕДЕН ЗАЛОГ (депонентен) ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което означава действие в миналото, имащо влияние в настоящето. Същността на вярата е, че човек се доверява на характера и обещанията на (вж. 16:25; Ефес.

3:20; Юда 24), а не на човешките дела (вж. Исая 55:11). Вярата се доверява на Божиите обещания (вж. Исая 55:11), които Той изпълнява (Бит. 12:1-3 и 15:6, 12-21; Езек. 36:22-36).

4:22 Това е алюзия към Бит. 15:6 (вж. ст. 3), което е ключовият богословски момент в Павловия аргумент относно това как Бог дава своята правда на грешни човеци.

4:23-25 Тези стихове са едно изречение на гръцки. Забележете прогресията.
1. относно Авраам, стих 23
2. относно всички вярващи, стих 24
3. чрез Бог, който възкреси Исус, стих 24
4. Исус бе предаден за нашите грехове (вж. Йоан 3:16) Исус е възкресен за прощението на нашите грехове (оправдание), стих 25

4:24 Вярата на Авраам се превръща в модел, който следват всички истински потомци. Авраам повярва (Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 4:5) в Бога относно обещания син и потомци. Новозаветните вярващи вярват, че Исус е Месията, изпълнението на всички Божии обещания към падналото човечество. Съществителното „потомство” се използва както в единствено, така и в множествено число (син, народ).
▣ За „възкресен” виж бележката към 8:11.

4:25 „който бе предаден заради нашите грехове” Това е съдебен термин, който означава „да предадеш някого, за да бъде наказан” Стих 25 е чудесно христологично твърдение от Септуагинта от Исая 53:11-12.

▣ **„бе възкресен за нашето оправдание”** Двете клаузи от стих 25 са паралелни (същият ПРЕДЛОГ И ДВЕТЕ СА СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ). Преводът на Франк Стаг (Frank Stagg *New Testament Theology*, стр. 97) „предаден заради нашите грехове и възкресен с цел нашите същества да станат праведни” може много да бъде коментиран. Това тълкуване включва двата аспекта на Павловата употреба на термина „оправдавам” (1) съдебно (правно) твърдение и (2) богоугоден, христоподобен живот! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само <u>ръководство</u> за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо тази част от Римляни е толкова важна?
2. Защо Павел използва Павел и Давид като примери?
3. Дефинирайте следните ключови думи, съгласно Павловата употреба (не вашата дефиниция)
   a. „правда”
   b. „счита”
   c. „вяра”
   d. „обещание”
4. Защо обрязването е толкова важно за евреите (ст. 9-12)?
5. За кого се отнася думата „потомство” в стихове 13 и 16?

Римляни 5 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS[4]	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Резултати от оправданието	Вярата побеждава в беда	Последствия от оправданието	Праведни пред Бога	Вярата гарантира спасение
5:1-11	5:1-5	5:1-5	5:1-5	5:1-11
	Христос на наше място			
	5:6-11	5:6-11	5:6-11	
Адам и Христос	Смърт в Адам, живот в Христос	Адам и Христос: Аналогия и контраст	Адам и Христос	Адам и Исус Христос
5:12-14	5:12-21	5:12-14	5:12-14b	5:12-14
			5:14c-17	
5:15-21		5:15-17		5:15-21
		5:18-21	5:18-19	
			5:20-21	

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ **(вж. стр. ix)**
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

A. Стихове 1-11 са едно изречение на гръцки. Те развиват централната Павлова идея за „оправдание чрез вяра” (вж. 3:21-4:25).

B. Възможни планове на стихове 1-11:

Стихове 1-5	**Стихове 6-8**	**Стихове 9-11**
Ползата от спасението	Основата на спасението	Бъдещата сигурност в спасението
Субективни преживявания на оправданието	Обективни факти на оправданието	Бъдеща сигурност в оправданието
Оправдание	Прогресивно освещение	Прославяне
Антропология	Теология	Есхатология

C. Стихове 12-21 са дискусия за Исус като втория Адам (вж. I Кор. 15:21-22, 45-49; Фил. 2:6-8). Те поставят акцента върху богословската концепция за индивидуалния грях и за общата вина. Павловата доктрина за грехопадението на човечеството (и творението) чрез Адам е толкова уникална и различна от тази на равините, докато схващането му за общата вина е в съгласие с равинското учение. Това показва умението на Павел под вдъхновението на Духа да използва или прилага наученото от периода му в Ерусалим, докато беше в школата на Гамалиил (вж. Деяния 22:3).

Реформатосрката евангелска доктрина за първородния грях от Бит. 3 е разработена от Августин и Калвин. Според нея човекът се ражда грешен (пълна поквара). Често пъти Псалм 51:5; 58:3; и Йов 15:14; 25:4 са цитирани в подкрепа. Алтернативната богословска позиция, че хората са морално и духовно отговорни за своя избор и съдба, е разработена от Пелагий и Арминий. Има някои доказателства за техните схващания в Втор. 1:39; Исая 7:15; и Йона 4:11; Йоан 9:41; 15:22,24; Деяния 17:30; Римл. 4:15. Основното в тази богословска позиция е, че децата са невинни, докато достигнат възраст, в която са морално отговорни (според равините, това е 13 години за момчетата и 12 за момичетата

Има и междинна позиция, според която и вътрешната склонност към злото, и възрастовия период на морална отговорност, са верни! Злото не е само общо, но касае и развитието му у отделната личност, проявяваща се в грях (живот, който прогресивно се отдалечава от Бога. Тук въпросът не е в нечестието у човечеството (вж. Бит. 6:5,11-12,13; Римл. 3:9-18,23), но кога се появява то, при раждането или по-късно?

D. Има няколко теории относно приложението на 12 стих
1. всички хора умират, защото избират да грешат (Пелагий)
2. Грехът на Адам порази цялото творение и затова всички умират (ст. 18-19, Августин)
3. вероятно се касае за комбинация от първороден и волеви грях

E. Павловото сравнение „също както”, започнало в стих 12, продължава до стих 18. Стихове 13-17 формират интермедия, толкова характерна за неговите писания.

F. Спомнете си Павловото изложение на евангелието, 1:18-8:39, което е съществен аргумент. Трябва да видим цялото, за да сме в състояние да разберем отделните части..

G. Мартин Лутер казва за глава 5: „В цялата Библия едва ли има друга глава, която да съперничи на този триумфален текст."

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 5:1-5
1 И така, като сме оправдани чрез вяра, имаме мир с Бога чрез нашия Господ Иисус Христос, 2 чрез
когото ние посредством вяра сме придобили достъп до тази благодат, в която стоим, и се хвалим с
надеждата за Божията слава. 3 И не само това, но се и хвалим със скърбите си, като знаем, че скръбта
произвежда твърдост, 4 а твърдостта – опитност, а опитността – надежда, 5 а надеждата не посрамя, защото
Божията любов е изляна в сърцата ни чрез Светия Дух, който ни е даден.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 5:1-5
1Therefore, having been justified by faith, we have peace with God through our Lord Jesus Christ,
2through whom also we have obtained our introduction by faith into this grace in which we stand; and we
exult in hope of the glory of God. 3And not only this, but we also exult in our tribulations, knowing that
tribulation brings about perseverance; 4and perseverance, proven character; and proven character, hope;
5and hope does not disappoint, because the love of God has been poured out within our hearts through the
Holy Spirit who was given to us.

5:1 „затова" Тази дума често обозначава (1) обобщението на богословския аргумент до момента; (2) заключенията, основани на това богословско изложение; и (3) представянето на нова истина (вж. 5:1; 8:1; 12:1).

▣ **„сте били оправдани"** Глаголът е в МИНАЛО ПРИЧАСТИЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ; Бог е оправдал вярващите. Изразът е в началото на гръцкото изречение (ст. 1-2), за да го подчертае. Очевидно има съгласуване на времената в стихове 1-11: (1) стихове 1-5, настоящи опитности с благодатта; (2) стихове 6-8, завършеното Христово дело за нас; и (3) стихове 9-11, нашата бъдеща надежда и сигурност в спасението. Вж. плана, В. в Наблюдения върху контекста.

СЗ произход на термина „оправдан" (*dikaioō*) се корени в „правия край" на „мерителната тръстика". По-късно същият е използван като метафора за Самия Бог. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ПРАВЕДНОСТ / ПРАВДА** към 1:17.

Божият характер със святост е единственият стандарт за осъждение (вж. Септуагинта в Лев. 24:22; и богословски в Мат. 5:48). Благодарение на жертвената, заместническа смърт на Исус, вярващите имат законно право да застанат пред (вж. бел. към 5:2). Това не означава, че вярващият няма вина, а по-скоро, че е получил амнистия. Някой друг е платил за наказанието му (вж. II Кор. 5:21). Вярващите са обявени за простени (вж. ст. 9,10).

▣ **„чрез вяра"** Вярата е ръката, която приема Божия подарък (вж. ст. 2; Римл. 4:1 и сл.). Вярата не е фокусирана върху степента или интензитета на посвещението или решимостта на вярващия (вж. Мат. 17:20), но върху характера и обещанията на Бога (вж. Ефес. 2:8-9). СЗ дума за „вяра" оригинално се отнася за някой в стабилна, стояща позиция. Постепенно започва да се използва за някого, който е лоялен, надежден и сигурен. Вярата не е фокусирана върху нашата верност или надеждност, но на Бога. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ВЯРА** към 4:5.

▣ **„ние имаме мир"** Тук гръцките ръкописи имат няколко варианта. Този ГЛАГОЛ или е в СЕГАШНО, ДЕЯТЕЛНО, ПОДЧИНИТЕЛНО (*echōmen*) или СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ИЗЯВИТЕЛНО (*echomen*). Същата граматична неяснота намираме в стихове 1, 2 & 3. Древният гръцки ръкопис изглежда подкрепя варианта с ПОДЧИНИТЕЛНИЯ (вж. MSS א*, A, B*, C, D). Ако е така, изразът трябва да се преведе „нека да продължим

да се радваме на мир" или „продължавайте да се радвате на мир." Ако е в ИЗЯВИТЕЛНО тогава преводът ще бъде „ние имаме мир." Контекстът на стихове 1-11 не е увещание, а декларация на онова, което вярващите са и което имат чрез Христос. Затова глаголът вероятно е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ИЗЯВИТЕЛНО, „ние имаме мир." USB[4] оценява този вариант с „A" (сигурен).

Много от древните гръцки ръкописи са в резултат от диктуване на една личност, докато няколко пишат. Често пъти е налице объркване при думи, които имат подобно звучене. В случая, контекстът, стилът на автора и обичайната лексика ни помагат да вземем решение кой е правилният превод.

▣ **„мир"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МИР

Този гръцки термин в оригинал означава „да съединиш нещо, което е счупено" (вж. Йоан 14:27; 16:33; Фил. 4:7). В НЗ за мира се говори по три начина:

1. като обективен аспект на нашия мир с Бога чрез Христос (вж. Кол. 1:20)
2. като субективен аспект на нашето оправдание пред Бога (вж. Йоан 14:27; 16:33; Фил. 4:7)
3. че Бог е обединил в едно тяло чрез Христос както юдеи, така и езичници (вж. Ефес. 2:14-17; Кол. 3:15). След като веднъж сме получили мир с Бога, трябва да се стремим и към мир с другите! Вертикалът трябва да стане хоризонтал.

Нюман и Нида предлагат добър коментар върху „мира".

„Думата „мир" има широко значение както в Стария Завет, така и в Новия Завет. В основни линии описва общото благосъстояние на човешкия живот; между евреите е възприет и като формула за поздрав. Този термин има толкова съществено значение, че евреите го използват, за да опишат спасението чрез Месията. Поради това, той е използван почти като синоним с друг един термин, означаващ „да бъдеш в правилна връзка с Бога." Тук съществителното изглежда описва хармоничната връзка, установена между човека и Бога на основата на вменената правда" (Newman and Nida, *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*, стр. 92).

▣ **„с Бога чрез нашия Господ Исус Христос"** Исус е посредникът, който осигурява мира с Бога (вж. Йоан 10:7-8; 14:6; Деяния 4:12; I Тим. 2:5). Относно термините за името Исус Христос, вж. бел. към 1:4.

5:2 „ние сме придобили нашето въвеждане" Това е ПЕРФЕКТНО ДЕЯТЕЛНО ИЗЯВИТЕЛНО; говори за минало действие, което е завършено и има последвал резултат. Думата „въвеждане" буквално означава „достъп" или „приемане" (*prosagōge*, вж. Ефес. 2:18; 3:12). Започва да се използва метафорично за царски особи или (1) да бъдеш лично представен на царя или (2) да пристигнеш безопасно в пристанище.

Тази фраза има няколко варианта в гръцките ръкописи. Някои древни ръкописи добавят „чрез вяра" (вж. א[*,2], C, както и някои древни латински, Вулгата, ситийски и коптски преводи). Други ръкописи добавят ПРЕДЛОГ към израза „чрез вяра"„ (вж. א[1], A, и някои латински версии). Обаче в унциалните ръкописи B, D, F, G изразът изцяло липсва. Изглежда писарите просто запълват паралелизма на 5:1 и 4:16 (два пъти), 19, и 20. При Павел темата „чрез вяра" се повтаря многократно!

▣ **„в Неговата благодат"** Съществителното „благодат" (*charis*) описва Божията незаслужена, независима любов (вж. Ефес. 2:4-9). Тя е очевидна в Христовата смърт за сметка на грешното човечество (вж. ст. 8).

▣ **„в която ние стоим"** Още един глагол в ПЕРФЕКТНО ДЕЯТЕЛНО ИЗЯВИТЕЛНО; буквално „ние стоим и продължаваме да стоим". Той отразява богословската позиция на вярващите в Христос и тяхното посвещение да останат във вярата, която комбинира богословския парадокс на Божия суверенитет (вж. I Кор. 15:1) и човешката свободна воля (вж. Ефес. 6:11, 13,14).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СТОЯ (*HISTĒMI*)

Този общ термин е използван в няколко богословски смисъла в Новия Завет

1. да установя
   a. СЗ закон, Римл. 3:31
   b. нечия собствена правда, Римл. 10:3
   c. новия завет, Евр. 10:9
   d. обвинение, II Кор. 13:1
   e. Божията истина, II Тим. 2:19
2. да се възпротивя духовно
   a. На дявола, Ефес. 6:11
   b. Деня на осъждението, Откр. 6:17
3. да се съпротивя като отстоявам позицията си
   a. Военна метафора, Ефес. 6:14
   b. Цивилна метафора, Римл. 14:4
4. позиция в истината, John 8:44
5. позиция в благодатта
   a. Римл. 5:2
   b. I Кор. 15:1
   c. I Пет. 5:12
6. позиция във вярата
   a. Римл. 11:20
   b. I Кор. 7:37
   c. I Кор. 15:1
   d. II Кор. 1:24
7. позиция на арогантност, I Кор. 10:12

Този термин изразява както заветната благодат и милост на суверенния Бог, така и факта, че вярващите трябва да откликнат на нея чрез вяра! И двете истини са библейски. Трябва да вярваме и в двете!

▣ **„ние се радваме”** тази граматична форма може да бъде разбирана като (1) СЕГАШНО СРЕДНО (отлагателно) ИЗЯВИТЕЛНО, „ние ликуваме” или (2) СЕГАШНО СРЕДНО (отлагателно) ПОДЧИНИТЕЛНО, „нека да ликуваме.” Учените не са единодушни относно правилния вариант. Ако приемем, че глаголът „имаме” в стих 1е в ИЗЯВИТЕЛНО, тогава преводът трябва да бъде съответен и в стих 3.

Коренът на глагола „ликувам” е „хвалене” (NRSV, JB). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 2:17. Вярващите не се хвалят със себе си (вж. 3:27), но с онова, което Господ е направил за тях (вж. Ерем. 9:23-24). Същият гръцки корен е повторен в стихове 3 и 11.

▣ **„с надежда”** Павел често използва този термин в няколко различни, но свързани случаи. Вж. бел. към 4:18. Често се асоциира с края на християнската вяра. Изразът може да бъде и слава, вечен живот, окончателно спасение, Второ идване и пр. Краят е сигурен, но времевият елемент е неизвестен и се намира в бъдещето. Изразът често се свързва с думите „вяра” и „любов” (вж. I Кор. 13:13; Гал. 5:5-6; Ефес. 4:2-5; I Сол. 1:3; 5:8). Следва непълен списък с някои от изразите, употребени от Павел.

1. Второто идване, Гал. 5:5; Ефес. 1:18; Тит 2:13
2. Исус е нашата надежда, I Тим 1:1
3. Вярващият да бъде представен пред Бога , Кол. 1:22-23; I Сол. 2:19
4. Надежда, положена в небето, Кол. 1:5
5. Окончателно спасение, I Сол. 4:13
6. Славата на Бога, Римл. 5:2; II Кор. 3:12; Кол. 1:27

7. Сигурност в спасението, I Сол. 5:8-9
8. Вечен живот, Тит 1:2; 3:7
9. Резултати от християнската зрелост, Римл. 5:2-5
10. Изкупление за цялото творение, Римл. 8:20-22
11. Титла за Бога, Римл. 15:13
12. Осиновяването завършено, Римл. 8:23-25
13. СЗ като наръчник за старозаветни вярващи, Римл. 15:4

▣ **„Божия слава"** Тази фраза е СЗ идиом за личното присъствие на Бога. Става дума за това, че в Деня на възкресението вярващият ще застане пред Бог с правдата чрез вяра, осигурена от Исус (вж. II Кор. 5:21). Често се използва и богословският термин „прославяне" (вж. ст. 9-10; 8:30). Вярващите ще станат подобни на Исус (вж. I Йоан 3:2; II Пет. 1:4). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СЛАВА** 3:23.

5:3
NASB **„и не само това, но"**
NKJV **„и не само *онова*, но"**
NRSV **„и не само това, но"**
TEV [*липсва*]
NJB **„не само че"**

Павел използва тази комбинация от термини няколко пъти (вж. 5:3,11; 8:23; 9:10, и II Кор. 8:19).

▣
NASB **„освен това се радваме в нашите изпитания"**
NKJV **„ние също се прославяме в изпитанията"**
NRSV **„ние също се хвалим в страданията си"**

Ако светът мрази Исус, той ще мрази и Неговите последователи (вж. Мат. 10:22; 24:9; Йоан 15:18-21). По човешки казано, Исус бе усъвършенстван чрез страданията (вж. Евр. 5:8). Страданието предизвиква праведност, което е планът на Бога за всеки вярващ (вж. 8:17-19; Деяния 14:22; Яков 1:2-4; I Пет. 4:12-19).

▣ **„знаейки"** Това е ПЕРФЕКТНО ПРИЧАСТИЕ на *oida*. ПЕРФЕКТНО е по форма, но функционира в сегашно време. Осъзнаването на евангелските истини всред страданието помага на вярващите да живеят с вяра и увереност, които не се основават на обстоятелствата, дори и по време на преследване (вж. Фил. 4:4; I Сол. 5:16,18).

5:3 „изпитание" Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРЕМЕЖДИЯ / СКЪРБИ

Трябва да има богословско разграничение между Павловата употреба на този термин (*thlipsis*) и употребата на Йоан:

I. Павловата употреба (повлияна от Исус)
   A. проблеми, страдания, зло в падналия свят
      1. Мат. 13:21
      2. Римл. 5:3
      3. I Кор. 7:28
      4. II Кор. 7:4
      5. Ефес. 3:13
   B. проблеми, страдания, зло, причинени от вярващите
      1. Римл. 5:3; 8:35; 12:12

    2. II Кор. 1:4,8; 6:4; 7:4; 8:2,13
    3. Ефес. 3:13
    4. Фил. 4:14
    5. I Сол. 1:6
    6. II Сол. 1:4
  C. проблеми, страдания, зло в последното време
    1. Мат. 24:21,29
    2. Марк 13:19,24
    3. II Сол. 1:6-9

II. Употреба при Йоан
  A. Йоан прави ясно разграничение между *thlipsis* и *orgē* или *thumos* (гняв) в Откровение. *Thlipsis* е онова, което невярващите правят на вярващите, *orgē е* онова, което Бог прави с невярващите
    1. *thlipsis* – Откр. 1:9; 2:9-10,22; 7:14
    2. *orgē* – Откр. 6:16-17; 11:18; 16:19; 19:15
    3. *thumos* – Откр. 12:12; 14:8,10,19; 15:2,7; 16:1; 18:3
  B. Йоан използва термина и в своето евангелие, за да покаже проблемите, които вярващите срещат във всяка епоха – Йоан 16:33.

5:3,4 „устояване” Това понятие означава „доброволно”, „дейно”, „твърдо”, „понасяне”. То се отнася към това, да бъдеш търпелив както с хора, така и при разни обстоятелства. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 8:25.

5:4
NASB **„одобрен характер”**
NKJV, NRSV **„характер”**
TEV **„Божие одобрение”**
NJB **„изпитан характер”**

В Септуагинта, в Бит. 23:16; III Царе. 10:18; I Лет. 28:18 този термин е използван за тестване на метали с цел тяхното очистване (вж. II Кор. 2:9; 8:2; 9:13; 13:3; Фил. 2:22; II Тим. 2:15; Яков 1:12). Божиите изпитания винаги целят утвърждаване (вж. Евр. 12:10-11)! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ” И ТЕХНИТЕ КОНОТАЦИИ** към 2:18.

5:5 „Божията любов е изляна в нашите сърца” Изразът е в ПЕРФЕКТНО, СТРАДАТЕЛЕН, ИЗЯВИТЕЛНО; буквално, „Божията любов е била излята и продължава да се излива.” Този ГЛАГОЛ често се използва за Светия Дух (вж. Деяния 2:17,18,33; 10:45 и Тит 3:6), което вероятно отразява Йоил 2:28-29.

Фразата в ГЕНИТИВ „любовта на Бога” граматично може да се отнася до (1) нашата любов към Бога; или (2) Божията любов към нас (вж. II Кор. 5:14). С оглед на контекста, вторият вариант е най-вероятен.

▣ **„Светият Дух, който ни бе даден”** Изразът е в СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. СТРАДАТЕЛНИЯТ ЗАЛОГ често се използва, за да се изтъкне Божието посредничество. Това подсказва, че вярващите са получили Духа веднъж завинаги. Те или имат Духа, или не са християни (вж. 8:9). Даването на Духа беше белег за Новата ера (вж. Йоил 2:28-29), Новия Завет (вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:22-32).

▣ Забележете присъствието на трите личности от Троицата в този параграф.
1. Бог, стихове 1,2,5,8,10
2. Исус, стихове 1,6,8,9,10
3. Духа, ст. 5

Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ТРОИЦАТА** към 8:11.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 5:6-11

[6] Понеже, когато ние бяхме още немощни, на определеното време Христос умря за безбожните. [7] Защото едва ли някой ще умре даже за праведен човек; макар че може би някой би дръзнал да умре за добрия. [8] Но Бог доказа Своята любов към нас в това, че когато бяхме още грешници, Христос умря за нас. [9] Затова много повече сега, като сме оправдани чрез Неговата кръв, ще се спасим от гняв чрез Него. [10] Защото, ако бяхме примирени с Бога чрез смъртта на Неговия Син, когато бяхме неприятели, колко повече сега, като сме примирени, ще се избавим чрез Неговия живот! [11] И не само това, но се и хвалим в Бога чрез нашия Господ Иисус Христос, чрез когото получихме сега това примирение.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 5:6-11

[6]For while we were still helpless, at the right time Christ died for the ungodly. [7]For one will hardly die for a righteous man; though perhaps for the good man someone would dare even to die. [8]But God demonstrates His own love toward us, in that while we were yet sinners, Christ died for us. [9]Much more then, having now been justified by His blood, we shall be saved from the wrath *of God* through Him. [10]For if while we were enemies we were reconciled to God through the death of His Son, much more, having been reconciled, we shall be saved by His life. [11]And not only this, but we also exult in God through our Lord Jesus Christ, through whom we have now received the reconciliation.

5:6

NASB	**„докато бяхме още безпомощни”**
NKJV	**„когато бяхме още без сила”**
NRSV	**„докато бяхме още слаби”**
TEV	**„когато бяхме още безпомощни”**
NJB	**„когато бяхме все още безпомощни”**

ГЛАГОЛЪТ е СЕГАШНО ПРИЧАСТИЕ. Описва падналата природа на Адам. Хората са безсилни срещу греха. Местоимението „ние” обяснява и описва СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО в стих 6b „грешни,” стих 8 „грешници,” в стих 10 „врагове.” Стихове 6 и 8 са паралелни в богословско и структурно отношение.

▣

NASB, NRSV	**„в правилното време”**
NKJV	**„на надлежното време”**
TEV	**„във времето, което Бог избра”**
JB	**„в определения от Него момент”**

Исторически това може да касае (1) Римския мир, осигуряващ свободно пътуване; (2) гръцкия език, позволяващ безпроблемно общуване; и (3) оставянето на гръцките и римските богове, довело до един очакващ, духовно гладен свят (вж. Марк 1:15; Гал. 4:4; Ефес. 1:10; Тит 1:3). В богословски смисъл въплъщението е планирано божествено събитие (вж. Лука 22:22; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; Ефес. 1:11).

5:6,8,10 „умря за неблагочестивите” Глаголът е в СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ и разглежда Исусовия живот и смърт като едно събитие. „Исус плати дълг, който не дължеше, а ние дължим дълг, който не ще платим” (вж. Гал. 3:13; I Йоан 4:10).

Смъртта на Христос е повтаряща се тема в Павловите писания. Той използва няколко термина и фрази, за да опише заместническата смърт на Исус:

1. „кръв” (вж. 3:25; 5:9; I Кор. 11:25,27; Ефес. 1:7; 2:13; Кол. 1:20)
2. „предаде Себе си” (вж. Ефес. 5:2,25)
3. „предаден” (вж. Римл. 4:25; 8:32)
4. „жертва” (вж. I Кор. 5:7)
5. „умря” (вж. Римл. 5:6; 8:34; 14:9,15; I Кор. 8:11; 15:3; II Кор. 5:15; Гал. 5:21; I Сол. 4:14; 5:10)
6. „кръст” (вж. I Кор. 1:17-18; Гал. 5:11; 6:12-14; Ефес. 2:16; Фил. 2:8; Кол. 1:20; 2:14)
7. „разпятие” (вж. I Кор. 1:23; 2:2; II Кор. 13:4; Гал. 3:1)

Дали ПРЕДЛОГЪТ *huper* в този контекст означава:

1. представяне „в полза на нас"
2. заместване, „на наше място"

Обикновено основното значение на *huper* с ГЕНИТИВ е „в полза на". Той изразява някакво предимство, полагащо се на хора (Louw and Nida, *The New International dictionary of New Testament Theology*, vol. 3, стр. 1196). Обаче *huper* може да означава и *anti*, което се превежда „на мястото на", затова богословски се отнася за доброволна заместническа жертва (вж. Марк 10:45; Йоан 11:50; 18:14; II Кор. 5:14; I Тим. 2:6). M. J. Harris (NIDOTTE, vol. 3, стр. 1197) казва, „защо Павел никога не казва, че Исус умря *anti hēmōn* (I Тим. 2:6 е най-близкият вариант – *antilutron huper pantōn*)? Вероятно защото предлогът *huper*, за разлика от *anti*, може едновременно да означава представяне и заместване".

М. Р. Винсънт казва:

> „Много е спорно дали *huper*, „в полза на", изобщо е еквивалент на *anti*, „вместо". Класическите автори дават примери, които говорят за редуване на смисъла... Значението на този пасаж обаче е толкова неясно, че не може да бъде цитирано като доказателство. Предлогът може да има локално значение, *в полза на* мъртвите. Никой от тези пасажи не може да бъде определящ. Най-сигурното е, че *huper* граничи по смисъл с *anti*. *Вместо* се използва главно по догматични причини. В повечето пасажи смисълът очевидно е *заради, в полза на*. Истинското обяснение изглежда е, че във въпросните пасажи, особено тези, отнасящи се до Христовата смърт, Гал. 3:13; Римл. 14:15; I Пет. 3:18, *huper* е в ролята си на общ предлог – Христос умря в полза на – оставяйки на други пасажи да пояснят точното значение на „в полза на". Значението *вместо...* може би е вероятно, но само по дедукция" (M. R. Vincent, *Word Studies*, vol. 2, p. 692).

5:7 Този стих показва човешка любов, докато стих 8 говори за Божията любов!

▣

NASB, NKJV, TEV	**„за праведен човек"**
NRSV	**„за праведна личност"**
JB	**„за добър човек"**

Този термин е използван в същия смисъл, както за Ной и Йов, които бяха наречени праведни и непорочни. Те съблюдаваха религиозните изисквания за своето време. Това не означава безгрешност. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

5:8 „Бог показва Своята любов" Глаголът е в СЕГАШНО, ДЕЯТЕЛНО ИЗЯВИТЕЛНО (вж. 3:5). Отец изпрати Сина (вж. 8:3,32; II Кор. 5:19). Божията любов не е сантиментална, но дейна (вж. Йоан 3:16; I Йоан 4:10) *и постоянна*.

5:9 „много повече" Това е един от любимите изрази на Павел (вж. ст. 10,15,17). Ако Бог обича грешниците още когато са били грешници, колко повече ще ги обича сега, когато са Негови деца (вж. 5:10; 8:22).

▣ **„сега след като сте били оправдани"** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПРИЧАСТИЕ, което набляга на оправданието като завършено дело на Бога. Павел повтаря истината от стих 1. Обърнете внимание на паралелизма между термините „оправдан" (ст. 9) и „примирен" (ст. 10-11).

▣ **„чрез Неговата любов"** Изразът е препратка към жертвената смърт на Христос" (вж. 3:5; Марк 10:45; II Кор. 5:21). Тази концепция за жертвата, невинен живот, даден на мястото на виновен, ни връща към Лев. 1-7 гл. и вероятно Изх. 12 гл. (Пасхалното агне), и е богословски приложимо към Исус в Исая 53:4-6. Изразът е развит в христологичен смисъл в книгата Евреи. Всъщност в Евреи е налице сравнение между Стария и Новия Завет по редица теми.

▣ **„ние ще бъдем спасени”** Глаголът е в БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (вж. ст. 10). Става дума за нашето окончателно спасение, наречено”прославяне” (вж. ст. 2; 8:30, I Йоан 3:2).

НЗ описва спасението във всички ГЛАГОЛНИ времена:

1. завършено дело (МИНАЛО СВЪРШЕНО), Деяния 15:11; Римл. 8:24; II Тим. 1:9; Тит 3:5
2. минало действие с резултат в настоящето (ПЕРФЕКТНО), Ефес. 2:5,8
3. продължително действие (СЕГАШНО), I Кор. 1:18; 15:2; II Кор. 2:15; I Сол. 4:14; I Пет. 3:21
4. осъществяване в бъдещето (БЪДЕЩЕ), Римл. 5:9,10; 10:9.

Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 10:13. Спасението започва с еднократно решение, но прогресира във взаимоотношение, което един ден ще се осъществи. Тази концепция често е описвана с трите богословски термина: оправдание, което означава „избавен от наказанието на греха”; освещение, което означава „избавен от силата на греха”; и прославяне – „избавен от присъствието на греха.” Трябва да се отбележи, че оправданието и освещението са благодатни дела на Бога, дадени на вярващия чрез вяра в Христос. Новият Завет обаче говори и за освещението като продължителен процес на христоподобност. По тази причина богословите правят разлика между „позиционно освещение” и „прогресивно освещение”. Това е тайната на незаслуженото спасение, свързано с благочестивия живот.

▣ **„от гнева *на Бога*”** изразът е в есхатологичен контекст. Библията говори за великата, незаслужена Божия любов, но е ясна по отношение на Божията ненавист към греха и бунта. Бог е промислил път за спасение и прощение чрез Христос, но онези, които Го отхвърлят, са под гняв (вж. 1:18-3:20). Фразата е антропоморфична, но изразява една реалност. Ужасно е да попаднеш в ръцете на един гневен Бог (Евр. 10:31).

5:10 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което авторът приема за вярно, защото обслужва неговите литературни цели. Човечеството, върховното творение на Бога стана негов враг! Човек (вж. Бит. 3:5) и Сатана (вж. Исая 14:14; Езек. 28:2,12-17) имаха същия проблем, желание за независимост, желание за контрол, желание да бъдат богове.

▣ **„ние бяхме примирени с Бога... сме били примирени”** Глаголите са в СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ и МИНАЛО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. ГЛАГОЛЪТ „примирени” в оригинал означава „да размениш”. Бог е разменил нашия грях за Исусовата правда (вж. Исая 53:4-6). Мирът е възстановен (вж. ст. 1)!

▣ **„чрез смъртта на Неговия Син”** Евангелието на прощението е основано на (1) любовта на Бога; (2) делото на Христос; (3) увещанието на Духа, и (4) вярата/покаянието на личността. Няма друг начин за правилни отношения с Бога (вж. Йоан 14:6). Сигурността в спасението е основана на характера на Триединния Бог, не на човешки дела! Парадоксът е, че човешките дела след спасението са доказателство за незаслуженото спасение (вж. Яков и I Йоан).

▣ **„ние ще бъдем спасени”** НЗ говори за спасението като минало, сегашно и бъдеще. Тук бъдещето се отнася до нашето окончателно, пълно спасение при Второто идване. Вж. бел. към стих 9 и СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 10:13.

▣ **„чрез Неговия живот”** Гръцкият термин за живот е *zoa*. Този термин в Йоановите писания винаги се отнася до възкресенския живот, вечния живот или живота на царството. Павел също го използва в този богословски смисъл. Центърът на този пасаж е, че след като Бог е платил такава висока цена за прощението на вярващите, Той със сигурност ще се погрижи за неговата ефективност.

„Живот” се отнася било до (1) Исусовото възкресение (вж. 8:34; I Кор. 15); (2) посредническото дело на Исус (вж. 8:34; Евр. 7:25; I Йоан 2:1); или (3) Духа, изобразяващ Христос във нас (вж. Римл. 8:29; Гал.

4:19). Павел подчертава, че земният живот и смъртта на Исус, както и Неговият възнесенски живот, са в основата на нашето примирение.

5:11 „и не само това" Вж. бел. към стих 3.

▣ **„ние също се радваме"** Виж бел. към 5:2. Това е третата употреба на „радвам се" (хваля) в този контекст.

1. радваме се в надеждата на славата, стих 2
2. радваме се в изпитанието, стих 3
3. радваме се в примирението, стих 11

Негативна хвалба е налице в 2:17 и 23!

▣ **„ние не сме получили примирението"** Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛНО, ИЗЯВИТЕЛНО, завършено дело. Примирението на вярващите е дискутирано и в стих 10 и II Кор. 5:18-21; Ефес. 2:16-22; Кол. 1:19-23. В този контекст „примирението" е синоним на „оправданието".

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 5:12-14

[12] Затова, както чрез един човек грехът влезе в света и чрез греха – смъртта, и така смъртта премина във всичките хора, понеже всички съгрешиха; [13] защото грехът беше в света и преди закона, но когато няма закон, грях не се счита; [14] въпреки това смъртта царува от Адам до Мойсей дори над онези, които не бяха съгрешили според престъплението на Адам, който е образ на Бъдещия.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 5:12-14

[12]Therefore, just as through one man sin entered into the world, and death through sin, and so death spread to all men, because all sinned— [13]for until the Law sin was in the world, but sin is not imputed when there is no law. [14]Nevertheless death reigned from Adam until Moses, even over those who had not sinned in the likeness of the offense of Adam, who is a type of Him who was to come.

5:12 „затова" В Римляни на няколко стратегически места се появява „затова" (вж. 5:1; 8:1; 12:1). Въпросът е до какво се отнасят тази дума. Може би касае павловия аргумент като цяло. Със сигурност, тук думата се отнася до Битие и затова, вероятно има връзка с Римл. 1:18-32.

▣ **„както чрез един човек грехът влезе в света"** И трите глагола в стих 12 са в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Падението на Адам донесе смърт (вж. I Кор. 15:22). Библията не говори за произхода на греха. Грехът е налице и в ангелската сфера (вж. Бит. 3 гл. и Откр. 12:7-9). Не е ясно как и кога (вж. Исая 14:12-27; Езек. 28:12-19; Йов 4:18; Мат. 25:41; Лука 10:18; Йоан 12:31; Откр. 12:7-9).

Грехът на Адам включва два аспекта (1) непослушание на конкретна заповед (вж. Бит. 2:16-17), и (2) себична гордост (вж. Бит. 3:5-6). Изразът продължава алюзията към Бит. 3 гл., започнала в Римл. 1:18-32.

Това е богословието за греха, което ясно разграничава Павел от равинската мисъл. Именно богословието за греха разграничава Павловото схващане от това на равините. Равините не се фокусират върху Бит. 3; вместо това те подчертават, че във всеки човек има две „наклонности" (*yetzers*). Известната равинска поговорка „Във всяко човешко сърце има едно черно и едно бяло куче. Най-голямо става онова, което е хранено най-често." Павел вижда греха като основна бариера между светия Бог и Неговото творение. Павел не е систематичен богослов (вж. James Steward's *A Man in Christ*). Той говори за няколко корена на греха (1) падението на Адам, (2) изкушението на Сатана, и (3) продължаващия човешки бунт.

В богословските контрасти и паралели между Адам и Исус, са възможни две приложения.

1. Адам е реална историческа личност.
2. Исус е реална историческа фигура.

И двете истини потвърждават Библията в контраст на фалшивите учения. Обърнете внимание на повтарящата се употреба на „един човек” или „единия”. Тези две думи, отнасящи се до Адам и Исус, са използвани единадесет пъти в този контекст

▣ **„смърт чрез греха”** Библията разкрива три етапа на смърт (1) духовна смърт (вж. Бит. 2:17; 3:1-7; Ефес. 2:1); (2) физическа смърт (вж. Бит. 5); и (3) вечна смърт (вж. Откр. 2:11; 20:6,14; 21:8). В този пасаж се говори за духовната смърт на Адам (вж. Бит. 3:14-19), която доведе до физическата смърт на човешката раса (вж. Битие 5 гл.).

▣ **„смъртта се разпростря към всички човеци”** Основният момент в този параграф е универсалността на греха (вж. ст. 16-19; I Кор. 15:22; Гал. 1:10) и смъртта.

▣ **„всички съгрешиха”** Всички хора са грешни заедно с Адам (т.е., наследяват греховното състояние и нагласа.) Поради това всеки избира да греши лично и постоянно. Библията подчертава, че всички хора са грешници, както заедно, така и поотделно (вж. III Царе. 8:46; II Лет. 6:36; Пс. 14:1-2; 130:3; 143:2; Пр. 20:9; Екл. 7:20; Исая 9:17; 53:6; Римл. 3:9-18,23; 5:18; 11:32; Гал. 3:22; I Йоан 1:8-10).

Въпреки това, от контекста е ясно (вж. ст. 15-19), че едно дело предизвика смърт (Адам), а друго – живот (Исус). Обаче Бог така е устроил връзката си с човека, че човешкият отклик е особено важен, определящ „падението” и „оправданието”. Човеците участват волево в определяне на своята съдба! Те продължават да избират греха или Христос. Те не могат да въздействат на този избор, но волево показват своята нагласа!

Думата „защото” е често срещана, но значението й е спорно. Павел използва *eph' hō* във II Кор. 5:4; Фил. 3:12; и 4:10 в смисъла на „защото”. Така всеки човек избира лично да участва в греха и бунта срещу Бога. Някои го правят, отхвърляйки специалното откровение, но всички пренебрегват откровението на природата (вж. 1:18-3:20).

5:13-14 Същата истина е изявена в Римл. 4:15 и Деяния 17:30. Бог е справедлив. Хората са отговорни само за онова, което имат. Този стих говори изключително за специалното откровение (СЗ, Исус, НЗ), не за откровението на природата (Псалм 19; Римл. 1:18-23; 2:11-16).

Забележете, че NKJV вижда сравнението от стих 12 като отделено от дълга интермедия (вж. ст. 13-17) от заключението в стихове 18-21.

5:14

NASB, NKJV, JB	**„смъртта царува”**
NRSV	**„смъртта упражнява власт”**
TEV	**„смъртта владее”**

Смъртта владее като Цар (вж. ст. 17 и 21). Тази персонификация на смъртта и греха като тирани е видна в цялата 5 и в глава 6. Фактът, че всички умират потвърждава универсалния грях на човечеството. В стихове 17 и 21, благодатта е персонифицирана. Благодатта царува! Хората имат избор (двата пътя в СЗ): смърт или живот. Кой царува в твоя живот?

▣ **„дори върху онези, които не са съгрешили подобно на Адам”** Адам наруши Божията заповед, дори и Ева не съгреши по същия начин. Тя чу за дървото от Адам, не директно от Бога. От Адам до Мойсей хората са повлияни от бунта на Адам! Те не нарушават конкретна Божия заповед, но 1:18-32, което е част от този богословски контекст, изразяващ истината, че са пренебрегнали светлината, получена от творението и следователно са отговорни пред Бога за бунт/грях. Греховната склонност на Адам се предаде на всички негови деца.

▣

NASB, NKJV, NRSV **„образ на Него, който трябваше да дойде"**
TEV **„Адам говори за този, който трябваше да дойде"**
JB **„Адам представя Онзи, който трябваше да дойде"**

Изразът много ясно представя типологията Адам-Христос (вж. I Кор. 15:21-22,45-49; Фил. 2:6-8). И двамата са разгледани като първи в някаква група, родоначалници на раса (вж. I Кор. 15:45-49). Адам е единственият човек от СЗ, конкретно наречен „първообраз" в Новия Завет. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ФОРМА (*TUPOS*)** към 6:17.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 5:15-17

15 Но дарът не е такъв, каквото беше прегрешението; защото, ако поради прегрешението на един измряха мнозина, то много повече Божията благодат и дарът чрез благодатта на един Човек, Иисус Христос, се изля изобилно за мнозина. 16 И дарът не е такъв, какъвто беше съдът чрез прегрешението на един; защото съдът доведе от едно престъпление до осъждане, а дарът доведе от много прегрешения до оправдание. 17 Защото, ако чрез прегрешението на един смъртта царува чрез този един, то много повече тези, които получават изобилието на благодатта и на дара на правдата, ще царуват в живот чрез Единия, Иисус Христос.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 5:15-17

15But the free gift is not like the transgression. For if by the transgression of the one the many died, much more did the grace of God and the gift by the grace of the one Man, Jesus Christ, abound to the many. 16The gift is not like *that which came* through the one who sinned; for on the one hand the judgment *arose* from one *transgression* resulting in condemnation, but on the other hand the free gift *arose* from many transgressions resulting in justification. 17For if by the transgression of the one, death reigned through the one, much more those who receive the abundance of grace and of the gift of righteousness will reign in life through the One, Jesus Christ.

5:15-19 това е потвърден аргумент, използващ паралелни фрази. NASB, NRSV, и TEV разделят параграфа в стих 18. Обаче UBS[4], NKJV, и JB го превеждат като едно цяло. Помнете ключа за тълкуване на оригиналното намерение на автора е една основна истина за абзац. Забележете, че думата „много" в стихове 15 & 19, е синонимен с „всички" в стихове 12 и 18. Това е така и в Исая 53:11-12 и стих 6. Не трябва да се правят богословски разлики (избрани срещу неизбрани на Калвин), базирани на тези термини!

5:15 „незаслуженият дар" Има две различни гръцки думи за „дар" в този контекст – *charisma*, стихове 15,16 (6:23) и *dorea/dorama*, стихове 15, 16, 17 (вж. бел. към 3:24) – но те са синоними. Наистина това е Благата вест за спасение. То е незаслужен дар от Бога чрез Исус Христос (вж. 3:24; 6:23; Ефес. 2:8,9) за всички, които вярват в Христос.

▣ **„ако"** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, приемащо се за вярно, тъй като обслужва литературните цели на автора. Адамовият грях донесе смърт на на всички хора. Изразът е паралелен на стих 17.

▣ **„преизобилства"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 15:13.

5:16 „осъждение... оправдание" И двата термина са правни, съдебни. Често СЗ представя пророческото послание като съдебен диспут. Павел използва същата (вж. Римл. 8:1, 31-34).

5:17 „ако" Това е друго УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, приемащо се за вярно, тъй като обслужва литературните цели на автора. Престъплението на Адам доведе до смъртта на всички човеци.

▣ **„много повече тези, които получават”** Стихове 18-19 не са съвсем балансирани богословски. Тази фраза не може да бъде премахната от контекста на Римляни 1-8 и използвана като текст, доказващ универсализма (че един ден всички ще се спасят). Човеците трябва д а приемат (ст. 17b) Божието предложение в Христос. Спасението е на разположение на всички, но трябва да се приеме индивидуално (вж. Йоан 1:12; 3:16; Римл. 10:9-13).

Бунтовната проява на Адам доведе до пълен бунт на всички хора. Един греховен акт е умножен! Но в Христос една праведна жертва е преумножена, за да покрие много отделни грехове, както и общия резултат от греха. Изразът „много повече” има за цел да подчертае делото на Христос (вж. ст. 9,10,15,17). Благодатта изобилства!

5:17,18 „дарът на правдата ще царува в живота... оправдание на живота” Исус е Божият подарък и промисъл за всички духовни нужди на грешните хора (вж. I Кор. 1:30). Тези паралелни фрази може да означават (1) на грешното човечество е даден достъп до Бога чрез завършеното дело на Христос, което води до „богоугоден живот” или (2) тази фраза е синонимна на „вечен живот”. Контекстът подкрепя първия вариант. Относно изследване на думата „правда” Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЦАРУВАЩИ В ЦАРСТВОТО НА БОГА

Идеята за царуване с Христос е част от по-общата богословска категория, наречена „царството на Бога.” Тя надгражда СЗ идея за Бог като истински Цар на Израил (вж. I Царе 8:7). Той царува символично (I Царе 8:7; 10:17-19) чрез потомък от племето на Юда (вж. Бит. 49:10) и семейството на Есей (вж. II Царе 7 гл.).

Исус е обещаното изпълнение на СЗ пророчество относно Месията. Той въведе Божието царство със Своето въплъщение във Витлеем. Божието царство стана централен стълб на Исусовото проповядване. Царството изцяло се изпълни в Него (вж. Мат. 10:7; 11:12; 12:28; Марк 1:15; Лука 10:9,11; 11:20; 16:16; 17:20-21).

Обаче Царството е и в бъдещето (есхатологично). То е в ход, но не е изцяло реализирано (вж. Мат. 6:10; 8:11; 16:28; 22:1-14; 26:29; Лука 9:27; 11:2; 13:29; 14:10-24; 22:16,18). Първият път Исус дойде като страдащ слуга (вж. Исая 52:13-53:12); смирен (вж. Зах. 9:9), но ще се завърне като Цар на царете (вж. Мат. 2:2; 21:5; 27:11-14). Идеята за „царуването” определено е част от богословието за „царството”. Бог е дал царството на Исусовите последователи (виж Лука 12:32).

Представата за царуването с Христос има няколко аспекта и въпроса:

1. Дали пасажите, които твърдят, че Бог чрез Христос е дал „царството” на вярващите, се отнасят до „царуване” (вж. Мат. 5:3,10; Лука 12:32)?
2. Дали Исусовите думи към първите ученици в еврейския контекст на първи век, се отнасят до всички вярващи (вж. Мат. 19:28; Лука 22:28-30)?
3. Дали Павловият акцент върху царуването в този живот, е в контраст или допълва горните текстове (вж. Римл. 5:17; I Кор. 4:8)?
4. Каква е връзката между страдание и царуване (вж. Римл. 8:17; II Тим. 2:11-12; I Пет. 4:13; Откр. 1:9)?
5. Повтарящата се тема от Откровение е споделяне на царуването на прославения Христос
   a. земно, 5:10
   b. хиляда година, 20:5,6
   c. вечно, 2:26; 3:21; 22:5 and Дан. 7:14,18,27

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 5:18-21

[18] И така, както чрез едно прегрешение дойде осъждането на всички хора, така и чрез едно праведно дело дойде на всички хора оправданието, което докарва живот. [19] Защото, както чрез непослушанието на един човек станаха грешни мнозината, така и чрез послушанието на Един ще станат праведни мнозината. [20] А освен това дойде и законът, за да се умножи прегрешението. Но там, където се умножи грехът, много повече се умножи благодатта; [21] така че, както грехът беше царувал в смъртта, така благодатта да царува чрез правда за вечен живот чрез Иисус Христос, нашия Господ.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 5:18-21

[18]So then as through one transgression there resulted condemnation to all men, even so through one act of righteousness there resulted justification of life to all men. [19]For as through the one man's disobedience the many were made sinners, even so through the obedience of the One the many will be made righteous. [20]The Law came in so that the transgression would increase; but where sin increased, grace abounded all the more, [21]so that, as sin reigned in death, even so grace would reign through righteousness to eternal life through Jesus Christ our Lord.

5:18

NASB „чрез едно дело на правда настъпи оправдание в живота на всички хора"
NKJV „чрез праведното дело на един човек, свободният дар бе даден на всички"
NRSV „едно човешко дело на правда доведе до оправдание и живот за всички"
TEV „начин едно праведно дело освободи всички хора и им даде живот"
JB „доброто дело на един човек дава живот на всички и ги оправдава"

Тук не се казва, че всеки ще бъде спасен (универсализъм). Този стих не може да бъде тълкуван отделно от посланието на Римляни и непосредствения контекст. Отнася се до потенциалното спасение на всички хора чрез Исусовия живот/смърт/възкресение. Човечеството трябва да откликне на евангелската покана чрез покаяние и вяра (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21). Бог винаги поема инициативата (вж. Йоан 6:44,65), но Бог е избрал всеки човек да откликне индивидуално (вж. Марк 1:15; Йоан 1:12; и Римл. 10:9-13). Неговата покана е универсална (вж. I Тим. 2:4,6; II Пет. 3:9; I Йоан 2:2), но тайната на нечестието е, че мнозина казват „не".

Делото на правдата е или (1) целият Исусов живот на покорство и връзка с Отец или (2) специално Неговата смърт заради човеците. Както животът на Адам повлия на всички хора (еврейската идея за колективност, вж. Исус Навиев 7 гл.), така и невинният живот на Исус. Тези два акта са паралелни, но не еднакви. Всички са повлияни от греха на Адам, но всички само потенциално са под влияние на Исусовия живот; само вярващите приемат дара на оправданието. Исусовото дело влияе и на човешкия грях за онези, които вярват и приемат, в минало, сегашно и бъдеще!

5:18-19 „осъждане за всички... оправдание в живота на всички... мнозината станаха грешници... мнозината ще бъдат оправдани" Това са паралелни фрази, които показват, че думата „мнозина" н цели да ограничи, а да включи. Същият паралелизъм е налице и в Исая 53:6 „всички" и 53:11,12 „мнозина." Думата „мнозина" не може да бъде използван рестриктивно, за да ограничи Божията покана за спасение към цялото човечество (Калвиновата идея за избрани срещу неизбрани). Забележете СТРАДАТЕЛНИЯ ЗАЛОГ в двата ГЛАГОЛА. Те касаят дейността на Бога. Хората съгрешават срещу Божия характер и са оправдани заради Неговия характер.

5:19 „непослушанието на един човек... послушанието на Единия" Павел използва СЗ идея за „общност". Делата на един човек влияят на цялото общество (вж. Ахан в Ис. Нав. 7 гл.). Непокорството на Адам и Ева донесе Божието осъждане над цялото творение (вж. Бит. 3 гл.). Цялото творение е повлияно от последиците на Адамовия бунт (вж. 8:18-25). Светът не е същият. Хората не са същите. Смъртта стана край за целия живот на земята (вж. Бит. 5). Това не бе Божият план за света!

В същия общ смисъл Исусовото дело на послушание, на Голгота доведе до (1) една нова ера, (2) един нов народ, и (3) и един нов завет. Това представително богословие е наречено „типология Адам-Христос" (вж. Фил. 2:6). Исус е вторият Адам. Той е новото начало за падналата човешка раса.

▣ **„направени праведни"** СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

5:20
NASB **„и Законът дойде, за да се увеличи беззаконието"**
NKJV **„нещо повече, законът влезе, за да се умножи престъплението"**
NRSV **„но дойде законът и резултатът бе умножаване на греха"**
TEV **„законът бе въведен, за да се умножи грехът"**
JB **„когато дойде, законът умножи възможностите за падане"**

Законът никога не е имал за цел да спасява човечеството, но да покаже неговата нужда и безпомощност (вж. Ефес. 2:1-3) и така да го доведе до Христос (вж. 3:20; 4:15; 7:5; Гал. 3:19, 23-26). Законът е добър, но човечеството е грешно!

▣ **„благодатта се умножи още повече"** Това е централната мисъл на Павел в тази част. Грехът е ужасен и се шири, но благодатта се умножава и надхвърля неговото смъртоносно влияние! Това е начинът Павел да насърчи ранната църква в първи век. Те са победители в Христос (вж. 5:9-11; 8:31-39; I Йоан 5:4). Това не е разрешение да грешат повече! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА „*HUPER-*"** към 1:30.

5:21 както „грехът", така и „благодатта" са представени като царе. Грехът царува чрез силата на универсалната смърт (ст. 14, 17). Благодатта царува чрез силата на вменената правда посредством завършеното дело на Исус Христос и личната вяра на вярващите, откликнали с покаяние на благовестието

Като нов Божи народ, като Христово тяло, християните също царуват с Христос (вж. 5:17; II Тим. 2:12; Откр. 22:5). Това може да касае земното или хилядагодишното царуване (вж. Откр. 5:9-10;20). Библията говори за същата истина, подчертавайки, че Царството е дадено на светиите (вж. Мат. 5:3,10; Лука 12:32; Ефес. 2:5-6). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ЦАРУВАЩИ В БОЖИЕТО ЦАРСТВО** към 5:17.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Дайте определение за Божията „правда".
2. Каква е богословската разлика между „освещение по положение" и „прогресивно освещение"?
3. Дали сме спасени чрез благодат или чрез вяра (вж. Ефес. 2:8-9)?
4. Защо християните страдат?
5. Дали сме *спасени*, *биваме спасявани* или *ще бъдем спасени*?
6. Дали сме грешници, защото съгрешаваме, или съгрешаваме, защото сме грешници?
7. Каква е връзката между термините „оправдани", „спасени" и „примирени" в тази глава?
8. Защо Бог ме държи отговорен за греха на човек, живял хиляди години преди мен (ст. 12-21)?
9. Защо в периода между Адам и Мойсей всички умряха, ако грехът не е бил считан в този период (ст. 13-14)?

10. Дали думите „всички" и „много" са синоними (ст. 18-19, Is. 53:6, 11-12)?

Римляни 6 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS[4]	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Мъртъв за греха, но жив в Христос	Умрял за греха, жив за Бога	Умиране и възкръсване с Христос	Умрял за греха, но жив в Христос	Кръщение
6:1-11	6:1-14	6:1-4	6:1-4	6:1-7
		6:5-11	6:5-11	
				6:8-11
				Господар е светостта, а не грехът
6:12-14		6:12-14	6:12-14	6:12-14
Роби на правдата	От роби на греха към роби на Бога	Двете робства	Роби на правдата	Християнинът е свободен от робството на греха
6:15-23	6:15-23	6:15-19	6:15-19	6:15-19
				Наградата за греха и наградата за светостта
		6:20-23	6:20-23	6:20-23

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

A. Пасажът 6:1-8:39 представлява едно свързано цяло (литературна единица), което разглежда отношението на християнина към греха. Това е изключително важен въпрос, тъй като благовестието се основава на концепцията за свободната незаслужена благодат, която получаваме от Бога чрез Христос (3:21-5:21). Как тогава грехът влияе на вярващия? Глава 6 разглежда два възможни въпроса – в стихове 1 и 15. Стих 1 се отнася към 5:20, докато стих 15 – към 6:14. Първият разглежда грехът като начин на живот (СЕГАШНО ВРЕМЕ), а вторият – индивидуалните прояви на греха (МИН. СВ. ВРЕМЕ). Също така е явно, че стихове 1-14 разглеждат свободата на вярващия от робството на греха, докато стихове 15-23 говорят за свободата на вярващите да служат на Бога така, както по-рано са служили на греха – напълно отдадени, с цяло сърце.

B. Освещението едновременно е:
   1. позиция (дадена като оправданието при спасението, 3:21-5:21)
   2. непрестанно уподобяване на Христос
      a. 6:1-8:39 изявява богословски тази истина
      b. 12:1-15:13 я показва на практика (Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 6:4)

C. Коментаторите често трябва богословски да разделят темата за оправданието от тази за освещението, за да можем да разберем библейското им значение. На практика те се случват едновременно като проява на благодат (позиционална, I Кор. 1:30; 6:11). За двете имаме един и същи механизъм – Божията благодат, изявена в живота и смъртта на Исус и получена чрез вяра (вж. Ефес. 2:8-9).

D. Тази глава разглежда пълнотата на зрялост (без грях, вж. I Йоан 3:6,9; 5:18) на Божиите деца в Христос. Глава 7 и I Йоан 1:8-2:1 показват как на практика грехът продължава да владее вярващите.

   Много от недоразуменията по възгледа на Павел за прощението се отнасят до морала. За юдеите благочестието е изискване от новите вярващи да се покоряват на Мойсеевия закон. Истина е, че мнозина са използвали думите на Павел като разрешително за грях (вж. ст. 1,15; II Пет. 3:15-16). Павел вярва, че Духът в нас ще ни направи благочестиви християни, а не някакъв външен закон. Всъщност точно в това е разликата между Стария Завет (вж. Втор. 27-28 гл.) и Новия Завет (вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:26-27).

E. Кръщението е физическата проява на духовната реалност на оправданието/ освещението. В Римляни еднакво се подчертават и двете доктрини – за позиционалното освещение (оправданието) и опитното освещение (Христо-подобието). Да сме погребани с Него (ст. 4) върви паралелно с „да сме разпънати с Него” (ст. 6).

F. Основата за преодоляването на изкушението греха в живота на вярващия е:
   1. Знай кой си в Христос. Помни какво е извършил за теб. Ти си свободен от греха! Ти си мъртъв за греха!
   2. Припомняй си позицията, която имаш в Христос, във всеки един момент от деня.
   3. Ние не си принадлежим! Трябва да служим/ да се покоряваме на Господаря си. Ние служим с благодарност и любов към Този, Който ни е възлюбил!
   4. Християнският живот е свръхестествен живот. Подобно на спасението, той е дар от Бога в Христос. Бог дава началото му у осигурява силата за него. Ние трябва да откликнем в покорство и вяра, от самото начало и през целия си живот.
   5. Не си играй с греха. Наречи го с истинското понятие. Обръщай се от него, бягай от него. Не стой на мястото на изкушението.
   6. Грехът е пристрастяване, което може да се преодолее, но са нужни време, усилия и воля.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 6:1-7

[1] Тогава какво да кажем? Да останем ли в греха, за да се умножи благодатта? [2] Да не бъде! Как ние, които сме умрели за греха, ще живеем вече в него? [3] Или не знаете, че ние всички, които бяхме кръстени в Христос Иисус, бяхме кръстени в Неговата смърт? [4] И така, ние бяхме погребани с Него чрез кръщение в смъртта, така че, както Христос беше възкресен от мъртвите чрез славата на Отца, така и ние да ходим в нов живот. [5] Защото, ако сме съединени заедно чрез смърт, подобна на Неговата, ще се съединим и чрез възкресение (подобно на Неговото); [6] като знаем това, че нашият стар човек беше разпънат с Него, за да се унищожи тялото на греха, за да не робуваме вече на греха. [7] Защото този, който е умрял, той е оправдан от греха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 6:1-7

[1]What shall we say then? Are we to continue in sin so that grace may increase? [2]May it never be! How shall we who died to sin still live in it? [3]Or do you not know that all of us who have been baptized into Christ Jesus have been baptized into His death? [4]Therefore we have been buried with Him through baptism into death, so that as Christ was raised from the dead through the glory of the Father, so we too might walk in newness of life. [5]For if we have become united with *Him* in the likeness of His death, certainly we shall also be *in the likeness* of His resurrection, [6]knowing this, that our old self was crucified with *Him*, in order that our body of sin might be done away with, so that we would no longer be slaves to sin; [7]for he who has died is freed from sin.

6:1

NASB „**Да продължим ли да грешим, за да се увеличава благодатта”**
NKJV „**Ще продължаваме ли да грешим, за да се изпълва благодатта”**
NRSV „**Трябва ли да стоим в греха, за да расте благодатта”**
TEV „**Че трябва да продължаваме да живеем в грях, за да се увеличава Божията благодат”**
JB „**Означава ли това, че трябва да останем в греха, за да може благодатта да има по-голям обхват”**

Това е СЕГАШЕН ДЕЙСТВЕН ПАСИВЕН ЗАЛОГ (ПРЕЗЕНТ АКТИВ КОНЮНКТИВ?). Той буквално задава въпроса дали християните трябва да „да останат в грях” или „да прегърнат греха”. Този въпрос ни припомня 5:20. Павел използва хипотетично възражение (*филипика*), за да заяви как благодатта може да бъде неправилно разбрана (вж. I Йоан 3:6,9; 5:18). Божията благодат и милост не могат да бъдат оправдание за бунтовен живот.

Благовестието на Павел за спасението като дар на Божията благодат чрез Христос (вж. 3:24; 5:15,17; 6:23) повдига много въпроси за праведността в живота. Как може един дар да произведе морални устои? Оправданието и освещението не могат да бъдат разделяни (вж. Матей 7:24-27; Лука 8:21; 11:28; Йоан 13:17; Римл. 2:13; Як. 1:22-25; 2:14-26).

Тук бих искал да цитирам Ф. Ф. Брус: „Кръщението на християните представлява границата между старото им необновено съществуване и новия им живот в Христос: то изявява смъртта им за стария ред и сега за кръстения християнин да остане в греха е толкова немислимо, колкото за освободен роб да остане да служи на господаря си (вж. Римл. 6:1-4, 15-23) или за вдовица да се покорява на „закона на своя съпруг” (F.F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free*, стр. 281-82; вж. Римл. 7:1-6).

В своята книга Джеймс Стюарт пише: „Основата на цялото послание на апостола по този въпрос се намира в Римл. 6 гл. Тук Павел, с изключителна страст и усърдие предава урока, че единството с Христос в Неговата смърт означава за вярващия пълно и крайно разделяне с греха” (James Stewart, *A Man in Christ*, стр. 187-188).

6:2 „да не бъде" Това е рядка форма на ОПТАТИВ, която е граматически израз на пожелание или на молитва. Така Павел отговаря стилистично на хипотетичното възражение. Това е израз на възмущението и ужаса на Павел пред неразбирането на хората и злоупотребата с благодатта (вж. 3:4,6).

▣ **„ние, които сме умрели за греха"** Това е АКТИВНО ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ В МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ (или АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ), със значение „умрели сме". ЕДИНСТВЕНОТО ЧИСЛО на „грях" се използва често в тази глава. То се отнася явно за „грешното естество", наследено от Адам (вж. Римл. 5:12-21; I Кор. 15:21-22). Павел често използва смъртта като метафора, за да изяви новото отношение на вярващия с Исус. Ние не сме вече под робството на греха.

▣ **„още да живеем в него"** Това буквално се превежда „вървим". Метафората се използва както за вярата (вж. Ефес. 4:1; 5:2,15), така и за греха ни (вж. ст. 4). Вярващите не могат да бъдат щастливи в греха си!

6:3-4 „бяхме кръстени... бяхме погребани" Това е АОРИСТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ. Тази граматическа форма изявява завършено дело, извършено от външен обект, в случая Духа. Те са паралелни в контекста.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КРЪЩЕНИЕ

Curtis Vaughan, *Acts*, прави интересна бележка на стр. 28.

> „Гръцката дума за „кръстен" е третолична форма на императив; думата за „покайте се" е императив във второ лице. Тази смяна от директната заповед към по-малко директното трето лице при „кръстен" показва, че основната грижа на Петър е покаянието."

Това се вижда и в поученията на Йоан Кръстител (вж. Мат. 3:2) и на Исус (вж. Мат. 4:17). Покаянието е духовният ключ, докато кръщението е външен израз на тази духовна промяна. Новият Завет никъде не говори за некръстени вярващи! За ранната църква кръщението е публичната изява на вярата. Тя е повод да бъде заявена вярата пред хората, а не механизъм за спасение! Можем да отбележим, че в своята втора проповед Петър не споменава кръщението, но говори за покаянието (вж. 3:19; Лука 24:17). Кръщението е пример, даден от Исус (вж. Мат. 3:13-18). Кръщението е заповед на Исус (вж. Мат. 28:19). Днешният въпрос за необходимостта от кръщение не се поставя в Новия Завет; всички вярват и трябва да се кръстят. Трябва обаче също да се пазим от механизиране на тайнството! Спасението е въпрос на вяра, а не на правилно място, правилни думи и правилен ритуал!

▣ **„в Христос Исус"** Употребата на *eis* (в) повтаря Великото поръчение от Матей 28:19, където новите вярващи се кръщават *eis* (в) името на Отца и Сина, и Светия Дух. ПРЕДЛОГЪТ се използва също и за кръщението на вярващите от Духа в Христовото тяло в I Коринтяни 12:13. *Eis* в този контекст е синоним на *en* (в Христос) от стих 11, любим израз на Павел за вярващите. Той показва ЛОКАТИВ В ОБЛАСТ. Вярващите живеят и се движат в Христос. Тези ПРЕДЛОЗИ изявяват близост и единство в общението, отношението между лозата и клонките. Вярващите се идентифицират и участват с Христос в смъртта Му (вж. ст. 6; 8:17), във възкресението Му (вж. ст. 5), в покорството на Бога и в царството Му!

▣ **„в Неговата смърт... ние бяхме погребани с Него"** Кръщението чрез потапяне илюстрира смъртта и погребването (вж. ст. 5 и Кол. 2:12). Исус използва кръщението като метафора за собствената си смърт (вж. Марк 10:38-39; Лука 12:50). Тук не се говори за доктрина за кръщението, а за новото отношение на близост на християнина в смъртта и погребването на Христос. Вярващите се идентифицират с кръщението на Христос, с характера Му, с жертвата Му, с Неговата мисия. Грехът няма власт над вярващите!

6:4 „бяхме погребани с Него чрез кръщение в смъртта" В тази глава Павел (характерно за речта си) използва често съставни думи с предлога *sun* (със; напр. Ефес. 2:5-6).

1. *sun* + *thaptō* = съ-погребани, стих 4; Кол. 2:12; виж също стих 8
2. *sun* + *stauroō* = съ-единени, стих 5
3. *sun* + *azō* = съ-живеещи, стих 8; II Тим. 2:11 (където използва също съ-умрели и съ-царуващи)

▣ **„така и ние да ходим в нов живот"** Това е АОРИСТ АКТИВ КОНЮНКТИВ. Очакваният резултат от спасението е освещението. Вярващите познават Божията благодат чрез Христос и затова животът им трябва да бъде различен. Новият живот не ни носи спасение, а е резултат от спасението (вж. ст. 16, 19 и Ефес. 2:8-9,10; Як. 2:14-26). Това не въпрос на или/ или – вяра или дела – а е причинно-следствена връзка.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОСВЕЩЕНИЕ

Новият Завет заявява, че когато грешниците се обърнат към Исус в покаяние и вяра, те биват незабавно оправдани и осветени. Това е новата им позиция в Христос. Неговата правда вече им е вменена (Римл. 4 гл.). Те са обявени за праведни и свети (съдебен акт на Бога).

Новият Завет обаче също призовава вярващите към святост или освещение. Това е едновременно богословска позиция от завършеното дело на Христос и призив да бъдем подобни на Исус в отношенията си и делата си всеки ден. Както спасението е безплатен дар, който „струва" пълна промяна, така е и с освещението.

Първоначална реакция	**Уподобяване на Христос**
Деяния 20:23; 26:18	Римляни 6:19
Римляни 15:16	II Коринтяни 7:1
I Коринтяни 1:2-3; 6:11	I Солунци 3:13; 4:3-4,7; 5:23
II Солунци 2:13	I Тимотей 2:15
Евреи 2:11; 10:10,14; 13:12	II Тимотей 2:21
I Петър 1:1	Евреи 12:14
	I Петър 1:15-16

▣ **„Христос беше възкресен"** В този контекст приемането и одобрението от Отец на думите и делата на Сина са изявени в две велики дела.

1. Възкресението на Исус от мъртвите
2. Възнесението на Исус до дясната страна на Отец

▣ **„славата на Отца"** За „слава" вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 3:23. За „Отец" Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ при 1:7.

6:5 „ако" Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което авторът приема за вярно за нуждите на посланието си. Павел приема, че читателите на писмото са вярващи.

▣ **„сме съединени заедно с *Него*"** Това е ПЕРФЕКТ АКТИВ ИНДИКАТИВ и може да се преведе: „сме и ще бъдем съединени с Него" или „сме и ще бъдем посадени заедно със." Тази истина богословски е аналогична на „пребъдвам" в Йоан глава 15. Ако вярващите се идентифицират с Христовата смърт (вж. Гал. 2:19-20; Кол. 2:20; 3:3-5), богословски те трябва да се идентифицират и с живота Му след възкресението (вж. ст. 10).

Тази метафора на кръщението като смърт показва, че (1) ние сме умрели за стария живот, за стария завет, (2) ние сме живи за Духа, за новия завет. Затова християнското кръщение не е същото, като това на Йоан Кръстител, който е последният старозаветен пророк. Кръщението в ранната църква е възможност вярващият да направи публична изповед на вярата си. Първите записани думи, които кръщаващите се е трябвало да изричат са „Вярвам, че Исус е Господ” (вж. Римл. 10:9-13). Тази изповед пред всички е формален, ритуален акт за нещо, което вече се е случило в живота. Кръщението не е механизъм за прощение, спасение или слизане на Духа, а повод за публична изповед и изявяване на вярата (вж. Деян. 2:38). То обаче не е по избор. Исус го заповяда (вж. Мат. 28:19-20) и показа с пример (вж. Матей 3 гл.; Марк 1 гл.; Лука 3 гл.), след което то стан част от проповедта на апостолите и делата в Деяния.

6:6
NASB „като знаем това, че нашето старо естество беше разпънато с Него”
NKJV „като знаем това, че нашият стар човек беше разпънат с Него”
NRSV „ние знаем, че нашето старо естество беше разпънато с Него”
TEV „а ние знаем това: старото ни естество беше умъртвено с Христос на Неговия кръст”
JB „трябва да знаем, че предното ни естество беше разпънато с Него”

Това е АОРИСТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ, който означава „старото ни естество веднъж и завинаги бе разпънато от Духа.” Тази истина е изключително важна за победоносния християнски живот. Вярващите трябва да знаят какво е новото им отношение с греха (вж. Гал. 2:20; 6:14). Старото паднало естество на човека (Адамовото естество) е умряло с Христос (вж. ст. 7; Ефес. 4:22 и Кол. 3:9). Като вярващи ние сега имаме избор за греха, какъвто Адам имаше в началото.

▣
NASB, NKJV „за да се приключи с тялото ни в грях”
NRSV „за да бъде тялото ни на грях унищожено”
TEV „за да бъде унищожена силата на грешното естество”
JB „да унищожи грешното тяло”

Павел използва думата „тяло” (*soma*) в няколко ГЕНИТИВНИ фрази.

1. тяло на греха, Римл. 6:6
2. тялото на тази смърт, Римл. 7:24
3. тялото на плътта, Кол. 2:11

Павел говори за физическия живот в този свят на грях и бунт. Възкресеното тяло на Христос е тялото на новата епоха на правда (вж. II Кор. 5:17). Проблемът не е във физическото измерение на тялото (както е в гръцката философия), а в греха и бунта. Тялото не е зло. Християнството утвърждава вярата, че и във вечността ще имаме тела (вж. I Кор. 15 гл.). Физическото тяло обаче е бойно поле на изкушения, грях и себичност.

Това е АОРИСТ ПАСИВ КОНЮНКТИВ. Фразата „приключено е с него” означава „вече не действа”, „безсилно е”, „не е продуктивно”, а НЕ „унищожено”. Павел много обича тази дума и я използва над двайсет и пет пъти. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 3:3. Нашето физическо тяло е неутрално в морално отношение, но в него се разгаря непрестанен духовен конфликт (вж. ст. 12-13; 5:12-21; 12:1-2).

6:7 „този, който е умрял, той е оправдан от греха” Това е ПРИЧАСТИЕ В АОРИСТ АКТИВ и ПЕРФЕКТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ със значение: „този, който е умрял, вече е и ще бъде свободен от греха.” Вярващите са нови творения в Христос и те са свободни от робството на греха и себичността, наследено от Адам (вж. 7:1-6).

Гръцкият термин, преведен тук „освободен”, в първите глави се превежда като „оправдан” (ASV). В този контекст „освободен” звучи далеч по-смислено (подобно на употребата на думата в Деян. 13:39). Контекстът определя значението на една дума, а не речникът или някаква предварително зададена техническа дефиниция. Думите могат да означават нещо само в изречения, а изреченията имат смисъл само в абзаци.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 6:8-11

[8] Но ако сме умрели с Христос, вярваме, че и ще живеем с Него; [9] като знаем, че Христос, като беше възкресен от мъртвите, вече не умира; смъртта няма вече власт над Него. [10] Колкото до това, че Той умря – умря веднъж завинаги за греха, а колкото до това, че живее – живее за Бога. [11] Така и вие считайте себе си мъртви за греха, а живи за Бога в Христос Иисус, нашия Господ.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 6:8-11

[8]Now if we have died with Christ, we believe that we shall also live with Him, [9]knowing that Christ, having been raised from the dead, is never to die again; death no longer is master over Him. [10]For the death that He died, He died to sin once for all; but the life that He lives, He lives to God. [11]Even so consider yourselves to be dead to sin, but alive to God in Christ Jesus.

6:8 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което авторът приема за вярно за посланието си. Кръщението на вярващия визуално онагледява смъртта на човека, заедно с Христос.

▣ **„и ние ще живеем с Него”** Контекстът изисква ориентация „тук и сега” (вж. I Йоан 1:7), а не говори за някакво бъдещо събитие. Стих 5 говори за това, че ние споделяме смъртта на Христос, а стих 8 казва как споделяме и живота Му. Тук виждаме напрежението на библейската доктрина за Божието царство. То е едновременно тук и сега, но и предстоящо. Благодатта трябва да доведе до самоконтрол, не е разрешително за каквото пожелаем.

6:9 „като беше възкресен от мъртвите” Това е ПРИЧАСТИЕ В АОРИСТ ПАСИВ (вж. 6:4, АОРИСТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ).

Новият Завет заявява, че и трите лица на Троицата присъстват във възкресението на Исус: (1) Духът (вж. Римл. 8:11); (2) Синът (вж. Йоан 2:19-22; 10:17-18) и най-често (3) Отец (вж. Деян. 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Римл. 6:4,9). Действията на Отец утвърждават живота, смъртта и поучението на Исус. Това е ключов елемент в ранните учения на апостолите. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ***KERYGMA*** към 1:2.

▣

NASB	**„смъртта не е вече господар над Него”**
NKJV, NRSV	**„смъртта няма вече власт над Него”**
TEV	**„смъртта няма вече да владее над Него”**
NJB	**„смъртта няма сила над Него вече”**

ГЛАГОЛЪТ *kurieuō* идва от термина *kurios*, който означава „собственик”, „господар”, „съпруг” или „владетел”. Сега Исус владее над смъртта (вж. Откр. 1:18). Исус е първият, който пречупва силата на смъртта (вж. I Кор. 15 гл.)!

6:10 „смъртта, която Той умря, Той умря за греха” Исус живя в греховния свят и макар нито веднъж да не съгреши, грешният свят Го разпъна на кръст (вж. Евр. 10:10). Смъртта, която Той понесе вместо хората, отмени изискванията на Закона и последствията от тях (вж. Гал. 3:13; Кол. 2:13-14).

▣ **„веднъж завинаги”** В този контекст Павел подчертава разпъването на Христос. Еднократната смърт *вместо* греха дава на всички вярващи победа <u>над</u> греха.

Евреи също подчертава как жертвата на Христос е достатъчна. Това еднократно изработено спасение и прощение са постигнати за всички завинаги (вж. „веднъж” [*ephapax*], 7:27; 9:12; 10:10 и „веднъж завинаги” [*hapax*], 6:4; 9:7,26,27,28; 10:2; 12:26,27). Тази жертва е дадена веднъж и е постигнала духовно обновление за всички.

▣ **„а животът, който живее, живее за Бога”** Двете форми на АОРИСТ в стих 10а контрастират с двата ИНДИКАТИВА В СЕГАШНО ВРЕМЕ АКТИВ от стих 10b. Вярващите умират с Христос; те живеят за Бога, чрез Христос. Целта на благовестието не е само прощение (оправдание), а служение на Бога (освещение). Вярващите са спасени, за да служат.

6:11 „така и вие считайте себе си мъртви за греха” Това е ИМПЕРАТИВ В СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕПОНЕНТЕН ГЛАГОЛ. Това е непрестанна заповед към всички вярващи. Знанието за делото на Христос е ключово за живота, който водим. Думата „считайте” (вж. 4:4,9) е бил счетоводен термин със значение „внимателно пресметнете” и след това действайте. Стихове 1-11 разглеждат позицията на човека в Христос (позиционално освещение), докато стихове 12-13 подчертават как да ходим в Него (непрестанно освещение). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 4 стих.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 6:12-14

[12] И така, да не царува грехът във вашето смъртно тяло, та да не се покорявате на неговите страсти. [13] И не предоставяйте частите на тялото си на греха като оръдия на неправдата, а предоставяйте себе си на Бога като оживели от мъртвите и частите на тялото си на Бога като оръдия на правдата. [14] Защото грехът няма да ви владее, понеже не сте под закон, а под благодат.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 6:12-14

[12]Therefore do not let sin reign in your mortal body so that you obey its lusts, [13]and do not go on presenting the members of your body to sin as instruments of unrighteousness; but present yourselves to God as those alive from the dead, and your members *as* instruments of righteousness to God. [14]For sin shall not be master over you, for you are not under law but under grace.

6:12 „затова не позволявайте на греха да царува в смъртното ви тяло” Това е ИМПЕРАТИВ В СЕГАШНО ВРЕМЕ, АКТИВЕН ЗАЛОГ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, която обикновено се използва, за да спре някакво деяние. Думата „владее” се отнася до 5:17-21 и 6:23. Павел персонифицира няколко богословски концепции: (1) смъртта владее като цар (вж. 5:14,17; 6:23); (2) благодатта владее като цар (вж. 5:21) и (3) грехът владее като цар (вж. 6:12,14). Истинският въпрос е кой владее в живота ви? Вярващите имат в Христос силата да избират! Трагедията за отделния човек, за църквата и за Божието царство настъпва, когато вярващите избират себе си и греха, а в същото време търсят благодатта!

6:13 „не предоставяйте частите на тялото си на греха” Това е ИМПЕРАТИВ В СЕГАШНО ВРЕМЕ, АКТИВЕН ЗАЛОГ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, която обикновено се използва, за да спре някакво деяние. Това показва потенциала на греха в живота на вярващите (вж. 7:1 и сл.; I Йоан 1:8-2:1). Но вярващият може и да не се покори на греха, понеже има ново отношение с Христос, стихове 1-11.

▣ **„като оръдия”** Този термин напомня на „военно въоръжение.” Нашето физическо тяло е бойно поле на изкушения (вж. ст. 12-13; 12:1-2; I Кор. 6:20; Фил. 1:20). Животът ни изявява благовестието пред другите хора.

▣ **„а предоставяйте себе си на Бога”** Това е ИМПЕРАТИВ В АОРИСТ, АКТИВЕН ЗАЛОГ, който призовава към решителни действия (вж. 12:1). При вярващите това се случва в момента на спасението чрез вяра, но те трябва да продължават да го вършат през целия си живот.

Забележете паралелизма в този стих.

1. един ГЛАГОЛ и два ИМПЕРАТИВА
2. метафори за битка
    a. оръжия на неправдата
    b. оръжия на правдата

3. вярващите могат да предоставят телата си на греха или на Бога

Помнете, този стих се отнася до вярващите – изборът продължава; битката не е свършила!

6:14 „грехът няма да ви владее” Това е ФУТУР АКТИВ ИНДИКАТИВ (вж. Пс. 19:13), който функционира като ИМПЕРАТИВ: „грехът не трябва да ви владее!” Грехът не е господар на вярващите, понеже не може да владее над Христос (вж. ст. 9; Йоан 16:33).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 6:15-19

[15] Тогава какво? Да грешим ли, защото не сме под закон, а под благодат? Да не бъде! [16] Не знаете ли, че на когото предавате себе си като послушни слуги, слуги сте на онзи, на когото се покорявате – било на греха, който докарва смърт, или на послушанието, което докарва правда? [17] Но да благодарим на Бога, че когато бяхте слуги на греха, вие се покорихте от сърце на онзи образец на учение, на което бяхте обучени, [18] и като бяхте освободени от греха, станахте слуги на правдата. [19] По човешки говоря поради слабостта на вашата плът. Защото, както предавахте частите на тялото си за слуги на нечистотата и на беззаконието за беззаконие, така сега предайте частите си за слуги на правдата за святост.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 6:15-19

[15]What then? Shall we sin because we are not under law but under grace? May it never be! [16]Do you not know that when you present yourselves to someone *as* slaves for obedience, you are slaves of the one whom you obey, either of sin resulting in death, or of obedience resulting in righteousness? [17]But thanks be to God that though you were slaves of sin, you became obedient from the heart to that form of teaching to which you were committed, [18]and having been freed from sin, you became slaves of righteousness. [19]I am speaking in human terms because of the weakness of your flesh. For just as you presented your members as slaves to impurity and to lawlessness, resulting in *further* lawlessness, so now present your members as slaves to righteousness, resulting in sanctification.

6:15 Този втори хипотетичен въпрос (*филипика*) много прилича на 6:1. И двата са въпроси за отношението на християнина към греха. Стих 1 говори за това, че благодатта не може да се използва като разрешително за всичко, докато стих 15 казва, че християнинът трябва да се бори или да устоява на отделните прояви на греха. В същото време вярващите трябва да служат на Бога сега със същия ентусиазъм, както по-рано са служили на греха (вж. 6:14).

▣

NASB, NKJV, TEV	**„да грешим ли”**
NRSV	**„трябва ли да грешим”**
JB	**„че сме свободни да грешим”**

Преводите на *Williams* и *Phillips* предават този АОРИСТ АКТИВ КОНЮНКТИВ като ПРЕЗЕНТ АКТИВ КОНЮНКТИВ, по подобие на стих 1. Това не е фокусът обаче. Вижте другите преводи (1) KJV, ASV, NIV – „ще грешим ли?”; (2) The Centenary Translation – „ще вършим ли грехове?”; (3) RSV – „трябва ли да грешим?” Този въпрос е емфатичен на гръцки и очаква отговор „да”. Това е филипиката на Павел за предаване на истината. Този стих изявява грешно богословие! И Павел отговаря с характерното си: „Да не бъде.” Благовестието на благодатта на Бога е разбрано погрешно и изкривено от лъжеучителите.

6:16 Въпросът очаква отговор „да”. Хората служат на някого или на нещо. Кой владее в живота ви – грехът или Бог? Ние служим на този, на когото се покоряваме (вж. Гал. 6:7-8).

6:17 „но да благодарим на Бога” Павел често спира, за да хвали Бога. Писанията му излизат от молитвите му, а те – от познаването на благовестието. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ХВАЛЕНИЕТО И БЛАГОДАРНОСТТА НА ПАВЕЛ ПРЕД БОГА** към 7:25.

▣ **„бяхте... станахте”** Това е ИМПЕРФЕКТ на глагола „да бъда”, който описва какви сме били в миналото (роби на греха), следван от АОРИСТ, изявяващ края на бунтовното състояние.

▣ **„покорихте се от сърце на онзи образец на учение”** В този контекст, това се отнася до оправданието чрез вяра, което трябва да води всеки ден до уподобяване на Христос. Думата „учение” се отнася до апостолското поучение на благовестието.

▣ **„сърце”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СЪРЦЕ** към 1:24.

▣

NASB	**„онзи вид учение, на който се посветихте”**
NKJV	**„онзи вид учение, на който бяхте предадени”**
NRSV, NIV	**„на вида учение, на който бяхте поверени”**
TEV	**„истината в учението, което получихте”**
NJB	**„на образеца на учение, който ви бе представен”**

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВИД (*TUPOS*)

Проблемът тук е думата *tupos*, която има множество значения.

1. Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, стр. 645
   a. образец
   b. план
   c. форма или начин на писане
   d. декрет или постановление
   e. присъда или решение
   f. модел на човешко тяло като принос на бога за изцеляване
   g. глагол, който налага прилагането на закона
2. Louw and Nida, *Greek-English Lexicon*, том 2, стр. 249
   a. белег (вж. Йоан 20:25)
   b. образ (вж. Деяния 7:43)
   c. модел (вж. Евр. 8:5)
   d. пример (вж. I Кор. 10:6; Фил. 3:17)
   e. архетип (вж. Римл. 5:14)
   f. вид (вж. Деяния 23:25)
   g. съдържание (вж. Деяния 23:25)
3. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, стр. 411
   a. белег (вж. Йоан 20:25)
   b. очертание
   c. образ (вж. Деяния 7:43)
   d. формула, схема (вж. Римл. 6:17)
   e. форма, общ смисъл (вж. Деяния 23:25)
   f. фигура, дубликат (вж. I Кор. 10:6)
   g. тип (вж. Римл. 5:14; I Кор. 10:11)
   h. модел (вж. Деяния 7:44; Евр. 8:5)
   i. морален пример (вж. Фил. 3:17; I Сол. 1:7; II Сол. 3:9; I Тим. 4:12; I Пет. 5:3)

В този контекст вариант 1 изглежда най-добър превод. Благовестието се прилага в начина на живот. Безплатният дар на спасението изисква от нас да живеем като Христос!

6:18 „като бяхте освободени от греха” Това е ПРИЧАСТИЕ В АОРИСТ ПАСИВ. Благовестието освобождава вярващите чрез Духа с делото на Христос. Вярващите са свободни както от наказанието за грях (оправдание), така и от робството на греха (освещение, вж. ст. 7 и 22).

▣ **„станахте слуги на правдата”** Това е АОРИСТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ, „бяхте поробени за правдата.” Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17. Вярващите са свободни от греха, за да служат на Бога (вж. ст. 14,19,22; 7:4; 8:2)! Целта на благодатта е благочестивият живот. Оправданието е съдебна присъда, но и подтик към лична праведност. Бог иска да ни спаси и да ни промени, за да достигнем другите! Благодатта не свършва с нас!

6:19 „по човешки говоря поради слабостта на вашата плът” Павел се обръща към вярващите в Рим. Дали говори за някакъв местен проблем (ревност между вярващите юдеи и езичници), или заявява истина, валидна за всички вярващи? Павел използва тази фраза по-рано в Римляни 3:5, както и в Галатяни 3:15.

Стих 19 е в паралел със стих 16. Павел повтаря тези истини, за да наблегне на тях.

Според някои Павел се извинява, че е използвал метафора за робството. „Поради слабостта на вашата плът” обаче не се вписва в подобно тълкуване. В първи век сл. Хр. робството не се разглежда като нещо зло, най-малко в Рим. То е съвсем нормално за деня.

▣ **„плът”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:3.

▣ **„за святост”** Това е целта на оправданието (вж. ст. 22). Новият Завет използва думата в два богословски аспекта: (1) позиционално освещение, което е дар от Бога (обективен аспект) и се дава при спасението, заедно с оправданието чрез вяра в Христос (вж. Деяния 26:18; I Кор. 1:2; 6:11; Ефес. 5:26-27; I Сол. 5:23; II Сол. 2:13; Евр. 10:10; 13:12; I Пет. 1:2) и (2) прогресивно освещение, което е дело на Бога чрез Светия Дух, когато животът на вярващия се променя според образа и зрелостта на Христос (субективен аспект, вж. II Кор. 7:1; I Сол. 4:3,7; I Тим. 2:15; II Тим. 2:21; Евр. 12:10,14). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ОСВЕЩЕНИЕ** към 6:4.

То е едновременно дар и заповед! То е позиция (обективно) и действие (субективно)! То е ИНДИКАТИВ (заявление) и ИМПЕРАТИВ (заповед)! Дава се в началото, но не достига пълнота до самия край (вж. Фил. 1:6; 2:12-13).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 6:20-23

[20] Защото, когато бяхте слуги на греха, не бяхте подчинени на правдата. [21] Какъв плод имахте тогава? Неща, за които сега се срамувате, защото краят им е смърт. [22] Но сега, освободени от греха и станали слуги на Бога, имате плода си за святост, а за край – вечен живот. [23] Защото заплатата на греха е смърт, а Божият дар е вечен живот в Христос Иисус, нашия Господ.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 6:20-23

[20]For when you were slaves of sin, you were free in regard to righteousness. [21]Therefore what benefit were you then deriving from the things of which you are now ashamed? For the outcome of those things is death. [22]But now having been freed from sin and enslaved to God, you derive your benefit, resulting in sanctification, and the outcome, eternal life. [23]For the wages of sin is death, but the free gift of God is eternal life in Christ Jesus our Lord.

6:20-21 Тук просто се казва обратното на стихове 18 и 19. Вярващите могат да служат само на един господар (вж. Лука 16:13).

6:22-23 Тези стихове продължават логически мисълта със заплатата, която човек получава от този, на когото служи. Слава Богу това разглеждане на греха и на вярващите завършва с думи на благодат! Първо

е дарът на спасението чрез нашето съучастие, а след това е дарът на християнския живот, отново с наше съучастие. И двата дара се получават с вяра и покаяние.

6:22 „имате плода си за святост, а за край – вечен живот" Думата „плод" се използва в стих 21, за да изяви последствията от греха, но в стих 22 вече говори за резултата от службата пред Бога. Непосредственият резултат е уподобяването на Христос. Крайната цел е да бъдем с Него и като Него във вечността (вж. I Йоан 3:2). Ако няма непосредствен резултат (променен живот, вж. Яков 2 гл.), можем спокойно да поставим под въпрос и крайния резултат (вечен живот, вж. Мат. 7 гл.). „Няма плод, значи няма корени!"

6:23 Това е обобщението на цялата глава. Павел представя избора в чернобели краски. Изборът е наш – грях и смърт или благодат чрез Христос и вечен живот. Много прилича на „двата пътя" в старозаветната литература на мъдростта (Псалом 1; Пр. 4; 10-19; Мат. 7:13-14).

▣ **„заплатата на греха"** Грехът е персонифициран като (1) робовладелец, (2) военен предводител или (3) цар, който плаща заплата (вж. 3:9; 5:21; 6:9,14,17).

▣ **„Божият дар е вечен живот"** Думата, преведена „дар" (*charisma*), има същия корен, както и „благодат" (*charis*, вж. 3:24; 5:15, 16, 17; Ефес. 2:8-9). Вж. Бележката при 3:24.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как се отнасят добрите дела към спасението (вж. Ефес. 2:8-9,10)?
2. Как се отнася греха в живота на вярващия към спасението (вж. I Йоан 3:6,9)?
3. Учи ли главата за „безгрешен бунт"?
4. Как се отнася 6 глава към 5 и 7 глави?
5. Защо тук се говори за кръщението?
6. Запазват ли християните старото си естество? Защо?
7. Какво е значението на преобладаващите глаголи в СЕГАШНО ВРЕМЕ в стихове 1-14, докато в стихове 15-23 те са предимно в АОРИСТ?

Римляни 7 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS[4]	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Пример от брака	Свободни от закона	Пример от брака	Пример от брака	Християнинът не е ограничен от закона
7:1-6	7:1-6	7:1-3	7:1-6	7:1-6
		7:4-6		
Проблемът за вродения грях	Грехът използва закона	Законът и грехът	Закон и грях	Функцията на закона
7:7-12	7:7-12	7:7-12	7:7-11	7:7-8
				7:9-11
	Законът не може да спаси от грях		7:12-13	7:12-13
7:13-25	7:13-25	7:13		
		Вътрешният конфликт	Конфликтът в човека	Борбата за доброто
		7:14-20	7:14-20	7:14-20
		7:21-25a	7:21-25a	7:21-23
				7:24-25a
		7:25b	7:25b	7:25b

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-6

A. Глава 7 трябва да се разглежда (1) в светлината на глава 6, особено стихове 12-14 (също 3:20,21-31; 4:13-16; 5:20); обаче (2) също и в като се има предвид напрежението в римската църква между вярващите езичници и евреи, което става явно в глави 9-11. Не е ясно какъв точно е проблемът, но е възможно да се дължи на:
  1. легализъм, основан на Мойсеевия закон;
  2. юдеите наблягат първо на Мойсей, след това на Христос;
  3. неразбиране на отношението на благовестието към евреите;
  4. неразбиране на връзката между Стария и Новия Завет;
  5. ревност от страна на вярващите водачи евреи, заменени от вярващи езичници след императорския едикт, забраняващ всички юдейски ритуали в Рим. По това време вероятно мнозина вярващи юдеи са напуснали града.

B. Римляни 7:1-6 продължава с фигуративния език от глава 6 за отношението на християните към стария им живот. Метафорите са:
  1. смърт и освобождение от робството на друг господар (глава 6)
  2. смърт и освобождение от брачните задължения (глава 7)

C. Глави 6 и 7 са паралелни в литературно отношение; глава 6 се занимава с отношението на вярващия към „греха”, а глава 7 – с отношението му към „закона”. Аналогията за смъртта, която освобождава роба (6:12-23) е в паралел на тази за смъртта, която премахва брачните връзки (7:1-6).

Глава 6	**Глава 7**
6:1 „грях”	7:1 „закон”
6:2 „умрели за греха”	7:4 „умрели за закона”
6:4 „за да ходим в нов живот”	7:6 „за да служим по новому в Духа”
6:7 „който е умрял, е оправдан от греха”	7:6 „сега ние сме освободени от закона, като умряхме за това, в което бяхме държани”
6:18 „като бяхте освободени от греха”	7:3 „свободни от закон”

(от Anders Nygren’s *Commentary on Romans*, tr. by C. C. Rassmussen, стр. 268)

D. Законът със своите постановления е смъртно наказание. Всички хора са осъдени от Закона (вж. Римл. 6:14; 7:4; Гал. 3:13; Ефес. 2:15; Кол. 2:14). Законът е проклятие.

E. Четири са основните теории за тълкувание на глава 7.
  1. Павел говори за себе си (автобиографична)
  2. Павел говори като представител на всички хора (представителна, Златоуст)
  3. Павел говори за опита на Адам (Теодор Моспуестийски)
  4. Павел говори за преживяванията на Израил.

F. В много отношения Римляни глава 7 действа като Битие глава 3. Тя показва притегателната сила на бунта дори за онези, които познават Бога. Знанието не може да освободи падналото човечество;

само Божията благодат, само новото сърце е способно на това (Новият завет, вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:26-27). А дори и тогава борбата непрестанно продължава!

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 7:1-3

[1] Или не знаете, братя – защото говоря на такива, които знаят какво е закон – че законът владее над човека само докато той е жив? [2] Защото омъжената жена е вързана чрез закона за мъжа си, докато той е жив; но когато мъжът й умре, тя се освобождава от закона на мъжа. [3] И така, ако мъжът й е жив и тя се омъжи за друг, ще бъде прелюбодейка; но ако мъжът й умре, тя е свободна от този закон и няма да бъде прелюбодейка, ако се омъжи за друг.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 7:1-3

[1]Or do you not know, brethren (for I am speaking to those who know the law), that the law has jurisdiction over a person as long as he lives? [2]For the married woman is bound by law to her husband while he is living; but if her husband dies, she is released from the law concerning the husband. [3]So then, if while her husband is living she is joined to another man, she shall be called an adulteress; but if her husband dies, she is free from the law, so that she is not an adulteress though she is joined to another man.

7:1 „(защото говоря на такива, които познават закона)" Това може да се отнася до: (1) само вярващи юдеи; (2) конфликтът между вярващите юдеи и езичници в римската църква; (3) законът в общ смисъл като валиден за всички хора (вж. 2:14-15); или (4) новите вярващи езичници, които научават за вярата ти (катехизис) от старозаветните писания.

▣ **„законът"** Това е основна тема на главата (вж. ст. 1,2,4,5,6 и др.). Павел обаче използва термина по няколко различни начина. Изглежда темата му е предизвикана от 6:14. Думите му са паралелни на структурата на 6 глава. (Вж. *Наблюдения на контекста, С*.)

Законът и отношението му към Новия Завет в Христос се обсъжда също и в 3:21-31 и 4:13-16.

▣

NASB „законът има власт над човека, докато той е жив"
NKJV „законът владее над човека, докато той е жив"
NRSV „законът обвързва човека само до края на живота му"
TEV „законът властва над човека, само докато той е жив"
JB „законите влияят на човека само през живота му"

Буквално глаголът означава „владея над" (*kurieuō*, вж. 6:9,14). Мойсеевият закон едновременно е огромно благословение (вж. Пс. 19; 119) и ужасяващо проклятие (вж. Гал. 3:13; Ефес. 2:15; Кол. 2:14). При физическата смърт се прекратяват задълженията към Закона. Същата метафора се използва и в глава 6 по отношение на смъртта на вярващия за греха.

7:2 „омъжената жена" Това е основната илюстрация на Павел в стихове 1-6. В глава 6 той говори как смъртта слага край на задълженията на човека като роб. Тук на фокус е бракът и неговите задължения. Илюстрацията е обърната, понеже тук съпругът е умрял, а вдовицата може да се омъжи повторно, докато в аналогията на Павел вярващият трябва да умре, за да може да бъде жив за Бога.

▣ **„тя е освободена"** Това същият ГЛАГОЛ, както в 6:6; той означава „станал неефикасен", „направен безполезен" или „приключен с него". В 6:6 той е в АОРИСТ ПАСИВ, тук е в ПЕРФЕКТ ПАСИВ и означава „освободен е и ще бъде свободен." Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 3:3.

7:3 „ще бъде прелюбодейка" Този коментар се отнася до юдейския спор между равинските училища Шамай и Хилел върху Втор. 24:1-4; особено върху израза „нещо лошо". Школата Хилел е либералната група, която позволява развода по всякакъв повод. Школата Шамай е консервативна и разрешава развод само при прелюбодейство или друга сексуална непристойност (вж. Мат. 5:32; 19:9).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 7:4-6

4 И така, братя мои, вие също бяхте умъртвени спрямо закона чрез тялото на Христос, за да станете собственост на Друг – на Възкресения от мъртвите, за да принасяме плод на Бога. 5 Защото, когато бяхме в плътта, греховните страсти, които се възбуждаха чрез закона, действаха в нашите телесни части, за да принасяме плод на смъртта. 6 Но сега ние сме освободени от закона, като умряхме за това, в което бяхме държани; така че да служим по новому, в Духа, а не по старому, по буквата.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 7:4-6

4Therefore, my brethren, you also were made to die to the Law through the body of Christ, so that you might be joined to another, to Him who was raised from the dead, in order that we might bear fruit for God. 5For while we were in the flesh, the sinful passions, which were *aroused* by the Law, were at work in the members of our body to bear fruit for death. 6But now we have been released from the Law, having died to that by which we were bound, so that we serve in newness of the Spirit and not in oldness of the letter.

7:4 „вие също бяхте умъртвени" Това основното послание на този пасаж (и на глава 6). Отнася се до аналогията в глава 6 за християнина, който умира за греха, както и сам Христос умря (вж. II Лет. 5:14-15; Гал. 2:20). Вярващите са нови творения в Христос в тази нова ера на Духа (вж. II Кор. 5:17).

▣ **„чрез тялото на Христос"** Това не е богословската концепция за църквата като тяло Христово (вж. I Кор. 12:12,27). Тук става дума за физическото тяло на Христос, както в 6:3-11, където при смъртта на Христос вярващите, идентифицирайки се чрез кръщението, умират с Него. Неговата смърт е и тяхната смърт (вж. II Кор. 5:14-15; Гал. 2:20). Възкресението Му позволява на всички да служат на Бога и на другите хора.

▣ **„да принасяме плод за Бога"** Това също има своя паралел в глава 6, особено 6:22. Вярващите вече са свободни чрез Христос да се обвържат с Него. Това е продължение на аналогията на брака. Както Христос умря за вярващите, така и те трябва да умрат за греха (II Кор. 5:13-14; Гал. 2:20). Както Христос възкръсна, така и те са възкресени за нов духовен живот на служба пред Бога (вж. Римл. 6:22; Ефес. 2:5-6).

7:5

NASB	**„докато бяхме в плътта"**
NKJV	**„когато бяхме в плътта"**
NRSV	**„докато живеехме в плътта"**
TEV	**„когато живеехме според човешкото си естество"**
JB	**„преди нашето обръщение"**

Този стих контрастира със стих 4. Стихове 4 и 6 говорят за опитността на вярващия. Стих 5 описва „плодът" на живота без Божията сила (Гал. 5:18-24). Законът изявява греха на вярващите (ст. 7-9; Гал. 3:23-25), но не може да им даде силата да го преодолеят.

В контекста това се отнася до падналото и грешно естество на вярващите, наследено от Адам (вж. 6:19). Павел използва термина *sarx* по два различни начина: (1) греховната природа (стария човек) и (2) физическото тяло (вж. 1:3; 4:1; 9:3,5). Тук е с негативна импликация, но виж Римляни 1:3; 4:1; 9:3,5; Галатяни 2:20. Плътта/ тялото (*sarx/soma*) не са лоши сами по себе си, но те, подобно на ума (*nous*), са

бойно поле, място на сблъсък между злите сили на този свят и Светия Дух. Павел използва тези термини, както са в Септуагинта, а не както ги намираме в древногръцката литература.

▣ **„които се възбуждаха чрез Закона”** Този аспект на бунтовната човешка природа, който реагира агресивно на всякакви ограничения, се вижда ясно в Битие глава 3, както и у всички хора днес. Законът поставя граници (вж. ст. 7-8). Тези граници целят да защитят хората, но те ги виждат като вериги, като ограничения. Греховният и независим дух се подклажда от Божия закон. Проблемът не е в ограниченията (закон, вж. ст. 12-13), а в човешката независимост и егоистична природа.

7:6 „но сега” Интересен коментар можем да видим в Newman and Nida, *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*:

> „Важно е да се видят паралелите между стихове 5 и 6 и връзката им с това, което следва. Стих 5 описва предхристиянско изживяване, като стои в паралел със 7:7-25; а стих 6 описва настоящия живот на вяра, водени от Божия Дух, като тук виждаме паралел с 8:1-11” (стр. 130).

▣ **„ние сме освободени”** Глаголът е в АОРИСТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ. Той контрастира със СРЕДЕН ИМПЕРФЕКТ ИНДИКАТИВ от стих 5. Вярващите са държани от греха дълго време, което е изявявано в закона. Сега обаче те са освободени от Духа чрез благата вест на Христос. Същата дума се използва и в стих 2 за жената, чийто съпруг умира.

▣ **„като умряхме за това, в което бяхме държани”** Това е в ПРИЧАСТИЕ В АОРИСТ АКТИВ, последвано от ИМПЕРФЕКТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ. Чрез смъртта на Христос, Бог освобождава вярващите от: (1) проклятието на Стария Завет и (2) вътрешната им греховна природа. Дълго време те са били поробени от бунта си против изявената воля на Бога, от падналото си естество, от личния си грях и от свръхестествените изкушения (вж. Ефес. 2:2-3)!

▣ **„новому... старому”** Този нов духовен път явно се отнася до Новия Завет (вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:22-32). Павел използва гръцкия термин „нов” (*kainos – kainotēs*) за:

1. новия живот, Римляни 6:4
2. обновлението в Духа, Римляни 7:6
3. Новия завет, I Коринтяни 11:2; II Коринтяни 3:6
4. новото творение, II Коринтяни 5:17; Галатяни 6:15
5. новия човек, Ефесяни 2:15; 4:24

Думата „стар” се отнася до Мойсеевия закон и означава „напълно износен”. Павел противопоставя Стария и Новия завет, както прави и авторът на Евреи (вж. 8:7 и 13).

▣

NASB, NKJV	**„така че да служим в обновлението на Духа”**
NRSV	**„не сме роби на стария писан закон, а в новия живот в Духа”**
TEV	**„а в новите пътища на Духа”**
JB	**„свободни да служим в новия духовен път”**

Това е буквално „по новому в Духа”. Не е ясно дали това се отнася до обновения човешки дух, или до Светия Дух. Повечето английски преводи го поставят с главна буква, което означава Светия Дух, който обаче се споменава в Римляни за първи път чак в глава 8 (15 пъти). Думата „дух” може да се отнася и до обновения човешки дух, който е получил сила от благовестието и от Духа; вж. Римляни 1:4,9; 2:29; 7:6; 8:15; 11:8; 12:11; I Коринтяни 2:11; 4:21; 5:3,4,5; 7:34; 14:15,16,32; 16:18.

В текстовете на Павел „плът” и „дух” често се противопоставят като различни начини на мислене и живот (вж. 7:14; 8:4; Гал. 3:3; 5:16,17,25; 6:8). Физическият живот без Бога е „плът”, а животът с Бога е

„дух” или „Дух”. Обитаващият Свети Дух превръща вярващия в ново творение в Христос (позиционално и като опитност).

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА РИМЛЯНИ 7:7-25

A. Римляни 7:7-25 изявява човешка реалност. Всички хора, спасени или изгубени, чувстват напрежението на доброто и злото в своя свят и в сърцата и умовете си. Въпросът тук е: „Как иска Павел ние да разбираме този пасаж?” Контекстуално трябва да го свържем с глави 1:18-6:23 и 8:1-39. Според някои той говори за всички хора и така личната опитност на Павел е една парадигма. Това тълкуване е наречено „автобиографична теория”. Павел използва „аз” в безличен смисъл в I Коринтяни 13:1-3. Това безлично „аз” може да се срещне и в писанията на юдейските равини. Ако и тук е така, тогава пасажът говори за прехода на човеците от невинност през изобличение към спасение (глава 8), „представителната теория”.

Според други обаче тези стихове се отнасят до тежката борба на вярващия с греховното си човешко естество. Това вътрешно напрежение се вижда най-добре в сърцераздирателния вик от стих 24. В стихове 7-13 доминират глаголи в АОРИСТ и ИМПЕРФЕКТ, докато в стихове 14-25 те са предимно в ПРЕЗЕНТ и ПЕРФЕКТ. Това сякаш подкрепя „автобиографичната теория” – че Павел описва собствения си път от невинност през изобличение и през оправдание до трудния път на непрестанното освещение (вж. *autos egō,* „сам аз”, ст. 25).

Възможно е и двата възгледа да са верни. В стихове 7-13 и 25b Павел говори автобиографично, докато в стихове 14-25а пише за вътрешната си борба с греха, като характерна за цялото изкупено човечество. Не бива да забравяме Обаче че трябва да разглеждаме целия пасаж в светлината на историята на Павел като посветен и религиозен юдеин преди обновлението му. Опитността на Павел е уникално негова в това отношение.

B. Законът е добър. Той идва от Бога. Той винаги е служил на висши цели (вж. 7:7, 12, 14, 22, 25). Той *не може* да даде мир или спасение. Джеймс Стюарт показва парадокса в мисленето и текстовете на Павел:

> „Обикновено от един човек, който се е заел да изгради изцяло ново мислене и доктрина, очакваме да изявява максимално ясно значението на термините, които използва. Очакваме да бъде прецизен във фразите на основните си идеи. Ще изискваме, след като веднъж е употребил дадена дума с определен смисъл, да продължава да я използва така и занапред. Но при Павел определено ще се разочароваме, ако търсим нещо подобно. Повечето от фразеологиятапри него е с променлив, не твърдо установен смисъл... Той пише: „Законът е свят, а аз се наслаждавам в закона на Бога с вътрешния си човек” (вж. Римл. 7:12-13), но явно съвсем друг аспект на *nomos* го кара да напише на друго място: „Христос ни освободи от проклятието на закона” (вж. Гал. 3:13)” (James Stewart, *A Man in Christ*, стр. 26).

C. Ето текстовите свидетелства в отговор на въпроса: „Дали Павел говори за спасени, или неспасени хора в стихове 14-25?”:
1. Неспасеният човек
   a. Това е тълкуванието на ранните църковни отци
   b. Следните фрази подкрепят това становище
      (1) „аз съм от плът”, стих 14
      (2) „продаден в робство на греха”, стих 14
      (3) „в мен не живее нищо добро”, стих 18
      (4) „прави ме затворник на закона на греха, който е в частите ми”, стих 23
      (5) „Окаян аз човек! Кой ще ме избави от тялото на тази смърт?”, стих 24

c. Непосредственият контекст на глава 6 е, че ние сме свободни от властта на греха. Контекстът на глава 8 започва с „и така”.
d. Отсъствието на каквото и да било споменаване на Духа на Христос, чак до края на целия пасаж (ст. 25).
2. Спасеният човек
a. Това е тълкуванието на Августин, Калвин и традицията на Реформацията
b. Следните фрази подкрепят този възглед:
(1) „знаем, че законът е духовен”, стих 14
(2) „съгласен съм със закона и признавам, че той е добър”, стих 16
(3) „доброто, което желая, не върша...”, стих 19
(4) „във вътрешното си естество аз се наслаждавам в Божия закон”, стих 22
c. Мащабният контекст на Римляни поставя глава 7 в раздела за освещението.
d. Явната промяна на глаголните времена от ИМПЕРФЕКТ и АОРИСТ в стихове 7-13 към постоянна употреба на СЕГАШНО ВРЕМЕ в стихове 14-24 говори за различен и нов момент в живота на Павел (т. е. обръщението).

D. Колкото повече вярващият се опитва да бъде като Христос, толкова повече осъзнава своята греховност. Този парадокс добре се вписва в контекста и в личността на Павел (както и на повечето вярващи).

Ето един стих от лутерански химн:

За никой, Боже, няма мир,
не е свободен никой от греха;
и слабите са най-добрите Ти слуги,
те виждат своїто грешно естество.

(неизвестен автор)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 7:7-12

[7] Тогава какво да кажем? Законът грях ли е? Да не бъде! Но аз не бих познал греха, освен чрез закона; защото не бих знаел пожелание, ако законът не беше казал: „Не пожелавай.“ [8] Но грехът, като използва възможността чрез заповедта, произведе в мен всякакво пожелание; защото без закон грехът е мъртъв. [9] И аз някога бях жив без закон, но когато дойде заповедта, грехът оживя, а пък аз умрях; [10] и самата заповед, дадена за живот, ми се оказа за смърт. [11] Защото грехът, като използва възможността чрез заповедта, ме измами и ме умъртви чрез нея. [12] Така че законът е свят и заповедта – свята, справедлива и добра.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 7:7-12

[7]What shall we say then? Is the Law sin? May it never be! On the contrary, I would not have come to know sin except through the Law; for I would not have known about coveting if the Law had not said, „YOU SHALL NOT COVET.” [8]But sin, taking opportunity through the commandment, produced in me coveting of every kind; for apart from the Law sin is dead. [9]I was once alive apart from the Law; but when the commandment came, sin became alive and I died; [10]and this commandment, which was to result in life, proved to result in death for me; [11]for sin, taking an opportunity through the commandment, deceived me and through it killed me. [12]So then, the Law is holy, and the commandment is holy and righteous and good.

7:7 „Тогава какво да кажем?” Павел отново подема своята филипика (вж. 6:1,15; 7:1,13).

▣ **„Законът грях ли е?”** Един от парадоксите на откровението е в това, че Бог използва светостта и добротата в Закона като огледало, което да изяви греха, за да доведе падналото човечество до покаяние и вяра (вж. ст. 12-13; Гал. гл. 3). Също така е интересно, че Законът продължава да действа при освещението, но не и при оправданието!

▣ **„Да не бъде!”** Характерен похват на Павел за отричане на погрешно схващане (вж. ст. 13; 3:4,6,31; 6:2,15; 9:14; 11:1,11; Гал. 2:17; 3:21).

▣ **„напротив”** Литературният стил на Павел в Римляни включва силни контрасти, които да изявят идеите му (вж. 3:4,6,31; 6:2,15; 7:13; 9:14; 11:1,11).

▣ **„аз”** Отбележете колко пъти се появяват личните местоимения „аз”, „мен” или „ми” в стихове 7-25. Ще се изумите. Броят им е над четирийсет.

▣ **„не бих познал греха, освен чрез закона”** Това е сред ключовите пасажи, които показват Мойсеевия закон като огледало, което изявява греха на човека (вж. 3:20; 4:65; 5:20; Гал. 3:14-29, особено стих 24). Нарушаването на една точка от Закона е нарушаване на Завета, което води след себе си определени последствия (вж. ст. 10 и Як. 2:10)!

▣ **„освен чрез закона”** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ВТОРИ КЛАС; което се нарича „противно на факта”. Павел е изобличен за грях. Това е единствената употреба на подобна граматическа функция в Римляни. Павел я използва в Галатяни 1:10; 3:21, както и в I Коринтяни 2:8; 5:10; 11:31, и във II Коринтяни 12:11.

▣ **„НЕ ПОЖЕЛАВАЙ”** Това е част от последната от десетте Божи заповеди (вж. Изх. 20:17; Втор. 5:21). Тя говори за правилно отношение, което на практика обединява и всички останали (вж. Мат. гл. 5-7). Законът често се представя като „заповедта” (вж. ст. 8,9,11,12,13). Думата „пожелавам” означава „да обърна сърцето си към” или „силно да искам”. Бог е дал на хората (спасени и изгубени) много добри неща в творението, но ние често искаме повече от границите, които Той е поставил. „Искам повече, на всяка цена” става мото за мнозина! Аз-ът е ужасен тиранин! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ ИЗХОД 20 ГЛАВА** към 13:8-9.

7:8

NASB, NKJV	**„използва възможността”**
NRSV	**„грабва възможността”**
TEV	**„използва шанса”**
JB	**„възползва се от”**

Това е бил военен термин, използван за базата на дадена операция (вж. ст. 8 и 11). В контекста той се персонализира (вж. ст. 9,11). Грехът се представя като военна операция (вж. ст. 11), водена от пълководец (вж. ст. 11 и 17; 6:12, 14, 16).

▣ **„без закон грехът е мъртъв”** Грехът е бунт против Божията воля (вж. Римл. 4:15; 5:13; I Кор. 15:56). В тази фраза няма глагол; трябва да се добави. Ако добавим такъв в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ще получим универсален принцип. Ако добавим глагол в АОРИСТ, ще се отнася конкретно за живота на Павел.

7:9 „аз някога бях жив” Това може да е Павел като: (1) дете, в невинните си години или (2) посветен фарисей, преди истината на благовестието да стигне до сърцето му (вж. Деян. 23:1; Фил. 3:6; II Тим. 1:3). Първото представя „автобиографичната теория” на тълкуване на глава 7, а второто – „представителната теория”.

▣ **„когато дойде заповедта, грехът оживя, а аз умрях”** Бунтовният дух на хората се подклажда от забраните. „Не прави” в Божия закон разпалва себичната гордост на падналото човечество (вж. Бит. 2:16-17; 3:1-6). Вижте как грехът продължава да се персонифицира, както в 5:21 и 7:8,11,17,20.

7:10 „заповедта, дадена за живот, се оказа смърт за мен" Това вероятно е препратка към обещанието в Левит 18:5 или вероятно Римляни 2:13. Законът обещава нещо, което не може да изпълни, но не защото е грешен, а защото хората са слаби и бунтовни по природа. Законът се превръща в смъртно наказание (вж. Гал. 3:13; Ефес. 2:15; Кол. 2:14).

7:11 „измами ме и ме умъртви чрез нея" Двата глагола са в АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ. Думата „измами" се използва в LXX за Ева в Битие 3:13. Павел го употребява няколко пъти (вж. Римл. 16:18; I Кор. 3:18; II Кор. 11:3; II Сол. 2:3; I Тим. 2:14). Проблемът на Адам и Ева също е пожеланието (вж. II Кор. 11:3; I Тим. 2:14). Те умират духовно, понеже не се покоряват на Божията заповед. Заради това умират и Павел, и всички хора (1:18-3:20).

7:12 Тук Павел утвърждава, че законът е добър. Не в него е проблемът. Паралелната структура на Павел Обаче която използва „грях" в глава 6 и „закон" в глава 7, вероятно е предизвикала юдеите вярващи - легалисти (слабите от 14:1-15:13) в римската църква.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 7:13

[13] Тогава това ли, което е добро, стана смърт за мен? Да не бъде! Но грехът, за да се показва, че е грях, ми причини смърт чрез това добро нещо, така че чрез заповедта грехът да стане много по-греховен.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 7:13

[13]Therefore did that which is good become *a cause of* death for me? May it never be! Rather it was sin, in order that it might be shown to be sin by effecting my death through that which is good, so that through the commandment sin would become utterly sinful.

7:13

NASB **„грехът, за да се показва, че е грях... грехът трябва да стане крайно греховен"**
NKJV **„грехът, за се види, че е грях... трябва да стане изключително греховен"**
NRSV **„за да се изяви грехът като грях... греховен отвъд представите"**
TEV **„за да се изяви истинското му естество като грях"**
JB **„грехът, за да се види в истинската му светлина... успя да се изяви в цялата си греховна сила"**

Злото естество на греха ясно се вижда в това, че той взема нещо толкова добро, пълно и свято като Мойсеевия закон (вж. Пс. 19, 119) и го обръща в инструмент за осъждение и смърт (вж. Ефес. 2:15; Кол. 2:14). Падналите хора се опитват да отнесат добрите дарове на Бога отвъд поставените им ограничения!

Забележете двете *hina* (целеви) клаузи.

▣ **„много по-греховен"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА „*HUPER-*"** към 1:30.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 7:14-20

[14] Защото знаем, че законът е духовен; а пък аз съм от плът, продаден под греха. [15] Защото не зная какво правя; понеже не върша това, което искам, а онова, което мразя, него върша. [16] Но ако върша това, което не искам, съм съгласен със закона, че е добър. [17] И така, сега вече не аз върша това, а грехът, който живее в мен. [18] Защото зная, че в мен, тоест в моята плът, не живее нищо добро; понеже желание за доброто имам, но не и сила да го върша. [19] Защото доброто, което желая, не върша; а злото, което не желая, него върша. [20] Но ако върша това, което не желая, то вече не го върша аз, а грехът, който живее в мен.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 7:14-20

[14]For we know that the Law is spiritual, but I am of flesh, sold into bondage to sin. [15]For what I am doing, I do not understand; for I am not practicing what I *would* like to *do*, but I am doing the very thing I hate. [16]But if I do the very thing I do not want *to do*, I agree with the Law, *confessing* that the Law is good. [17]So now, no longer am I the one doing it, but sin which dwells in me. [18]For I know that nothing good dwells in me, that is, in my flesh; for the willing is present in me, but the doing of the good is not. [19]For the good that I want, I do not do, but I practice the very evil that I do not want. [20]But if I am doing the very thing I do not want, I am no longer the one doing it, but sin which dwells in me.

7:14 „законът е духовен" Божият закон е добър. Проблемът не е в него (вж. ст. 12 и 16b).

▣ **„аз съм от плът"** Павел използва този термин в: (1) неутрален смисъл, като „физическото тяло" (вж. 1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5); и (2) като негативна импликация за падналото естество на човеците в Адам (вж. ст. 5). Не е съвсем ясно кое от двете значения се използва тук.

▣ **„продаден в робство на греха"** Това е ПРИЧАСТИЕ В ПЕРФЕКТ ПАСИВ и означава „Бил съм и още съм продаден като роб на греха." Грехът отново е персонифициран, тук като робовладелец. Вършителят на ПАСИВНИЯ ЗАЛОГ не е ясен. Може да е Сатана, грехът, Павел или Бог.

В Стария Завет основен термин за това как Бог привлича хората обратно при Себе Си е „изкупва" или „освобождава" (и всички техни синоними). Първоначално това означава „купувам обратно" (и всички синоними; вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 3:24). Обратната концепция е фразата тук: „продаден в ръцете на..." (вж. Съд. 4:2; 10:7; I Царе 12:9).

7:15-24 Божиите деца имат „божествена природа" (вж. II Пет. 1:4), но също така и паднала природа (вж. Гал. 5:17). Грехът би трябвало да е вече обезсилен (вж. Римл. 6:6), но човешката опитност следва глава 7. Евреите казват, че в сърцето на всеки човек има едно бяло и едно черно куче. Това, което храним най-често, ще стане по-голямо.

Когато чета този пасаж, аз чувствам болката на Павел в описанието на ежедневния конфликт между двете естества. Вярващите са свободни от падналото си естество, но въпреки това ние продължаваме да се поддаваме на изкушенията му. Често най-тежките духовни битки започват след спасението. Зрелостта е търсене на всекидневно общение с триединния Бог и всекидневна борба със злото.

7:16,20 „ако" Това са УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, разглеждани от перспективата на автора за целите му в текста.

7:18 „зная, че в мен, тоест в моята плът, не живее нищо добро" Павел не казва, че физическото тяло е зло, а че то е бойно поле между падналото естество и Божия Дух. Гръцките философи казват, че тялото, както и всяка материя, е зло. Оттам се развива дуалистичната ерес на гностицизма (вж. Ефесяни, Колосяни и I Йоан). Гърците обвиняват физическото за своите духовни проблеми. Павел не разглежда духовния конфликт по такъв начин. Той персонифицира греха и използва бунта на хората против Божия закон като възможност за злото да настъпи в човешката природа. Думата „плът" в текстовете на Павел може да означава: (1) физическото тяло, което е неутрално в морално отношение (вж. 1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5) и (2) падналата греховна природа, наследена от Адам (вж. ст. 5).

7:20 „грехът, който живее в мен" Интересен факт е, че Римляни говори толкова често за греха на хората, но Сатана се споменава за първи път едва в 16:20. Ние не можем да виним Сатана за проблема с греха. Имаме избор. Грехът е персонифициран като цар, тиранин, робовладелец. Той ни изкушава и ни кара да търсим независимост от Бога, да изявим себе си на всяка цена. Персонификацията на греха и връзката с избора на човека при Павел отразява Битие 4:7.

Павел използва термина „живее" няколко пъти в тази глава (вж. ст. 17,18,20). Греховното естество не е унищожено или премахнато при спасението, то става само потенциално безсилно. Дали ще остане завинаги безсилно зависи от нашето желание да сътрудничим с Духа в нас (вж. 8:9,11). Бог е дал на вярващите всичко необходимо за борбата с персонифицираното (буквално) и лично (Сатана и демоните) зло. Това е присъствието и силата на Светия Дух. Когато приемем Божия безплатен дар на спасението, с него ние получаваме и защитата на Светия Дух. Спасението и християнския живот са всекидневен процес, който започва и свършва с всяко едно решение на вярващите. Бог ни е дал всичко необходимо: Духа (Римл. 8 гл.), духовното всеоръжие (Ефес. 6:11), откровението (Ефес. 6:17) и молитвата (Ефес. 6:18).

Битката е жестока (Римл. 7 гл.), но войната е спечелена (Римл. 8 гл.).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 7:21-25

[21] И така, намирам този закон, че при мен, който желая да върша доброто, злото присъства. [22] Защото, колкото за вътрешното ми естество, аз се наслаждавам в Божия закон; [23] но в частите на тялото си виждам различен закон, който воюва против закона на ума ми и ме заробва под закона на греха, който е в частите ми. [24] Окаян аз човек! Кой ще ме избави от това тяло на смъртта? [25] Благодаря на Бога чрез Иисус Христос, нашия Господ! И така, сам аз с ума слугувам на Божия закон, а с плътта – на закона на греха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 7:21-25

[21]I find then the principle that evil is present in me, the one who wants to do good. [22]For I joyfully concur with the law of God in the inner man, [23]but I see a different law in the members of my body, waging war against the law of my mind and making me a prisoner of the law of sin which is in my members. [24]Wretched man that I am! Who will set me free from the body of this death? [25]Thanks be to God through Jesus Christ our Lord! So then, on the one hand I myself with my mind am serving the law of God, but on the other, with my flesh the law of sin.

7:22 „Божия закон" За юдеите това означава Мойсеевия закон. За другите е: (1) свидетелството на природата (вж. Римл. 1:19-20; Пс. 19:1-6); (2) вътрешната съвест и морал (вж. Римл. 2:14-15) и (3) обществените норми и закони.

▣

NASB	**„във вътрешния човек"**
NKJV	**„според вътрешния човек"**
NRSV, NJB	**„в най-съкровеното в мен"**
TEV	**„моето вътрешно естество"**

Павел противопоставя външния човек (физическото) на вътрешния човек (духовното) във II Коринтяни 4:16. В този контекст фразата говори за онази част на Павел или на спасеното човечество, която утвърждава Божията воля и закона.

1. „законът е духовен", 7:14
2. „това, което искам да върша", 7:15
3. „съгласен съм със закона и признавам, че той е добър", 7:16
4. „имам желание", 7:18
5. „доброто, което желая", 7:19
6. „злото, което не желая, него върша", 7:19
7. „върша това, което не желая", 7:20
8. „който желая да върша доброто", 7:21
9. „наслаждавам се в Божия закон", 7:22
10. „закона на ума ми", 7:23
11. „сам аз, с ума си, слугувам на Божия закон", 7:25

Глава 7 изявява, че знанието за Бога и Неговото слово не е достатъчно. Вярващите се нуждаят от Духа (глава 8)!

7:23 Съществува явен контраст между 6:2, 8:2 и 7:23. Този стих показва как Павел използва термина „закон” (*nomos*) за: (1) закона на греха (вж. ст. 21,25) и (2) закона на Бога (вж. ст. 22, 25). По-рано, в стихове 4,5,6,7,9 и 12, той използва термина за Стария Завет. Павел не е систематичен богослов. Той се бори с концепцията за „закона”. От една страна това Божието откровение, чудесен дар за хората, но от друга е онова, което дефинира греха и ясно изявява границите, които падналото човечество не може да спази. Тези граници не са единствено старозаветното откровение, а всички морални рамки: естественото откровение (вж. Псалом 19; Римл. 1:18-3:31) или социалните норми и закони. Хората са бунтовни и искат сами да могат да контролират живота си!

7:24 Може ли това да е твърдение на спасен човек? Някои казват, че не и оттам заключават, че цялата глава говори за морални, религиозни, но неспасени хора. Други казват, че да – и това отразява напрежението на евангелието, на „вече и не още” в живота на вярващите. Есхатологичното изпълнение още не е изявено. Зрелите вярващи усещат тази разлика много силно.

▣

NASB	**„тялото на тази смърт”**
NKJV, NRSV	**„това тяло на смъртта”**
TEV	**„това тяло, което ме води към смърт”**
NJB	**„това тяло, осъдено да умре”**

Физическото тяло и умът не са зли сами по себе си. Те са сътворени от Бога за живот на тази земя и за общение с Него. Те са обявени за „много добри” (вж. Бит. 1:31). Но в глава 3 на Битие виждаме как човекът се променя и с това се сменя и целта на Бога. Това не е светът, какъвто Бог го е предвидил и ние не сме хората, каквито Бог ни е сътворил. Грехът изцяло променя творението. Той взема нещо добро и го преобръща в себично зло. Тялото и умът става бойно поле за изкушенията и греха. Павел силно чувства тази битка! Той копнее за новата ера, за новото тяло и новото общение с Бога (вж. 8:23).

7:25 Това е обобщение и преход към по-високите идеи на Римляни глава 8. Но дори и в глава 8 ще видим същото напрежение, както и в стихове 5-11.

Въпросът пред тълкувателите основно остава следният: На кого говори Павел?

1. На себе си и опитността си с юдаизма
2. На всички християни
3. На Адам като пример за всички хора
4. На Израил и как той познава на Закона, но не успява да му се покори

Според мен са едновременно вариант 1 (ст. 7-13,25b) и вариант 2 (ст. 14-25a). (Вж. *Наблюдения на контекста върху Римляни 7:7-25*.) Болката и агонията в 7 гл. се равняват и дори бледнеят пред величието, което ни се открива в 8 гл.!

▣ **„благодаря на Бога”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ХВАЛЕНИЕТО И БЛАГОДАРНОСТТА НА ПАВЕЛ ПРЕД БОГА

Павел често хвали Бога. Той познава Стария Завет. Всеки от първите четири раздела (т. е. книги) завършва с доксология (вж. Пс. 41:13; 72:19; 89:52; 106:48). Павел прославя и издига Бога по няколко различни начина:

1. началните думи на писмата
    a. уводните благословии и поздрави (вж. Римл. 1:7; I Кор. 1:3; II Кор. 1:2)
    b. уводните благословения (*eulogētos*, вж. II Кор. 1:3-4; Ефес. 1:3-14)
2. кратки изблици на хваление
    a. Римляни 1:25; 9:5

b. II Коринтяни 11:31
3. доксологии (характеризирани от употребата на: (1) *doxa* (т. е. „слава”) и (2) „завинаги”)
   a. Римляни 11:36; 16:25-27
   b. Ефесяни 3:20-21
   b. Филипяни 4:20
   c. I Тимотей 1:17
   d. II Тимотей 4:18
4. благодарности (*eucharisteō*)
   a. в началото на писмата (вж. Римл. 1:8; I Кор. 1:4; II Кор. 1:11; Ефес. 1:16; Фил. 1:3; Кол. 1:3,12; I Сол. 1:2; II Сол. 1:3; Филимон ст. 4; I Тим. 1:12; II Тим. 1:3)
   b. призив за благодарност (вж. Ефес. 5:4,20; Фил. 4:6; Кол. 3:15,17; 4:2; I Сол. 5:18)
5. кратки изблици на благодарност
   a. Римляни 6:17; 7:25
   b. I Коринтяни 15:57
   c. II Коринтяни 2:14; 8:16; 9:15
   d. I Солунци 2:13
   e. II Солунци 2:13
6. благословии в края на писмата
   a. Римляни 16:20,24(?)
   b. I Коринтяни 16:23-24
   c. II Коринтяни 13:14
   d. Галатяни 6:18
   e. Ефесяни 6:24

Павел познава триединния Бог богословски и от личен опит. Той започва писанията си с молитва и хваление. По средата на писмата той прекъсва текста за хваление и благодарности. В края винаги се моли, хвали и благодари на Бога. Текстовете на Павел дишат с молитва, хваление и благодарности. Той познава Бога, познава и себе си, познава и благовестието.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как се отнася глава 6 към глава 7?
2. Какво е отношението на старозаветния закон към новозаветните вярващи? (вж. II Кор. 3:1-11; Евр. 8:7, 13)
3. Кои са двете илюстрации, които Павел използва в глави 6 и 7, за да опише отношението ни към стария живот?
4. Как се отнася християнинът към Мойсеевия закон?
5. Обяснете със собствени думи разликата между автобиографичната и репрезентативната теория в тълкуването на Римляни 7:7-25.
6. Какво според вас описва Римляни 7 глава – изгубен човек, незрял вярващ или всички вярващи?

Римляни 8 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Живот в Духа	Освободени от греха в нас	Божието спасително дело	Живот в Духа	Животът на Духа
8:1-11	8:1-11	8:1-4	8:1-8	8:1-4
		Живот в плътта и в Духа		
		8:5-8		8:5-11
		8:9-11	8:9-11	
		Духът на осиновлението		
8:12-17	8:12-17	8:12-17	8:12-17	8:12-13
				Божии чеда
				8:14-17
Бъдещата слава	От страдание към слава	Надеждата за изпълнението	Бъдещата слава	Славата като наша съдба
8:18-25	8:18-30	8:18-25	8:18-25	8:18-25
8:26-30		Помощ в нашата немощ 8:26-27	8:26-27	8:26-27
				Бог ни е призовал да споделяме Неговата слава
		8:28-30	8:28-30	8:28-30
Божията любов 8:31-39	Божията вечна любов 8:31-39	Нашата увереност в Божията любов 8:31-39	Божията любов в Христос Исус 8:31-39	Химн на Божията любов 8:31-34
				8:35-37
				8:38-39

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за

проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

A. Тази глава е кулминацията на тезата на Павел, започната в 1:18. Тя започва с „без осъждение” (законовата постановка) и завършва с „без разделение” (лично общение”. Богословски посоката е от оправдание през освещение към прославяне (вж. 29-30 ст.).

B. Това е богословското обяснение на Павел на даването на Духа на вярващите (вж. как Йоан представя темата в Йоан 14:12-31; 16:7-16). Духът е действащото лице на ГЛАГОЛА В ПАСИВ от стих 14, който говори как благовестието оживява в живота на падналите хора. Духът живее с тях и в тях и ще започне да формира Христос в тях. Глава 8 използва термина „дух”, *pneuma,* над 21 пъти, докато в глава 7 той изцяло отсъства (както и в глави 3-6, а в глави 1-2 се среща само три пъти).

C. В живота има две перспективи (възгледи за живота), два начина на живота, два приоритета, два пътя (широкият и тесният), които хората могат да следват – тук те са плътта и Духа. Едното води до смърт, а другото – към живот. Традиционно те се наричат „двата пътя”, от старозаветната литература на мъдростта (вж. Псалом 1 и Пр. 4:10-19). Вечният живот, животът в Духа има видими характеристики (т. е. в плът или по Духа).
Забележете, че в целия богословски контекст Сатана напълно отсъства (вж. Римл. 1-8 гл.). В Римляни той се споменава за първи път едва в 16:20. На фокус тук е падналото Адамово естество на хората. По този начин Павел отхвърля извиненията на падналите хора (напр.: „Дяволът ме накара да го направя!”) за отдаване на бунта против Бога на свръхестественото изкушение. *Човекът* сам е виновен!

D. Много трудно е да се обобщи тази глава, тъй като мисълта се развива чрез няколко нишки на мисълта, свързани с повтарящи се мотиви от предни глави, но без обособени контекстуални единици.

E. Стихове 12-17 посочват на вярващия признаците на истинската вяра
   1. променен светоглед и начин на живот, постигнат чрез Духа.
   2. замяната на страха от Бога с чувство на семейна обич чрез Духа.
   3. вътрешна увереност за синовността ни чрез обитаващия в нас Свети Дух.
   4. сигурността на това уверение посред проблемите и страданията на този паднал свят.

F. Стихове 31-39 са съдебна сцена, характерна литературна техника за старозаветните пророци. Бог е Съдията, Сатана е обвинителят, Исус е адвокатът (*paracletos*), ангелите са зрителите, а вярващите хора са поставени като обвиняеми.
   1. законови термини
      a. против нас (31 ст.)
      b. обвинява (33 ст.)
      c. оправдава (33 ст.)
      d. осъжда (34 ст.)

e. застъпва се (34 ст.)
2. обвинение „кой” (31, 33, 34 [три пъти], 35 ст.)
3. Божия промисъл в Христос (32, 34b ст.)
4. няма отделение от Бога
   a. земни обстоятелства (35 ст.)
   b. старозаветен пасаж от Псалм 44:22 (36 ст.)
   c. победа (37,39 ст.)
   d. свръхестествени обстоятелства или средства (37-39 ст.)

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 8:1-8

1 И така, сега няма никакво осъждане за онези, които са в Христос Иисус. 2 Защото законът на
животворящия Дух в Христос Иисус ме освободи от закона на греха и на смъртта. 3 Понеже това,
което беше невъзможно за закона поради това, че беше слаб чрез плътта, го извърши Бог, като изпрати
Сина Си в плът, също като греховната плът, заради греха и осъди греха в плътта, 4 за да се изпълнят
изискванията на закона в нас, които ходим не по плът, а по Дух. 5 Защото тези, които са плътски, се
стремят към плътското; а тези, които са духовни – към духовното. 6 Понеже стремежът на плътта е
смърт; а стремежът на Духа – живот и мир. 7 Защото стремежът на плътта е вражда против Бога,
понеже не се покорява на Божия закон, нито пък може. 8 И тези, които са в плътта, не могат да угодят
на Бога.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 8:1-8

**1Therefore there is now no condemnation for those who are in Christ Jesus. 2For the law of the
Spirit of life in Christ Jesus has set you free from the law of sin and of death. 3For what the Law could
not do, weak as it was through the flesh, God *did*: sending His own Son in the likeness of sinful flesh
and *as an offering* for sin, He condemned sin in the flesh, 4so that the requirement of the Law might be
fulfilled in us, who do not walk according to the flesh but according to the Spirit. 5For those who are
according to the flesh set their minds on the things of the flesh, but those who are according to the
Spirit, the things of the Spirit. 6For the mind set on the flesh is death, but the mind set on the Spirit is
life and peace, 7because the mind set on the flesh is hostile toward God; for it does not subject itself to
the law of God, for it is not even able *to do so*, 8and those who are in the flesh cannot please God.**

8:1
NASB **„и така, сега”**
NKJV, NRSV **„сега, в такъв случай”**
TEV **„сега”**
JB **„причината сега”**

Това ни връща към предния контекст. Според някои това се отнася до 7:24-25, но изглежда по-добре да го отнесем още по-назад, към 3:21-7:25.

▣ **„няма”** „Няма” е първата дума в гръцкото изречение. Тя е емфатична, „няма осъждение” за онези в Христос (вж. 1-3 ст.) и за тези, които ходят по Духа (вж. 4-11 ст.). Това са двете страни на новия завет: (1) той е безплатен дар в Христос и (2) той изисква заветен отговор, промяна на живота. Оправданието е едновременно обективно (ИНДИКАТИВ) и субективно (ИМПЕРАТИВ). То е изявление и начин на живот.

▣ **„осъждение”** Думата *katakrima* не се използва често в Септуагинта, но напомня за проклятието за неизпълнение от Второзаконие 27:26. Това означава „наказание след съдебна присъда”. Това е

юридическия антоним на оправданието. Не се среща често в писанията на Павел (вж. 5:16,18), нито където и да е другаде в Новия Завет.

Преводът KJV добавя към стих 1: „които не ходят по плът, а по Духа." Тази фраза не съществува в множество гръцки ръкописи в стих 1. UBS[4] дава степен „A" на липсата й в случая (сигурно). Тя се появява в стих 4. В стих 1 е богословски напълно неоправдана, но съвсем на мястото си в стих 4. Стихове 1-3 разглеждат позиционалното освещение (ИНДИКАТИВ), докато стихове 4-11 разглеждат опитното освещение или христоподобието (ИМПЕРАТИВ). Вижте бележката на Уилям Нюъл:

> „Ревизираното издание правилно премахва фразата „които не ходят по плът, а по Духа". От времето на превода King James преди повече от 300 години са открити множество изключително точни и древни гръцки ръкописи, а мнозина искрени и богоугодни мъже са се захващали с тежката, но плодотворна задача да поправят грешките, появили се в преписите. Както всички знаем, ние нямаме оригиналните ръкописи на Писанието: Бог благосклонно ги е скрил от творения, толкова склонни към идолопоклонство, каквито сме ние, хората.
>
> Стих 1 трябва да завърши с думите „в Христос Исус" по четири причини: (1) Свидетелствата на гръцките ръкописи са изцяло в полза на премахването на фразата „които не ходят по плът, а по Духа" от стих 1 – както и всички те сочат, че тази фраза трябва да се включи в 4 стих. (2) В духовно отношение също трябва да се изпуснат, понеже, ако се включат в стих 1, това би поставило сигурността ни в нас самите, а не в Божия Дух. Но всички, които са в Христос Исус, са спасени от осъждението, както ясно се заявява навсякъде в посланията. В противен случай сигурността ни ще зависи от нашите действия, а не от мястото ни в Христос. (3) Изречението явно стои на мястото си в края на стих 4 – където се описва начина на живот на вярващия, а не сигурността на спасението му. (4) Това изречение в края на 1 стих в KJV е *глоса* (странична бележка от преписвач) и това е видно не само от факта, че то липсва в големите древни ръкописи като Aleph, A, B, C, D, F, G; A, D (corr.) и в добрите стари версии (вж. Olshausen, Meyer, Alford, J. F. and B. и чудесното разглеждане на Darby в *Synopsis, in loc*); но се подразбира и от приликата на тази глоса с подобни вметвания в други пасажи, добавени от страхопочитание или легализъм.
>
> Бог е решил Неговото Слово да бъде авторитетно и в преводите му, което е видно от употребата в Новия Завет на гръцкия превод на еврейския Стар Завет, известен като Септуагинта.
>
> Трябва да сме благодарни на Бога за тези посветени хора, които са прекарали живота си в задълбочено изучаване на ръкописите, които Бог е оставил, за да получим такива добри преводи днес. Трябва категорично да различаваме тези учени пред арогантните „модернисти" (или напоследък наричани „високи критици"), които искат да ни кажат какво Бог *трябва* да каже в Библията, вместо с искрено смирение да се опитват да открият какво Бог всъщност *е* казал" (William R. Newell's *Romans: Verse by Verse* (Moody, 1938, стр. 289).

▣ **„за онези, които са в Христос Исус"** Тази характерна за Павел фраза (ЛОКАТИВ ЗА ОБЕМ) е еквивалент на днешния израз „лично взаимоотношение". Павел познава, обича и служи на Исус и се радва да бъде с Него. Благовестието е едновременно послание, на което трябва да вярваме, и Личност, с която да общуваме. Силата за живот идва от взаимоотношението с възкръсналия Христос, когото Павел среща по пътя за Дамаск. Опитността му с Исус предшества богословието за Него. Неговият опит не идва от развиването на някакъв мистицизъм в уединение, а от агресивно мисионерско служение. Познаването на Христос означава служение в Неговото име. Зрялото християнство е послание, Личност и начин на живот! (Вж. бележката върху 1:5.)

8:2 „законът на животворящия Дух... закона на греха и смъртта" Това може да се отнася до: (1) контраста между закона на греха (вж. Римл. 7:10,23,25) и новия закон на Бога (вж. Римл. 7:6,22,25); (2) „закона на любовта" (вж. Яков 1:25; 2:8,12) срещу „Мойсеевия закон" (вж. 7:6-12); (3) старата ера срещу новата ера; или (4) стария завет срещу новия завет (вж. Ерем. 31:31-34; Посланието към евреите).

Този контраст се запазва и занапред:

Законът на животворящия Дух на Христос срещу закона на греха и смъртта, 2 ст.
По плът срещу по Духа, 4 и 5 ст.

Плътското срещу духовното, 5 ст.
Стремеж към плътското срещу стремеж към духовното, 5 ст.
Стремеж на плътта срещу стремеж на Духа, 6 ст.
В плътта срещу в Духа, 9 ст.
Тялото е мъртво срещу Духът е жив, 10 ст.
Ще умрете срещу ще живеете, 13 ст.
Не дух на робство срещу дух на осиновление, 15 ст.

▣

NASB, NRSV, JB „ви освободи”
NKJV, TEV „ме освободи”

Стихове 2-3 са богословското послание на глава 6. Няколко различни местоимения се появяват в древните гръцки текстове; „ме” се среща в ръкописите A, D, K и P, докато „ви” се среща в א, B, F и G. Местоимението „ни” се появява по-късно в унциален ръкопис, Ψ. Съставителите на UBS[4] предлагат степен „B” за „ви” (почти сигурно). UBS[3] поставя степен „D” (с много трудности).

Нюман и Нида пишат: „Гръцкият текст на UBS предполага „ме”, макар да предлага степен „C”, която показва висока степен на съмнение по отношение на оригиналния прочит” (Newman and Nida, *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*, pp. 145-146).

Този проблем за МЕСТОИМЕНИЯТА „ние”, „вие” или „мен/ нас” често се среща в гръцките текстове на посланията на Павел.

8:3 „което беше невъзможно за закона” Мойсеевият закон е добър и свят, но хората са слаби и грешни (вж. 7:12, 16). ГЛАГОЛЪТ тук всъщност е НАРЕЧИЕТО *adunaton*, което обикновено се превежда „невъзможно” (вж. Евр. 6:4,18; 10:4; 11:6), но може и да означава „без сила” (вж. Деян. 14:8; Римл. 15:1). Законът не може да предложи освобождение. Тъкмо напротив, той може да даде само осъждение, смърт и проклятие!

▣ **„слаб чрез плътта”** Това е основният аргумент на Павел в 7 глава. Законът на Бога е добър и свят, но греховното, паднало и бунтовно човечество не може да изпълни задълженията си. За разлика от равините, Павел вижда последствията от Битие 3 глава.

▣ **„*извърши* Бог, като изпрати Сина Си”** Това, което падналото човечество не може да извърши в Стария Завет, Бог го направи в Новия Завет (вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:22-36) чрез Исус (вж. Исая 53 гл.; Йоан 3:16). Вместо външни изисквания, Бог дава Дух в нас и ново сърце. Новият Завет е основан на покаяние и вяра в завършеното дело на Христос, а не на човешкото представяне. И двата завета обаче изискват промяна на мисленето към богоугоден начин на живот.

▣ **„също като греховната плът”** Тази истина се заявява във Филипяни 2:7-8. Исус идва в човешко тяло (но без греховното естество, вж. Фил. 2:7-8; Евр. 7:26). Той наистина става един от нас. Изкушаван е във всичко, но остава без грях (вж. Евр. 4:15). Той ни разбира.

▣ **„като жертва за греха”** Същата идея се среща и във II Коринтяни 5:21 и I Петър 2:24. Исус идва да умре (вж. Исая 53:4-6,10-12; Марк 10:45). Безгрешният (без петно) живот на Исус става жертва за грях (вж. Йоан 1:29).

▣ **„Той осъди греха в плътта”** Смъртта на Исус се справя с проблема за греховното естество на хората, а не само с отделните грешни дела (както е в Мойсеевия закон). Животът, смъртта и възкресението Му постигат целта на Бога за изкупление (вж. Деян. 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Той показва също какви могат и трябва да бъдат хората (вж. Йоан 13:15; I Петър 2:21).

8:4 Този стих вероятно се отнася до Новия Завет (вж. Еремия 31:33 и Езекиил 36:26-27). Той разглежда два аспекта на спасението ни. Първо, Исус изпълнява изискванията на Стария Завет и чрез

вяра в Него тази правда се вменява на вярващите като безплатен дар, а не по лични заслуги. Ние наричаме това оправдание или позиционално освещение. Бог дава на вярващите ново сърце и нов дух. Ние сега ходим по Духа, не по плът. Това се нарича „прогресивно освещение". Християнството е нов завет, който има своите права (дарът на спасението) и отговорности (уподобяването на Христос, вж. 6:13). За съжаление някои християни живеят плътски и неправилен живот (вж. I Кор. 3:1-3).

▣ **„които ходим не по плът, а по Дух"** Същият контраст се среща и в Галатяни 5:16-25. Съдебното оправдание трябва да се последва от праведност в живота. Новото сърце и новият ум на Новия Завет не са основата на нашето спасение, а негов резултат. Вечният живот е видима характеристика!

8:5 Павел противопоставя живота „по плът" на живота „по Дух" в стихове 5-8 („делата на плътта", вж. Гал. 5:19-21 и „плодът на Духа", вж. 5:22-25).

8:6 „стремеж към" Юдеите знаят, че ушите и очите са прозорци към душата. Грехът започва в мислите. Ние ставаме това, за което размишляваме най-много (вж. Римл. 12:1-2; Фил. 4:8)!

Павел не следва традиционното равинско учение за двете „намерения" (*yetzers*) в хората. Той смята, че доброто не присъства в падналото творение, а идва при обръщението. Той твърди, че Светият Дух в нас започва вътрешния духовен конфликт (вж. Йоан 16:7-14).

▣ **„живот"** Това е вечният живот, животът в новата ера.

▣ **„мир"** Този термин първоначално означава „свързване на нещо счупено" (вж. Йоан 14:27; 16:33; Фил. 4:7). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **МИР** към 5:1.

Новият Завет говори за мира в три аспекта:

обективната истина за нашия мир с Бога чрез Христос (вж. Кол. 1:20)
субективното усещане за правилни отношения с Бога (вж. Йоан 14:27; 16:33; Фил. 4:7)
Бог, обединяващ юдеин и езичник в едно тяло чрез Христос (вж. Ефес. 2:14-17; Кол. 3:15).

8:7-11 Павел описва разделеното от Бога човечество по няколко начина: (1) враждебно към Бога, 7 стих; (2) непокорно на Бога, стих 7; (3) неспособно да се хареса на Бога, 8 стих; и (4) духовно мъртво, резултатът от което е вечна смърт, 10-11 стихове. Виж паралела в Римляни 5:6,8,10.

8:7

NASB, NRSV	**„умът, който гледа плътското, е враждебен към Бога"**
NKJV	**„плътският ум е враждебен на Бога"**
TEV	**„хората стават врагове на Бога"**
NJB	**„видът на грешното човешко естество се противопоставя на Бога"**

Тази фраза е в паралел със „стремежът на плътта е смърт" от стих 6 и „тези, които са плътски" от стих 5. Забележете също, че падналото човешко естество е едновременно светоглед и начин на живот (вж. 7:5)

▣ **„понеже дори не може *да го направи*"** Падналото човечество не само не избира да следва Бога, хората не са способни да го направят. Ако Светият Дух не помогне, те не са способни да отговорят на духовните неща (вж. Исая 53:6; I Петър 2:24-25). Бог винаги взема инициативата (вж. Йоан 6:44,65).

8:8 „тези, които са в плътта" Павел използва тази фраза по два начина: (1) физическото тяло (вж. Римл.1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5) и (2) усилията на хората, отделени от Бога (вж. Римл. 7:5; 8:4-5). Тук става дума за втория начин. Той говори за бунтовното и непокорно човечество.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 8:9-11

9 Вие обаче не сте плътски, а духовни, ако наистина живее във вас Божият Дух. Но ако някой няма
Христовия Дух, той не е Негов. 10 Но ако Христос е във вас, тялото наистина е мъртво поради греха,
но духът е жив поради правдата. 11 И ако живее във вас Духът на Този, който възкреси Иисус от

мъртвите, то Този, който възкреси Христос от мъртвите, ще съживи и вашите смъртни тела чрез Духа Си, който живее във вас.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 8:9-11

9However, you are not in the flesh but in the Spirit, if indeed the Spirit of God dwells in you. But if anyone does not have the Spirit of Christ, he does not belong to Him. 10If Christ is in you, though the body is dead because of sin, yet the spirit is alive because of righteousness. 11But if the Spirit of Him who raised Jesus from the dead dwells in you, He who raised Christ Jesus from the dead will also give life to your mortal bodies through His Spirit who dwells in you.

8:9 „ако” Поредица УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ се среща в стихове 9,10,11,13 (два пъти), 17 (два пъти). Всички те са от ПЪРВИ КЛАС, което означава, че авторът предполага утвърдителен отговор за нуждите на литературното си послание. Павел предполага, че читателите му в римската църква са християни (вж. ст. 9а).

▣ **„Христовият Дух”** Човек или има Духа и следователно е вярващ, или няма Духа и е духовно изгубен. Ние получава Светия Дух в пълнота при спасението си. Не се нуждаем от по-голямо количество от Него; Той иска повече от нас!

Фразите „Духът” в стих 9а; „Божият Дух” в стих 9b и „Христовият Дух” в стих 9c са синонимни.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИСУС И ДУХЪТ

Делото на Духа и на Сина са в пряко съответствие. G. Campbell Morgan казва, че най-доброто име за Духа е „другият Исус”. Предлагам кратко сравнение на делото и на имената на Сина и на Духа.

Духът е наречен „Духът на Исус” или подобни изрази (вж. Римл. 8:9; II Кор. 3:17; Гал. 4:6; I Пет. 1:11).

И двамата са наричани с едни и същи термини

a. „истина”
   1) Исус (Йоан 14:6)
   2) Духът (Йоан 14:17; 16:13)
b. „застъпник”
   1) Исус (I Йоан 2:1)
   2) Духът (Йоан 14:16,26; 15:26; 16:7)
c. „Свят”
   1) Исус (Лука 1:35; 4:34)
   2) Духът (Лука 1:35)

3. И двамата обитават във вярващите
   a. Исус (Мат. 28:20; Йоан 14:20,23; 15:4-5; Римл. 8:10; II Кор. 13:5; Гал. 2:20; Ефес. 3:17: Кол. 1:27)
   b. Духът (Йоан 14:16-17; Римл. 8:9,11; I Кор. 3:16; 6:19; II Тим. 1:14)
   c. и дори Отец (Йоан 14:23; II Кор. 6:16)

8:10 „Христос е във вас” Терминът „Христос” се отнася до живеещия в нас Син/Дух (вж. Йоан 14:16-17; Кол. 1:27). Човек или има Сина/Духа, или не е християнин (вж. I Йоан 5:12). За Павел „в Христос” е богословски едно и също, както „в Духа”.

▣ **„тялото е мъртво, поради греха”** Дори християните ще умрат физически заради греха на Адам, заради падналия свят и личния си бунт (вж. 5:12-21). Грехът следва неотменно своя път. Духовната смърт (вж. Бит. 3 гл.; Ефес. 2:1) довежда със себе си и физическа смърт (вж. Бит. 5 гл.; Евр. 9:27). Вярващите живеят едновременно в новата ера на Духа (вж. Йоил 2:28-29; Деян. 2:16) и в старата ера

на греха и бунта (вж. ст. 21, 35).

▣ **„но Духът е жив, поради правдата”** Учените и преводите не са единни в мнението си дали тук става дума за човешкия дух (вж. *NASB, ASV, NIV, Williams, Jerusalem Bible*), или за Светия Дух (вж. *KJV, TEV, REB, Karl Barth, C. K. Barrett, John Murray* и *Everett Harrison*).

По-големият контекст ще осветли малко този пасаж за нас. Дори и онези, които са повярвали в Христос, ще умрат, понеже живеят в един паднал свят. Заради правдата обаче, която идва чрез вяра в Исус, те вече имат вечен живот (вж. Ефес. 2:4-6). Това е напрежението „вече, но не още”, характерно за Божието Царство. Старата и новата ера се припокриват във времето.

▣ **„правдата”** Виж СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

8:11 „ако” Виж коментара към 9 стих.

▣ **„Духът на Този, Който възкреси Исус от мъртвите, живее във вас”** Коя Личност от Троицата живее във вярващите? Повечето християни биха отговорили „Духа”. Това, разбира се, е вярно, но на практика и трите личности живеят във вярващите.

Духът, Йоан 14:16-17; Римл. 8:11; I Кор. 3:16; 6:19; II Тим. 1:14

Синът, Матей 28:20; Йоан 14:20,23; 15:4-5; Римляни 8:10; II Коринтяни 13:5; Галатяни 2:20; Ефесяни 3:17; Колосяни 1:27

Отец, Йоан 14:23; II Коринтяни 6:16

Тази фраза е чудесна възможност да се покаже как Новият Завет често отдава делото на изкуплението и на трите личности в Троицата.

Бог Отец възкреси Исус (вж. Деяния 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Римл. 6:4,9; 8:11; 10:9; I Кор. 6:14; II Кор. 4:14; Гал. 1:1; Ефес. 1:20; Кол. 2:12; I Сол. 1:10)

Бог Син възкреси Себе Си (вж. Йоан 2:19-22; 10:17-18)

Бог Духа възкреси Исус (вж. Римл. 8:11)

Същата идея за Троицата можем да видим и в стихове 9-11.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТРОИЦАТА

Забележете дейностите на трите Личности в Троицата. Понятието „Троица”, изковано от Тертулиан, не е библейско, но е много удачно.

1. Евангелията
   Матей 3:16-17; 28:19 (и паралелните пасажи)
   Йоан 14:26
2. Деяния 2:32-33, 38-39
3. Павел
   a. Римляни 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
   b. I Коринтяни 2:8-10; 12:4-6
   c. II Коринтяни 1:21; 13:14
   d. Галатяни 4:4-6
   e. Ефесяни 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
   f. I Солунци 1:2-5
   h. II Солунци 2:13
   i. Тит 3:4-6
4. Петър – I Петрово 1:2
5. Юда – стихове 20-21

Говори се дори и в Стария Завет за нея

1. Бог, представен в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО
   Името *Elohim* е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, но когато се използва за Бога, винаги изисква глагол в ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО
   „Ние” в Битие 1:26-27; 3:22; 11:7
2. Ангелът Господен като видимо изявление на божеството

a. Битие 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
b. Изход 3:2,4; 13:21; 14:19
c. Съдии 2:1; 6:22-23; 13:3-22
d. Захария 3:1-2

3. Бог и Духът са отделни, Битие 1:1-2; Псалм 104:30; Исая 63:9-11; Езек. 37:13-14
4. Бог (*YHWH*) и Месия (*Adon*) са отделни, Псалм 45:6-7; 110:1; Захария 2:8-11; 10:9-12
5. Месия и Духът са отделни, Захария 12:10
6. И трите се споменават в Исая 48:16; 61:1

Божествеността на Исус и личността на Духа са били проблемни понятия за стриктните монотеистични ранни вярващи:

1. Тертулиан – подчинява Сина на Отец
2. Ориген – подчинява божественото естество на Сина и на Духа
3. Арий – отрича божествеността на Сина и на Духа
4. Монархианството – вярва в непрестанното изявяване на Бога

Троицата е исторически развита идея, основана на библейски текстове

1. Пълната божественост на Исус като равен на Отец е утвърдена през 325 г. сл. Хр. на Никейския събор
2. Цялостната личност и пълната божественост на Духа като равен на Отец и на Сина са утвърдени на Константинополския събор (381 г. сл. Хр.)
3. Доктрината за Троицата е изразена най-пълно в творбата на Августин *De Trinitate*

Това наистина е мистерия. Но Новият Завет категорично утвърждава едно божествено естество с три различни вечни проявления.

▣ **„ще даде живот и на вашите смъртни тела”** Възкресението на Исус и на последователите Му е изключително важна доктрина (вж. I Кор. 15:1 и сл.; II Кор. 4:14). Християнството заявява, че вярващите ще имат телесно проявление във вечността (вж. I Йоан 3:2). Ако Христос е възкресен от Духа, Неговите последователи също ще бъдат възкресени (вж. ст. 23).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 8:12-17

12 И така, братя, не сме длъжници на плътта, че да живеем плътски. 13 Защото, ако живеете плътски, ще умрете; но ако чрез Духа умъртвявате действията на тялото, ще живеете. 14 Понеже, които се водят от Божия Дух, те са Божии синове. 15 Защото не сте приели дух на робство, за да се страхувате отново, а сте приели Дух на осиновение, чрез който и викаме: Авва, Отче! 16 Така Самият Дух свидетелства с нашия дух, че сме Божии деца. 17 И ако сме деца, тогава сме и наследници – наследници на Бога и сънаследници с Христос; и ако страдаме с Него, и да се прославим с Него.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 8:12-17

12So then, brethren, we are under obligation, not to the flesh, to live according to the flesh— 13for if you are living according to the flesh, you must die; but if by the Spirit you are putting to death the deeds of the body, you will live. 14For all who are being led by the Spirit of God, these are sons of God. 15For you have not received a spirit of slavery leading to fear again, but you have received a spirit of adoption as sons by which we cry out, „Abba! Father!” 16The Spirit Himself testifies with our spirit that we are children of God, 17and if children, heirs also, heirs of God and fellow heirs with Christ, if indeed we suffer with *Him* so that we may also be glorified with *Him*.

8:12 „и така” Павел продължава със заключенията си от думите в стихове 1-11.

▣ **„не сме длъжници”** Това е другата страна на християнската свобода (вж. 14:1-15:13). Такова заключение можем да изведем от темата за освещението в 1-11 ст., където то е едновременно

позиционално (ИНДИКАТИВ) и прогресивно (ИМПЕРАТИВ). Ясно разбираме, че вярващите ще продължават да страдат, заради старото си паднало естество (вж. Римл. 7 гл.). Имаме един избор да направим (да повярваме в началото), след което имаме множество избори да правим (живот на вяра)!

8:13 „ако” Поредица УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ се среща в стихове 9,10,11,13 (два пъти),17 (два пъти). Всички те са от ПЪРВИ КЛАС, което означава, че авторът предполага утвърдителен отговор за нуждите на литературното си послание. Павел предполага, че читателите му в римската църква са християни.

▣ **„ако живеете плътски, ще умрете”** И двата ГЛАГОЛА в стих 13 са в СЕГАШНО ВРЕМЕ, което говори за непрестанно действие. Библията показва три етапа на смъртта: (1) духовна смърт (вж. Бит. 2:17; 3:1-7; Ефес. 2:1); (2) физическа смърт (вж. Бит. гл. 5) и (3) вечна смърт (вж. Откр. 2:11; 20:6,14; 21:8). Тук става дума за духовната смърт на Адам (вж. Бит. 3:14-19), която довежда до физическата смърт на човешката раса (вж. Бит. 5 гл.).

Грехът на Адам донася греха в света (вж. 5:12-21). Всеки от нас е избрал съзнателно да участва в греха. Ако изберем да останем в него, той ще ни умъртви за вечността (вж. Откр. 20:6, 14, „втората смърт”). Като християни ние трябва да умрем за греха и за себе си и да живеем за Бога (вж. Римл. 6 гл.).

▣ **„ако чрез Духа умъртвявате действията на тялото, ще живеете”** Увереността на вярващите в спасението трябва да се вижда в техния начин на живот (вж. новозаветните книги Яков и I Йоан). Вярващите не живеят този нов живот сами, а с водителството на Духа (вж. ст. 14). Те обаче трябва всекидневно да се предават на Неговия контрол (вж. Ефес. 5:17-18).

В този контекст „действията на тялото” са животът в старата греховна ера. Това не е отхвърляне на вечността на телесното съществуване (вж. 8:23), а контраст между живеещия в нас Дух (новата ера) и борбата с греха (старата ера).

8:14 „които се видят от Божия Дух” Това е СЕГАШНО ПАСИВНО ПРИЧАСТИЕ, което говори за непрестанно водителство от Духа, който ни довежда при Христос и след това формира Христос в нас (вж. ст. 29). Християнството не е просто едно решение. Това е непрестанно ученичество, което започва с едно решение. То не се отнася до някакви специални събития, времена или служение, а до всекидневните дейности.

▣ **„Божии синове”** Тази фраза в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО се използва в Стария Завет за ангели и много рядко за хора. В ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО се използва за Адам, Израил, царя на Израил и Месия. Тук се отнася до всички вярващи. В стих 14 е използван гръцкият термин *huioi* (синове), а в стих 16 – *tekna* (деца). В този контекст те са синоними.

8:15 „дух” Този стих, както и стих 10, не е съвсем ясен. Може да се отнася до новия дух в Христос на падналото човечество или до Светия Дух. И двете се срещат в стих 16.

На няколко места в своите писания Павел използва тази граматическа конструкция, за да опише какво прави Светия Дух с вярващите:

1. „не дух на робство”, „дух на осиновление”, стих 15
2. „кротък дух”, I Коринтяни 4:21
3. „дух на вяра”, II Коринтяни 4:13
4. „дух на мъдрост и на откровение”, Ефесяни 1:17

На няколко места, особено в I Коринтяни, Павел използва *pneuma* за самия себе си (вж. I Кор. 2:11; 5:3,14; 7:34; 16:8 и Кол. 2:5). В този контекст стихове 10 и 15 сякаш най-добре се вписват в тази категория.

▣ **„на робство, за да се страхувате отново”** Старото естество се определя от страха. Характеристиките на новото естество са описани в стихове 14-17.

▣ **„осиновени”** Римският закон много трудно позволява осиновяването, но, веднъж извършено, то

остава завинаги (вж. Гал. 4:4-6). Тази метафора подкрепя богословската истина за сигурността на вярващия. Родният син може да бъде лишен от наследство, но не и осиновеният. Това е една от любимите метафори на Павел за описание на спасението (вж. ст. 15, 23). Йоан и Петър използват друга метафора от семейството: „новороден" (вж. Йоан 3:3; I Пет. 1:3,23).

▣ **„Авва"** Този арамейски термин се използва от децата към бащите у дома („тате"). Исус и апостолите говорят арамейски. Вярващите сега могат да пристъпят към Светия Бог чрез кръвта на Христос, чрез живеещия в тях Дух с твърда вяра и увереност (вж. Марк 14:36; Гал. 4:6). Не е ли невероятно, че падналото човечество може да нарича Бог Татко, а вечният Свят Господ всъщност желае това! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ОТЕЦ** към 1:7.

8:16 „самият Дух" Гръцката дума за Дух е в СРЕДЕН РОД. Но Духът е личност. Той може да се натъжи (вж. Ефес. 4:30; I Сол. 5:19).

▣ **„свидетелства с нашия дух, че сме Божии деца"** Както отбелязахме в стих 13, единият от аспектите на вярата е промяната в живота на вярващите (вж. Новозаветните книги Яков и I Йоан). Друг аспект на увереността е, че живеещият в нас Дух заменя страха от Бога със семейна обич. Вижте преводите на RSV и NRSV и конкретно пунктуацията: „Когато викаме: Авва! Отче! Самият Дух свидетелства с нашия дух, че сме Божии деца" (вж. Гал. 4:6). Това показва, че увереността идва, когато вярващите могат да нарекат Бога Татко чрез Духа.

Вътрешното свидетелство на Духа не се чува, но е практично.

1. вина за греха
2. желание да сме подобни на Христос
3. желание да бъдем с Божието семейство
4. глад за Божието слово
5. нужда да благовестваме
6. нужда от даване с жертва

Това са вътрешни желания, които дават свидетелство за обръщението на човека.

Увереността в спасението е обърната на деноминационен въпрос:

1. Римокатолическото богословие отхвърля възможността за увереност в този живот, като основава сигурност единствено в членството в „истинната" църква
2. Жан Калвин (реформаторската традиция) основава сигурността на избраност (предопределение), но човек не може да е сигурен за себе си, чак до деня на Страшния Съд
3. Джон Уесли (методистката традиция) основава сигурността на съвършената любов (живот над греха)
4. Повечето баптисти основават увереността си в библейските обещания за свободната благодат (като пренебрегват обаче всички предупреждения и увещания)

Има две опасности в парадоксалното представяне на християнската увереност в Новия Завет:

1. Твърде голямото ударение на „веднъж спасен, завинаги спасен"
2. Твърде голямото ударение на човешките дела в запазването на спасението

Евреи глава 6 ясно заявява: „веднъж отвън, завинаги отвън". Човешките усилия (добрите дела) не могат да запазят спасението на вярващите (вж. Гал. 3:1-14). Но добрите дела са целта на християнския живот (вж. Ефес. 2:10). Те са естественият резултат от срещата с Бога и живота на Духа в нас. Те са свидетелство за истинско обръщение.

Увереността не цели да смекчи призива на Библията към святост! Богословски погледнато, увереността се основава на характера и действията на триединния Бог:

1. Любовта и милостта на Отец
2. Завършеното жертвено дело на Сина
3. Призоваването на Духа към Христос и след това формиране на Христос в покаяния вярващ.

Свидетелството за това спасение е променен светоглед, променено сърце, променен начин на живот и нова надежда! То не може да се основава на някакво отминало емоционално решение, което няма отражение в живота (т. е., плод, вж. Мат. 7:15-23; 13:20-22; Йоан 15). Увереността, подобно на

спасението, подобно на християнския живот, започва с отговор на Божията милост и продължава като реакция през целия живот. Това е променен и променящ се живот на вяра!

▣ **„свидетелства”** Това е още един *съ(с)-* модел. Духът свидетелства *заедно с* духа на вярващия. Павел използва този модел в 2:15; 8:16 и 9:1.

8:17 „ако” Поредица УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ се среща в стихове 9,10,11,13 (два пъти),17 (два пъти). Всички те са от ПЪРВИ КЛАС, което означава, че авторът предполага утвърдителен отговор за нуждите на литературното си послание. Павел предполага, че читателите му в римската църква са християни.

▣ В този стих има три съставни думи, използващи представката *съ(с)-*, която означава „съвместно участие”. Вярващите споделят наследството на Христос; те споделят и страданията на Христос; участват и в славата на Христос. Други подобни съставни думи срещаме в стихове 22 (два пъти), 26 и 28. Ефесяни 2:5-6 също съдържа три такива съставни думи с представка *съ(с)-*, които описват живота на вярващите в Христос.

▣ **„наследници”** Това е друга семейна метафора, която описва вярващите (вж. 4:13-14; 9:8; Гал. 3:29). Виж СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НАСЛЕДСТВОТО НА ВЯРВАЩИТЕ

Писанието говори за това, че вярващите ще наследят много неща, заради взаимоотношението си с Исус, който е наследник на всичко (вж. Евр. 1:2), а те са Негови сънаследници (вж. Римл. 8:17; Гал. 4:7) на:

1. Царството (вж. Мат. 25:34, I Кор. 6:9-10; 15:50)
2. вечния живот (вж. Мат. 19:29)
3. Божиите обещания (вж. Евр. 6:12)
4. Божията защита на обещанията (вж. I Пет. 1:4; 5:10).

▣

NASB, NKJV „ако наистина ние страдаме с Него”
NRSV „ако на практика ние страдаме с Него”
TEV „ако споделяме Христовите страдания”
JB „споделяйки страданията Му”

Страданието е нормално нещо за вярващите в един паднал свят (вж. Мат. 5:10-12; Йоан 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Деян. 14:22; Римл. 5:3-4; 8:17; II Кор. 4:16-18; Фил. 1:29; I Сол. 3:3; II Тим. 3:12; Як. 1:2-4; I Пет. 4:12-19). Исус остави модел (вж. Евр. 5:8). Останалата част от главата развива тази тема.

▣ **„прославени с *Него*”** В Евангелието на Йоан, когато Исус говори за смъртта си, Той я нарича „да се прославя”. Исус се прославя в страданието си. Вярващите, позиционално и често опитно, споделят тези изпитания от живота на Исус (вж. Римляни 6 гл.). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ЦАРУВАЩИ В ЦАРСТВОТО НА БОГА** към 5:17-18.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 8:18-25

18 Понеже смятам, че страданията на настоящото време не са достойни да се сравнят със славата,
която ще се открие в нас. 19 Защото със силен копнеж творението очаква разкриването на Божиите
синове. 20 Понеже творението беше подчинено на преходността не доброволно, а чрез Този, който го

подчини, 21 с надежда, че и самото творение ще се освободи от робството на преходността и ще
премине в славната свобода на Божиите деца. 22 Понеже знаем, че цялото творение заедно стене и
страда в родилни мъки досега; 23 и не само то, но и ние, които имаме първите плодове на Духа,
самите ние стенем в себе си и жадно очакваме осиновението, тоест изкупването на нашето тяло. 24
Защото с тази надежда ние се спасихме; но надеждата, която се вижда, не е вече надежда; защото кой
се надява за това, което вижда? 25 Но ако се надяваме за онова, което не виждаме, тогава с търпение
го чакаме.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 8:18-25

**18For I consider that the sufferings of this present time are not worthy to be compared with the
glory that is to be revealed to us. 19For the anxious longing of the creation waits eagerly for the
revealing of the sons of God. 20For the creation was subjected to futility, not willingly, but because of
Him who subjected it, in hope 21that the creation itself also will be set free from its slavery to
corruption into the freedom of the glory of the children of God. 22For we know that the whole creation
groans and suffers the pains of childbirth together until now. 23And not only this, but also we
ourselves, having the first fruits of the Spirit, even we ourselves groan within ourselves, waiting
eagerly for *our* adoption as sons, the redemption of our body. 24For in hope we have been saved, but
hope that is seen is not hope; for who hopes for what he *already* sees? 25But if we hope for what we do
not see, with perseverance we wait eagerly for it.**

8:18 „смятам” Буквално това се превежда „изчислявам”. Глаголът е в СЕГАШЕН СРЕДЕН ИНДИКАТИВ. Павел продължава да размишлява върху Христовите страдания. Това е счетоводен термин, който показва достигане до внимателно преценено заключение. В Римляни тази тема се появява често (вж. коментара върху 2:3). Вярващите трябва да живеят в светлината на духовните истини, които разбират.

▣ **„страданията”** Успяваме да разберем донякъде кои са страданията при служението на Христос от I Коринтяни 4:9-12; II Коринтяни 4:7-12; 6:4-10; 11:24-27; Евреи 11:35-38.

▣ **„на настоящето време”** Юдеите вярвали, че историята на света е разделена на две епохи – настоящето време на злото и ерата на правдата, която ще настъпи (вж. Мат. 12:32; Марк 10:30). Старият Завет очаква с идването си Месия да постанови тази нова ера на праведност. Двете идвания на Христос обаче – като Спасител (въплъщението) и като Господ (Второто пришествие) – припокриват двете епохи. Вярващите живеят в напрежение между „вече” и „не още”, присъщо на Божието царство. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ТОЗИ СВЯТ И ИДВАЩИЯТ СВЯТ** към 12:2.

▣ **„достойни... славата”** Тези два термина се отнасят към старозаветната концепция за теглото – тежкото е ценно. „Достоен” е търговски термин, който означава „тежи точно толкова”. Еврейският термин „слава” има същия корен („тежа”), в смисъл на „нещо, което е ценно като злато”. Виж коментара върху 3:23.

Думата „слава” в текстовете на Павел има есхатологическа ориентация. Той говори за великолепието и силата на завръщащия се прославен и издигнат Христос (вж. Кол. 3:4). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СЛАВА** към 3:23.

▣ **„която ще се изяви на нас”** Този СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ се отнася до дейността на Бога или на Духа (вж. ст. 20). Вярващите живеят в този живот чрез вяра, не чрез виждане (вж. ст. 24 и I Кор. 2:9; 13:12; II Кор. 5:7 и Евр. 11:1).

8:19 „със силен копнеж творението очаква” Физическото творение е персонифицирано като човек, който се е вгледал в хоризонта и търси нещо. При бунта на Адам и Ева творението се променя напълно негативно (вж. Бит. 3:17-19). Цялото творение в крайна сметка ще бъде изкупено (освен

разбунтувалите се ангели, невярващите хора и мястото на изолация, приготвено за тях, вж. Bruce Corley and Curtis Vaughan, *Romans*, стр. 95, бел. 46).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕСТЕСТВЕНИЯТ СВЯТ

Въведение

A. Цялото творение е сцена на любовната история между Бога и хората.
То също участва в падението (вж. Бит. 3:17; 6:1 и сл.; Римл. 8:18-20). То също ще бъде включено и в есхатологическото изкупление (вж. Исая 11:6-9; Римл. 8:20-22; Откр. 21-22).
Грешното, паднало човечество изцежда природата с егоистично невежество. Ето един цитат от *The Canon of Westminster* от Edward Carpenter:

> „Човекът неуморно атакува в глобален контекст вселената около него – Божието творение – като замърсява въздуха, водните резерви, почвата, отсича горите, без да мисли за дългосрочните ефекти от това безогледно унищожение. Тази атака е безпринципна и некоординирана. Въобще не се обръща внимание на природния баланс и оттам и чувството за отговорност намалява от поколение на поколение."

D. Ние не само вече жънем резултатите от замърсяването и експлоатирането на планетата ни, но нашите действия ще доведат до още по-ужасяващи последствия.

II. Библейски материал

A. Старият Завет
1. Битие глави 1-3
   a. Творението е специално място, създадено от Бога за общение с хората (вж. Бит. 1:1-25).
   b. Творението е добро (вж. Бит. 1:4,10,12,18,21,25), дори много добро (вж. Бит. 1:31). То е предвидено да бъде свидетелство за Бога (вж. Пс. 19:1-16).
   c. Хората са най-висшата част на творението (вж. Бит. 1:26-27).
   d. Хората трябва да управляват (на евр. „да водят") като Божии настойници (вж. Бит. 1:28-30; Пс. 8:3-8; Евр. 2:6-8). Бог винаги е бил и ще бъде Творец / Държител / Изкупител / Господ на творението (вж. Изх. 19:5; Йов 37-41; Пс. 24:1-2; 95:3-5; 102:25; 115:15; 121:2; 124:8; 134:3; 146:6; Исая 37:16).
   e. Настойничеството на човека над творението може да се види в Битие 2:15, „да я обработва и пази" (вж. Лев. 25:23; I Лет. 29:14).
2. Бог обича творението, особено животните.
   a. Мойсеевите закони за правилно отношение към животните
   b. YHWH играе с Левиатан (вж. Пс. 104:26)
   c. Бог се грижи за животните (вж. Йона 4:11)
   d. Есхатолигическото присъствие на природата (вж. Исая 11:6-9; Откр. 21-22)
3. Природата в някаква степен прославя Бога.
   a. Псалм 19:1-6
   b. Псалм 29:1-9
   c. Йов 37-41
4. Природата е един от начините Бог да покаже любовта си и верността си към завета.
   a. Второзаконие 27-28 гл.; III Царе 17 гл.
   b. Пророците

Б. Новият Завет
1. Бог е изявен като творец. Има само един Творец, триединния Бог (Елохим в Бит. 1:1; Духът в Бит. 1:2 и Исус в Новия Завет). Всичко извън Него е сътворено.
   a. Деяния 17:24
   b. Евреи 11:3
   c. Откровение 4:11
2. Исус е Сътворител, изпратен от Бога

a. Йоан 1:3,10
b. I Коринтяни 8:6
c. Колосяни 1:16
d. Евреи 1:2

3. Индиректно в Своите проповеди Исус говори за Божията грижа за природата
   a. Матей 6:26,28-30, птиците в небето и цветята в полето
   b. Матей 10:29, врабчетата
4. Павел заявява, че всички хора са отговорни за знанието си за Бога, получено от творението (т. е. естественото откровение, вж. Римл. 1:19-20; Откр. 21-22).

III. Заключение

a. Ние живеем в този естествен ред!
b. Грешното човечество съсипва Божия дар на природата, както прави и с всички други добри дарове от Бога.
c. Този естествен ред е временен. Той ще отмине (II Пет. 3:7). Бог води нашия свят към историческата му кулминация. Грехът ще владее мнозина, но Бог е определил неговите граници. Творението ще бъде изкупено (вж. Римл. 8:18-25).

▣ **„разкриването”** Този термин означава „да се отдръпне завесата”, за да се изяви или разкрие нещо. Това е и заглавието на последната книга на Новия Завет, „Откровение”. За второто пришествие често се говори като откриване или изявяване (вж. I Кор. 1:7-8; I Пет. 17,13).

▣ **„на Божиите синове”** Това е позната семейна метафора, използвана за християните (вж. 8:14,16). Тя говори за Бог като Отец и Исус като негов единствен Син (вж. Йоан 1:18; 3:16,18; Евр. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28; I Йоан 4:9).

В Стария Завет Израил е Божият син (вж. Ос. 11:1), но Царят също е Божия син (вж. II Царе гл. 7). В Новия Завет тази идея се споменава за първи път в Матей 5:9 (също вж. Йоан 1:12; II Кор. 6:18; Гал. 3:26; I Йоан 3:1,10; Откр. 21:7).

8:20

NASB, NKJV, NRSV	**„творението беше подчинено на немощ”**
TEV	**„творението е осъдено да бъде безполезно”**
JB	**„не по своя вина творението е неспособно да изпълни целта си”**

Това може да се преведе „суета”. Използва се няколко пъти в Септуагинта – нещо безсмислено, безполезно, за фалшивите богове (идолите) и празнотата. Цялото творение става безполезно да извърши целта, която Бог му е определил (вж. Бит. 3:17-19), но един ден Бог ще премахне проклятието на Падението (вж. Откр. 22:3). Това не е светът такъв, какъвто Бог го е предвидил!

▣ **„чрез Този, Който го подчини, с надежда”** ГЛАГОЛЪТ е в АОРИСТ ПАСИВ и явно се отнася до Бога (вж. *NASB, NKJV, TEV*). Той предава физическото творение на безсмислие:

a. заради човешкия бунт
b. като опит да обърне хората обратно към Себе си (вж. Втор. гл. 27-29)

Това умишлено безплодие ще бъде само за определен период от време. Изкупеното човечество има обещание за физическо бъдеще (тяло и свят).

Бог знае от началото а бунта на Адам. Той го позволява и избира да работи с падналото човечество в един паднал свят. Бог не е предвидил светът да бъде такъв. И няма да бъде такъв завинаги (вж. II Пет. 3:10; Откр. 21:1-3). Виж бележките върху „надежда” при 5:2.

8:21 „самото творение ще се освободи от робството на преходността” Природата ще бъде част от вечността (вж. Исая 11:6-10). Небето ще дойде при новосътворената земя (вж. Мат. 5:18; 24:35; II Пет. 3:10; Откр. 21:1). Бъдещето може да е завръщане към блаженството на Едем; общение между Бога и хората, между човек и човек, между хора и животни и отношението на хората към земята! Библията започва с Бога, хората и животните в общение и хармония в градината (вж. Бит. 1-2 гл.) и завършва по

подобен начин (вж. Откр. 21-22 гл.).

▣ **„преходност”** Виж СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:23.

▣ **„в славната свобода на Божиите деца”** В 14 и 16 ст. вярващите са наречени „Божии деца”, а в 17 ст. „наследници на Бога”. В 18 стих есхатологическата слава на Бога се изявява на вярващите. Сега, в 19 стих творението очаква изявяването на децата на Бога, тъй като ще сподели тяхната есхатологическа слава (вж. 21 ст.). Възстановяването на творението и особено на хората ще изпълни първоначалната цел на творението – Бог и хората, сътворени по Неговия образ, да бъдат в близко общение.

8:22 „цялото творение стене” Това е още една от съставните думи *съ(с)-* на Павел: „стене заедно с”. Вероятно той сам е съчинил много от тези фрази. Тук може би ни връща към Еремия 12:4,11 (вж. Втор. 27-29 гл.), където земята на Израил страда, заради запустението, причинено от човешкия грях.

▣ **„страда в родилни мъки”** В еврейските среди тази идея се нарича често „родилните мъки на новата ера” (вж. Марк 13:8). Зората на новия ден на правда няма да настъпи безпроблемно. Моралните и духовни условия на тази паднала планета ще се влошават все повече и повече (вж. II Сол. 2:1-12; също и седемте печата, тръби и язви в Откр. 5-18 гл.).

В този контекст имаме три „стенания”: (1) творението (ст. 22); (2) вярващите (ст. 23) и (3) Духът като застъпник (ст. 26) – и трите, поради Битие глава 3 (метафората идва от 16 стих).

8:23 „ние... ние... нашето” МЕСТОИМЕНИЯТА са емфатични и повторени.

▣ **„първите плодове на Духа”** В новогръцки език този термин се използва за „годежен пръстен”. Това е аналогично на „печата на Духа” във II Коринтяни 1:22 и „залога на Духа” във II Коринтяни 5:5; както и на Ефесяни 1:14.

Първите плодове в Стария Завет са обещание за бъдеща жетва. Те са символ на факта, че Бог притежава цялата жетва. Духът е първият плод на новата ера, както и Исус е първият плод на възкресението (вж. I Кор. 15:20). Вярващите, като Божии деца, дори и сега изпитват нещо от радостта на небето, чрез Светия Дух, който обитава в тях и с тях. Това е онова напрежение на „вече”, но „не още” на застъпилите се две епохи. Вярващите са граждани на небето и обитатели на земята!

▣ **„ние стенем в себе си”** Това се отнася до диалектическото напрежение между „вече” и „не още” на застъпилите се две ери. Божието царство е ту, но не е настъпило. Вярващите имат възкресението в живота си, но въпреки това ще умрат физически (вж. II Кор. 5:2-4). Ние сме спасени, но въпреки това грешим (Римл. 7 гл.).

▣ **„жадно очакваме осиновението”** Осиновяването е сред любимите семейни метафори на Павел за спасението (вж. 15 ст.). Спасението на вярващите е процес, който започва с едно решение за покаяние и вяра и се развива в подобие на Христос. Вярващите няма да бъдат изцяло спасени до Деня на Възкресението (вж. 30 ст. и I Йоан 3:2).

Терминът „осиновяване” е пропуснат в някои гръцки ръкописи (вж. MSS P^{46}, D, F, G и някои древни латински версии). Включен е обаче в א, A, B, C, някои стари латински преводи, Вулгата, сирийски, коптски и арменски версии. UBS^4 категоризира включването му като „A” (сигурно).

▣ **„изкупването на нашето тяло”** Този термин означава „купувам обратно”. Концепцията се използва в Стария Завет за описание на освободените от робство от роднини (*go’el*). По-късно се използва метафорично за избавлението от Бога на падналото човечество от робството на греха. Цената е безгрешния живот на въплътения Син. Виж СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 3:24.

Християнството, подобно на юдаизма (вж. Йов 14:14-15; 19:25-26; Дан. 12:2), утвърждава, че вярващите ще имат физическо (макар и не непременно хуманоидно, вж. I Кор. 15:35-49) тяло във

вечността. Духовните тела на вярващите ще бъдат съвършено приготвени за живота в новата ера, живот на интимно взаимоотношение с Бога.

8:24 „с надежда ние се спасихме" Това е АОРИСТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ. Както стих 23 говори за бъдещото ни спасение, така стих 24 говори за вече извършеното спасение чрез делото на Духа. Новият Завет използва няколко ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА за описание на спасението.

АОРИСТ, Деяния 15:11 (Римл. 8:24; II Тим. 1:9; Тит 3:5 и Римл. 13:11 обединяват АОРИСТ с ориентация за БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ)

ПЕРФЕКТ, Ефесяни 2:5,8

ПРЕЗЕНТ, I Коринтяни 1:18; 15:2; II Коринтяни 2:15; I Петър 3:21; 4:18

БЪДЕЩЕ (като ПОКАЗАТЕЛ ЗА ВРЕМЕ или контекстуална препратка), Римляни 5:9,10; 10:9; I Кор. 3:15; Фил. 1:28; I Сол. 5:8-9; Евреи 1:14; 9:28.

Така спасението започва с решение на вяра и продължава с процес и начин на живот на вяра, който един ден ще бъде изпълнен докрай (вж. I Йоан 3:2).

8:25 „надежда" Виж СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НАДЕЖДА

Павел използва този термин често в различен, но свързан смисъл. Често става дума за изпълнението на вярата на християните (напр. I Тим. 1:1). Това може да се изрази в слава, вечен живот, спасение за вечността, Второ пришествие и др. Изпълнението е сигурно, но във времето не е ясно кога ще се случи. Терминът често се свързва с „вяра" и „любов" (вж. I Кор. 13:13; I Сол. 1:3; II Сол. 2:16). Ето частичен списък на някои от начините, по които Павел употребява термина:

1. Второто пришествие, Галатяни 5:5; Ефесяни 1:18; 4:4; Тит 2:13
2. Исус е нашата надежда, I Тимотей 1:1
3. Вярващият ще бъде представен пред Бога, Колосяни 1:22-23; I Солунци 2:19
4. Надеждата е изявена в небето, Колосяни 1:5
5. Упование в благовестието, Колосяни 1:23; I Солунци 2:19
6. Спасение за вечността, Колосяни 1:5; I Солунци 4:13; 5:8
7. Славата на Бога, Римляни 5:2, II Коринтяни 3:12; Колосяни 1:27
8. Спасението на езичниците чрез Христос, Колосяни 1:27
9. Увереност в спасението, I Солунци 5:8
10. Вечен живот, Тит 1:2; 3:7
11. Резултатите от християнската зрялост, Римляни 5:2-5
12. Изкуплението на цялото творение, Римляни 8:20-22
13. Изпълнението на осиновяването, Римляни 8:23-25
14. Титла за Бога, Римляни 15:13
15. Желанието на Павел за вярващите, II Коринтяни 1:7
16. Старият Завет като пътеводител за новозаветните вярващи, Римляни 15:4

▣ **„с търпение"** Думата *hupomonē* се използва също и в 5:3 и 15:4-5. Спасението на вярващите е в процес на изграждане и един ден ще бъде изпълнено. Търпението (вж. Откр. 2:8,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7) е нужното допълнение за баптистката увереност „веднъж спасен, завинаги спасен". Повечето библейски истини са изявени в диалектични двойки, изпълнени с напрежение.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ

Библейските доктрини за християнския живот са трудни за обяснение, защото са представени в типични източни диалектични двойки. Те изглеждат противоречиви, но остават библейски. Западните християни обикновено избират една истина и пренебрегват другата.

Нека дам пример за това.

Спасението еднократно решение за уповаване в Христос ли е, или посвещение на ученичество за цял живот?

Спасението избор по благодат от суверенния Бог ли е, или отговор на покаяните и вярващи хора на божественото предложение?

Възможно ли е спасението, веднъж получено, да бъде изгубено, или то остава завинаги вярно?

Темата за устояването не е била единна в църковната история. Проблемът започва с няколко привидно конфликтни пасажа в Новия Завет:

1. текстове за увереността
   a. изявления на Исус (Йоан 6:37; 10:28-29)
   b. изявления на Павел (Римл. 8:35-39; Ефес. 1:13; 2:5,8-9; Фил. 1:6; 2:13; II Сол. 3:3; II Тим. 1:12; 4:18)
   c. изявления на Петър (I Петър 1:4-5)
2. текстове за нуждата от устояване
   a. изявления на Исус (Мат. 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Марк 13:13; Йоан 8:31; 15:4-10; Откр. 2:7,17,20; 3:5,12,21)
   b. изявления на Павел (Римл. 11:22; I Кор. 15:2; II Кор. 13:5; Гал. 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Фил. 2:12; 3:18-20; Кол. 1:23)
   c. изявления на автора на Евреи (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
   d. изявления на Йоан (I Йоан 2:6; II Йоан ст. 9)
   e. изявления на Отец (Откр. 21:7)

Библейското спасение идва от любовта, милостта и благодатта на суверенната триединна Троица. Никой не може да се спаси без делото на Духа (вж. Йоан 6:44,65). Първо идва Бог и поставя дневния ред, но изисква и отговор на вяра и покаяние от хората, както в началото, така и непрестанно след това. Бог работи с хората в заветно взаимоотношение. В това има привилегии и отговорности!

Спасението се предлага на всички хора. Смъртта на Исус разреши проблема с греха на падналото творение. Бог е осигурил път и иска всички, които са сътворени по Негов образ, да отговорят на любовта му и спасението чрез Исус.

Ако искате да прочетете повече по темата от некалвинистична гледна точка, вижте:

1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981 (pp. 348-365)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961

По тази тема Библията обръща внимание на два проблема: (1) да не се взема увереността като позволение да се живее егоистичен живот без плод и (2) да не се насърчават онези, които имат проблеми с грях в живота си или в служението си. Проблемът е в това, че неправилни групи чуват неправилно послание и градят богословски системи върху непълни библейски пасажи. Някои християни имат отчаяна нужда от посланието на увереност, докато други трябва да чуят сериозно предупреждение! Вие в коя група сте?

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 8:26-27

26 Така също и Духът ни помага в нашата слабост. Защото не знаем за какво да се молим както трябва; но Самият Дух се застъпва за нас в неизговорими стенания. 27 А Този, който изследва сърцата, знае какъв е умът на Духа, защото Той се застъпва за светиите по Божията воля.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 8:26-27

26In the same way the Spirit also helps our weakness; for we do not know how to pray as we should, but the Spirit Himself intercedes for *us* with groanings too deep for words; 27and He who searches the hearts knows what the mind of the Spirit is, because He intercedes for the saints according to *the will of* God.

8:26 „така също” Това свързва служението на застъпничество на Духа със „стенанието и надеждата” от стихове 23-25.

▣ **„и Духът помага”** Това е в СЕГАШЕН СРЕДЕН ИНДИКАТИВ. Думата е двойно съставна – от *съ(с)-* и *анти-* части. Най-добре се превежда „заема се със”. Този термин се среща само тук и в Лука 10:40. Триединният Бог се предлага на вярващите в пълнота. Отец е изпратил Сина да умре за хората, като след това се застъпва за нас (вж. ст. 34; I Йоан 2:1). Духът води падналите хора към Христос и формира Христос в тях (вж. Йоан 16:8-15). Глаголът „помагам”, който означава „заемам се с някого”, показва, че вярващите също участват в осъществяването на помощта на Духа (застъпване).

▣ **„самият Дух се застъпва за нас в неизговорими стенания”** Вярващите стенат в падналото си състояние, а Духът стене, докато се застъпва за тях. Духът, който живее в изкупените, се моли за тях, както и Исус, който е отдясно на Бога (вж. ст. 27,34; Евр. 9:24; I Йоан 2:1). Това застъпване дава сила на вярващия за молитва (вж. ст. 15; Гал. 4:6). В контекста този пасаж не се отнася до духовния дар говорене на езици, а за застъпничеството на Духа пред Отец за вярващите.

▣ **„застъпва”** За този глагол вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА „HUPER-”** към 1:30.

8:27 „Този, Който изследва сърцата” Това е често повтаряща се тема в Стария Завет (вж. I Царе 2:7; 16:7; III Царе 8:39; I Лет. 28:9; II Лет. 6:30; Пс. 7:9; 44:21; Пр. 15:11; 20:27; 21:2; Ерем. 11:20; 17:9-10; 20:12; Лука 16:15; Деян. 1:24; 15:8). Бог наистина ни познава и все още ни обича (вж. Пс. 139).

▣ **„Той се застъпва за светиите”** Дейностите на Духа са изявени явно в Йоан 16:2-15. Една от тях е застъпничеството.

Терминът „светии” винаги е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, освен във Филипяни 4:21, където също се отнася до всички вярващи. Християните са членове на Божието семейство, на тялото Христово, те са новият храм, издигнат от отделните вярващи. Това е много важен богословски баланс за западния (американския) индивидуализъм. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СВЕТИИ** при 1:7.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТТА НА ДУХА

Това е първият път в Римляни, когато се говори за Светия Дух като личност (не е първата употреба по принцип, вж. 5:5; 9:1; 14:17; 15:13,16). В Стария Завет „Божият Дух” (или *ruach*) е сила, която изпълнява целите на YHWH, но никъде не става ясно дали е личност (старозаветен монотеизъм). В Новия Завет обаче се вижда в пълнота личността на Духа.

1. Може някой да богохулства против него (вж. Мат. 12:31; Марк 3:29)
2. Той поучава (вж. Лука 12:12; Йоан 14:26)
3. Той свидетелства (вж. Йоан 15:26)
4. Той изобличава и напътства (вж. Йоан 16:7-15)
5. Наречен е „който” (или *hos*) (вж. Ефес. 1:14)
6. Може да бъде наскърбен (вж. Ефес. 4:30)
7. Може да бъде угасен (вж. I Сол. 5:19)

Текстовете за Троицата говорят за три личности:

1. Матей 28:19
2. II Коринтяни 13:14
3. I Петър 1:2

Духът се свързва с човешките дела:

1. Деяния 15:28
2. Римляни 8:26
3. I Коринтяни 12:11
4. Ефесяни 4:30

5. I Солунци 5:15

В самото начало на Деяния се подчертава ролята на Духа. Петдесятница не е началото на работата на Духа, а е нова глава. Исус винаги е имал Духа. Неговото кръщение не е началото на делото на Духа, а нова глава. Лука подготвя църквата за изцяло нова глава на ефективно служение. Исус е пак в центъра, но Духът е ефективното средство, а крайната цел е любовта, прошката и възстановяването на всички хора според Неговия образ!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 8:28-30

28 Но знаем, че всичко съдейства за добро на тези, които любят Бога, които са призовани според
Неговото намерение. 29 Защото, които предузна, тях и предопредели да бъдат съобразни с образа на
Неговия Син, за да бъде Той първороден между много братя; 30 а които предопредели, тях и призова;
а които призова, тях и оправда; а които оправда, тях и прослави.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 8:28-30

**28And we know that God causes all things to work together for good to those who love God, to
those who are called according to *His* purpose. 29For those whom He foreknew, He also predestined *to
become* conformed to the image of His Son, so that He would be the firstborn among many brethren;
30and these whom He predestined, He also called; and these whom He called, He also justified; and
these whom He justified, He also glorified.**

8:28 „всичко" Древногръцките ръкописи А и В казват: „Бог причинява всичко". Папирусът P^{46} предлага „Бог" като подлог на „работи заедно". Граматически е възможно подлогът на стих 28 да е „Духът" (вж. ст. 27 и NEB и REB). Този стих се отнася също и до „страданията" от of стихове 17-18; както и до „стенанията" от стих 23. Няма такова нещо като късмет, съдба или шанс за вярващите.

▣ **„всичко съдейства за добро"** Това е СЕГАШЕН АКТИВ ИНДИКАТИВ. Тук също имаме съставна дума с представка *съ(с)-* (вж. ст. 26). Буквално фразата означава „всичко продължава да действа в сътрудничество за добро". Това е трудна концепция в един свят на зло и страдание (две полезни книги по темата са *The Goodness of God* by Wenham and Hannah Whithall Smith, *The Christian's Secret of a Happy Life*). „Доброто" тук е изявено в стих 29 като „това, което е според образа на Неговия Син". Божият план за всеки вярващ не е благоденствие, успех или здраве, а подобие на Христос.

▣ **„тези, които любят Бога, които са призовани според Неговото намерение"** Това са СЕГАШНИ АКТИВНИ НАРЕЧИЯ. Тук имаме две условия, които позволяват на вярващия да гледа на живота, независимо от обстоятелствата, в една позитивна светлина (вж. 15 ст.). Забележете отново двойния заветен аспект на човешката свобода („любов") и на Божия суверенитет („призовани").

8:29-30 Глаголите в тези стихове са в АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ. Те формират една линия, започваща от преди началото на време, чак докато времето няма вече да съществува. Бог ни познава и иска ние да бъдем с Него. Това е групов контекст, не индивидуален. Последният акт на прославяне все още е в бъдещето, но в този контекст се разглежда като вече изпълнен.

8:29 „предузна" Павел използва този термин два пъти – тук и в 11:2. В 11:2 той се отнася до Божията заветна любов към Израил от преди началото на времето. Да не забравяме, че глаголът „познавам" на еврейски език се отнася до интимно, лично взаимоотношение, а не до знаене на факти за някого (вж. Бит. 4:1; Ерем. 1:5). Тук е включено в редица събития (вж. ст. 29-30). Терминът е свързан с предопределението. Трябва обаче да кажем, че Божието предузнание не е основание за избора, понеже, ако беше така, изборът на Бога щеше да зависи от бъдещата реакция на падналото човечество, което би било човешко дело. Този термин се среща също и в Деяния 26:5; I Петър 1:2,20 и II Петър 3:17.

▣ **„предопредели"** Думите „предузна" (*proginōskō*) и „предопредели" (*proorizō*) са съставни думи с представката „пред-" (*pro*) и затова трябва да се превеждат „узна предварително", „постави целта

предварително" или „отбеляза предварително".

Конкретните пасажи за предопределението в Новия Завет са Римляни 8:28-30; Ефесяни 1:3-14 и Римляни 9 гл. Тези текстове категорично заявяват, че Бог е суверен. Той контролира всичко, включително и човешката история. Планът за изкупление е поставен предварително и се изпълнява във времето. Този план обаче не зависи от случайността. Той се основава не само на Божия суверенитет и предузнание, но и на непроменимия Му характер на любов, милост и незаслужена благодат.

В нашия западен индивидуализъм трябва да внимаваме в евангелската си ревност да не оцветим по своему тази прекрасна истина. Трябва да се пазим и да не се поляризираме в историческите и богословски конфликти – Августин срещу Пелагий или калвинизма срещу арминианството.

Предопределението не е доктрина, която ограничава Божията любов, благодат и милост, нито изключва някого от обхвата на благовестието. Тя трябва да даде сила на вярващите и да формира светогледа им. Бог е *за* цялото човечество (вж. Йоан 3:16; I Тим. 2:4; II Пет. 3:9). Бог контролира всичко. Кой или какво може да ни раздели от Него (вж. Римл. 8:31-39)? Предопределението формира един от два възможни светогледа. За Бога историята е настояща. Хората са ограничени от времето. Нашата перспектива и умствени възможности са ограничени. Няма противоречие между Божия суверенитет и свободната воля на човека. Това е една заветна структура. Също е още един пример за диалектическо напрежение в библейска истина. Библейските доктрини често се представят от различни перспективи. Често тези перспективи изглеждат парадоксални. Истината е баланс между привидно противопоставящи се двойки. Ние не бива да премахваме напрежението, като избираме една от тези истини. Не бива да изолираме дадена библейска истина, като я делим вътрешно.

Важно е да добавим също, че целта на избора не е да отидем на небето, когато умрем, а да бъдем подобни на Христос днес (вж. Ефес. 1:4; 2:10)! Ние сме избрани да бъде „святи и без петно". Бог решава да ни промени, за да виждат другите промените и да отговарят с вяра в Христос. Предопределението не е лича привилегия, а заветна отговорност!

▣ **„*да бъдат* съобразни с образа на Неговия Син"** Това е основната истина на този пасаж. Това е и целта на християнството (вж. Гал. 4:19; Ефес. 4:13). Светостта е Божията воля за всеки вярващ. Бог ни избира да бъдем подобни на Христос (вж. Ефес. 1:4), а не да имаме специално положение. Образът на Бога, даден на хората при сътворението (вж. Бит. 1:26; 5:1,3; 9:6) трябва да се възстанови (вж. Кол. 3:10). Виж коментара на 8:21 и СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ПРИЗОВАН** към 1:6.

▣ **„за да бъде Той първороден между много братя"** В Псалм 89:27 „първороден" е титла на Месия. В Стария Завет първородният син има привилегии и предимство във всичко. Думата се използва в Колосяни 1:15, за да покаже върховенството на Исус над творението, както и в Колосяни 1:18 и Откровение 1:5, където виждаме върховенството на Исус във възкресението. В този текст вярващите чрез Него получават първородство!

Този термин не се отнася до въплъщението на Исус, а Го разглежда като глава на нов род (вж. 5:12-21), първият от мнозина, който отъпква пътеката на нашата вяра, канал на благословенията на Отец за семейството на вярата! Виж СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПЪРВОРОДЕН

Думата „първороден" (*prōtotokos*) се използва в няколко различни аспекта в Библията:

1. В Стария Завет е предимството на първородния син в семейството (вж. Пс. 89:27; Лука 2:7; Римл. 8:29; Евр. 11:28).
2. В Колосяни 1:15 се говори за Исус като първия в творението, което вероятно е старозаветна препратка към Притчи 8:22-31, или като изпратен от Бога при сътворението (вж. Йоан 1:3; I Кор. 8:6; Кол. 1:15-16; Евр. 1:2)
3. В Колосяни 1:18; I Коринтяни 15:20 (и тук) става дума за Исус като първородния от мъртвите.
4. Това е старозаветна титла за Месия (вж. Пс. 89:27; Евр. 1:6; 12:23). Тя комбинира няколко аспекта на централния характер на личността на Исус.

В този контекст 3. или 4. изглеждат най-доброто тълкуване.

8:30 „прослави” В Библията Бог често се описва с термина „свят”. Думата идва от търговски термин, който означава „тежък” и оттам – ценен, като злато. Виж СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ при 3:23. Богословски Бог изкупва падналото човечество чрез поредица стъпки, описани в стихове 29-30. Последната от тези стъпки е „прославянето”. Това е завършването на процеса на спасение на вярващите. То ще се случи в деня на възкресението, когато те ще получат нови духовни тела (вж. I Кор. 15:50-58) и ще имат пълно единение с триединния Бог и един с друг (вж. I Сол. 4:13-18; I Йоан 3:2).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 8:31-39

31 И така, какво да кажем за това? Ако Бог е откъм нас, кой ще бъде против нас? 32 Той, който не
пощади Своя Собствен Син, а Го даде заради всички нас, как няма да ни подари заедно с Него и
всичко? 33 Кой ще обвини Божиите избрани? Бог е, който ги оправдава! 34 Кой е онзи, който ще ги
осъди? Христос Иисус е, който умря, а още и беше възкресен от мъртвите, който е от дясната страна
на Бога, и който се застъпва за нас. 35 Кой ще ни отлъчи от Христовата любов? Скръб ли, или страх,
или гонение, или глад, или голота, или беда, или меч? 36 Както е писано: „Заради Теб сме убивани цял
ден; считани сме като овце за клане.“ 37 Но във всичко това сме повече от победители чрез Този,
който ни е възлюбил. 38 Понеже съм уверен, че нито смърт, нито живот, нито ангели, нито власти,
нито сегашното, нито бъдещето, нито сили, 39 нито височина, нито дълбочина, нито кое да било друго
създание ще може да ни отлъчи от Божията любов, която е в Христос Иисус, нашия Господ.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 8:31-39

**31What then shall we say to these things? If God *is* for us, who *is* against us? 32He who did not
spare His own Son, but delivered Him over for us all, how will He not also with Him freely give us all
things? 33Who will bring a charge against God’s elect? God is the one who justifies; 34who is the one
who condemns? Christ Jesus is He who died, yes, rather who was raised, who is at the right hand of
God, who also intercedes for us. 35Who will separate us from the love of Christ? Will tribulation, or
distress, or persecution, or famine, or nakedness, or peril, or sword? 36Just as it is written, „FOR
YOUR SAKE WE ARE BEING PUT TO DEATH ALL DAY LONG; WE WERE CONSIDERED AS SHEEP TO BE
SLAUGHTERED.” 37But in all these things we overwhelmingly conquer through Him who loved us.
38For I am convinced that neither death, nor life, nor angels, nor principalities, nor things present, nor
things to come, nor powers, 39nor height, nor depth, nor any other created thing, will be able to
separate us from the love of God, which is in Christ Jesus our Lord.**

8:31 „И така, какво да кажем за това?” Това в едно от любимите изречения на Павел. В него той представя своята филипика (вж. 3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 9:14,30). Този въпрос се отнася до предварително поднесена истина. Не е сигурно докъде назад в текста се простира значението му. Той би могъл да се отнася за 3:21-31 или 8:1, или 8:18. Заради употребата на думата „затова” в 8:1 и контекста около него, най-вероятното предположение за обхвата на този въпрос е текстът в 8:18.

▣ **„ако”** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което означава, че авторът предполага утвърдителен отговор за нуждите на литературното си послание. Странно е, че въпреки цялата ни борба с греха, Бог все още ни обича!

▣ **„кой ще бъде против нас”** Местоимението „кой” се повтаря в стихове 33-35. То се отнася до Сатана (който се споменава по име едва в 16:20). Пасажът на стихове 31-39 използва старозаветна литературна техника на пророците на съдебно дело (вж. Мих. 1 и 6 гл.). *YHWH* завежда Своя народ на съд за духовно прелюбодейство. Това напомня за Исая 50:8-9.

Забележете законовите термини: „против”, стих 31; „обвини”, стих 33; „оправда”, стих 33; „осъди”, стих 34 и „застъпва”, стих 34. Бог е съдията. Христос е адвокат. Сатана е прокурорът (но тук мълчи). Ангелите са изпълнили залата като зрители (вж. I Кор. 4:9; Ефес. 2:7; 3:10).

8:32 „Който не пощади Своя Собствен Син” Бог Отец дава всичко от Себе Си за падналото човечество. Той няма да остави вярващите, нито ще им даде нещо по-малко (вж. Йоан 3:16; Римл.

5:8). Колко погрешна е концепцията за осъдителен старозаветен Бог и любящ Исус! Този дар се вижда в изявлението на Бога на Авраам в Битие 22:12,16. Равините използват този старозаветен пасаж в подкрепа на доктрината за заместително изкупление за семето на Авраам.

▣ **„а Го предаде заради всички нас”** Думата „всички” в този контекст е важна. Исус умря за греховете на света (вж. Лука 2:10-11; Йоан 3:16; 4:42; 11:51; I Тим. 4:10; I Йоан 2:2; 4:14). Това отразява типологията Адам-Христос от 5:12-21. Смъртта на Исус разрешава този проблем. Сега вече въпрос на „повярвай и приеми”.

▣ **„да ни подари всичко”** Този ГЛАГОЛ идва от гръцкия корен на думата „благодат”. „Всичко” се отнася към стих 17. Виж коментара върху 3:24.

8:33-34 „обвини... оправда... осъди... застъпва” Това са законови термини. Стихове 31-39 са съдебна сцена на небето. Това вероятно е препратка към Исая 50:8-9.

8:33 „Божиите избрани” Исус е Божият избран за всички хора (Барт). Най-ясните и най-изчерпателните пасажи върху тази истина в Новия Завет са Ефесяни 1:3-4 и Римляни 9:14-26. Отец е избрал Исус да избере хората. Исус е Божието „да” на „не”-то на падналото човечество!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗБОР / ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕ И НУЖДАТА ОТ БОГОСЛОВСКИ БАЛАНС

Изборът е прекрасна доктрина. Това обаче не е повод за фаворизиране, а призив да бъдем средство за изкупление на другите! В Стария Завет терминът се използва предимно за служение; в Новия Завет се използва за спасение, което води до служение. Библията не се стреми да примири привидното противоречие между Божия суверенитет и свободната воля на хората, като утвърждава и двете! Добър пример за библейското напрежение е Римляни 9 гл. за темата на Божия суверен избор и Римляни 10 гл. за необходимия отговор на хората (вж. 10:11,13).

Ключът към това богословско напрежение може да се намери в Ефесяни 1:4. Исус е Божият избран и всички са потенциално избрани в Него (Карл Барт). Исус е Божието „да” на нуждата на падналото човечество (Карл Барт). Ефесяни 1:4 помага също да изясним въпроса, като заявява, че целта на предопределението не е небето, а светостта (христоподобието). Ние често се привличаме от ползите от благовестието и забравяме отговорностите! Божият призив (изборът) е за сегашното време и за вечността!

Доктрината идва във връзка с други истини, а не е единична и изолирана истина. Добра аналогия би било с едно съзвездие и отделна звезда. Бог представя истината чрез източно, а не западно мислене. Не бива да търсим да премахваме напрежението на диалектичните (парадоксални) двойки от доктринални истини:

1. Предопределението срещу човешката свободна воля
2. Сигурността на вярващите срещу нуждата от устояване
3. Първороден грях срещу съзнателен грях
4. Безгрешност (перфекционизъм) срещу по-малко грях
5. Първоначално оправдание и освещение срещу непрестанно освещение
6. Християнска свобода срещу християнска отговорност
7. Божията трансцендентност срещу Божието присъствие
8. Бог като непознаваем срещу Бог като познат в Писанието
9. Божието Царство сега срещу бъдещото изпълнение.
10. Покаянието като дар от Бога срещу покаянието като необходим отговор на човека според завета
11. Исус като Бог срещу Исус като човек
12. Исус като равен на Отец срещу Исус като подчинен на Отец

Богословската концепция на „завета” обединява Божия суверенитет (Който винаги поема инициативата и поставя план) със задължителното първоначално и продължаващо покаяние, отговора на вяра от страна на хората. Внимавайте да не отхвърлите едната страна от парадокса за сметка на другата! Внимавайте да не гледате само на своята собствена доктрина или

богословие!

8:34 Този стих описва няколко аспекта от служението на Исус: (1) Той умря, (2) Той бе възкресен, (3) Той стои отдясно на Бога и (4) Той се застъпва за всички вярващи.

Смъртта на Исус плати наказанието за нашия грях (вж. Исая гл. 53; Марк 10:45; II Кор. 5:21). Възкресението на Исус показва, че Отец приема служението на Сина и дава надежда при преследвания и смърт. Прославянето на Исус отдясно на Отец и застъпването за вярващите ни дава смелост да се борим в добрата борба на вярата.

▣ **„от дясната страна на Бога"** Това е антропоморфична метафора. Бог няма физическо тяло. Той е „дух". Тази метафора говори за място на сила, авторитет и присъствие. Павел не използва често този израз (вж. Ефес. 1:20; Кол. 3:1). В стих 34 вероятно ранно християнско кредо (вж. Фил. 2:6 и сл.; I Тим. 3:16).

▣ **„застъпва"** Служението на Исус продължава. Исус се застъпва за нас (вж. Евр. 4:4-16; 7:25), както прави и Духът (ст. 26-27). Думата идва от понятието *paraclete*, който се използва за Духа в Йоан 14:16 и за Сина в I Йоан 2:1. Това отново е алюзия към песента на страдащия слуга (вж. Исая 53:12).

8:35 „Христовата любов" Това е или СУБЕКТИВЕН или ОБЕКТИВЕН ГЕНИТИВ. Това може да е или (1) Христовата любов за вярващите, или (2) любовта а вярващите към Христос. Първият вариант по-добре се вписва в контекста (както и във II Кор. 5:14), тъй като любовта на вярващите към Христос идва и си отива, но Христовата любов към нас е сигурна и вечна.

Има един гръцки ръкопис, който пояснява тази фраза. Един древен гръцки текст казва: „любовта на Бога" (вж. MS א). Друг древен ръкопис ги обединява в едно: „любовта на Бога в Христос" (вж. MS B). UBS4 дава на фразата „Христовата любов" степен „A" (сигурна). Тя се среща в MSS C, D, F, G и в повечето древни латински версии, както и Вулгата и Пешита.

▣ **„скръб ли, или страх, или гонение"** Християните ще имат проблеми в този свят, но тези проблеми и злите сили няма да могат да ни отделят от Бога. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ПРЕМЕЖДИЯ / СКЪРБИ** към 5:3.

8:36 Това е цитат от Псалм 44:22. В този Псалм Бог е призован да донесе избавление на страдащия народ.

8:37
NASB „но във всички тези неща ние убедително побеждаваме"
NKJV „но във всички тези неща ние сме повече от победители"
NRSV „не, във всички тези неща ние сме повече от победители"
TEV „не, във всички тези неща ние сме постигнали победа чрез Него"
JB „тези са изпитанията чрез които ние триумфираме"

Това е подсилена форма на термина „побеждавам". Павел вероятно е измислил този термин (*huper* + *nikaō*). Това е чудесна смесена метафора: „завладяващи овце". Вярващите са завоеватели чрез Христос (вж. Йоан 16:33; I Йоан 2:13-14; 4:4; 5:4). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА „*HUPER*-"** към 1:30.

▣ **„чрез Този, Който ни е възлюбил"** Това МЕСТОИМЕНИЕ може да се отнася до Отец или до Сина.

8:38 „аз съм уверен" Това е ПЕРФЕКТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ, който означава: „Аз съм бил и съм убеден."

▣ **„ангели"** Равините са смятали, че ангелите ревнуват от Божията любов и внимание към хората и затова са враждебни към нас. Лъжеучителите на гностицизма смятат, че спасението може да се постигне единствено чрез тайни пароли през враждебните ангелски кръгове (вж. Колосяни и Ефесяни).

В книгата си *A Theology of the New Testament* Джордж Лад прави добро обобщение на термините,

които Павел използва за ангелите:

„Павел не говори само за добри и лоши ангели, за Сатана и демоните, той използва и друга група думи за видове ангелски духове. Ето терминологията му:

„началство” [*arche*], I Коринтяни 15:24; Ефесяни 1:21; Колосяни 2:10
„началства” [*archai*], Ефесяни 3:10; 6:12; Колосяни 1:16; 2:15; Римляни 8:38
„власти” [*exousia*], I Коринтяни 15:24; Ефесяни 1:21; Колосяни 2:10
„власт” [*exousiai*], Ефесяни 3:10; 6:12; Колосяни 1:16; 2:15
„сила” [*dynamis*], I Коринтяни 15:24; Ефесяни 1:21
„сили” [*dynameis*], Римляни 8:38
„престоли” [*thronoi*], Колосяни 1:16
„власт” [*kyriotes*], Ефесяни 1:21
„власти” [*kyriotetes*], Колосяни 1:16
„световните владетели на мрака”, Ефесяни 6:12
„духовете на злото в небесните места”, Ефесяни 6:12
„властта на тъмнината”, Колосяни 1:13
„всяко име, с което се наименуват”, Ефесяни 1:21
„небесните, земните и подземните същества”, Филипяни 2:10”

(вж. George Eldon Ladd, *A Theology of the New Testament*, p. 401).

Няма конкретна библейска информация как падналите ангели от Стария Завет се отнасят към демоничното в Новия Завет. Мнозина предполагат, че те са идентични. В еврейската апокалиптична литература обаче демоничното са духовете от Битие 6 гл., които са наполовина ангели и наполовина хора. Техните тела са унищожени при потопа и сега те търсят ново въплъщение! Но това е чиста спекулация. Библията не отговаря на всички наши въпроси за произхода на нещата. Тя цели изкуплението на човечеството, а не задоволяване на любопитството ни!

▣ **„власти... сили”** Това се отнася до: (1) злите ангелски или демонични сили на този свят (вж. Ефес. 2:2; 6:12; I Кор. 15:24; Кол. 1:16) или (2) вероятно безличните структури на падналия свят (религия, правителство, образование, здравеопазване и др.), чрез които падналите хора търсят независимост от Бога (вж. Hendrickus Berkhoff, *Principalities and Powers*). Виж коментара на 13:1.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *ARCHĒ*

Думата „началства” е гръцкият термин *archē*, който означава „начало” или „произход” на нещо.

Началото на сътворения ред (вж. Йоан 1:1; I Йоан 1:1)
Началото на благовестието (вж. Марк 1:1; Фил. 4:15)
Първите свидетели (вж. Лука 1:2)
Първите знаци (чудеса, вж. Йоан 2:11)
5. Първите принципи (вж. Евр. 5:12)
Началната увереност в спасението (вж. Евр. 3:14)

По-късно започва да се използва като „управление” или „власт”

1. човешко управление и власт
    a. Лука 12:11
    b. Лука 20:20
    c. Римляни 13:3; Тит 3:1
2. ангелски власти
    a. Римляни 8:38
    b. I Коринтяни 15:24
    c. Ефесяни 1:21; 3:10; 6:10
    d. Колосяни 1:16; 2:10,15

Тези лъжеучители отхвърлят всяка власт, земна и небесна. Те поставят се си и желанията си пред Бога, пред ангелите, гражданските власти и църковните водачи.

8:39 „нито височина, нито дълбочина” Тези термини се използват за изгряване и залез на звезди, за

които се е смятало, че са богове, контролиращи житейските съдби (астрология). По-късно те стават технически термини в ереста, наречена гностицизъм, за *еони* или ангелски нива между светия бог и по-низшите богове, които формират греховното естество.

▣ **„кое да било друго създание"** Това буквално означава „творение от друг вид" (*heteros*). Контекстът изисква и тук да разбираме ангелски сили. Разликата между гръцкия предлог *heteros* („друг от различен вид") и *allos* („друг от същия вид") се размива в новозаветния гръцки език, но в този контекст все още има разлика.

▣ **„нито... нито... ще може да ни отлъчи от Божията любов"** Какво невероятно уверение! Тази глава започва с уверение, че няма осъждение и завършва с уверение, че няма разделение. Никой не може да отнеме спасението на вярващия. Човек обаче трябва да отговори – в началото (вж. 3:21-31) и непрестанно след това (вж. гл. 4-8). Духът е ключът, но ние имаме задължение за отговор на завета. Покаянието и вярата са задължителни (вж. Марк 1:15; Деян. 3:16,19; 20:21), както и покорството и постоянството!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само <u>ръководство</u> за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как се отнася 8 глава към 7 глава?
2. Ако няма осъждение, как влияе грехът върху живота на вярващия?
3. Живее ли Духът на Исус във вярващите (ст. 9)?
4. Как човешкият грях влияе върху природата (ст. 19-22)? Ще бъде ли природата част от небето (вж. Исая 11:6-10)?
5. Как се моли Духът за нас (ст. 26-27)? Какво общо има това с „говоренето на езици"?
6. Как може Библията да казва, че всичко съдейства за добро в един толкова покварен свят (ст. 28)? Дефинирайте „добро" (ст. 29).
7. Защо освещението остава извън поредицата от богословски събития в ст. 30?
8. Защо се казва за стихове 31-39, че са съдебна сцена?
9. Избройте четирите неща, които стих 34 казва за Исус.

Римляни 9 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS4	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Божият избор	Израил отхвърля Христос	Проблемът с неверието на Израил	Бог и Неговия народ	Привилегиите на Израил
9:1-5	9:1-5	9:1-5	9:1-5	9:1-5
	Отхвърлянето на Израил и Божието намерение	Божиите обещания за Израил не са отменени		Бог е спазил обещанията си
9:6-13	9:6-13	9:6-13	9:6-9	9:6-13
			9:10-13	
	Отхвърлянето на Израил и Божията справедливост	Божието право да избира		Бог не е несправедлив
9:14-18	9:14-29	9:14-18	9:14-18	9:14-18
Гневът и милостта на Бога			Гневът и милостта на Бога	
9:19-29		9:19-26	9:19-21	9:19-21
			9:22-29	9:22-24
				Всичко е предречено в СЗ
				9:25-29
		9:27-29		
Израил и евангелието	Настоящото положение на Израил	Истинската праведност е чрез вяра	Израил и евангелието	
9:30-10:4	9:30-33	9:30-10:4	9:30-10:4	9:30-33

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ **(вж. стр. ix)**

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

ОТНОШЕНИЕТО НА ГЛАВИ 9-11 КЪМ ГЛАВИ 1-8

A. Съществуват два основни начина за разбиране на отношението между тази литературна единица (глави 9-11) и глави 1-8.
   1. Това е напълно различна тема, богословска отклонение.
      a. Между 8:39 и 9:1 се наблюдава драстичен контраст – липсва логическа връзка.
      b. Темата е директно свързана с историческото напрежение между вярващите от езически и от юдейски произход в римската църква, което вероятно се е дължало на засилващата се роля на езичниците в ръководството на църквата.
      c. Павловата проповед относно Израил (и закона) и относно неговата роля на апостол на езичниците (и дара на благодатта) е била погрешно възприета и затова, в тази част от писмото си, той изяснява тези въпроси.
   2. Друг подход е 9-11 гл. да се разглеждат като кулминация и логическо заключение на Павловото представяне на евангелието.
      a. Павел завършва глава 8 с обещанието, че нищо не „ще може да ни от лъчи от Божията любов". А какво да кажем за неверието на заветния народ?
      b. Римляни 9-11 гл. отговаря на парадокса на благовестието, свързан с неверието на Израил!
      c. Павел вече е засягал този въпрос многократно в предшестващия текст на писмото (вж. 1:3,16; 3:21,31 и 4:1 и сл.).
      d. Павел твърди, че Бог е верен на словото Си – как се отнася това към Божието слово за Израил в СЗ? Дали тези обещания са отменени?

B. Има няколко основни варианта за съставяне на план на тази литературна единица
   1. според Павловата употреба на въображаем опонент (филипика)
      a. 9:6
      b. 9:14
      c. 9:19
      d. 9:30
      e. 11:1
      f. 11:11
   2. Римляни 9-11 гл. образува една литературна единица (разделението на глави и стихове не е боговдъхновено, а е по-късна добавка). Текстът трябва да се разглежда в неговата цялост. Все пак, съществуват поне три основни части.
      a. 9:1-29 (акцентът е върху Божия суверенитет)
      b. 9:30-10:21 (акцентът е върху човешката отговорност)
      c. 11:1-32 (Божието всеобхватно, вечно, изкупително намерение)
   3. Според основните теми: добре разработен план на този раздел от Римляни откриваме в разделянето на абзаци в NKJV (издание на Thomas Nelson Publishers)
      a. Израил отхвърля Христос, 9:1-5
      b. Израил отхвърля Божието намерение, 9:6-13
      c. Израил отхвърля Божията справедливост, 9:14-29
      d. Настоящото състояние на Израил, 9:30-33
      e. Израил и благовестието, 10:1-13
      f. Израил отхвърля благовестието, 10:14-21
      g. Отхвърлянето на Израил не е пълно, 11:1-10
      h. Отхвърлянето на Израил не е окончателно, 11:11-36

C. Този раздел от писмото не е само плод на ума (логика на мисълта), но и вик на сърцето. Емоционалният му заряд напомня за Божието сърце, съкрушено поради бунта на Израил в Осия 11:1-4,8-9.

В някакъв смисъл добрият закон и свързаното с него страдание от глава 7 намират своя паралел в 9-11 гл. И в двата случая сърцето на Павел е съкрушено от иронията на това, че законът, даден от Бога, е донесъл смърт вместо живот!

D. Употребата на над 25 старозаветни цитата в 9-11 гл. разкрива желанието на Павел да илюстрира парадокса с Израил не само като се позовава на настоящия си опит, но и на базата на СЗ, както и в 4 гл. Още в миналото повечето от потомците на Авраам по плът са отхвърляли Бога (вж. Деяния 7 гл.; Неем. 9 гл.).

E. Този текст, подобно на Ефес. 1:3-14, разглежда вечните намерения на Бога за изкупление на цялото човечество. На пръв поглед изглежда, че текста описва как Бог избира едни индивиди и отхвърля други (супралапсариански калвинизъм), но всъщност акцентът не е върху индивидите, а върху Божия вечен план за изкупление (вж. Битие 3:15; Деяния 2:23; 3:18; 4:28 и 13:29).

The Jerome Biblical Commentary, том. 2, „The New Testament", под редакцията на Joseph A. Fitzmyer и Raymond E. Brown, казва:

> „Важно е още в началото да разберем, че гледната точка на Павел е свързана с общността, с цялото; той не разглежда отговорността на отделните индивиди. Макар и да изглежда, че повдига темата за божественото предопределение, той със сигурност не говори за предопределението на отделни индивиди за слава" (стр. 318).

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 9 ГЛАВА

A. Между глави 8 и 9 настъпва драстична промяна в отношението.

B. Тази литературна единица (9-11 гл.) обсъжда богословски (1) основанията за спасението, (2) Божието намерение за избор, (3) неверността на невярващия Израил в контраст с верността на *YHWH* и (4) приобщаването на цялото човечество към изкуплението, което е чрез Исус.

C. Глава 9 е един от най-значимите пасажи в НЗ, говорещи по темата за Божия суверенитет (другият значим пасаж е Ефес. 1:3-14), докато глава 10 ясно и нееднократно утвърждава човешката свободна воля (вж. „всеки" в стих 4; „всеки, който" от стихове 11,13; „всички" в стих 12 {два пъти}). Павел по никакъв начин не се опитва да изглади това богословско противоречие. И двете идеи са верни! Повечето библейски доктрини са представени в парадоксални или диалектически двойки. Повечето богословски системи са логични, но подбора от библейски текстове, на които се облягат е едностранчив, подчертаващ само един аспект от библейската истина. И Августиновото учение, и калвинизмът, противопоставени на полупелагианството и учението на Арминий, съдържат едновременно и елементи на истина, и отклонения. Библейското напрежение между доктрините е за предпочитане пред догматичните, рационални теологични системи, които извършват насилие над библейския текст, като го вкарват в рамките на своите предубедени тълкувателни схеми!

D. 9:30-33 е обобщение на глава 9 и задава темата на глава 10.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 9:1-5

1 Казвам истината в Христос, не лъжа, и съвестта ми свидетелства с мен в Светия Дух, 2 че имам
голяма скръб и непрестанна мъка в сърцето си. 3 Защото аз самият бих желал да съм отлъчен от
Христос заради моите братя, моите роднини по плът; 4 които са израилтяни, на които принадлежат
осиновението и славата, и заветите, и даването на закона, и богослужението, и обещанията; 5 чиито са
и отците и от които по плът се роди Христос, който е над всички, Бог, благословен до века. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 9:1-5

1 I am telling the truth in Christ, I am not lying, my conscience testifies with me in the Holy Spirit,

2that I have great sorrow and unceasing grief in my heart. 3For I could wish that I myself were accursed, *separated* from Christ for the sake of my brethren, my kinsmen according to the flesh, 4who are Israelites, to whom belongs the adoption as sons, and the glory and the covenants and the giving of the Law and the *temple* service and the promises, 5whose are the fathers, and from whom is the Christ according to the flesh, who is over all, God blessed forever. Amen.

9:1-2 Стихове 1 и 2 образуват едно изречение на гръцки. Павел изброява няколко причини, поради които читателите (църквата в Рим) могат да са уверени, че това, което той казва е истина: (1) неговата връзка с Христос, 1 ст.; (2) съвестта му, която е водена от Духа, 1 ст.; и (3) дълбоката му любов към Израил, 2 ст.

9:1 „Казвам истината в Христос, не лъжа" Павел често прави това изявление (вж. II Кор. 11:10; Гал. 1:20; I Тим. 2:7), както и друго подобно, в което призовава Бог за свидетел (вж. Римл. 1:9; II Кор. 1:23; 11:31; Фил. 1:8; I Сол. 2:5,10). Това е неговият начин за доказване на достоверността на поученията и проповедите му.

▣ **„моята съвест"** Става въпрос за даденото от Бога и насочвано от Духа морално чувство на вярващия. В някакъв смисъл, то е ключов източник на авторитет за вярващия човек. То е Божието слово, разбрано и приложено от Божия Дух в нашия ум (вж. I Тим. 1:5,19). Проблемът възниква, когато вярващите (и в тази връзка и невярващите) продължават да отхвърлят Словото и Духа; тогава измислянето на логични оправдания за греха става по-лесно (вж. I Тим. 4:2). Нашата съвест може да бъде обусловена от опита и културата.

▣

NASB, NKJV **„свидетелства за мен в Светия Дух"**
NRSV **„потвърждава го чрез Светия Дух"**
TEV **„управлявана от Светия Дух"**
JB **„в единство със Светия Дух ме поддържа"**

Павел е вярвал, че той е специално призван и има специално поръчение от Христос (вж. Деяния 9:1-22; Гал. 1:1). Той е бил апостол и е говорел с божествен авторитет (вж. I Кор. 7:25,40). Той е споделял Божията мъка, породена от неверието и упоритостта на Израил (вж. ст. 2) – народ, който имал толкова много преимущества (вж. ст. 4-5).

9:3
NASB, NKJV, NRSV **„бих искал"**
TEV **„заради тях бих искал"**
JB **„аз бих бил готов"**

Състраданието на Павел към неговия народ, Израил, е толкова дълбоко, че ако неговото собствено отхвърляне би могло да доведе до тяхното приемане – той би се съгласил, стих 3. Граматичната конструкция на този стих е подчертано емфатична (ВЪЗВРАТЕН ИМПЕРФЕКТ В ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ със *autos* и *egō* и със СЕГАШЕН ИНФИНИТИВ). Интензивността и напрежението в тази молитва напомнят за застъпническата молитва на Мойсей за грешния Израил в Изход 32:30-35. Тези думи най-добре се разбират, ако приемем, че изразяват желание, а не факт. По подобен начин е използван ИМПЕРФЕКТА в Гал. 4:20.
Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАСТЪПНИЧЕСКА МОЛИТВА

I. Въведение

А. Молитвата е много важна заради примера на Исус
1. лична молитва, Марк 1:35; Лука 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
2. очистването на храма, Матей 21:13; Марк 11:17; Лука 19:46
3. модела за молитва, Матей 6:5-13; Лука 11:2-4

В. Молитвата е начинът да облечем в осезаеми действия своята вяра в съществуването на един личностен и загрижен Бог, който иска и може да действа за наше добро и за

доброто на околните

C. В много области Бог съзнателно е ограничил действието си до отговаряне на онова, за което са го помолили Неговите деца (вж. Яков 4:2)

D. Основното предназначение на молитвата е да прекарваме време в общение с Триединния Бог.

E. Сферата на действие на молитвата включва всеки и всичко, което засяга вярващите. Можем да се помолим веднъж, с вяра, или отново и отново –всеки път, когато мислите и тревогите се завръщат.

F. Молитвата може да съдържа няколко елемента.
   a. хвала и поклонение пред Триединния Бог
   b. благодарност към Бога за Неговото присъствие, общение и промисъл
   c. изповядване на греховете ни – минали и настоящи
   d. молба за нашите нужди и желания
   e. застъпване, при което издигаме пред Отец нуждите на други хора

G. Застъпническата молитва е мистерия. Бог обича онези, за които се молим много повече, отколкото ние ги обичаме. В същото време нашите молитви често предизвикват промяна и отговор не само в нас, но и в тези, за които се молим.

II. Библейски текстове

A. Стария Завет
   1. Няколко примера на застъпническа молитва
      a. Авраам се застъпва за Содом, Битие 18:22 и сл.
      b. Молитвите на Мойсей за Израил
         (1) Изход 5:22-23
         (2) Изход 32:31 и сл.
         (3) Второзаконие 5:5
         (4) Второзаконие 9:18,25 и сл.
      c. Самуил се моли за Израил
         (1) I Царе 7:5-6,8-9
         (2) I Царе 12:16-23
         (3) I Царе 15:11
      d. Давид се моли за детето си, II Царе 12:16-18
   2. Бог търси застъпници, Исая 59:16
   3. Осъзнат, но неизповядан грях, както и нежеланието да се покаем оказват влияние на молитвите ни
      a. Псалм 66:18
      b. Притчи 28:9
      c. Исая 59:1-2; 64:7

B. Новия Завет
   1. Застъпническото служене на Сина и на Духа
      a. Исус
         (1) Римляни 8:34
         (2) Евреи 7:25
         (3) I Йоан 2:1
      b. Светия Дух, Римляни 8:26-27
   2. Застъпническото служение на Павел
      a. Молитва за юдеите
         (1) Римляни 9:1 и сл.
         (2) Римляни 10:1
      b. Молитва за църквите
         (1) Римляни 1:9
         (2) Ефесяни 1:16
         (3) Филипяни 1:3-4,9
         (4) Колосяни 1:3,9
         (5) I Солунци 1:2-3
         (6) II Солунци 1:11
         (7) II Тимотей 1:3

(8) Филимон, стих 4
c. Павел моли църквите да се молят за него
(1) Римляни 15:30
(2) II Коринтяни 1:11
(3) Ефесяни 6:19
(4) Колосяни 4:3
(5) I Солунци 5:25
(6) II Солунци 3:1
3. Застъпническото служение на църквата
a. Молитва един за друг
(1) Ефесяни 6:18
(2) I Тимотей 2:1
(3) Яков 5:16
b. Молитва за специфични групи
(1) враговете ни, Матей 5:44
(2) Христовите работници, Евреи 13:18
(3) управляващите, I Тимотей2:2
(4) болните, Яков 5:13-16
(5) отстъпниците, I Йоан 5:16
c. Молитва за всички хора, I Тимотей 2:1

III. Предпоставки за получаване на отговор на молитвите

A. Нашите отношения с Христос и с Духа
1. Пребъдвайте в Него, Йоан15:7
2. В Неговото име, Йоан14:13,14; 15:16; 16:23-24
3. В Духа, Ефесяни 6:18; Юда 20 ст.
4. В съответствие с Божията воля, Матей 6:10; I Йоан 3:22; 5:14-15

B. Мотивация
1. Без неувереност, Матей 21:22; Яков 1:6-7
2. Смирение и покаяние, Лука 18:9-14
3. Молба с неправилни цели, Яков 4:3
4. Егоизъм, Яков 4:2-3

C. Други аспекти
1. Постоянстване
a. Лука 18:1-8
b. Колосяни 4:2
c. Яков 5:16
2. Не се отказвайте
a. Матей 7:7-8
b. Лука 11:5-13
c. Яков 1:5
3. Раздори в дома, I Петър 3:7
4. Без осъзнати грехове
a. Псалм 66:18
b. Притчи 28:9
c. Исая 59:1-2
d. Исая 64:7

IV. Богословско заключение

A. Каква привилегия! Каква възможност! Какъв дълг и отговорност!
B. Исус е нашият пример. Духът е нашият водач. Отец ни очаква у дома.
C. Молитвата може да промени вас, семейството ви, приятелите ви и света.

▣

NASB **„да бях прокълнат, *отделен* от Христос"**

NKJV **„ да бях прокълнат от Христос"**
NRSV **„ да бях прокълнат и отсечен от Христос"**
TEV **„ да бях прокълнат от Бога, отделен от Христос"**
JB **„ да бъда доброволно прокълнат и отсечен от Христос"**

Най-простото значение на прилагателното „свят" е „отделен за Бога, за Негова употреба". Същата концепция е свързана с понятието „проклятие". Нещо или някой, бива отделено за Бога. Това може да е положително (вж. Левит 27:28; Лука 21:5) или отрицателно преживяване (вж. Ис. Нав. 6-7 гл.; Римл. 9:3), в зависимост от контекста.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРОКЛЯТИЕ (*ANATHEMA*)

В еврейския има няколко думи за „проклятие". *Herem* се използва за неща, предадени на Бога (вж. LXX като *anathema*, Левит 27:28), обикновено за разрушение (вж. Втор. 7:26; Ис. Нав. 6:17-18; 17:12). Този термин е използван във връзка с концепцията за „свещената война". Бог е заповядал ханаанците да бъдат погубени и Ерихон е първата възможност, „първите плодове".

В НЗ думата *anathema* и свързаните с нея форми са използвани в няколко различни значения.

като дар или принос за Бога (вж. Лука 21:5)
като смъртна клетва (вж. Деяния 23:14)
като описание на нецензурна реч, ругателства (вж. Марк 14:71)
формула за проклятие, свързана с Исус (вж. I Кор. 12:3)
предаване на някого (или на нещо) на Божия съд за погубване (вж. Римл. 9:3; I Кор. 16:22; Гал. 1:8-9).

9:4-5 Тази поредица от БЕЗГЛАГОЛНИ ФРАЗИ картинно представя преимуществата на Израил. В светлината на всичките тези привилегии неверието им изглежда още по-тежко. На когото много е дадено, от него много ще се изисква (вж. Лука 12:48)!

9:4 „Израилтяни" Това е заветното название на Авраамовото потомство. След среща с Бога, която се оказва повратна точка в живота на Яков, името му е променено на Израил (вж. Битие 32:28). Това име се превръща в колективно название на цялата юдейска нация. Значението вероятно е „нека *El* (Бог) опази", като се подразбира, че опазването се осъществява именно от Бога, а не чрез лукавството на Яков.

▣ **„на които принадлежи осиновяването като синове"** В СЗ МНОЖЕСТВЕНОТО ЧИСЛО на „синове" обикновено се отнася към ангелите (вж. Йов 1:6; 2:1; 38:7; Дан. 3:25; Пс. 29:1; 89:6-7), докато ЕДИНСТВЕНОТО се използва за:

1. Израилевия цар (вж. II Царе 7:14)
2. народа (вж. Изход 4:22,23; Втор. 14:1; Осия 11:1)
3. Месия (вж. Пс. 2:7)
4. може да се отнася и за хора (вж. Втор. 32:5; Пс. 73:15; Езек. 2:1; Ос. 1:10. Битие 6:2 е двусмислено – би могло да е всяко от по-горните значения). В НЗ този дума описва онези, които са част от Божието семейство.

Основната Павлова метафора за спасението е „осиновяване", докато Петър и Йоан предпочитат „новорождение (раждане отново)". И двете метафори са от семейния живот, като произхода им не е юдейски, а римски. Осиновяването била скъпоструваща и времеемка процедура по законите на Рим. Осиновеният човек е бил възприеман като нова личност. Бащата-осиновител е нямал законен начин да се отрече от осиновения.

▣ **„славата"** Коренът на съответната еврейска дума означава „тежа" – метафора за описване на нещо, което е много ценно. Тук тя се отнася към (1) Бог, който се разкрива на планина Синай (вж. Изход 19:18-19) или към (2) облака на славата *Shekinah,* който е насочвал израилтяните по време на скитането из пустинята (вж. Изход 40:34-38). YHWH се изявява на Израил по уникален начин. За присъствието на YHWH се говори като за Негова слава (вж. III Царе 8:10-11; Езек. 1:28). Вж.

Специално понятие към 3:23.

▣ **„заветите"** В древните гръцки манускрипти P^{46}, B, и D е използвано ЕДИНСТВЕНОТО ЧИСЛО за „завет". МНОЖЕСТВЕНОТО е предпочетено в א, C, някои древни латински манускрипти, Вулгата и коптските преводи. UBS^4 оценя МНОЖЕСТВЕНОТО с „B" (почти сигурно). От друга страна, МНОЖЕСТВЕНОТО не се използва никъде в СЗ, макар да се споменават няколко конкретни завета: с Адам, Ной, Авраам, Мойсей и Давид. Тъй като следващото, което Павел споменава е даването на Мойсеевия закон, то тук под завет вероятно се разбира завета с Авраам, който, според Павел е основополагащ (вж. 4:1-25; Гал. 3:16-17) и е повторен няколко пъти (вж. Битие 12, 15, 17) и препотвърден с всеки от патриарсите.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАВЕТ

Старозаветният термин *berith* – завет – не е лесен за дефиниране. В еврейския няма ГЛАГОЛИ, съответстващи на това съществително. Всички опити за изясняване на етимологията на *berith* звучат доста неубедително. Същевременно, очевидната централна роля на тази концепция е подтикнала учените да изследват употребата на думата, в опит да определят функционалното й значение.

Заветът е средството, чрез което единият, истинен Бог взаимодейства със сътворените от Него човеци. Идеята за завет, договор или съглашение е ключова за правилното разбиране на библейското откровение. Напрежението, възникващо между Божия суверенитет и човешката свободна воля ясно проличава в концепцията за завета. Някои от заветите се облягат на Божия характер, действия и намерения.

1. самото сътворение (вж. Битие 1-2 гл.)
2. призоваването на Авраам (вж. Битие 12 гл.)
3. заветът с Авраам (вж. Битие 15 гл.)
4. избавлението и обещанието дадено на Ной (вж. Битие 6-9 гл.)

В същото време самата същност на завета изисква ответна реакция.

1. чрез вяра Адам е трябвало да се покори на Бога и да не яде от дървото посред Едем (вж. Битие 2 гл.)
2. чрез вяра Авраам е трябвало да напусне семейството си, да последва Бога и да повярва в бъдещите си наследници (вж. Битие 12,15 гл.)
3. чрез вяра Ной е трябвало да построи огромен кораб далеч от всякаква вода и да събере животните (вж. Битие 6-9 гл.)
4. чрез вяра Мойсей е извел израилтяните от Египет и е получил конкретни указания за религиозния и социалния живот, придружени от благословения и проклятия (вж. Втор. 27-28 гл.)

Същото напрежение, включващо Божиите взаимоотношения с човечеството присъства и в „новия завет". Можем да го проследим, като сравним Езек. 18 гл. с Езек. 36:27-37. Дали заветът се основава на Божията милост и действия или е обусловен от отклика на хората? Това е най-щекотливия въпрос както на Стария завет, така и на Новия. И в двата случая целите са еднакви: (1) възстановяване на общението, изгубено в Битие 3 гл. и (2) формиране на праведен народ, който да отразява Божия характер.

Новият завет от Еремия 31:31-34 решава проблема, като премахва човешките дела като условие за приемане от Бога. Божият закон се превръща във вътрешно желание, вместо външно наложен стандарт. Предназначението на богоугодния и праведен народ остава същата, но методологията се променя. Падналото в грях човечество е доказало своята неспособност да представя Божия образ (вж. Римл. 3:9-18). Проблемът не е в завета, а в човешката слабост и греховност (вж. Римл. 7 гл.; Гал. 3 гл.).

Същото противоречие, което се наблюдава в СЗ между безусловните и условните завети се запазва и в НЗ. Спасението е напълно безплатно в завършеното дело на Исус Христос, но то изисква покаяние и вяра (както първоначално, така и в последствие). То е едновременно юридическо заявление от страна на Бога за нас и призив към уподобяване на Христос; твърдение, в което се констатира нашето приемане и заповед за святост! Вярващите не се спасяват *чрез* делата си, но се спасяват *за* покорство (вж. Ефес. 2:8-10). Благочестивият живот

става *признак* – а не *средство* – за спасение.

▣ **„даването на закона и храмовите служби”** Тук става въпрос или за (1) получаването на закона от Мойсей на планина Синай (вж. Изход 19-20 гл.) и развитието на храмовото служение при Давид, или за (2) скинията в периода на обикалянето из пустинята (вж. Изход 25-40 гл. и Левит).

▣ **„обещанията”** Бог е разкрил плановете си за бъдещето (вж. 1:2; Деяния 13:32; Тит 1:2; Евр. 1:1) чрез СЗ.

След като по-рано са споменати „заветите”, „обещанията” вероятно се отнасят към Месия (вж. ст. 5; Битие 3:15; 49:10; Втор. 18:15,18-19; II Царе 7; Пс. 16:10; 118:22; Исая 7:14; 9:6; 11:1-5; Дан. 7:13,27; Михей 5:2-5а; Зах. 2:6-13; 6:12-13; 9:9; 11:12).

Тези обещания (завети) са едновременно условни и безусловни. Те са безусловни, що се отнася до Божието действие (вж. Битие 15:12-21), но зависят от вярата и покорството на човечеството (вж. Битие 15:6 и Римл. 4 гл.). Преди идването на Христос Божието себеразкриване е принадлежало само на Израил.

9:5 „бащите” Става въпрос за Авраам, Исаак и Яков – патриарсите от Битие 12-50 гл. (вж. Римл. 11:28; Втор. 7:8; 10:15).

▣ **„от които е и Христос според плътта”** Има се предвид човешкия произход на Месия (вж. 1:3), Помазаника, Божия специален, избран служител, който е предназначен да изпълни Божиите обещания и планове (вж. 10:6).

Терминът „Христос” е гръцкият превод на еврейския израз „този, който е помазан”. В СЗ три групи от водачи са били помазвани със специално, осветено масло: (1) царете на Израил, (2) първосвещениците на Израил и (3) пророците на Израил. Този акт символично е показвал, че Бог избира и подготвя определени хора, за да Му служат. Исус изпълнява функциите и на трите групи водачи, които били помазвани (вж. Евр. 1:2-3). Той е завършеното Божие откровение, защото Той е самият въплътен Бог (вж. Исая 7:14; 9:6; Михей 5:2-5а; Кол. 1:13-20).

▣

NASB **„Христос според плътта, който е над всичко, Бог благословен завинаги”**
NKJV **„Христос дойде, който е над всичко, вечно благословения Бог”**
NRSV **„идва Месия, който е над всичко, Бог благословен завинаги”**
TEV **„Христос, като човешко същество, принадлежи на народа им. Нека Бог, който владее над всичко, да бъде вечно прославян”**
JB **„дойде Христос, който е над всичко, Бог благословен завинаги”**

Граматически това би могло да е славословие за Отец (както е в TEV), но контекстът подкрепя преводите, при които Павел утвърждава божествеността на Исус. Макар и рядко, Павел и на други места използва *Theos* във връзка с Исус (вж. Деяния 20:28; Тит 2:13; Фил. 2:6). Всички ранни църковни отци приемат, че този текст се отнася за Исус.

▣ **„който е над всички”** Това също би могло да е описателна фраза както за Бог-Отец, така и за Исус Сина. Можем да проследим връзката със заявлението на Исус в Матей 28:19 и на Павел в Кол. 1:15-20. Тази величествена фраза подчертава безумието на Израил, проявено в отхвърлянето на Исус от Назарет.

▣ **„завинаги”** Гръцкият идиом буквално се превежда „към вековете/довека” (вж. Лука 1:33; Римл. 1:25; 11:36; Гал. 1:5; I Тим. 1:17). Съществуват две разновидности на израза: (1) „довека” (вж. Матей 21:19 [Марк 11:14]; Лука 1:55; Йоан 6:5,58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; II Кор. 9:9) или (2) „от века от вековете” (вж. Ефес. 3:21). Изглежда, че между тези идиоми няма разлика в смисъла – всички те означават „завинаги”. Възможно е МНОЖЕСТВЕНОТО ЧИСЛО на думата „векове” да е пример за типичната за равинската образна реч граматическа конструкция, наречен ЦАРСТВЕНО МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО. Друга възможност е да става въпрос за юдейската концепция за съществуването на различни „векове – епохи” – „век на невинността”, „век на нечестивостта”, „идния век” или „ век на правдата”.

▣ **„Амин”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:25.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 9:6-13

6 Обаче не е така, като че Божието слово се е провалило; защото не всички, които са от Израил, са
Израил, 7 нито всички са деца, понеже са Авраамово потомство, а „по Исаак ще се нарече твоето
потомство.“ 8 Значи не децата, родени по плът, са Божии деца, а децата, родени според обещанието,
се считат за потомство. 9 Защото това е думата на обещанието: „Ще дойда по това време и Сара ще
има син.“ 10 И не само това, но когато и Ревека зачена от един – от нашия отец Исаак, 11 макар че
близнаците още не бяха родени и още не бяха сторили нищо добро или зло, но за да почива Божието
по избор намерение не на дела, а на Онзи, който призовава, 12 й се каза: „По-големият ще слугува на
по-малкия“; 13 както е писано: „Яков възлюбих, а Исав намразих.“

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 9:6-13

6But it is not as though the word of God has failed. For they are not all Israel who are *descended*
from Israel; 7nor are they all children because they are Abraham's descendants, but: „THROUGH
ISAAC YOUR DESCENDANTS WILL BE NAMED.” 8That is, it is not the children of the flesh who are
children of God, but the children of the promise are regarded as descendants. 9For this is the word of
promise: „AT THIS TIME I WILL COME, AND SARAH SHALL HAVE A SON.” 10And not only this, but there
was Rebekah also, when she had conceived *twins* by one man, our father Isaac; 11for though *the twins*
were not yet born and had not done anything good or bad, so that God's purpose according to *His*
choice would stand, not because of works but because of Him who calls, 12it was said to her, „THE
OLDER WILL SERVE THE YOUNGER.” 13Just as it is written, „JACOB I LOVED, BUT ESAU I HATED.”

9:6 „словото на Бога” В настоящия контекст става въпрос за заветните обещания от СЗ. Божиите обещания са сигурни (вж. Числ. 23:19; Исая 40:8; 55:11; 59:21).

▣

NASB, NRSV, TEV, JB „се е провалило”
NKJV „не се е изпълнило”

Този глагол (*ekpiptō*) е използван в Септуагинтата няколко пъти, за да опише нещо (вж. Исая 6:13) или някой (вж. Исая 14:12), който пада. Тук той е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, АКТИВЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което описва състояние с трайни резултати (но тук то е отречено). Вж. бележката погоре относно надеждността на Божието слово.

▣

NASB „не всички, които произхождат от Израил са Израил”
NKJV „не всички от Израил са Израил”
NRSV „не всички израилтяни истински принадлежат на Израил”
TEV „не всички хора от Израил са Божи народ”
JB „не всички потомци на Израил са Израил”

Смисълът на това парадоксално твърдение се изгражда около различните библейски значения на името „Израил”: (1) Израил, като потомци на Яков (вж. Битие 32:22-32); (2) Израил, в смисъл на избрания Божи народ (вж. TEV); или (3) духовния Израил, Израил като описание на църквата (вж. Гал. 6:16; I Петър 2:8,9; Откр. 1:6), противопоставен на естествения Израил (вж. 3-6 ст.). Само някои от Авраамовите наследници са били деца на обещанието (вж. 7 ст.). Дори и юдеите никога не са могли да застанат праведно пред Бога, облягайки се единствено на произхода си (вж. 7 ст.), а е трябвало да вярват (вж. 2:28-29; 4:1 и сл.; Йоан 8:31-59; Гал. 3:7-9; 4:23). Именно вярващият остатък е получил Божиите обещания и е ходил в тях чрез вяра (вж. 9:27; 11:5).

В стих 6 започва поредица от предполагаеми възражения (вж. 9:14,19,30; 11:1) – Павел продължава да използва филипика – полемична форма, при която истината се представя посредством спор с въображаем опонент (вж. Мал. 1:2,6,7 [два пъти],12,13; 2:14,17 [два пъти]; 3:7,13,14).

9:7 Втората част от този стих е цитат от Битие 21:12. Не всички Авраамови деца са били деца на Божието заветно обещание (вж. Битие 12:1-3; 15:1-11; 17:1-21; 18:1-15; Гал. 4:23). Това се подчертава с разграничаването на Исмаил и Исаак в 8-9 стихове, и на Яков и Исав в 10-11 стихове.

9:8 Павел използва термина „плът", за да опише етническото потомство (вж. 1:3; 4:1; 9:3,5). Той противопоставя естествените деца на Авраам (юдеите от 9:3) и духовното потомство (децата на обещанието) на Авраам (тези, които чрез вяра ще уповават на обещания от Бога Месия). Това не е същия контраст, който видяхме в 8:4-11, където падналото човечество и противопоставено на изкупеното.

9:9 Това е цитат от Битие 18:10,14. Обещаното дете („семето") ще дойде от Сара, като инициативата ще е на Бога. Това, в крайна сметка, ще доведе до раждането на Месия. Исаак е бил специалното изпълнение но Божието обещание, дадено на Авраам 13 г. по-рано в Битие 12:1-3.

9:10 Съпругите на Авраам, Исаак и Яков са били безплодни – неспособни да заченат. Този факт е бил един от начините Бог да покаже, че Той държи под Свой контрол заветните обещания и родословната линия на Месия.

Другият начин е чрез факта, че родословието на Месия никога не се изгражда от първородните синове на патриарсите (както бихме могли да очакваме, познавайки културата). Ключът е в Божия избор (вж. ст. 11-12).

9:11-12 Стихове 11-12 на гръцки съставляват едно изречение. Историята е взета от Битие 25:19-34. Този пример е използван за доказателство, че най-важното е Божият избор (вж. ст. 16), а не (1) човешкото родословие или (2) човешките заслуги и постижения (вж. ст. 16). Това е сърцевината на евангелието – новият завет (вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:22-36). В същото време, следва да помним, че предназначението на Божия избор не е да отхвърля, а да приобщава! Месия е потомък на специално отбран род, но Той идва за всички (които вярват, вж. 2:28-29; 4:3,22-25; глава 10).

9:11 „намерение" Това е съставният термин *pro* плюс *tithēmi*, който има няколко възможни значения.

1. в Римл. 3:25
    - а. публично поставен
    - б. принос за умилостивение
2. предварително планиране от страна на
    - а. Павел, Римл. 1:13
    - б. Бог, Ефес. 1:9

Производното СЪЩЕСТВИТЕЛНО (*prothesis*), използвано в разглеждания текст, означава „поставен пред".

1. употребено за хляба на предложението в храма, Матей 12:4; Марк 2:26; Лука 6:4
2. употребено във връзка с предопределеното изкупително намерение на Бога, Римл. 8:28; 9:11; Ефес. 1:5,11; 3:10; II Тим. 1:9; 3:10

Павел включва няколко съставни термина, съдържащи ПРЕДСТАВКАТА *pro-* (преди) в Римляни 8-9 гл. и в Ефесяни 1 гл.

1. *proginōskō* (предузнавам), Римл. 8:29
2. *proorizō* (решавам предварително), Римл. 8:29 (Ефес. 1:5,11), 30 (Ефес. 1:9)
3. *prothesis* (предопределено намерение), Римл. 9:11
4. *proetoimazō* (подготвям предварително), Римл. 9:23
5. *prolegō* (казвам по-рано), Римл. 9:29
6. *proelpizō* (надавам се предварително), Ефес. 1:12

9:12 Това е цитат от пророчеството в Битие 25:23 относно Исав и Яков. От него следва, че Ревека и Яков действат като изпълнители на пророчество, а не за лична изгода, когато измамват Исаак във връзка с благословението!

9:13 „а Исав намразих" Този цитат е от Мал. 1:2-3. „Мразя" е еврейски идиом за сравнение. Звучи грубо на български, но сравнете го с Битие 29:31-33; Втор. 21:15; Матей 10:37-38; Лука 14:26 и Йоан

12:25. Антропоморфизмите „обичам” и „мразя” не описват Божиите чувства към определени индивиди, а Неговото посвещение на месианските обещания. Яков е бил син на обещанието въз основа на пророчеството в Битие 25:23. В Малахия 1:2-3 Исав символично представя целия едомски народ (наследниците на Исав).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 9:14-18

14 Какво да кажем тогава? Има ли неправда у Бога? Да не бъде! 15 Защото Той казва на Мойсей:
„Ще покажа милост, към когото ще покажа, и ще пожаля, когото ще пожаля.“ 16 И така, не зависи от
този, който иска, нито от този, който тича, а от Бога, който показва милост. 17 Защото Писанието
казва на фараона: „Именно затова те издигнах, за да покажа в теб силата Си и да се възвести Името
Ми по целия свят.“ 18 И така, към когото иска, Той показва милост и когото иска, закоравява.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 9:14-18

**14What shall we say then? There is no injustice with God, is there? May it never be! 15For He says
to Moses, „I WILL HAVE MERCY ON WHOM I HAVE MERCY, AND I WILL HAVE COMPASSION ON WHOM I
HAVE COMPASSION.” 16So then it *does* not *depend* on the man who wills or the man who runs, but on
God who has mercy. 17For the Scripture says to Pharaoh, „FOR THIS VERY PURPOSE I RAISED YOU UP,
TO DEMONSTRATE MY POWER IN YOU, AND THAT MY NAME MIGHT BE PROCLAIMED THROUGHOUT THE
WHOLE EARTH.” 18So then He has mercy on whom He desires, and He hardens whom He desires.**

9:14 „Какво да кажем, тогава?” Павел често използва подобни въпроси, типични за подхода на филипиката (вж. 3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14,19,30).

▣ **„В Бога няма несправедливост, нали?”** Как е възможно Бог да изисква от хората да отговарят пред Него, след като определящият фактор е Божия суверенитет (вж. ст. 19)? Това е мистерията на избирането. Ключовият акцент в този контекст е, че Бог е свободен да постъпва с човечеството (разбунтувалото се творение) така, както Той желае, но Неговият суверенитет се проявява в милост, а не в груба сила.

Също така трябва да кажем, че Божият суверен избор не е основан на предварително знание за бъдещите човешки решения и постъпки. Ако това беше така, то, в крайна сметка, личните решения, действия и заслуги на хората щяха да се окажат основа за Божия избор (вж. ст. 16; I Петър 1:2). В основата на подобно схващане стои юдейският възглед за просперитета на праведните (вж. Втор. 27-28 гл.; Йов и Пс. 73). Бог обаче избира да благослови недостойните чрез вяра (а не по заслуги, вж. 5:8). Бог знае всичко, но Той е решил да ограничи своя избор в рамките на (1) милостта и (2) обещанията. Човешкият отговор е необходим, но той само следва и окончателно потвърждава Божието, решение за избор, променящо живота.

▣ **„Дано никога не бъде”** Това е рядка ФОРМА НА ОПТАТИВ, която най-често се използва от Павел за емфатично отричане на твърденията на въображаемия опонент (вж. 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 11:1,11; както и I Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14).

9:15 Това е цитат от Изход 33:19. Бог е свободен да действа в съответствие със Собствените си изкупителни намерения. Дори и Мойсей не е заслужавал Божието благословение (вж. Изход 33:20) – Мойсей е бил убиец (вж. Изход 2:11-15). Основата за Божие избор е Неговата милост (вж. ст. 16,18-23; 11:30,31,32).

9:15-16 „милост” Тази гръцка дума (*eleos*, вж. ст. 15,16,18,23; 11:30,31,32) е използвана в Септуагинтата (LXX) за превод на специалния еврейски термин *hesed,* който е означавал „непоколебима, заветна вярност”. Не бива да се забравя, че писателите на НЗ са били еврейски мислители, пишещи на гръцки. Божията милост и избор са колективни, групови (юдеите [Исаак], а не

арабите [Исмаил]; Израил [Яков], а не Едом [Исав]; вярващите – както юдеи, така и езичници, вж. ст. 24), макар да засягат и отделни индивиди. Тази истина е един от ключовете към разбирането на доктрината за предопределението (универсалното изкупление). Другият ключ, в контекста на 9-11 глави, е Божият характер – Неговата милост (вж. 9:15,16,18,23; 11:30,31,32), а не заслугите на хората. Посредством избирането милостта ще достигне до всички, които вярват в Христос – Единият, който отваря вратата на вярата за всички (вж. 5:18-19).

9:17-18 Стих 17 е цитат от Изход 9:16 и съдържа много значим аргумент в полза на универсализма; стих 18 е заключението извлечено то цитата. В Изход 8:15,32; 9:34 ни се казва, че фараонът сам е вкоравил сърцето си. А от Изход 4:21; 7:3; 9:12; 10:20,27; 11:10 научаваме, че Бог е този, който е вкоравил сърцето му. Този пример е приведен, за да се подчертае Божият суверенитет (вж. ст. 18). Фараонът носи отговорност за решенията си. Бог използва арогантния и упорит фараон, за да изпълни Своята воля за Израил (вж. 18 ст.).

Забележете също, че целта на Божиите действия спрямо фараона е била както изкупителна, така и всеобхватна, универсална. Тези действия са били предназначени:

1. да демонстрират Божията сила (в противовес на египетските природни и животински божества, както Бит. 1 гл. се противопоставя на вавилонските астрални божества)
2. да изявят Бога пред Египет и, по подразбиране пред целия свят (вж. 17 ст.).

Западната мисъл въздига индивидуализма, докато източното мислене е съсредоточено на потребностите на колективното тяло. Бог е използвал фараона за да разкрие Себе си пред един нуждаещ се свят. И Той ще направи същото с невярващия Израил (вж. глава 11). В този контекст правата на индивида бледнеят в светлината на колективната нужда. Спомнете си примерите за действието на този принцип в СЗ:

1. първите деца на Йов умират заради спор на дявола и Бога (вж. Йов 1-2 гл.)
2. 36 израилеви войници умират заради греха на Ахан (вж. Ис. Нав. 7 гл.)
3. първото дете на Давид от Витсавее умира вследствие на греха на Давид (вж. II Царе 12:15).

Всички сме засегнати от изборите, които околните правят. Тази всеобхватност може да се наблюдава и в НЗ, в Римл. 5:12-21.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 9:19-26

19 Тогава ти ще кажеш: А защо още обвинява? Защото кой е устоял на волята Му? 20 Но, о,
човече, кой си ти, че да отговаряш против Бога? Направеното нещо ще каже ли на онзи, който го е
направил: Защо си ме направил така? 21 Или грънчарят няма ли власт над глината, от една и съща
буца да направи един съд за почтена употреба, а друг – за непочтена употреба? 22 Но какво от това,
ако Бог, искайки да покаже гнева Си и да изяви силата Си, е търпял с голямо дълготърпение съдовете
на гнева, приготвени за погибел, 23 и това е, за да изяви богатството на Своята слава върху съдовете
на милостта, които Той е приготвил отпреди за слава – 24 нас, които призова не само измежду юдеите,
а и измежду езичниците? 25 Както казва и в Осия: „Ще нарека Мой народ онзи, който не беше Мой
народ, и възлюбена – тази, която не беше възлюбена“; 26 „И на същото място, където им се каза: Не
сте Мой народ; там ще се нарекат синове на живия Бог.“

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 9:19-26

**19You will say to me then, „Why does He still find fault? For who resists His will?” 20On the
contrary, who are you, O man, who answers back to God? The thing molded will not say to the molder,
„Why did you make me like this”, will it? 21Or does not the potter have a right over the clay, to make
from the same lump one vessel for honorable use and another for common use? 22What if God,
although willing to demonstrate His wrath and to make His power known, endured with much
patience vessels of wrath prepared for destruction? 23And *He did so* to make known the riches of His
glory upon vessels of mercy, which He prepared beforehand for glory, 24*even* us, whom He also called,**

not from among Jews only, but also from among Gentiles. 25As He says also in Hosia, „I WILL CALL THOSE WHO WERE NOT MY PEOPLE, „MY PEOPLE,' AND HER WHO WAS NOT BELOVED, „BELOVED.'" „26AND IT SHALL BE THAT IN THE PLACE WHERE IT WAS SAID TO THEM, „YOU ARE NOT MY PEOPLE,' THERE THEY SHALL BE CALLED SONS OF THE LIVING GOD."

9:19 „кой устоява на волята Му" Това е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, АКТИВЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, с което се подчертава вече установен факт с продължаващи резултати (вж. II Лет. 20:6; Йов 9:12; Пс. 135:6; Дан. 4:35). Павел продължава да използва филипика. Най-добрият начин за съставяне на план и за схващане на Павловата мисъл е проследяването на филипиките (вж. *Въведение, В., 1.*). Божията воля трябва да се разглежда на две нива. Първото е Неговият план за изкупление на цялото грешно човечество (вж. Битие 3:15). Този план не зависи от индивидуалните решения на хората. На второто ниво Бог избира да използва хората като Свои инструменти (вж. Изход 3:7-9 и 10). Той избира хора, които да изпълнят намеренията Му (както в положителен смисъл – Мойсей, така и в отрицателен – фараона).

9:20-21 Тези образи са от Исая 29:16; 45:9-13; 64:8 и Ерем. 18:1-12. Метафората за YHWH като грънчар често се използва за представяне на Бога като Творец, а на хората – като сътворени от пръстта (вж. Битие 2:7). Павел окончателно обосновава идеята за суверенитета на Създателя с помощта на още три въпроса – първите два в стих 20, а третия – в стих 21. Последният въпрос ни връща към аналогията с Божия позитивен избор при Мойсей и негативен избор при фараона. Същия контраст виждаме при (1) Исаак и Исмаил в 8-9 ст.; (2) Яков и Исав в 10-12 ст. и (3) народите на Израил и Едом в 13 стих. Същата аналогия се прилага и към съвременната на Павел ситуация с вярващите и невярващите юдеи. Божият позитивен избор намира своя върховен израз в приобщаването на вярващите езичници (ст. 24-29 и 30-33)!

9:22 „ако" Това е частично УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за достоверно от гледна точка на автора, макар да липсва граматическия завършек. Стихове 22-24 образуват едно изречение на гръцки. Стих 22 изразява изкупителния характер на Бога. Бог е справедлив. Той ще изиска сметка за делата на хората. От друга страна, Той е също и Бог на милостта. Всички хора заслужават смърт (вж. 1:18-3:21). Справедливостта не е блага вест! Но Божият характер е преди всичко характер на милост, не на гняв (вж. Втор. 5:9-10; 7:9; Ос. 11:8-9). Неговият избор е насочен към избавление (вж. Езек. 36:22-33). Той е търпелив към грешното човечество (вж. Езек. 18 гл.). Той използва дори и злото за Своите изкупителни намерения (например Сатана, фараонът, Навуходоносор, Асирия, Кир и дори – в глава 11 – невярващия Израил!).

▣

NASB	**„бидейки готов да прояви Своя гняв"**
NKJV	**„искайки да покаже Своя гняв"**
NRSV	**„желаейки да покаже Своя гняв"**
TEV	**„искаше да покаже Своя гняв"**
JB	**„е готов да покаже Своя гняв"**

Бог проявява Своя гняв, за да разкрие Своята сила (вж. ст. 22) и богатството на Своята слава (вж. ст. 23). Целта на Божиите действия е винаги изкупителна (с изключение на *Gehenna*, което е осъществяването на окончателната изолация на упоритото неверие и грях).

▣ **„съдове на гняв"** С тези думи продължава метафората за глината от 20 и 21. ст. Те очевидно се отнасят за невярващите хора, които Бог използва за изпълнение на изкупителните си намерения.

▣

NASB, NKJV	**„приготвени"**
NRSV	**„са направени"**
TEV	**„обречени"**
NJB	**„предназначени"**

Това е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. В древните папируси тази дума се използва за нещо, което е приготвено да посрещне окончателната си съдба. Бунтовното неверие ще бъде постигнато от определения ден на последствията и справедливостта. Междувременно, Бог избира невярващите за

изпълнение на Неговите по-широки, универсални изкупителни намерения.

М. Р. Винсънт пише: „Не обречени от Бога на унищожение, а, по-скоро като прилагателно, *готови, узрели* за унищожение, т.к. причастието описва настоящо състояние, което е оформено от по-рано, без да дава никаква информация за процеса и начина на оформяне” (M. R. Vincent, *Word Studies*, том 2,стр. 716).

▣ **„унищожение”** Вж. Специално понятие към 3:3.

9:23 „които Той предварително е приготвил за слава” Същата истина е представена и в Римл. 8:29-30 и Ефес. 1:4,11. Тази глава е най-развития израз на Божия суверенитет в НЗ. Не подлежи на никакво съмнение, че Бог изцяло контролира творението и изкуплението! Тази велика истина не трябва да бъде разводнявана или избягвана. Същевременно, не бива да се забравя и фактът, че Бог е избрал завета като средство за взаимодействие с хората, които са сътворени по Негов образ. Вярно е, че някои от заветите в Стария Завет, като Битие 9:8-17 и 15:12-21, са безусловни и изобщо не зависят от реакцията на хората, но при други завети човешкият отклик е задължително условие (т.е. Ной, Мойсей, Давид). Бог има план за изкуплението на Своето творение и никой човек не може да повлияе на този план. Бог е избрал да позволи на отделни хора да участват в плановете Му. Тази възможност формира богословското напрежение между Божия суверенитет (Римл. 9 гл.) и човешката свободна воля (Римл. 10 гл.).

Не е редно да отдаваме предпочитание на един библейски акцент за сметка на друг. Напрежението между доктрините се дължи на факта, че източната мисъл представя истината в диалектични двойки, заредени с напрежение. Доктрините винаги трябва да се разглеждат в тяхното взаимодействие с други доктрини. Истината е мозайка от истини.

Всичко това е тайна! Павел не довежда до логическо заключение разсъжденията си относно невярващите, които са приготвени (*kataptizō*) за гняв (ст. 22) и вярващите, приготвени (*proetoimazō*) за слава (ст. 23). Дали Божият избор е единственият фактор или Божият избор се основава на милост, която е предложена на всички хора, но която някои решават да отхвърлят? Играе ли човечеството някаква роля във формирането на собственото си бъдеще (вж. 9:30-10:21)? И от двете страни на спора е имало крайности (Августин срещу Пелагий). Според мен заветната концепция обединява и двете, като поставя ударението върху Бога. Човечеството може единствено да откликва на инициативите на Бога (например Йоан 6:44,65), който по характер не е някое капризно божество, а е милостив Бог. Той предлага своята милост на всички живи хора, защото са създадени по Негов образ (вж. Битие 1:26,27). Все още не мога да се примиря с този контекст. Той е впечатляващ, но някак прекалено чернобял. Фокусът е върху неверието на юдеите, което довежда до *приобщаването* на езичниците (глава 11)! Но това не е единственият текст, говорещ за характера на Бога!

▣ **„слава”** Вж. бележката към 3:23.

9:24 Този стих показва, че обектът на Божието обещание обхваща не само наследниците на Израил. Бог е показал милост на човека въз основа на Своя избор. Обещанието от Битие 3:15 важи за цялото човечество (всъщност, юдеите се появяват едва след Битие 12 гл.). Призоваването на Авраам също е свързано с цялото човечество, Битие 12:3. Призванието на Израил като царство от свещеници също се отнася към целия човешки род (вж. Изход 19:5-6)! Това е Божията тайна, която е била скрита, но сега е изявена в пълнота (вж. Ефес. 2:11-3:13; Гал. 3:28; Кол. 3:11).

Павловото твърдение от стих 24 е илюстрирано чрез поредица от цитати от СЗ в стихове 25-29.

1. стих 25, Осия 2:23
2. стих 26, Осия 1:10b
3. стих 27, Исая 10:22 и/или Осия 1:10a
4. стих 28, Исая 10:23
5. стих 29, Исая 1:9

9:25-26 Пасажа е взет от Осия 2:23 и 1:10 от LXX (с някои изменения), като в оригинала става въпрос за десетте северни племена, а Павел го прилага към езичниците. Това е много характерно за начина, по който авторите на Новия Завет използват текста на Стария Завет. Те разглеждат църквата като изпълнение на обещанията, дадени на Израил (вж. II Кор. 6:16; Тит 2:14; I Петър 2:5-9). В този случай пасажът от Осия говори за неверния Израил. Ако Бог е могъл да възстанови покланящите се на идоли

десет северни племена, то за Павел това е било доказателство за любовта и простителността на Бога, който някой ден щял да привлече дори и покланящите се на идоли езичници.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 9:27-29

27 А Исая вика за Израил: „Ако и да е броят на израилтяните като морски пясък, само остатък от тях ще се спаси; 28 защото Господ ще изпълни на земята казаното (по правда) от Него, като го извърши и завърши бързо.“ 29 И както Исая е казал по-преди: „Ако Господ на Войнствата не ни беше оставил потомство, като Содом бихме станали и на Гомора бихме се оприличили.“

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 9:27-29

27Isaiah cries out concerning Israel, „Though the number of the sons of Israel be like the sand of the sea, it is the remnant that will be saved; 28for the Lord will execute His word on the earth, thoroughly and quickly.” 29And just as Isaiah foretold, „Unless the Lord of Sabaoth had left to us a posterity, We would have become like Sodom, and would have resembled Gomorrah.”

9:27
NASB, NKJV, NRSV, NJB „макар”
TEV „дори ако”

Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД (*ean* плюс ПОДЧИНИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ), което описва възможно действие.

9:27-28 Това е свободен цитат от Исая 10:22-23 от LXX. В Textus Receptus е добавена заключителна фраза от Исая 10:23, също от Септуагинта. Тя обаче липсва в древните гръцки манускрипти P46, א, A, и B, което показва, че фразата е по-късна добавка на преписвачите. UBS4 оценя изпускането на тази фраза като „сигурно”.

▣ **„КАТО МОРСКИЯ ПЯСЪК”** Това е част от метафоричния език, описващ многобройните резултати от Божието обещание, дадено на Авраам (вж. Бит.15:5; 22:17; 26:4).

▣ **„ОСТАТЪКЪТ, КОЙТО ЩЕ БЪДЕ СПАСЕН”** Пророците в Стария Завет често използват израза „остатък”, за да опишат онези израилтяни, които са отведени в плен, но ще бъдат върнати от Бога в обещаната земя. Павел използва израза във връзка с юдеите, чиито отношения с Бога се характеризират с вяра и/или които са чули евангелието и са откликнали на Христос с вяра.

Дори и в рамките на заветния Израил се е наблюдавало духовно разделение – само част от израилтяните са били в правилни отношения с Бога. Избирането на Израил като цяло не е отменяло необходимостта от лична вяра (вж. Исая 1:16-20).

Павел използва старозаветната фраза, която първоначално е описвала юдейските пленници, само малка част от които са се върнали в Палестина, когато говори за онези, които са чули евангелието, но само малка част от които са повярвали и приели Христос. Само малък процент от всички слушатели през първи век (юдеи и езичници) са откликнали на евангелското послание. Павел нарича тези хора „остатък”.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОСТАТЪКЪТ – ТРИ ЗНАЧЕНИЯ

Темата на старозаветната концепция за „верния остатък” често се повтаря при пророците (предимно пророците от осми век и Еремия). Това понятие има три значения:

1. онези, които са оцелели по време на плена (например Исая 10:20-23; 17:4-6; 37:31-32; Ерем. 42:15,19; 44:12,14,28; Амос 1:8)
2. онези, които са останали верни на YHWH (например Исая 4:1-5; 11:11,16; 28:5; Йоил 2:32; Амос 5:14-15; Михей 2:12-13; 4:6-7; 5:7-9; 7:18-20)
3. онези, които ще бъдат включени в есхатолигическото обновление и възстановяване (напр. Амос 9:11-15)

В този контекст Бог избира само някои (верните и ревностните) от остатъка (преживелите плена), които да се завърнат у дома. Както вече видяхме по-рано в тази глава, тук се повтарят

някои теми от миналото на Израил (ст. 6). Бог намалява бройката, за да стане по-очевидна Неговата сила, промисъл и грижа (например при Гедеон в Съд. 6-7 гл.).

9:29 Това е цитат от LXX от Исая 1:9, където се осъжда грехът на Израил.

▣ **„Господ на Саваот”** Това е едно от имената на *YHWH* в СЗ, обикновено превеждано като „Господ на Войнствата” (вж. Яков 5:4). В зависимост от контекста, може да става въпрос за Бога като воин – „военачалник на господната войска” (вж. Ис. Нав. 5:13-15) или като управител – обикновено под влияние на вавилонски политеистични концепции – „Господ на небесните тела”. Звездите са творения, а не божества; те не контролират и не влияят на събитията (вж. Битие 1:16; Пс. 8:3; 147:4; Исая 40:26).

▣

NASB „ако... не беше ни оставил потомство”
NKJV „ако... не беше ни оставил поколение”
NRSV „не беше ни оставил оцелели”
TEV „не беше ни оставил някакви наследници”
NJB „не беше ни оставил малцина оцелели”

В еврейския текст на Исая 1:9 откриваме „остатък”, но в Септуагинта е преведено като „семе/поколение” (*NKJV*). Божият съд на Израил винаги е запазвал (1) вярващия остатък и (2) рода на Месия. Бог е пощадявал малцината, за да достигне мнозина.

▣ **„Содом... Гомор”** Стих 28 е свързан с Божия съд. Тук специално са споменати два езически града, разрушени от Бога в Битие 19:24-26, чиито имена по-късно се превръщат в символ на Божието осъждение (вж. Втор. 29:34; Исая 13:19; Ерем. 20:16; 49:18; 50:40; Амос 4:11).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 9:30-33

30 Какво да кажем тогава? Това, че народи, които не търсеха правда, получиха правда, и то правда,
която е чрез вяра; 31 а Израил, който търсеше закона на правдата, не стигна до закона. 32 Защо?
Защото не го търсиха чрез вяра, а някак си чрез дела. Те се спънаха в камъка за препъване, 33 както е
писано: „Ето, полагам в Сион камък на препъване и канара на съблазън; и който вярва в Него, няма да се посрами.”

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 9:30-33

**30What shall we say then? That Gentiles, who did not pursue righteousness, attained
righteousness, even the righteousness which is by faith; 31but Israel, pursuing a law of righteousness,
did not arrive at *that* law. 32Why? Because *they did* not *pursue* it by faith, but as though *it were* by
works. They stumbled over the stumbling stone, 33just as it is written, „Behold, I lay in Zion a stone of stumbling and a rock of offense, And he who believes in Him will not be disappointed.”**

9:30-31 Това е изненадващото заключение на темата за Божия избор и намерение. Стихове 30-33 са обобщение на глава 9 и въведение към глава 10. Вярващите езичници получават праведност от Бога, за разлика от мнозина юдеи!

Бог взаимодейства с цялото човечество в рамките на завета. Бог винаги поема инициативата и поставя условията. Отделните хора трябва да откликнат с покаяние и вяра, покорство и постоянство. Как се спасяват хората – (1) чрез Божия суверенитет, (2) чрез Божията милост, приета с вяра в завършеното дело на Месия или (3) чрез своята лична вяра? Да!

Относно „търсеха” вж. бележката към 14:19.

▣ **„Праведност”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:17.

9:32 „чрез дела” Textus Receptus добавя „по закона”. Това е по-късна добавка на преписвачите. Павел често е използвал фразата „дела по/от/на закона” (вж. 3:20,28; Гал. 2:16; 3:2,5,10). В същото време,

древните манускрипти P^{46}, א*, A, B, F, и G пропускат „закона” в този стих. UBS^4 оценя по-краткия вариант на текста като „B” (почти сигурен).

Ключът към праведността от Бога не са човешките заслуги, а Божият характер и дарът, който е чрез Христос. Праведността е недостижима цел за грешното човечество, но Бог я предлага като безплатен дар чрез вяра в Христос (вж. 3:21-31). От друга страна – дарът трябва да бъде приет (вж. ст. 33; Йоан 1:12; 3:16; Римл. 4:1 и сл., 10:9-13; Ефес. 2:8-9). Това е истината, която пропускат искрените, набожни и морални юдеи (и всички легалисти)!

Джордж Лад справедливо отбелязва:

> „Павловото учение за закона често е разглеждано от историческата перспектива или на самия Павел като бивш юдейски равин, или на типичния, живеещ под закона юдей от първи век. Всъщност Павловата мисъл не би трябвало да се възприема нито като представяне на собствената му духовна автобиография, нито като описание на легалистичното фарисейство от първи век, а като богословско преосмисляне от мислител-християнин на двата пътя към праведността – законопослушанието и вярата” (George Eldon Ladd, *A Theology of the New Testament*, p. 495).

9:33 Този текст е взет от Исая 28:16 в съчетание с 8:14.

„Ето, полагам в Сион камък” 28:16a
„на препъване и канара на съблазън” 8:14b
„и който вярва в Него, няма да се посрами” 28:16b

Обединявайки тези стихове по такъв начин, което е типичен за равините подход, Павел променя значението на Исая 28:16 от положително към отрицателно. Той използва текста на СЗ според своите собствени цели. Павел го прави, като:

1. избира кой превод да използва (LXX, MT, или собствен)
2. променя обектите, към които препраща текста (от „изгнаници” към „езичници”)
3. съчетава различни текстове
4. променя имена и местоимения, които описват YHWH, така че да се отнасят към Исус

▣ **„който вярва в Него, няма да бъде подведен”** Цитатът е от Исая 28:16b. Текстът се появява и в Римл. 10:11 и е сходен с Йоил 2:32, цитиран в Римл. 10:13. Ключът към спасението е едновременно в (1) прякото допълнение (крайъгълния камък) и в (2) индивидуалната реакция на всеки човек (вяра в Него). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ВЯРА** към 4:5.

▣ **„КАМЪК”** Първоначално това било име, използвано за Бога (вж. Пс. 18:1-2,31,46; Втор. 32:18; I Царе 2:2; Пс. 28:1; 31:3; 42:9; 71:3; 78:35), но постепенно се превръща в описание на Месия (вж. Битие 49:24; Пс. 118:22; Исая 8:14; 28:16; Дан. 2:34-35, 44-45; Матей 21:42-44). Месия – основният стожер на Божието заветно обещание, не е бил разбран от юдеите и те го отхвърлили (вж. I Кор. 1:23). Юдеите схващат неправилно не само предназначението на Месия, но и най-елементарните изисквания на Божия завет. Христос се превръща в спънка за юдеите (вж. Исая 8:14; Лука 2:34), но за вярващите – както юдеи, така и езичници, Той става здрава каменна основа (вж. Исая 28:16; I Петър 2:6-10).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КРАЙЪГЪЛНИЯТ КАМЪК

Употреби в СЗ

A. Концепцията за камъка като здрав, траен материал, подходящ за полагане на основи е използвана за описване на качествата на YHWH (вж. Пс. 18:1).
B. От по-горната употреба се развива и месианското значение (вж. Битие 49:24; Пс. 118:22; Исая 28:16).
C. Идва момент, когато камъкът започва да представя съда на YHWH, осъществен чрез Месия (вж. Исая 8:14; Дан. 2:34-35,44-45).
D. От тази употреба се развиват и строителни метафори.
   1. камък за основа, първият, който се закрепя здраво и задава ъглите за целия останал строеж, наречен „крайъгълен камък”
   2. би могло да става въпрос и за последния поставен камък, който сглобява стените в

едно (вж. Зах. 4:7; Ефес. 2:20,21), наречен „глава на ъгъла” от еврейското *rush* (т.е. глава)

3. би могло да се отнася и за „ключовия камък”, който се е поставял в центъра на входната арка и е носел тежестта на цялата стена.

II. Употреби в НЗ

A. Исус цитира Пс. 118 няколко пъти във връзка със самия Себе си (вж. Матей 21:41-46; Марк 12:10-11; Лука 20:17)

B. Павел използва Пс. 118 във връзка с отхвърлянето на неверния, бунтовен Израил от *YHWH* (вж. Римл. 9:33)

C. Павел използва идеята за „главата на ъгъла” в Ефес. 2:20-22, говорейки за Христос

D. Петър прилага тази идея към Исус в I Петър 2:1-10. Исус е крайъгълния камък, а вярващите са останалите живи камъни (т.е. вярващите като храмове, вж. I Кор. 6:19), които се съграждат върху Него (Исус новият храм, вж. Марк 14:58; Матей 12:6; Йоан 2:19-20). Когато отхвърлят Исус като Месия, юдеите отричат самата основа за тяхната надежда.

III. Богословски твърдения

A. *YHWH* позволил на Давид и Соломон да построят храм, като ги предупредил, че ако спазват завета, Той ще е с тях и ще ги благославя, но ако не го спазват, храмът ще бъде сринат (вж. I Царе 9:1-9)!

B. Юдейските равини се съсредоточавали върху формализма и ритуалите, но пренебрегвали личния аспект на вярата (това не е абсолютно твърдение – имало е и много боголюбиви равини). Бог желае да има ежедневно и лично взаимоотношение с тези, които Той е създал по свой образ (вж. Битие 1:26-27). Лука 20:17-18 съдържа страшни думи на осъждение.

C. Исус е използвал концепцията за храма, говорейки за Собственото си материално тяло. Така се доразвива идеята за личната вяра в Исус като Месия, като ключ към отношенията с *YHWH*.

D. Предназначението на спасението е да възстанови Божия образ в човешките същества, за да бъде отново възможно общението с Бога. Целта на християнството е уподобяването с Христос в този живот. От вярващите се очаква да станат живи камъни, съградени върху Христос и оформени според Неговия характер (новия храм).

E. Исус е крайъгълният камък на нашата вяра и главата на ъгъла (т.е. Той е алфа и омега). В същото време Той е и камък на препъване и канара на съблазън. Пропуснем ли Него, пропускаме всичко. Няма средно положение!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само <u>ръководство</u> за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как е свързана 9 глава (за предопределението) с 10 глава (за човешката свободна воля)?
2. Коя е основната тема на 9:1-29?
3. Нарушил ли е Бог обещанията, дадени на Израил?
4. Избройте привилегиите, предоставени на израилевия народ (9:4-5).
5. Дали всички юдеи са били в правилни отношения с Бога? Обосновете отговора си (9:6).
6. Носи ли човек морална отговорност, след като е принуден да изпълнява Божията воля?
7. Как „милостта” изиграва ключова роля в предопределението (вж. 15, 16, 18, 23; 11:30-32)?

Римляни 10 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Израил и Евангелието	Израил се нуждае от Евангелието	Истинска праведност посредством вяра	Израил и евангелието	Израил не вижда, че Бог е свят
9:30-10:4		9:30-10:4	9:30-10:4	
	10:1-13			10:1-4
Спасение за всички			Спасението е за всички	
10:5-13		10:5-13	10:5-13	10:5-13
	Израил отхвърля евангелието	Израил е отговорен за провалите си		Свидетелството на Мойсей
10:14-21	10:14-21	10:14-17	10:14-17	10:14-17
		10:18-21	10:18-21	10:18-21

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

A. Глава 10 се фокусира върху възможностите, стоящи пред Израил да откликнат на великодушното предложение за спасение от страна на YHWH. Глава 9 разглежда как Бог е избрал юдеите с цел избирането на целия свят, но юдеите са отказали да приемат Неговия избор (т.е. заветно покорство).

B. Павел използва Стария Завет, за да обоснове благовестието. Това е характерно и за апостолските проповеди в Деяния, известни като *kerygma* (т.е. *прогласеното*). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ***KERYGMA*** към 1:2.

C. Централните истини на 9:30-10:4 са:
1. Езичниците получават Божията праведност чрез вяра в Христа
2. Юдеите са лишени от Божията праведност, поради липсата на вяра в Христа
3. Законът не може да дари с праведност. Тя е дар от Бога чрез вяра в Христос и не може да бъде заслужена чрез човешки усилия (вж. 3:21-31)

D. Bruce Corley и Curtis Vaughan в *A Study Guide Commentary, Romans*, издаден от Zondervan, стр. 115-116, предлагат удобен списък с греховете на юдеите
1. религиозна гордост, 10:2a
2. духовна слепота, 10:2b, 3a
3. себеправедност, 10:3b
4. неотстъпчива упоритост, 10:4a

Вижте и заключителните им бележки в края на 9 глава, „Избирането се осъществява в проповядването на кръста (вж. I Сол. 1:4-10), което обяснява, как е възможно класическият текст, защитаващ божествения суверенитет (9:6-29) да бъде непосредствено следван от най-великия мисиологичен текст на Павел (10:1-21). Най-високите правомощия за проповядване на евангелието произтичат от факта, че в този процес Бог изпълнява своето намерение за избор в Христос” (стр. 114).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 10:1-4

1 Братя, моето сърдечно желание и молбата ми към Бога за Израил е те да бъдат спасени. 2 Защото свидетелствам за тях, че те имат ревност за Бога, само че не е според познаването. 3 Понеже, като не познаваха Божията правда и като искаха да установят своята собствена, не се покориха на Божията правда. 4 Защото Христос е краят на закона за правда на всеки, който вярва.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 10:1-4

1Brethren, my heart's desire and my prayer to God for them is for *their* salvation. 2For I testify about them that they have a zeal for God, but not in accordance with knowledge. 3For not knowing about God's righteousness and seeking to establish their own, they did not subject themselves to the righteousness of God. 4For Christ is the end of the law for righteousness to everyone who believes.

10:1 „Братя” Павел често използва това обръщение за въвеждане на нова тема (вж. 1:13; 7:1,4; 8:12).

▣ **„желанието на сърцето ми и молитвата ми към Бога за тях е за *тяхното* спасение”** Павел вярва, че юдеите биха могли да се спасят, и че молитвата му за тях има значение. Това е изненадващ контрапункт на предопределението! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ЗАСТЪПНИЧЕСКА МОЛИТВА** към 9:3.

В гръцките манускрипти съществуват варианти със „за тях”. Textus Receptus ги замества със „за Израил”. Свидетелството на манускриптите е в полза на „за тях” (MSS P[46], א*, B, C, D*, F, G). UBS[4] го оценя с „A” (сигурно).

10:2 „те имат ревност за Бога” Искреността и ентусиазмът не са достатъчни (вж. 3-4 ст.). Павел добре разбира това (вж. Деяния 9:1; Гал. 1:14; Фил. 3:6)!

10:2-3 „но не в съответствие със знанието. Защото, като не знаят за Божията праведност” Глаголът „знам” (ст. 2, *epiginōskō*) има две възможни значения: (1) юдеите не са разбирали дара на благовестието (гръцкия смисъл на „зная”); или (2) юдеите не са имали отношение с Бога, основано на вяра (еврейския смисъл на „зная”, вж. Битие 4:1; Ерем. 1:5). За юдеите не е било тайна, че човек трябва лично да откликне на Бога, но те са заменяли вярата с човешки усилия, което е водело до гордост, арогантност и ексклузивизъм (ст. 3a)!

10:3 „Божията праведност” В контекста на 9-11 гл. тази фраза се отнася към вменената от Бога правда, основана единствено на милостта Му, завършеното дело на Христос, убеждението на Духа и реакцията на грешното човечество под формата на покаяние, вяра, постоянство и покорство.

Лесно е да разберем, откъде произхожда погрешното схващане на юдеите за Божията праведност. СЗ набляга на покорството пред Закона (вж. Втор. 4:28-6:3,17,24-25). Това, което те са пропуснали, са вярата и покаянието, тъй необходими за правилния баланс (вж. Втор. 5:29-30; 6:5). Второзаконие ясно показва, че Бог се ангажира с Израил не заради тяхната праведност, но заради Своя характер (вж. 9:6,7,13,24,27; 10:12-22; Езек. 36:22-38). Дори и ханаанците не са лишени от земята си поради праведността на Израил, а заради греховете си (вж. 9:4-6; Битие 15:16). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към 1:17.

▣ **„те не се покориха на Божията праведност”** ГЛАГОЛЪТ е в АОРИСТ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, но се превежда ВЪЗВРАТНО (вж. TEV). В *койне* функцията на ВЪЗВРАТНИЯ ЗАЛОГ се иззема от СТРАДАТЕЛНИЯ. Правилният превод зависи от контекста.

Значението е „покорявам се” – термин, свързан с армейската йерархия. Юдеите се опитвали *да заслужат* Божията праведност, която всъщност е *дар* (вж. 3:24; 5:15; 6:23; Ефес. 2:8-9). Павел осъзнал това по пътя към Дамаск.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОКОРСТВО (*HUPOTASSŌ*)

Септуагинтата използва този термин за превода на десет различни еврейски думи. Основното значение в СЗ е „подчинявам” или „имам правото да издавам заповеди”. Това значение личи и в LXX.

Бог заповядва (вж. Левит 10:1; Йона 2:1; 4:6-8)
Мойсей заповядва (вж. Изх. 36:6; Втор. 27:1)
царете заповядват (вж. II Лет. 31:13)

В НЗ това значение продължава – в Деяния 10:48 апостолът заповядва. Същевременно в НЗ се развиват и нови конотации.

аспектът на доброволното покорство (често във ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ)
актът на доброволно себеограничаване, което може да се наблюдава в покорството на Исус спрямо Отец (вж. Лука 2:51)
вярващите се подчиняват на определени аспекти на светската култура, за да не бъде ощетено представянето на благовестието
- всички вярващи (вж. Ефес. 5:21)
- вярващите съпруги (вж. Кол. 3:18; Ефес. 5:22-24; Тит 2:5; I Петър 3:1)
- вярващите под светска власт (вж. Римл. 13:1-7; I Петър 2:13)

Мотивацията за действията на вярващите е от любов към Бога и към Христос, заради Царството, за благото на околните.

Както и в случая с *agapaō,* църквата е придала на термина ново значение, основано на нуждите на Царството и на ближния. Думата се оцветява с благородството на себеотричането, причинено не от нечия заповед, а от взаимоотношението с всеотдайния Бог и Месия. Вярващите се покоряват за общото благо, за да служат за благословение на Божието семейство.

10:4
NASB, NKJV, NRSV „Христос е свършекът закона”
TEV „Христос е поставил край на закона”
JB „сега законът е приключил със Христос”

Това твърдение е в унисон с Матей 5:17-48. Целта или предназначението (*telos*) на закона не е била спасението, а изобличението за грях; тази цел все още е в сила (вж. Гал. 3:24-25). Стандартният текст по въпроса е Гал. 3:1-29.

Обсъждайки тази тема, трябва да помним контекста, в който тя е поставена. За Павел Старият Завет може да има различни значения. Когато става въпрос за християнския живот, СЗ е Божие откровение (вж. Римл. 15:4; I Кор. 10:6,11), но по въпросите, свързани със спасението, той е вече отменен (вж. Евр. 8:13). СЗ е метафора за отминалата епоха. Евангелието на вярата в Исус е новата епоха на Духа. Времето на закона е изтекло! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ВИЖДАНИЯТА НА ПАВЕЛ ЗА МОЙСЕЕВИЯ ЗАКОН** към 13:9.

▣

NASB, NKJV „за праведност на всекиго, който вярва”
NRSV „за да може да има праведност за всекиго, който вярва”
TEV „та всеки, който вярва, да застане правилно пред Бога”
NJB „така че всички, които имат вяра, да бъдат оправдани”

Глави 9-11 трябва да се тълкуват заедно. Акцентът върху суверенитета на Бога в 9 глава трябва да се разглежда в светлината на контраста с призива към всички да повярват в 10 глава (вж. ст. 4,9,11,13; 3:22; 4:11,16).

Универсалността на Божията любов и изкупително намерение е изразена в Битие 3:15 и ясно личи в Битие 12:3 и в Изход 19:5-6. Пророците често говорят за Божията всеобхватна любов и плана Му за обединение цялото човечество. Фактът, че Бог е един и всички хора са създадени по Негов образ е основа за поканата за спасение, отправена към цялото човечество. Мистерията е в това, че никой не може да откликне без посредничеството на Духа (вж. Йоан 6:44,65). Възниква въпросът дали Бог привлича всички хора към спасение. Отговорът следва да е: „Да!” (вж. Йоан 3:16; 4:42; I Йоан 2:2; 4:14; I Тим. 2:4; II Петър 3:9). Парадоксът на греха, падението и Сатана е, че някои казват „Не.” Когато самият Павел проповядва, някои слушатели откликват, а други – не.

Глаголът „вярвам” (*pisteuō*) се превежда като „вярвам” или „уповавам”. СЕГАШНОТО ВРЕМЕ, говори за продължителност. Простото признаване на факти (богословски, исторически, евангелски) не е залог за получаване на дара на Божията благодат чрез Христос. НЗ е договор; Бог определя условията и поема инициативата, но индивидът трябва да откликне както с първоначална вяра и покаяние, така и с продължаваща вяра и покаяние. Покорството и постоянството са ключови. Целта е уподобяването с Христос.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГЛАГОЛНОТО ВРЕМЕ и СПАСЕНИЕТО в ГРЪЦКИЯ

Спасението не е продукт, а взаимоотношение. То не завършва с обръщението към Христос, а едва започва с него! То не е застраховка или билет за небето, а живот на израстване в христоподобност.

А. СПАСЕНИЕТО КАТО ЗАВЪРШЕНО ДЕЙСТВИЕ (АОРИСТ)
Деяния 15:11
Римляни 8:24
II Тимотей 1:9 – Тит 3:5
Римляни 13:11 (комбинира АОРИСТ с насоченост към БЪДЕЩЕТО)

Б. СПАСЕНИЕТО КАТО СЪСТОЯНИЕ (ПЕРФЕКТ)
Ефесяни 2:5,8

В. СПАСЕНИЕТО КАТО ПРОДЪЛЖАВАЩ ПРОЦЕС (СЕГАШНО)
I Коринтяни 1:18; 15:2
II Коринтяни 2:15

Г. СПАСЕНИЕТО КАТО ПРЕДСТОЯЩО ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ (БЪДЕЩЕ като ГЛАГОЛНО ВРЕМЕ или като контекст)
Римляни 5:9,10; 10:9,13
I Коринтяни 3:15; 5:5
Филипяни 1:28; I Солунци 5:8-9
Евреи 1:14; 9:28
(Подразбира се в Матей 10:22, 24:13; Марк 13:13)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 10:5-13

5 Защото Мойсей пише за правдата, която е от закона: „ако човек прави това, ще живее чрез него.“
6 Но правдата от вяра говори така: „Да не кажеш в сърцето си: Кой ще се изкачи на небето?“ – тоест
да свали Христос долу; 7 или: „Кой ще слезе в бездната?“ – тоест да изведе Христос горе от
мъртвите? 8 Но какво казва тя? Казва, че „думата е близо при теб, в устата ти и в сърцето ти“ – тоест
думата на вярата, която проповядваме. 9 Защото, ако изповядаш с устата си, че Иисус е Господ, и
повярваш в сърцето си, че Бог Го е възкресил от мъртвите, ще се спасиш. 10 Защото със сърце се
вярва за оправдание, и с уста се прави изповед за спасение. 11 Защото Писанието казва: „Никой, който

вярва в Него, няма да се посрами.“ 12 Понеже няма разлика между юдеин и грък, защото един и същ е Господ над всички, богат към всички, които Го призовават. 13 Защото „всеки, който призове Името на Господа, ще се спаси.“

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 10:5-13

5For Moses writes that the man who practices the righteousness which is based on law shall live by that righteousness. 6But the righteousness based on faith speaks as follows: „DO NOT SAY IN YOUR HEART, „WHO WILL ASCEND INTO HEAVEN?' (that is, to bring Christ down), 7or „WHO WILL DESCEND INTO THE ABYSS?' (that is, to bring Christ up from the dead)." 8But what does it say? „THE WORD IS NEAR YOU, in your mouth and in your heart"— that is, the word of faith which we are preaching, 9if you confess with your mouth Jesus *as* Lord, and believe in your heart that God raised Him from the dead, you will be saved; 10for with the heart a person believes, resulting in righteousness, and with the mouth he confesses, resulting in salvation. 11For the Scripture says, „WHOEVER BELIEVES IN HIM WILL NOT BE DISAPPOINTED." 12For there is no distinction between Jew and Greek; for the same Lord is Lord of all, abounding in riches for all who call on Him; 13for „WHOEVER WILL CALL ON THE NAME OF THE LORD WILL BE SAVED."

10:5 Този стих е алюзия към Левит 18:5. Обещанието в него е сигурно. Ако някой е можел да изпълни Закона, Бог щеше да го приеме на това основание (вж. Лука 10:28; Гал. 3:12). Проблемът е в действителността – такава, каквато е, представена в Римл. 3:9, 10-18, 19, 23; 5:18; 11:32. Всички са съгрешили. Душата, която върши грях. ще умре (вж. Битие 2:17; Втор. 30:18; Езек. 18:4,20). Пътят на Стария Завет е затворен, станал е смъртна присъда, проклятие (вж. 7:10; Гал. 3:13; Кол. 2:14).

10:6-8 Това е алюзия към Втор. 30:11-14 във варианта от Септуагинтата (LXX), перифразиран от Павел според целите му. Първоначално тези думи са произнесени от Мойсей по повод закона, но тук те са отнесени към въплъщението, смъртта и възкресението на Исус (вж. 9 ст.; Ефес. 4:9-10). Идеята на Павел е, че спасението, за разлика от закона, е лесно, достъпно е и е дадено на всички в Христос, чрез вяра (вж. Втор. 30:15-20).

▣ **„но праведността, основана на вяра говори”** По-рано Павел е персонифицирал „греха” и „благодатта”, а сега го прави с „праведността чрез вяра” – тя говори в цитатите от СЗ в 6-8 ст.

▣ **„възкачи... слезе”** Не е необходимо хората да се опитват да открият Христос; Бог Го е изпратил явно за всички. Човешкото търсене е ненужно.

▣ **„сърце”** Сърцето представлява съзнанието. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:24.

10:9 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, изразяващо евентуално бъдещо действие. Стих 9 е съдържанието (*hoti*) на посланието на вярата.

▣ **„изповядаш”** Съставният термин *homologeō* – буквално: „казвам същото”, означава „съгласявам се публично” (говоря така, че и други да чуят). Публичното изявяване на вяра в Христос има централно значение (вж. Матей 10:32; Лука 12:8; Йоан 9:22; 12:42; I Тим. 6:12; I Йоан 2:23; 4:15). В ранната църква ролята на публична изповед е изпълнявана от кръщението, при което кандидатът е произнасял формулата „Вярвам, че Исус е Господ.” Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗПОВЕД

A. В гръцкия съществуват две форми с един и същ корен, означаващи „изповядвам”, *homolegeō* и *exomologeō*. Съставният термин, употребен от Яков идва от *homo,* „същото”; *legō*, „казвам”; и *ex*, „от, отвътре”. Основното значение е „казвам същото, съгласявам се със”. Добавеното *ex* подсилва идеята за публично заявление
B. Английските преводи на тази група от думи са

1. хваля
2. съгласявам се
3. обявявам
4. заявявам
5. изповядвам

C. Тази група думи е имала две привидно противоположни употреби
1. прославяне (на Бог)
2. признаване на грях

Възможно е тези употреби да са се развили вследствие на усещането на човечество за собствената му греховност и за Божията святост. Да признаем една то тези истини означава да признаем и двете.

D. Употребите на тази група думи в НЗ са
1. обещавам (вж. Матей 14:7; Деяния 7:17)
2. съгласявам си или приемам нещо (вж. Йоан 1:20; Лука 22:6; Деяния 24:14; Евр. 11:13)
3. хваля (вж. Матей 11:25; Лука 10:21; Римл. 14:11; 15:9)
4. признавам истинността
   a. на личност (вж. Матей 10:32; Лука 12:8; Йоан 9:22; 12:42; Римл. 10:9; Фил. 2:11; I Йоан 2:23; Откр. 3:5)
   b. на истина/учение (вж. Деяния 23:8; II Кор. 11:13; I Йоан 4:2)
5. обявявам нещо публично (юридическото значение става основа и за по-късното значение на религиозно твърдение, вж. Деяния 24:14; I Тим. 6:13)
   a. без признаване на вина (вж. I Тим. 6:12; Евр. 10:23)
   b. със признаване на вина (вж. Матей 3:6; Деяния 19:18; Евр. 4:14; Яков 5:16; I Йоан 1:9)

▣

NASB **„Исус като Господ”**
NKJV **„Господ Исус”**
NRSV, TEV, JB **„Исус е Господ”**

Това е богословското съдържание на ранноцърковната изповед на вярата и литургика на кръщението. Употребата на „Господ” поставя акцента върху божествеността на Исус (вж. Йоил 2:32; Деяния 2:32-33,36; Фил. 2:6-11), докато името „Исус” подчертава човешката му природа (вж. I Йоан 4:1-6).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИМЕТО НА ГОСПОД

В НЗ това е обичайната фраза, изразяваща личното присъствие и активна намеса на Триединния Бог в църквата. Тя не е магическа формула, а позоваване на Божия характер.

Тази фраза често се отнася към Исус като Господ (вж. Фил. 2:11)

1. като изповед на вярата при кръщението (вж. Римл. 10:9-13; Деяния 2:38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; I Кор. 1:13,15; Яков 2:7)
2. при изгонване на бесове (вж. Матей 7:22; Марк 9:38; Лука 9:49; 10:17; Деяния 19:13)
3. при изцеление на болни (вж. Деяния 3:6,16; 4:10; 9:34; Яков 5:14)
4. при осъществяване на служение (вж. Матей 10:42; 18:5; Лука 9:48)
5. при църковно дисциплиниране (вж. Матей 18:15-20)
6. при проповядване пред езичници (вж. Лука 24:47; Деяния 9:15; 15:17; Римл. 1:5)
7. в молитва (вж. Йоан 14:13-14; 15:2,16; 16:23; I Кор. 1:2)
8. като един от начините за представяне на християнството (вж. Деяния 26:9; I Кор. 1:10; II Тим. 2:19; Яков 2:7; I Петър 4:14)

Каквото и да правим като служители, проповедници, помощници, изцелители, екзорцисти и т.н., правим го поради Неговия характер, с неговата сила, с Неговата промисъл – в Неговото име!

▣ **„вярваш в сърцето си”** Тази фраза е паралелна на изповядвам, представяйки по този начин преплитащите се аспекти на вярата. Библейския термин „вяра” (*pistis*) включва (1) лично упование (еврейски), (2) интелектуално съдържание (гръцки) и (3) продължаващо съзнателно посвещение (вж. Втор. 30:20).

Съществителното „сърце” се употребява в старозаветното значение, обхващащо цялата личност. Павел споменава „уста” и „сърце” в този контекст, защото в стих 8 цитира Второзаконие 30:14. Това в никакъв случай не е опит за установяване на неотменимо правило, че за спасението е необходима молитва на глас.

10:10 „резултатът от което е праведност” Целта на Бога не е просто вярващите да попаднат на небето някой ден, а да се оприличат на Христос още сега! Другият значим пасаж по темата за предопределението, Ефес. 1:3-14, решително заявява тази истина в 4 ст. Вярващите са избрани, за да бъдат святи и безукорни! Избирането не е просто доктрина, а начин на живот (вж. Втор. 30:15-20).

Стих 10 съответства на двойнствената природа на Великото Поръчение (вж. Матей 28:19-20): спасение (правете ученици) и праведност (като ги учите да пазят всичко, което съм ви заповядал). Същия баланс откриваме в Ефес. 2:8-9 (спасение, което е дар от Бога, по благодат, чрез Христос) и Ефес. 2:10 (призив към „добри дела”). Божието желание винаги е било да има народ, създаден по Неговия образ.

10:11 Това е цитат от Исая 28:16, към който Павел е добавил израза „всеки, който”. В Исая става въпрос за вярата в Месия, Божия крайъгълен камък (вж. 9:32-33). Както Римляни 9 гл. набляга на Божия суверенитет, така глава 10 подчертава необходимостта от това всеки индивид да откликне на Христос. Всеобхватността на Божието предложение ясно проличава чрез употребата на „всеки” в стих 4, на „всеки който” в стихове 11 и 13 и на „всички” в стих 12 (два пъти)! Така се постига богословско равновесие спрямо идеята за избирателното предопределение, акцентирана в 9 гл.

▣ **„вярва в Него”** Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ с ПРЕДЛОГА *epi* (вж. 4:24; 9:33; I Тим. 1:16). Вярата не е само първоначален отклик, но и трайно изискване за спасението! Вярата е повече от правилно богословие (евангелски истини) – тя е лично взаимоотношение (с личността на евангелието), което води до благочестив живот (живота на евангелието). Пазете се от повърхностното разбиране на вярата, което разделя истина и живот. Вярата, която спасява е онази, която постоянства и се променя! Вечният живот има ясно видими признаци! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ВЯРА** към 4:5.

▣

NASB, TEV **„няма да се разочарова”**
NKJV, NRSV **„няма да бъде посрамен”**
JB **„няма да има причина за срам”**

Тези, които уповават („вярват”) на Христос няма да бъдат прогонени. Това е цитат от Исая 28:16 – ключов пасаж за аргументацията на Павел в 9:33.

10:12 „няма разлика между юдеин и грък” Това е основната тема на Новия Завет (вж. Римл. 3:22,29; Гал. 3:28; Ефес. 2:11-3:13; Кол. 3:11). Единният Бог е изкупил чрез действията си Своето изгубено творение. Той желае всички хора, създадени по Неговия образ да дойдат при Него и да се уподобят на Него! Всеки може да дойде!

Универсалната природа на благовестието („всички” се среща два пъти в стих 12) се проявява по два начина: (1) няма разлика между юдеи и гърци – всички са изгубени (вж. 3:9,19,22-23; 11:32) и (2) няма разлика между юдеи и гърци – всички могат да се спасят. Евангелието премахва всички човешки прегради (вж. Йоил 2:28-29; I Кор. 12:13; Гал. 3:28; Кол. 3:11), поне що се отнася до спасението.

▣ **„изобилстващ в богатство”** Когато Павел говори за Божията благодат в Христос, той често използва думата „богатство” (вж. 2:4; 9:23; 11:12 [два пъти], 33; I Кор. 1:5; II Кор. 8:9; Ефес. 1:7,18; 2:7; 3:8,16; Фил. 4:19; Кол. 1:27; 2:2).

10:13 Два нови акцента се появяват в начина, по който Павел използва този известен цитат от Йоил 2:32: (1) в Йоил е употребено името YHWH, а Павел в Римляни, както и Петър в Деяния 2:21, поставя

името Исус (забележете също Йоан 12:41 и Исая 6:9-10; Фил. 2:9 и Исая 45:22-25; Римл. 9:33 и Исая 8:13-14); и (2) в Йоил под „спасен” се подразбира физическо избавление, а в Римляни става въпрос за духовна прошка и вечно спасение.

Концепцията на Стария Завет за „призоваване на името на Господа” включва идеята за публична изповед на вяра в контекста на поклонение. Същата концепция е изразена в Деяния 7:59; 9:14,21; 22:16; I Кор. 1:2; II Тим. 2:22. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ПРИЗОВАН** в 1:6.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИСУС ОТ НАЗАРЕТ

В НЗ съществуват няколко различни термина, с които се уточнява за кой точно Исус става въпрос.

I. Понятия от Новия Завет

1. Назарет – градът в Галилея (вж. Лука 1:26; 2:4,39,51; 4:16; Деяния 10:38). Този град не се споменава в изворите, съвременни на евангелските събития, но се среща в по-късни надписи.
   Да бъде от Назарет не било комплимент за Исус (вж. Йоан 1:46). Надписът, прикован към кръста на Исус, посочващ мястото на Неговия произход е бил юдейски израз на презрение.
2. *Nazarēnos* – също изглежда, че се отнася към географско място (вж. Лука 4:34; 24:19).
3. *Nazōraios* – може да се отнася и към град, но би могло да бъде и игра на думи, препращаща към еврейския месиански термин „клонка” (*netzer*, вж. Исая 4:2; 11:1; 53:2; Ерем. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12). Лука нарича така Исус в 18:37 и в Деяния 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.

II. Историческа употреба извън Новия Завет. Това име е имало и други значения.

1. Описвало е юдейска (предхристиянска) еретическа група.
2. Сред юдейските кръгове се използва като название на вярващите в Христос (вж. Деяния 24:5,14; 28:22).
3. Установило се е като обичайния термин за обозначаване на вярващите от сирийските (арамейските) църкви така, както в гръцките църкви се е наложило съществителното „християни”.
4. В определен момент след падането на Йерусалим, фарисеите организират събор в град Ямния и подбуждат формалното разделение между синагогата и църквата. Пример за проклятията срещу християните намираме в „Осемнадесетте благословения” от *Berakoth* 28b-29a, където вярващите са наречени „назаряни”:
   „Дано назаряните и еретиците да изчезнат в един миг; те ще бъдат изтрити от книгата на живота и няма да се запишат заедно с верните.”

III. Мнението на автора

Изненадан съм от многото различни начини за изписване на тази дума, макар да знам, че подобно явление се среща и в СЗ, като например различните изписвания на името Йешуа (Исус) на еврейски. Същевременно поради (1) близката връзка с месианския термин „клонка”; (2) негативните му конотации; и (3) липсата на исторически свидетелства за Назарет по времето на Исус не мога да изкажа категорично мнение за точното значение на името; и (4) нещата се усложняват от есхатологическия смисъл на изказването на демона (т.е. „Да не си дошъл да ни погубиш?”).

За пълна библиография на научните изследвания върху тази група думи вж. Colin Brown (ed.), *New International Dictionary of New Testament Theology*, том 2, стр. 346.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 10:14-15

14 Как обаче ще призоват Този, в когото не са повярвали? А как ще повярват в Този, когото не са
чули? А как ще чуят без проповедник? 15 И как ще проповядват, ако не са изпратени? Както е писано:
„Колко са прекрасни краката на тези, които благовестват доброто!“

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 10:14-15

14How then will they call on Him in whom they have not believed? How will they believe in Him whom they have not heard? And how will they hear without a preacher? 15How will they preach unless they are sent? Just as it is written, „HOW BEAUTIFUL ARE THE FEET OF THOSE WHO BRING GOOD NEWS OF GOOD THINGS!"

10:14-15 Тук започва поредица въпроси, съпътствани от цитати от СЗ, които подчертават идеята, че Израил никога не е откликвал на пратениците и посланията на *YHWH* (вж. Неемия 9 гл.; Деяния 7 гл.). Бог изпраща посланици (пророци, апостоли, проповедници, учители, евангелизатори). Те са Божии благословения за нуждаещия се свят. Бог, в милостта си, изпраща вестителите на благовестието, но от слушателите се очаква да откликнат по подходящ начин. Павел подкрепя мисълта си с цитат от Исая 52:7. Той разширява значението на стиха така, че да обхваща и проповедниците на евангелието.

Спасителната вяра съдържа няколко елемента: (1) послание, в което да се вярва; (2) личност, която да се приеме; (3) първоначално и продължаващо във времето отношение на покаяние и вяра; (4) живот в покорство; и (5) постоянство (вж. бележката към 1:5).

10:15 Това е великото поръчение на Римляни. Спасението идва посредством чуване и приемане на евангелието. Проповедниците са пратени, за да могат „всички" да се спасят!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 10:16-17

16 Но не всички се подчиниха на благовестието; защото Исая казва: „Господи, кой е повярвал на онова, което е чул от нас?" 17 И така, вярата е от слушане, а слушането – от Христовото слово.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 10:16-17

16However, they did not all heed the good news; for Isaiah says, „LORD, WHO HAS BELIEVED OUR REPORT?" 17So faith *comes* from hearing, and hearing by the word of Christ.

10:16 Павел отново използва пророчески изявления от СЗ, които първоначално са се отнасяли за думите на *YHWH* към Израил, за да говори за евангелието на Месията Исус. Както юдеите от СЗ са отхвърлили Божието послание, така и съвременните на Павел юдеи го отхвърлят. Това е цитат от Исая 53:1, който богословски е свързан и с Исая 6:9-13, където Израил отхвърля Бога.

10:17 Благовестието е послание (вж. Галатяни 3:2). Но посланието придобива измеренията на лично слово – „словото на Христос" (вж. Кол. 3:15-16).

▣ **„словото на Христос"** Контекста предполага, че става въпрос за посланието за Христос. Проповядването на евангелието е Божия начин да представи на света дара, който е в Христос.

На това място в древните гръцки манускрипти има разночетения: (1) MSS P^{46}, $\aleph^*$, B, C, D^* съдържат „словото на Христос", а (2) MSS $\aleph^c$, A, D^c, K, P – „словото на Бога". Първият вариант звучи много по-необичайно (вж. Кол. 3:16) и затова трябва да е оригинален (това е едно от основните положения на критиката на текста). UBS^4 оценя този вариант с „A" (сигурен). Фразата се среща само два пъти в целия НЗ. Другата фраза – „словото на Бога", се среща няколко пъти (вж. Лука 3:2; Йоан 3:34; Ефес. 6:17; Евр. 6:5 и 11:3).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 10:18-21

18 Но аз казвам: Те не са ли чули? Разбира се, чули са: „По цялата земя се разнесе гласът им и думите им – до краищата на вселената." 19 Но пак казвам: Израил не е ли разбрал? Първо Мойсей казва: „Аз ще ви раздразня до ревнуване с тези, които не са народ; с народ неразбран ще ви разгневя."
20 А Исая се осмелява да каже: „Намерен бях от онези, които не Ме търсеха; явен станах на тези, които не питаха за Мен." 21 А за Израил казва: „Простирах ръцете Си цял ден към народ непокорен и опак."

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 10:18-21

[18]**But I say, surely they have never heard, have they? Indeed they have; „Their voice has gone out into all the earth, And their words to the ends of the world.” [19]But I say, surely Israel did not know, did they? First Moses says, „I will make you jealous by that which is not a nation, By a nation without understanding will I anger you.” [20]And Isaiah is very bold and says, „I was found by those who did not seek Me, I became manifest to those who did not ask for Me.” [21]But as for Israel He says, „All the day long I have stretched out My hands to a disobedient and obstinate people.”**

10:18 Според този стих повечето юдеи са чули посланието (подчертано с емфатична ДВОЙНО ОТРИЦАТЕЛНА гръцка конструкция) и носят отговорност за отхвърлянето му. Проблемът не е в незнанието, а в неверието!

Павел цитира Пс. 19:4. Стихове 1-6 в този псалм се отнасят за естественото откровение, при което Бог говори чрез творението (вж. Римляни 1-2 гл.). Павел променя (1) универсалното свидетелство („по цялата земя”) и (2) средствата за предаване на посланието: вместо тихия глас на творението – проповедниците на евангелието (апостоли, пророци, евангелизатори, пастири и учители – вж. Ефес. 4:11), които спадат към специалното откровение (вж. Пс. 19:8-14). Основната идея е, че евангелското послание е вече проникнало в съвременния на Павел гръко-римски свят. Павел използва равинския херменевтичен подход, като модифицира текста на СЗ според своите богословски и полемични цели. Трябва също ясно да подчертаем, че начина, по който Павел и останалите апостоли използват СЗ е уникално насочван от Светия Дух (вж. II Петър 1:20-21). Днешните вярващи, макар и просветлявани от Духа, не могат да възпроизведат тълкувателните методи на новозаветните писатели.

10:19-20 Юдеите са чули посланието още от Мойсей. Те са били в състояние да разберат дадената на всички народи възможност за изправяне на отношенията с Бога чрез вяра.

В тези стихове Бог говори на Своя заветен народ за приобщаването на езичниците. За целта са използвани цитати от Втор. 32:21 в 19 стих и от Исая 65:1-2 в 20-21 стихове. Шокиращото приобщаване на езичниците е трябвало да предизвика юдеите към по-голямо посвещение във вярата (вж. 11:11,14).

10:21 Това твърдение е цитат от Исая 65:2 (във варианта на Септуагинтата), относно отхвърлянето на *YHWH* от страна на заветния народ (вж. Исая 65:1-7). Бог е бил верен; Израил е бил неверен. Неверността им е водела в миналото до временно осъждение – както на целия народ, така и на отделни хора, но отказът им да приемат Божията праведност чрез вяра в Христос ще доведе до вечно осъждане!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само <u>ръководство</u> за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Ако Божият избор има такова ключово значение, тогава защо Павел се моли за Израил в 10:1? Защо в 10:9-13 се поставя толкова силно ударение върху необходимостта от човешки отклик?
2. Какво означава 4 стих? Дали Христос е отменил закона?
3. Избройте елементите на вярата в 10:9-10.
4. Защо Павел толкова често цитира СЗ? Как това се съгласува с предимно езическия състав на църквата в Рим?
5. Каква е връзката между 10:11-13 и 9 гл.?
6. Каква е връзката между 10:14-15 и световната мисионерска дейност?
7. По какъв начин човешката свободна воля участва в спасението на човека според 10 глава?

Римляни 11 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS4	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Остатъкът от Израил	Отхвърлянето на Израил не е пълно	Отхвърлянето на Израил не е окончателно	Божията милост към Израил	Остатъкът от Израил
11:1-10	11:1-10	11:1-10	11:1-6	11:1-10
			11:7-10	
Спасението на езичниците	Отхвърлянето на Израил не е окончателно			Юдеите предстои да бъдат възстановени
11:11-12	11:11-36	11:11-12	11:11-12	11:11-15
			Спасението на езичниците	
11:13-16		11:13-16	11:13-15	Юдеите все още са избран народ
		Метафората с маслиновото дърво	11:16-18	11:16-24
11:17-24		11:17-24		
			11:19-24	
Възстановяването на Израил		Целият Израил ще бъде спасен	Божията милост към всички	Обръщението на юдеите
11:25-32		11:25-32	11:25-32	11:25-27
				11:28-29
				11:30-32
			Прославяне на Бога	Химн за Божията милост и мъдрост
11:33-36		11:33-36	11:33-36	11:33-36

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само <u>ръководство</u> за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

A. В 11 глава продължава парадоксалното взаимоотношение между избиране и евангелие. Избирането в СЗ е за служение, докато в НЗ е за спасение (проверете с помощта на конкорданс!). В някакъв смисъл вярващите са призовани едновременно да бъдат Божие семейство (НЗ) и Божии слуги (СЗ). Избирането бива общо или индивидуално, а също така и положително или отрицателно (Яков/Израил – Исав/Едом; Мойсей/фараона). В крайна сметка напрежението е не просто между Божия суверенитет и човешката свободна воля, а в самия характер на Бога. Глави 9-11 отново и отново подчертават Божията милост и бунта на падналото човечество. Бог е верен, а хората – не.
Избирането не е доктрина, изключваща някого, а основание за надежда и увереност за тези, които са откликнали на обещанията и на Сина на Бога, който утвърждава завета Си.

B. В 9 глава Павел отстоява суверенитета и свободата на Бога. Дори и в заветните отношения Бог е свободен. В 10 гл. Павел твърди, че юдеите са били свободни да приемат или да отхвърлят Божиите обещания или завети. След като са доказали своята невярност и са отхвърлили Божиите обещания и завета Му, те, в някакъв смисъл, са били отхвърлени от Бога. Същевременно, в 11 глава Павел ще утвърждава Божията вярност, дори и пред лицето на неверността на Израил (вж. Второзаконие 8 гл.).

C. В миналото, както и в настоящето е имало юдейски остатък, вярващ в Божия месия и живеещ според тази вяра. Самият Павел е пример за това. Отхвърлянето на някои невярващи юдеи е направило възможно приемането на вярващите езичници. Приобщаването на езичниците води или (1) до окончателно оформяне на Божия народ или (2) до попълване на броя Божиите избрани – както юдеи, така и езичници. Включването на езичниците ще мотивира Израил да уповават на Божия месия – Исус.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 11:1-6
1 И така, казвам: Отхвърлил ли е Бог Своя народ? Да не бъде! Защото и аз съм израилтянин, от
потомството на Авраам, от племето на Вениамин. 2 Бог не е отхвърлил Своя народ, който е предузнал.
Или не знаете какво казва Писанието за Илия – как вика към Бога против Израил: 3 „Господи, избиха
пророците Ти, разкопаха олтарите Ти и аз останах сам, но и моя живот искат да отнемат.“ 4 Но какво
му казва божественият отговор? – „Оставил съм си седем хиляди мъже, които не са преклонили
коляно пред Ваал.“ 5 Така и понастоящем има остатък, избран по благодат. 6 Но ако е по благодат, не е
вече от дела, иначе благодатта не е вече благодат, (а ако е от дела, не е вече благодат, иначе делото не е
вече дело).

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 11:1-6
**1I say then, God has not rejected His people, has He? May it never be! For I too am an Israelite, a
descendant of Abraham, of the tribe of Benjamin. 2God has not rejected His people whom He
foreknew. Or do you not know what the Scripture says in *the passage about* Elijah, how he pleads with
God against Israel? 3"Lord, they have killed Your prophets, they have torn down Your altars, and I
alone am left, and they are seeking my life." 4But what is the divine response to him? „I have kept for**

Myself seven thousand men who have not bowed the knee to Baal.” 5In the same way then, there has also come to be at the present time a remnant according to *God’s* gracious choice. 6But if it is by grace, it is no longer on the basis of works, otherwise grace is no longer grace.

11:1 „Бог не е отхвърлил Своя народ, нали?” Очаква се отговорът на този въпрос да е „не”. Павел отговаря на този въпрос в стихове 1b-10. Този раздел трябва да се разглежда във връзка с предшестващите доводи на Павел. Глави 9-11 образуват едно литературно цяло, един разширен аргумент.

Интересно е да се отбележи, че в ранния гръцки папирусен манускрипт P^{46} и унциалите F и G е четем „наследство”, а не „народ”, което вероятно идва от Пс. 94:14 в Септуагинтата.

▣ **„дано никога не бъде”** Това е типичния за Павел начин за отхвърляне на въпросите на хипотетичния противник (филипика, вж. 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1,11).

▣ **„аз също съм израилтянин”** Павел използва самия себе си като доказателство за съществуването на вярващ остатък сред юдеите. За повече по въпроса за юдейския произход на Павел вж. Фил. 3:5.

▣ **11:2 „Бог не е отхвърлил народа си”** Възможно е това да е алюзия към Пс. 94:14 (вж. Втор. 31:6; I Царе 12:22; III Царе 6:13; Плач Ерем. 3:31-32). Това е конкретен отговор на въпроса в стих 1.

▣ **„които е предузнал”** Това е очевидна препратка към избирането на Израил от Бога. Вж. бележката към 8:29. Тази фраза, както и стихове 4-6, връщат мисълта обратно към глава 9. Ключът не е в делата на Израил, а в Божия избор. Бог е верен на обещанията си заради Своя характер, а не заради успехите на Израил (вж. Езек. 36:22-32).

▣ **„Писанието казва”** Това е препратка към историята за бягството на Илия от Езавел в III Царе 19:10, която е спомената в 3 стих.

11:4 „Аз съм запазил за Себе си седем хиляди” Фразата „за Себе си” не присъства в Масоретския еврейски текст на III Царе 19:18 (Павел не цитира нито МТ, нито LXX), но е добавена от Павел, за да се подчертае Божия избор. Верният остатък от III Царе 19:18 се определя от Божия избор, а не от факта, че са отказали да се поклонят на Ваал.

Тезата, която Павел защитава, е, че дори сред неверния, покланящ се на идоли Израил от времето на Илия е имало малка група истински вярващи. Така и по времето на Павел също има вярващ остатък сред юдеите. Във всяка епоха някои от юдеите са откликвали на Бога с вяра, а не с упование на собствените си сили. Павел твърди, че тези вярващи юдеи са подбуждани от Божията милост и благодат (ст. 5-6).

▣ **„на Ваал”** Тук СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО е в МЪЖКИ РОД, а ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯТ ЧЛЕН е в ЖЕНСКИ РОД. Това е така поради факта, че юдеите системно са използвали гласните от еврейската дума „срам” (*bosheth*), която е в ЖЕНСКИ РОД, при озвучаването на съгласните от имената на езическите богове, за да се подиграят с тях.

11:5-6 Тези стихове са ключови. Те свързват настоящата ситуация с действията на Бога в миналото, записани в СЗ. Връзката е Божият избор, основан на милост (вж. 9:15,16,18; 11:30,31,32). Божията благодат има превес, но и вярата на хората е необходима (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21), без обаче да се основава ни най-малко на човешки заслуги (вж. Ефес. 2:8-9; II Тим. 1:9; Тит 3:5). Тези истини имат критично значение за аргументацията на Павел в 9-11 гл.

11:6 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което се счита за достоверно от гледната точка на автора или за неговите литературни цели. Спасението се осъществява по Божия благодат (вж. бележката към 3:24, вж. 6:23; Ефес. 2:8-9).

▣ KJV добавя към стих 6 заключителната фраза: „Но ако бъде чрез дела, то вече не е благодат: иначе и делото не е вече дело”. Тази фраза не се среща в повечето древни гръцки манускрипти (P^{46}, א*, A, C,

D, G, или P), нито в древните латински версии, но две вариации на фразата се появяват в манускриптите ℵc и B. UBS4 оценя изпускането на тази фраза с „A” (сигурно).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 11:7-10

7 Тогава какво? Израил не получи онова, което търсеше, но избраните го получиха, а останалите
бяха закоравени даже до днес; 8 както е писано: „Бог им даде дух на безчувствие, очи – да не виждат
и уши – да не чуват, дори и до днес.“ 9 И Давид казва: „Трапезата им нека стане за тях примка и
уловка, препънка и отплата, 10 да се помрачат очите им и да не виждат, и превий гърба им завинаги.“

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 11:7-10

**7What then? What Israel is seeking, it has not obtained, but those who were chosen obtained it,
and the rest were hardened; 8just as it is written, „God gave them a spirit of stupor, Eyes to see not
and ears to hear not, Down to this very day.” 9And David says, „Let their table become a snare and a
trap, And a stumbling block and a retribution to them. 10”Let their eyes be darkened to see not, And
bend their backs forever.”**

11:7 „Това, към което Израил се стреми, него не е получил” На гръцки тази фраза е поставена в началото на изречението, за да се подчертае мисълта на Павел. Много юдеи са се стремили към изправни отношения с Бога, като са се надявали да постигнат това чрез религиозни ритуали, опазване на етническата чистота и други човешки усилия. Те не успели да постигнат целта си! Никоя плът няма да се похвали пред Бога (вж. I Кор. 1:29; Ефес. 2:9).

▣

NASB	**„но онези, които са били избрани, го получиха”**
NKJV, NRSV	**„избраните го получиха”**
TEV	**„само малката група, която Бог избра, го намери”**
JB	**„само малцината избрани го получиха”**

Това е старозаветната концепция за „остатъка”, която тук се отнася към седемте хиляди от III Царе 19:18. Ключът не е в човешките усилия, националност или религиозност (ст. 6), а Божията благодат, действаща в избирането (вж. Ефес. 1:3-14).

▣ **„останалите бяха закоравели”** Това е СТРАДАТЕЛЕН АОРИСТ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (вж. II Кор. 3:14). Подразбира се, че ги е закоравил Бог (вж. 8-10 ст.). Посредникът на закоравяването е дяволът (вж. II Кор. 4:4). „Закоравели” (*pōroō*) е медицинския термин за загрубяване (образуване на мазоли) или слепота (вж. Римл. 11:25; II Кор. 3:14; Ефес. 4:18). Същият термин е употребен по адрес на апостолите в Марк 6:52. Тази дума се различава от употребената в 9:18 (*sklērunō*), която има значение противоположно на думата „милост” (вж. Евр. 3:8,15; 4:7).

Този стих е много ясен и обобщава 11:1-6. Някои, които са били избрани, са повярвали, други, които не са били избрани, са били закоравени. При все това, този стих не е богословски лозунг, писан сам за себе си. Той е част от по-обширна богословска дискусия. Съществува напрежение между истината, ясно заявена в този стих и универсалната покана в глава 10. Тук има някаква мистерия. Отричането или омаловажаването на някой от противоположните полюси на този парадокс не е решение.

11:8-10 Тези стихове са цитати, взети от Исая 29:10 (ст. 8a), Втор. 29:4 (ст. 8b, но не от MT или от LXX) и Пс. 69:22-23 (ст. 9-10). Те правилно отразяват призива и мисията на Исая сред бунтовния Израил в 6:9-13. Исая е представял Божието слово, но Божиите хора не могли и не искали да откликнат. Както и в 9:13,15,17 Павел отново привежда доказателства от СЗ за това, че Бог закоравява някои хора.

11:8

NASB, NKJV	**„Бог им даде дух на безчувствие”**
NRSV, JB	**„Бог им даде муден дух”**
TEV	**„Бог притъпи техните умове и сърца”**

Тази гръцка дума (*katanuxis*), която в целия НЗ се среща само тук, описва ухапване от насекомо, което предизвиква такива силни усещания, че притъпява сетивата.

11:10 „нека очите им бъдат помрачени, за да не виждат и сгърби гърбовете им завинаги” Това е ПОВЕЛИТЕЛЕН ПАСИВЕН АОРИСТ, последван от ПОВЕЛИТЕЛЕН АКТИВЕН АОРИСТ. Това отново е тайната на Божия суверенитет и необходимостта на човешкия отговор. Бог е източника на всички неща, инициаторът на всичко, и все пак, в Своята суверенна воля, Той е постановил хората, венецът на Неговото творение, свободно да решават, как да Му отговорят. Онези, които не откликнат с вяра биват закоравени в тяхното неверие.

Точно в този контекст Павел представя Божия вечен план за изкупление на всички Адамови потомци. Неверието на юдеите ще отвори вратата на вярата за езичниците и посредством ревността ще възстанови Израилевия народ! Това е план за приобщаване (вж. Ефес. 2:11-3:13), а не за отхвърляне! Закоравяването служи за умножаване на жетвата!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 11:11-16

11 Тогава казвам: Спънаха ли се, за да паднат? Да не бъде! Но чрез тяхното падане дойде спасението на езичниците, за да ги подбуди към ревност. 12 Но ако тяхното падане означава богатство за света и тяхната загуба – богатство за езичниците, колко повече ще означава тяхното пълно възстановяване! 13 Защото на вас, езичниците, казвам: тъй като съм апостол на езичниците, аз славя своето служение, 14 дано мога по някакъв начин да подбудя към ревност тези, които са моя плът, и да спася някои от тях. 15 Защото, ако тяхното отхвърляне означава примирение на света, какво ще бъде приемането им, ако не живот от мъртвите? 16 А ако първото от тестото е свято, то и цялото тесто е свято; и ако коренът е свят, то и клоните са свети.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 11:11-16

11I say then, they did not stumble so as to fall, did they? May it never be! But by their transgression salvation *has come* to the Gentiles, to make them jealous. 12Now if their transgression is riches for the world and their failure is riches for the Gentiles, how much more will their fulfillment be! 13But I am speaking to you who are Gentiles. Inasmuch then as I am an apostle of Gentiles, I magnify my ministry, 14if somehow I might move to jealousy my fellow countrymen and save some of them. 15For if their rejection is the reconciliation of the world, what will *their* acceptance be but life from the dead? 16If the first piece *of dough* is holy, the lump is also; and if the root is holy, the branches are too.

11:11 „тогава казвам” Това е същата реторична фраза както и в 11:1. С нея богословската мисъл на Павел леко променя посоката си. В стихове 1-10 научаваме, че не всички от Израил са отхвърлени, а в стихове 11-24 отхвърлянето на Израил не е вечно и има определена цел. Чрез него са приобщени езичниците.

▣

NASB	**„Не са се препънали така, че да паднат, нали?”**
NKJV, NRSV	**„Така ли са се препънали, че да паднат?”**
TEV	**„Когато са се препънали, дали са паднали за своя погибел?”**
JB	**„Завинаги ли са паднали юдеите или само са се спънали?”**

Подразбира се, че отговорът на този въпрос е „не”. Неверието на Израил е временна ситуация.

▣

NASB	**„чрез тяхното прегрешение”**
NKJV	**„чрез тяхното падение”**
NRSV	**„чрез тяхното препъване”**
TEV	**„те съгрешиха”**
JB	**„тяхното падение”**

Според контекста тези думи се отнасят до отхвърлянето на Исус като Месия (вж. ст. 12).

▣ **„спасението е дошло при езичниците”** За юдеите от I век сл. Хр. това е било наистина шокиращо изявление (вж. ст. 12; Деяния 13:46; 18:6; 22:21; 28:28).

▣ **„да ги накара да ревнуват”** Божият план за спасение съдържа две цели (1) изкупление за цялото човечество; и (2) възвръщане на каещия се остатък от Израил към лична вяра. Лично аз не съм сигурен дали втората цел включва голямо юдейско съживление в края на дните (вж. Зах. 12:10) или съвременните месиански синагоги биха могли да са изпълнение на това обещание.

11:12-14 В тези стихове виждаме поредица от десет УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ, описващи връзката между юдейското неверие и езическата вяра. Стихове 12,14,15,16,17,18,21,24 са УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ ОТ ПЪРВИ КЛАС, за които се приема, че са достоверни от гледна точка на автора или за постигане на литературните му цели, докато 22 и 23 ст. са УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ ОТ ТРЕТИ КЛАС, които описват възможно бъдещо действие.

11:12
NASB „колко повече ще бъде тяхното изпълнение”
NKJV „колко повече тяхната пълнота”
NRSV „колко повече ще значи пълното им приобщаване”
TEV „колко по-голямо ще бъде благословението, когато се включи пълното число на юдеите”
JB „помислете колко повече полза ще има от обръщението на всички тях”

Ключовият въпрос при тълкуването тук е значението на израза „тяхната пълнота”. Дали става въпрос за (1) това, че юдеите ще се спасяват, стихове 14b, 26a, или за (2) пълният определен брой на избраните юдеи и езичници?

11:13 „говоря на вас, които сте езичници” Глави 9-11 образуват литературна единица, която отговаря на въпроса „Защо юдейският Месия беше отхвърлен от юдеите?”. Същевременно, остава неясно какво е подтикнало Павел да се занимава с този въпрос точно в това писмо и то точно в тази част от изложението си.

Стихове 13-24 и 25c изглежда отразяват проблем в римската църква, възникнал между етническите юдеи и езичниците. Не е ясно, дали се касае за противоречие между вярващи езичници и вярващи юдеи или между вярващи езичници и невярващи юдеи (представители на синагогата).

▣ **„аз съм апостол на езичниците”** Павел е усещал, че има уникално призвание да служи на езическия свят (вж. Деяния 9:15; 22:21; 26:17; Римл. 1:5; 15:16; Гал. 1:16; 2:7,9; I Тим. 2:7; II Тим. 4:17).

▣

NASB, NKJV „аз превъзнасям служението си”
NRSV „прославям служението си”
TEV „гордея се с работата си”
JB „и се гордея с това, че съм пратен”

Думата „превъзнасям” би могъл да означава: (1) благодарност; (2) гордост от нещо; или, възможно, (3) правя най-доброто, което мога с нещо. Това също би могло да е отражение на проблем в римската църква! Павел (1) се радва, че може да служи на езичниците или (2) гледа на служението си като на средство за предизвикване на ревност у юдеите, което на свой ред ги води към спасение (вж. ст. 11,14 и 9:1-3).

11:14 „да спася някои от тях” Това е евангелизаторското призвание на Павел. Той е разбирал, че едни ще откликнат на проповядваното благовестие (вж. I Кор. 1:21), а други – не (вж. I Кор. 9:22). Това е тайната на избирането (в СЗ и НЗ)!

11:15 Отхвърлянето на старозаветния избран народ – Израил, е част от Божия план за изкуплението на цялото човечество (*kosmos*). Себеправедността, националната арогантност и легализмът но юдеите ясно подчертават нуждата от вяра (вж. 9:30-33). Вярата в *YHWH* и в Неговия Месия е ключа към правилните отношения с Бога, а не благочестивите дела. Но не бива да се забравя, че отхвърлянето на

Израил има една цел – изкуплението на целия човешки род. Никой няма основания за гордост – нито езичниците, нито юдеите. Очевидно това е посланието, от което църквата в Рим се е нуждаела!

◙ **„примирението на света”** Тази фраза е богословски паралелна с „Божията праведност”. Изразът идва от *kata* и *alassō* (променям, преобразявам). Става въпрос за преход от враждебност към мир и, следователно, възстановяване на благосклонността (вж. Римл. 5:11; 11:15; II Кор. 5:18,19). Бог се стреми към възобновяване на общението от Едем. Грехът е разрушил тези отношения, но Христос е възстановил Божия образ в падналото човечество аз всички, които вярват в Него. Те са примирени и приети (прилика със стих 15). Човечеството не е могло да възстанови тази близост, но Бог го е направил!

11:16 „ако първата част *от тестото* бъде свята” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, за което се приема, че е достоверно от гледна точка на автора или за постигане на литературните му цели. Написаното е алюзия към Чис. 15:17-21. Това е метафора, сходна със старозаветната концепция за първите плодове, които се дават на Господа, за да се покаже, че цялата реколта принадлежи на Него.

В древността, остатъкът от вярващи юдеи е оказвал влияние върху цялата нация (вж. Битие 18:27-33; II Лет. 7:14). Метафората за „първата част” е паралелна на „корена” (вж. Ерем. 11:16-17), като и двете описват вярващите израилтяни, в частност – патриарсите от Стария Завет (вж. ст. 28).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 11:17-24

17 Но ако някои клони са били отрязани и ти, бидейки дива маслина, си бил присаден между тях и заедно с тях си споделил корена и тлъстината на маслината, 18 не се хвали срещу клоните. Но ако се хвалиш, знай, че не ти държиш корена, а коренът – теб. 19 Но ще кажеш: Бяха отрязани клони, за да бъда присаден аз. 20 Добре! Те бяха отрязани поради неверие, а ти стоиш поради вяра. Не бъди високомерен, а се бой. 21 Защото, ако Бог не пощади естествените клони, няма да пощади и теб. 22 Виж тогава благостта и строгостта Божия: строгост към падналите, а Божествена благост към теб, ако останеш в благостта; иначе и ти ще бъдеш отсечен. 23 Така и те, ако не останат в неверие, ще бъдат присадени; защото Бог може да ги присади отново. 24 Понеже, ако ти си бил отсечен от дивата по природа маслина и противно на естеството си бил присаден на питомна маслина, то колко повече тези, които са естествени клони, ще бъдат присадени на своята собствена маслина!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 11:17-24

17But if some of the branches were broken off, and you, being a wild olive, were grafted in among them and became partaker with them of the rich root of the olive tree, 18do not be arrogant toward the branches; but if you are arrogant, *remember that* it is not you who supports the root, but the root *supports* you. 19You will say then, „Branches were broken off so that I might be grafted in.” 20Quite right, they were broken off for their unbelief, but you stand by your faith. Do not be conceited, but fear; 21for if God did not spare the natural branches, He will not spare you, either. 22Behold then the kindness and severity of God; to those who fell, severity, but to you, God's kindness, if you continue in His kindness; otherwise you also will be cut off. 23And they also, if they do not continue in their unbelief, will be grafted in, for God is able to graft them in again. 24For if you were cut off from what is by nature a wild olive tree, and were grafted contrary to nature into a cultivated olive tree, how much more will these who are the natural *branches* be grafted into their own olive tree?

11:17 „ако” Вж. бел. към 11:12-14.

◙ **„клоните бяха отчупени”** Става въпрос за невярващите израилтяни (вж. ст. 18,19, „естествените клони”, стих 21).

◙ **„дивата маслина”** Става въпрос за повярвалите езичници, които са откликнали на евангелската проповед.

▣ **„присаден"** Павел продължава земеделската метафора, започната в стих 16. Ашладисването на питомна маслина с диви клонки е водело до повишаване на добива (вж. ст. 24).

▣ **„маслиновото дърво"** Маслината е символ на Израил като нация (вж. ст. 24; Пс. 52:8; 128:3; Ерем. 11:16; Осия 14:6). Това е втората старозаветна метафора на Павел, описваща отношенията между юдеи и езичници.

11:18 „не се дръж надменно със клоните" Фразата е в ИМПЕРАТИВ, СЕГАШНО ВРЕМЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, конструкция, която обикновено означава прекратяване на действие, което вече се извършва. Този стих, както и стихове 13, 20 и 25 ни подсказват, че в църквата в Рим е имало проблеми между юдеите и езичниците.

11:19-20 Стих 19 е още една филипика (с предполагаем опонент). Павел разяснява защо юдеите са били отхвърлени – заради неверието им, а не защото езичниците са били предпочетени! Единствената причина езичниците да бъдат допуснати е Божията милост (вж. Битие 3:15) и тяхната вяра! Освен това те биха могли да предизвикат завръщане на юдеите към Бога поради ревност (вж. ст. 11,14).

11:20
NASB „но ти стоиш поради своята вяра"
NKJV „а ти стоиш чрез вяра"
NRSV „а ти стоиш само чрез вяра"
TEV „ти оставаш защото вярваш"
JB „ако още се държиш здраво, е само благодарение на вярата ти"

Това е ПЕРФЕКТ, АКТИВЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Същевременно, фразата се появява в контекста от десет УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ. Нашето положение пред Бога е и продължава да бъде чрез вяра. Ако спре вярата, то ще спрем и да стоим. Спасението е (1) първоначално откликване с вяра; (2) състояние на пребъдване във вяра; (3) продължаващ процес на вярване; и (4) окончателна кулминация на вярата. Пазете се от богословски системи, които се концентрират само на една от тези библейски истини. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 10:4.

Бог е авторът, инициаторът. Той е този, който поддържа и окончателния извършител на спасението, но Той следва заветния модел. Той е решил, че грешното човечество трябва да откликне и да продължава да откликва с покаяние и вяра във всяка стъпка от процеса.

▣
NASB „Не се превъзнасяй, а се бой"
NKJV „Не бъди високомерен, а се бой"
NRSV „Не ставай горд, а благоговей"
TEV „Но не се възгордявай от това, а по-добре се бой"
JB „Това би трябвало да те води не към гордост, а към страх"

И двете твърдения са в ИМПЕРАТИВ, СЕГАШНО ВРЕМЕ. Първото съдържа и ОТРИЦАТЕЛНАТА ЧАСТИЦА, което обикновено означава прекратяване на действие, което вече се извършва. Това ни открива естеството на проблема в римската църква. Причината за страха е посочена в стих 21.

11:21 „нито ще пощади теб" Както Израил е отстъпил и се е отдалечил от *YHWH* в гордост и неверие, в следствие на което е бил отрязан, така и църквата ще бъде отрязана, ако напусне вярата в Христос и се отклони в гордост и себеправедност. Първоначалната вяра трябва да бъде последвана от вяра, която определя начина на живот (вж. Матей 13:1-23; Марк 4:1-12; Лука 8:4-10). Трябва непрестанно да се противим на гордостта. Това, което сме, е дар от Божията благодат и всички, които подобно на нас уповават на Христос са наши братя!

11:22 „благостта и строгостта на Бога" Божиите пътища винаги изглеждат парадоксални за падналото човечество (вж. Исая 55:8-11). Решенията ни са свързани с последствия. Божият избор не омаловажава човешката отговорност. Избирането на народа Израил не е било гаранция за спасението на всеки отделен израилтянин.

▣ **„ако продължиш в Неговата благост"** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ КЛАС, което съдържа

глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОДЧИНИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Тази конструкция подсказва, че пред езичниците е поставено условие – постоянстването във вярата (другата страна на Божия суверенитет от Римл. 9); трябва да сме прилежни в съхраняването на вярата (вж. Фил. 2:12-13). Става въпрос за постоянството както на групата, така и на отделния индивид (вж. Гал. 6:9; Откр. 2:7,17; 3:6,13,22). Това е тайната на напрежението, съществуващо в Библията между индивидуализма и колективността. Дадени са ни както обещания (основани на Божия характер), така и условни завети (зависещи от човешката реакция). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ** към 8:25.

11:23 Този стих следва граматическия и богословски модел от стих 22. Ако юдеите се покаят и повярват, те също ще бъдат приобщени. Ако езичниците престанат да вярват и те ще бъдат отхвърлени (вж. ст. 20). Първоначалната вяра в Христос и постоянстването в тази вяра е ключово и за едните и за другите.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 11:25-32

25 Защото, братя, не искам да не знаете тази тайна – за да не се мислите за мъдри – че частично
закоравяване сполетя Израил, докато влезе пълният брой на езичниците. 26 И така, целият Израил ще
се спаси, както е писано: „Избавителят ще дойде от Сион, Той ще отвърне безбожието от Яков; 27 и
това е за тях завет от Мен, когато отнема греховете им.“ 28 Що се отнася до благовестието, те са
неприятели заради вас, но що се отнася до избирането, те са възлюбени заради отците. 29 Защото
даровете и призванието от Бога са неотменими. 30 Защото, както вие някога не бяхте покорни на Бога,
но сега чрез тяхното непокорство сте придобили милост, 31 така и те сега не са покорни, за да
придобият също милост чрез показаната към вас милост. 32 Защото Бог затвори всички в
непокорство, за да може към всички да покаже милост.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 11:25-32

**25For I do not want you, brethren, to be uninformed of this mystery— so that you will not be wise
in your own estimation—that a partial hardening has happened to Israel until the fullness of the
Gentiles has come in; 26and so all Israel will be saved; just as it is written, „The Deliverer will come
from Zion, He will remove ungodliness from Jacob.” 27”This is My covenant with them, When I take
away their sins.” 28From the standpoint of the gospel they are enemies for your sake, but from the
standpoint of *God's* choice they are beloved for the sake of the fathers; 29for the gifts and the calling of
God are irrevocable. 30For just as you once were disobedient to God, but now have been shown mercy
because of their disobedience, 31so these also now have been disobedient, that because of the mercy
shown to you they also may now be shown mercy. 32For God has shut up all in disobedience so that He
may show mercy to all.**

11:25 „не искам, братя, да останете в неведение” Този идиом е присъщ за Павел (вж. 1:13; I Кор. 10:1; 12:1; II Кор. 1:8; I Сол. 4:13). С него се въвеждат важни дискусии. Ролята му е сходна с тази на Исусовата фраза „Истина, истина”. Така Павел означава прехода към нова тема.

▣

NASB, NKJV, NRSV	**„тайна”**
TEV	**„скрита истина”**
JB	**„скрита причина за всичко това”**

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТАЙНА

Божият всеобхватен замисъл за изкуплението на човечеството предшества дори и грехопадението (вж. Битие 3 гл.). Някои елементи от този план са разкрити още в СЗ (вж. Битие 3:15; 12:3; Изх. 19:5-6; и пасажите в пророците, говорещи за изкуплението на целия свят). В същото време, цялостният план не е бил разкрит (вж. I Кор. 2:6-8). С идването на Исус и на

Духа подробностите става по-очевидни. Павел използва термина „мистерия”, за да опише цялостния спасителен план (вж. I Кор. 4:1; Ефес. 6:19; Кол. 4:3; I Тим. 1:9). В употребата на термина има няколко основни нюанса:

1. Частично закоравяване на Израил, способстващо за приемането на езичниците. Притокът на езичници е механизъм, който подтиква юдеите да приемат Исус като Христос от пророчествата (вж. Римл. 11:25-32).
2. Евангелието е представено на народите, които са приобщени в Христос и чрез Христос (вж. Римл. 16:25-27; Кол. 2:2).
3. Новите тела на вярващите при Второто пришествие (вж. I Кор. 15:5-57; I Сол. 4:13-18).
4. Обединяването на всичко в Христос (вж. Ефес. 1:8-11).
5. Езичници и юдеи са сънаследници (вж. Ефес. 2:11-3:13).
6. Близостта на взаимоотношенията между Христос и църквата, описани с изрази от брачните отношения (вж. Ефес. 5:22-33).
7. Езичниците са включени в заветния народ; Духът на Христос обитава в тях и произвежда в тях христоподобна зрялост, с други думи – възстановява разрушения Божи образ в падналото в грях човечество (вж. Битие 6:5,11-13; 8:21), образа на Бога в човека (вж. Битие 1:26-27; 5:1; 9:6; Кол. 1:26-28).
8. Антихрист, който предстои да се яви в края на времената (вж. II Сол. 2:1-11).
9. Обобщение на тайната в ранната църква откриваме в I Тим. 3:16.

▣ **„да не би да се помислите за мъдри в собствените си очи”** Това е още един намек за напрежението, съществувало в римската църква (вж. ст. 18).

▣

NASB „частично закоравяване се е случило на Израил”
NKJV „закоравяване отчасти се е случило на Израил”
NRSV „закоравяване е дошло върху част от Израил”
TEV „упорството на Израилевия народ няма да е постоянно”
JB „една част от Израил е ослепена”

Това твърдение трябва да се разглежда в контекста на цялата глава 11. Винаги е имало и ще има и в бъдеще вярващи юдеи. Тази частична слепота, предизвикана от Бога (ст. 8-10) поради това, че юдеите са отхвърлили Исус, също пасва в Божия план за изкупление на цялото човечество. Бог е обещал спасение на всички (вж. Битие 3:15). Той е избрал Авраам, за да достигне до всички (вж. Битие 12:3). Той е избрал Израил, за да достигне до всички (вж. Изх. 19:5-6). Израил се е провалил в изпълнението на мисията си поради гордост, невярност и липса на вяра. Бог е искал да достигне езическия свят като благославя Израил (вж. Второзаконие 27-29 гл.). Израил не е успял да изпълни завета, затова Бог е изпратил върху този народ временно осъждение. Тъкмо това осъждение е използвано от Бога за изпълнение на първоначалния Му замисъл за изкупление на цялото човечество чрез вяра (вж. ст. 30-31; Езек. 36:22-38).

▣ **„докато влезе пълнотата на езичниците”** Същият термин (*pleroma*) се използва в стих 12 за юдеите. И двата стиха говорят за Божието предузнание и избор. Думата „докато” показва, че периода на езичниците е ограничен във времето (вж. Лука 21:24).

11:26 „целият Израил ще бъде спасен” Има две възможни тълкувания – става въпрос или (1) за Израил като народ – не всеки отделен индивид, но болшинството от тях в един определен исторически момент, или (2), в някакъв смисъл, за духовния Израил – църквата. Павел използва тази концепция в Римл. 2:28-29 и в Гал. 6:16; срещаме я и в I Петър 2:5,9 и Откр. 1:6. „Пълното число на юдеите” в стих 12 и „пълното число на езичниците” в стих 25 си кореспондират помежду си. Става въпрос за „всички”, в смисъла на „избраните от Бога”, а не в смисъла на „всеки индивид”. Маслиновото дърво на обещанието един ден ще бъде цялостно и завършено.

Някои тълкуватели настояват, че трябва да става въпрос *само* за народа Израил, поради (1) контекста на 9-11 гл.; (2) старозаветните цитати в стихове 26-27; и (3) ясното твърдение в стих 28. Бог все още обича естествените потомци на Авраам и желае тяхното спасение! Но и те трябва да дойдат

чрез вяра в Христос (Зах. 12:10).

Дали юдеите, които са били „закоравени”, ще имат нов шанс в края на времената, е въпрос, на който не можем да отговорим въз основа на този текст. Нашата културна среда ни подтиква да задаваме индивидуалистични въпроси, докато Библията предимно разглежда общности. Всички подобни въпроси трябва да бъдат оставени само на Бога. Той обича своето творение и няма да онеправдае никоя негова част!

▣ **„както е писано”** Тази фраза се отнася до двата цитата от Исая 59:20-21 (ст. 26) и 27:9 (ст. 27) във варианта на Септуагинтата. Механизмът на спасението е вярата в Исус Месията. План „Б” не съществува – има само план „А”. Има само един път за спасение (вж. Йоан 10:7-18; 11:25-29; 14:6).

11:27 Исая 27:9, който е цитиран в 27 ст., съчетава възстановяването на Израил в обещаната земя (ст. 1-11) с покана към традиционния противник – езическите народи, да бъде приобщен също (вж. ст. 12-13). Ако това възстановяване е буквално, тогава изпълнението на това пророчество може да е Хилядолетното царство. Ако възстановяването е фигуративно, тогава изпълнението е новият завет – тайната на благовестието, в което юдеи и езичници се съединяват в общата вяра в Божия Месия (вж. Ефес. 2:11-3:13). Трудно е да се прецени. Някои от пророчествата в СЗ се отнасят към новозаветната църква. Бог е верен да изпълни обещанията си, дори когато хората са неверни (вж. Езек. 36:22-36).

11:28 Този стих отразява двойствения характер на избирането: (1) в СЗ избирането е за служение – Бог е избирал човешките инструменти за изпълнение на Неговото намерение за спасение на цялото човечество; (2) в НЗ избирането е свързано с благовестието и вечното спасение. Крайната цел винаги е била спасението на всички хора, създадени по Божия образ (вж. Битие 3:15).

Бог е верен на обещанията си. Това важи както за вярващите от СЗ, така и за светиите от НЗ. Ключът е във верността на Бога, а не на човечеството. Божията милост, а не успешното представяне на хората. Избирането служи за благословение, а не за отхвърляне!

▣ **„те са възлюбени заради отците”** Това е обещанието от Изх. 20:5-6 и Втор. 5:9-10 и 7:9. Семействата се благославят заради вярата на предишните поколения. Израил е благословен заради верните патриарси (вж. Втор. 4:37; 7:8; 10:15). Произхода на Месия от племето Юда е също обещание, дадено на Давид (вж. II Царе 7 гл.). Същевременно, трябва да се подчертае, че дори и „верните” не са били в състояние изцяло да спазят закона (вж. Езек. 36:22-36). Вярата – лична, семейна и несъвършена – е онова, което Бог приема и тя има потенциала да се предава чрез семейството (вж. I Кор. 7:8-16).

11:29

NASB, NKJV, NRSV	**„дарбите и призванието от Бога са неотменяеми”**
TEV	**„Бог не си променя мнението относно това, кого избира и кого благославя”**
JB	**„Бог не си взима даровете и не отменя избора си”**

Тук не става въпрос за духовни дарби на отделни индивиди (вж. I Кор. 12 гл.), а за Божиите обещания за спасение в Стария Завет и Новия Завет. Избирането е ефективно. Божията вярност е надеждата на народа Израил (вж. Мал. 3:6)!

11:30-32 Тези стихове са обобщение на Божиите планове и намерения. (1) Те винаги се основават на Неговата милост (вж. бележката към 9:15-16), а не на произволни предпочитания. Думата „милост” се използва четири пъти в този по-широк контекст (вж. 9:15,16,18,23). (2) Бог е осъдил всички хора. Юдеите и езичниците са еднакво грешни (вж. 3:9,19,23; 5:11). (3) Бог е обърнал нуждата и безпомощността на човечеството във възможност да покаже милост на *всички* (вж. ст. 22). Правилният контекст за разбиране на „всички” е в светлината на 12 и 25-26 ст. Не всички индивиди ще откликнат на предложението, което Бог им отправя, но всички са включени в обхвата на спасението (вж. 5:12-21; Йоан 3:16). Боже, нека така да бъде!!!

11:30 и 31 „но сега” Тук се подразбира духовното обръщение на Израил чрез вяра в Исус. Както езическото „неверие” е било победено от Божията милост, така и юдейското „неверие” ще бъде победено.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 11:33-36

33 О, колко дълбоко е богатството на мъдростта и познанието на Бога! Колко непостижими са Неговите съдби и неизследими пътищата Му! 34 Защото: „Кой е познал ума на Господа или кой Му е бил съветник? 35 Или кой от по-напред Му е дал нещо, та да му се отплати?“ 36 Защото всичко е от Него, чрез Него и за Него. На Него да бъде слава до века. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 11:33-36

33Oh, the depth of the riches both of the wisdom and knowledge of God! How unsearchable are His judgments and unfathomable His ways! 34FOR WHO HAS KNOWN THE MIND OF THE LORD, OR WHO BECAME HIS COUNSELOR? 35OR WHO HAS FIRST GIVEN TO HIM THAT IT MIGHT BE PAID BACK TO HIM AGAIN? 36For from Him and through Him and to Him are all things. To Him *be* the glory forever. Amen.

11:33-36 Това е едно от възхитителните импровизирани славословия на Павел. Апостолът е смаян от Божиите пътища – от заветната вярност, приобщаването към завета и осъществяването на завета.

11:33 „богатствата” Това е любим идиом на Павел (вж. 2:4; 9:23; 10:12; 11:12,33; Ефес. 1:7,8; 2:7; 3:8,16; Фил. 4:19; Кол. 1:27). Упованието в благата вест и надеждата на човечеството е в изобилната милост на Божия характер и план (вж. Исая 55:1-7).

▣ **„колко неизследими са Неговите съдби и непостижими Неговите пътища”** Това е подходящо славословие за парадоксалните истини, представени в 9-11 глави (вж. Исая 55:8-11).

11:34 Цитат от Исая 40:13-14 от Септуагинтата, където Бог избавя народа си, като го връща от изгнание. В I Кор. 2:16 Павел цитира същия пасаж, но добавя към името на Исус титлата „Господ”.

11:35 Това е свободен цитат от Йов 35:7 или 41:11.

11:36 „от Него, чрез Него и за Него са всички неща” В този контекст става въпрос за Бог Отец (вж. I Кор. 11:12), но в други сходни пасажи от Новия Завет става дума за Бог Син (вж. I Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 2:10). Павел подчертава, че всичко взема начало от Бога и се връща при Него.

▣ **„на Него да бъде славата завинаги”** Това е типично новозаветно благословение за Бога. Отнася се (1) понякога за Отец (вж. 16:27; Ефес. 3:21; Фил. 4:20; I Петър 4:11; 5:11; Юда 25; Откр. 5:13; 7:12), а (2) понякога за Сина (вж. I Тим. 1:17; II Тим. 4:18; II Петър 3:18; Откр. 1:16). Вж. пълния коментар към 3:23.

▣ **„Амин”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:25.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. По какъв начин Израил се е объркал относно Божия път за спасение?
2. Кои два довода привежда Павел, за да докаже, че Бог не е отхвърлил Израил?
3. Защо Бог закоравил сърцата на юдеите? Как го е направил?
4. Каква е същността на концепцията за юдейския „остатък” (ст. 2-5)?
5. Дефинирайте термита „мистерия (тайна)” в НЗ.
6. Какво означава 11:26? Защо? Как това е свързано с 9:6?
7. Какви предупреждения оправя Павел към вярващите от езически произход (ст. 17-24)?

Римляни 12 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS4	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Новият живот в Христос	Живи жертви за Бога	Посветеният живот	Живот в Божия служба	Духовно поклонение
12:1-2	12:1-8	12:1-2	12:1-2	12:1-2
				Смирение и любов
12:3-8		12:3-8	12:3-8	12:3-8
Правила на християнския живот	Да се държим като християни	Поощрения		Любов към всички – даже към враговете
12:9-21	12:9-21	12:9-13	12:9-13	12:9-13
		12:14-21	12:14-16	12:14-21
			12:17-21	

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-8

A. Тук започва практическият раздел на Посланието до римляните (12:1-15:13). Повечето писма на Павел имат характер на конкретен повод. Затова в тях можем да намерим както доктринална част, така и приложна част. Павел пише, за да адресира конкретен местен проблем или криза. След като Римляни 1-8 гл. има толкова хубаво доктринално обобщение, неговата нравствена и практическа част е не по-малко силна.

B. Богословие без житейско приложение не е от Бога (вж. Матей 7:24-27; Йоан 13:17; Римл. 2:13; Яков 1:22, 25; 2:14-26). Павел ясно посочва, че спасението е дар по благодат от Бога чрез вяра в Исус Христос. Но този дар е предназначен да промени радикално живота ни! Спасението е

подарък, но то трябва да се последва от радикално христоподобие!

C. Стихове 1-2 формулират въведение към цялата практическа част. Тук е изложена основата на живота, изпълнен с Духа (т.е. 8 гл.).

D. Стихове 3-8 разглеждат духовната надареност. Нашето себеотдаване пред Христос трябва да води до служение на Бога (вж. Второзаконие 6:4-5; Матей 22:37) и на околните (вж. Левит 19:18; Матей 19:19). Тези дарби поставят акцент върху нашето единство в Христос и нашето разнообразие като личности (вж. Ефесяни 4:1-10). Вярващите трябва да се стремят към единство, а не към еднаквост. Бог ни дава дарби, за да си служим един на друг (вж. I Кор. 12:7,11; Ефес. 4:11-13)!

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 12:1-2

1 И така, братя, аз ви умолявам, чрез Божиите милости, да представите телата си за жертва жива, свята, благоугодна на Бога, което е вашето разумно служение. 2 И не бъдете съобразни с този свят, а се преобразявайте чрез обновяването на ума си, за да познаете от опит каква е Божията воля – това, което е добро, благоугодно и съвършено.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 12:1-2

1Therefore I urge you, brethren, by the mercies of God, to present your bodies a living and holy sacrifice, acceptable to God, *which* is your spiritual service of worship. 2And do not be conformed to this world, but be transformed by the renewing of your mind, so that you may prove what the will of God is, that which is good and acceptable and perfect.

▣ **„следователно”** Павел използва тази дума при всички важни преходи на мисълта, когато излага евангелските истини пред погледа на римските читатели. В 5:1 и сл. тя обобщава „оправданието чрез вяра”; в 8:1 и сл. обобщава отношението на вярващите хора към греха, наречено „освещение”; а в 12:1 и сл. се свързва с практическия начин, по който оправданието и освещението се прилагат в ежедневието ни.

12:1
NASB **„подбуждам ви”**
NKJV **„умолявам ви”**
NRSV, TEV **„призовавам ви”**
JB **„моля ви”**

Този израз съдържа едновременно благост и строгост. Тук Павел ни призовава да живеем подобаващо. Той често прибягва до този глагол (вж. 12:1;15:30; 16:17; I Кор. 1:10; 4:16; 16:15; II Кор. 2:8; 5:20; 6:1; 10:1; 12:8; Ефес. 4:1; Фил. 4:2; I Сол. 4:10; I Тим. 1:3; Филимон 9-10 ст.).

▣ **„братя”** С тази дума Павел често въвежда нова мисъл.

▣ **„по Божиите милости”** В LXX съответният израз показва състрадателната природа на Бога (вж. Изход 34:6). Тук той се отнася за доктриналната прогресия на първите 11 глави. Забелязва се видим акцент върху „милостта” (както *oikīeirō*, така и *eleeō*) на Бога при Неговите отношения с падналото човечество (вж. 9:15,16,18,23; 11:30,31,32; 12:8; 15:9). След като благодатта и милостта на Бога се предлагат без условия, вярващите трябва да водят благочестив живот (вж. Ефес. 1:4; 2:10), основан на признателност, а не на заслуги (вж. Ефес. 2:8-9).

▣ **„да представите”** Глаголът е АОРИСТ ИНФИНИТИВ. Понятието е първата от поредица свързани с жертването думи в този контекст: „жертва” (1 ст.), „свята” (1 ст.); „приемлива” (1 ст.). Същото понятие се среща в 6:13,16,19. Човешките същества се предават или на Бога, или на Сатана. Както Христос

предаде Себе си изцяло на волята на Отец, до смърт на кръст, така и Неговите последователи следва да водят също толкова несебичен живот (вж. II Кор. 5:14-15; Гал. 2:20; I Йоан 3:16).

▣ **„телата си”** Християнството се различава изключително много от елинската философия, която възприема физическото тяло като нещо зло. Тялото е просто арена, на която се борят изкушенията. Но от нравствена гледна точка то е неутрално. Съществителното „тяло” сякаш е паралелно на думата „ум” от 2 ст. Вярващите трябва да посветят на Бога цялото си същество, цялата си личност (вж. Втор. 6:5; I Кор. 6:20), както преди това са били изцяло посветени на греха (вж. Римл. 6 гл.).

▣ **„жива”** Тази представа е радикално различна от различните жертвоприношения на мъртви животни и в юдейските храмове, и в езическите традиции (вж. Римл. 6:13; Гал. 2:20).

Трябва също да направим разграничение от аскетизма (суровото отношение към тялото за религиозни цели). В настоящия текст се призовава не към изолация и телесно самобичуване, а по-скоро към активен живот в служба на Христос, от любов към Христос.

▣ **„и свята жертва”** Думата „свята” означава „отделена настрана за Божия служба”. Акцентът на това понятие в настоящия контекст е върху отделеността, отдадеността и готовността на вярващия да бъде използван от Бога за Неговите намерения.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СВЯТ

I. Употреба в Стария Завет

A. Етимологията на това понятие (*kadosh*) не е сигурна. Възможно е думата да има ханаански произход. Коренът ѝ (*kd*) вероятно отчасти означава „разделям”. Това е източникът на популярната дефиниция „отделен (от ханаанската култура, вж. Втор. 7:6; 14:2,21; 26:19) за Божия употреба”.

B. Понятието се свързва с култови места, предмети, моменти и личности. В книгата Битие не се среща, но се употребява в Изход, Левит и Числа.

C. В пророческата литература (особ. в Исая или Осия) личностният елемент, който и преди е присъствал, но не е бил акцентиран, сега излиза на преден план. Думата става основен начин за обозначаване на същността на Бога (вж. Исая 6:3). Бог е свят, а Неговото име показва, че и Неговият характер е свят. Неговите люде, които трябва да разкриват Неговия характер в нуждаещия се свят, също са святи (ако се покоряват на завета чрез вяра).

D. Божията любов и Божията милост са неотделими от богословските понятия „завет” и „справедливост”. Оттук идва и тежестта в Божието сърце към несвятото, паднало в грях и живеещо в бунт човечество. Има една много интересна статия за взаимоотношението между „милостивия Бог” и „святия Бог”: Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, стр. 112-113.

II. Употреба в Новия Завет

A. Авторите на Новия Завет разсъждават на еврейски език (с изключение на Лука), но се влияят от гръцкия *койне* (т.е. от LXX). Именно гръцкият превод на Стария Завет обуславя техния речник, а не класическата гръцка литература, мисъл или религия.

B. Исус е свят, понеже е от Бога (вж. Лука 1:35; 4:34; Деяния 3:14; 4:27,30). Той е наречен Святият и Праведният (вж. Деяния 3:14; 22:14). Освен това Той е свят, понеже е безгрешен (вж. Йоан 8:46; II Кор. 5:21; Евр. 4:15; 7:26; I Петър 1:19; 2:22; I Йоан 3:5).

C. След като Бог е свят, Неговите чада също следва да бъдат святи (вж. Левит 11:44-45; 19:2; 20:7,26; Матей 5:48; I Петър 1:16). След като Христос е свят, последователите Му на свой ред би трябвало да са такива (вж. Римл. 8:28-29; II Кор. 3:18; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; I Сол. 3:13; 4:3; I Петър 1:15). Християните получават спасение, за да служат в христоподобие.

▣ **„приемлива за Бога”** Тази фраза се отнася за подобаващата жертва, която се принася в Стария Завет (вж. ст. 2). Прилагателното е сходно със старозаветната дума „безупречен”, в случая употребено

за хора (вж. Битие 6:9; 17:1; Втор. 18:13; Йов 1:1).

▣

NASB „което е вашето духовно служение на поклонение”
NKJV „което е вашето разумно служение”
NRSV „което е вашето духовно поклонение”
TEV „Такова е истинското поклонение, което да принасяте.”
JB „това е достойно за разумните създания”

Това понятие (*logikos*) произлиза от глагола *logizomai,* който означава „разсъждавам” (вж. Марк 11:31; I Кор. 13:11; Фил. 4:8). В настоящия контекст думата може да означава „рационален” или „разумен”. Същото прилагателно обаче се среща и със значение „духовен” – напр. в I Петър 2:2. Същината изглежда е съзнателният принос на всичко от себе си, който е разграничен от мъртвите или ритуални приноси на жертвени животни. Бог иска нашият живот да бъде отдаден на любов и служение пред Него, а не на формални процедури, които не оказват никакво влияние върху ежедневието ни.

12:2 „не се съобразявайте” Глаголът е в СЕГАШЕН ПАСИВЕН ИМПЕРАТИВ (или ПЕРФЕКТЕН СРЕДЕН ЗАЛОГ) с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава прекратяване на нещо, което вече се случва. Има контраст с 2 стих, подобен на онзи във Филипяни 2:6-8 между външната променлива форма (*schema*, 2:8) и вътрешната непроменлива същност (*morphe*, 2:6-7). Призивът към християните е повече да не продължават да приличат на променливата и паднала в грях система (старата епоха на бунта срещу Бога), към която все още спадат физически, но да заприличват все повече на образа на Христос (според новата епоха на Духа).

▣ **„с този свят”** Буквалното съществително тук е „епоха”. Юдеите са разделяли времето на две епохи (вж. Матей 12:32; Марк 10:30; Лука 20:34-35) – настоящата епоха, изпълнена със зло (вж. Гал. 1:4; II Кор. 4:4; Ефес. 2:2) и бъдещата епоха (вж. Матей 28:20; Евр. 1:3; I Йоан 2:15-17). Вярващите днес живеят в едно изпълнено с напрежение време, при което горните две епохи изненадващо се застъпват. Между двете идвания на Христос вярващите се намират в състоянието, което понякога наричаме „вече, но не още” – онова напрежение, при което Божието царство хем е тук, хем още е в бъдещето.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТОЗИ СВЯТ И ИДВАЩИЯТ СВЯТ

Старозаветните пророци са възприемали бъдещето като продължение на настоящето. За тях бъдещето ще донесе възстановяване на географския Израил. Но дори и те са си представяли настъпването на един нов „ден” (вж. Исая 65:17; 66:22). С непреставащото съзнателно отхвърляне на *YHWH* от наследниците на Авраам (дори и след Заточението) в юдейската междузаветна апокалиптическа литература (т.е. I Енох, IV Ездра, II Варух). постепенно се появява една нова парадигма. Тези писания започват да очертават разграничение между две отделни епохи: тази на настоящото зло, доминирана от Сатана, и тази на бъдещата правда, доминирана от Божието присъствие и узаконена с идването на Месия (обрисуван като динамичен воин).

В сферата на есхатологията има видимо развитие. Богословите го наричат „прогресивно откровение”. Новият Завет утвърждава новата действителност за задаващата се нова епоха (т. нар. „времеви дуализъм”):

Исус Христос	**ап. Павел**	**Евреи**
Матей 12:32	Римляни 12:2	1:2
Матей 13:22 & 29	I Кор. 1:20; 2:6,8; 3:18	6:5
Марк 10:30	II Кор. 4:4	11:3
Лука 16:8	Галатяни 1:4	
Лука 18:30	Ефесяни 1:21; 2:1,7; 6:12	
Лука 20:34-35	I Тимотей 6:17	
	II Тимотей 4:10	
	Тит 2:12	

Според новозаветното богословие тези две юдейски епохи са се застъпили поради

изненадващите и често пренебрегвани предсказания за двете идвания на Месия. Въплъщението на Исус изпълнява пророчествата на Стария Завет за настъпването и узаконяването на новата епоха. Обаче Старият Завет също така вижда Неговото идване и като Съдия и Завоевател. Засега Исус е дошъл само като страдащият Служител (вж. Исая 53 гл.), демонстриращ кротко и меко сърце (вж. Зах. 9:9). Той предстои да се завърне със сила и мощ, както е предсказал Старият Завет (вж. Откр. 19 гл.). Заради това двуетапно изпълнение на пророчествата Божието царство едновременно е и настъпило, и бъдещо. Такова е новозаветното напрежение, което наричаме „вече, но не още".

▣ **„преобразявайте се"** Вярващите трябва да бъдат трансформирани, а не само да информирани! Граматическата форма на глагола би могла да бъде СЕГАШЕН СРЕДЕН ИМПЕРАТИВ (т.е. „продължавайте да се преобразявате") или СЕГАШЕН ПАСИВЕН ИМПЕРАТИВ (т.е. „продължавайте да бъдете преобразявани"). Същото се отнася и за глагола „съобразявате" във 2 стих. За един подобен контраст сравнете Езек. 18:31 (посвещението на човека) с Езек. 36:26-27 (Божият дар). И двете са ни необходими!

Една сродна дума на глагола „формирам" се използва от Исус при неговото Преображение (вж. Мат. 17:2), където Той за миг показва истинската си божествена същност. Именно тази истинна същност (вж. II Петър 1:3-4) ще бъде формирана у всеки вярващ (вж. II Кор. 3:18; Ефес. 4:13).

▣ **„чрез обновяване на ума си"** Отглаголното съществително съдържа гръцкия корен за качествено нов (*kainos*), а не нов във времето (*chronos*). Според юдеите сетивата на виждането и чуването са играели ролята на прозорци към душата. А онова, за което си мислиш, в него и се превръщаш. След спасението – заради Светия Дух, който обитава в тях, – вярващите вече имат нова гледна точка към света (вж. Ефес. 4:13,23; Тит 3:5). Този нов библейски мироглед, наред с обитаващия в нас Дух, трансформира ума и начина на живот на вярващите. Те сега възприемат реалността по изцяло нов начин, понеже техните съзнания са приели сила от Духа. Обновеното, изкупено и изпълнено с Духа съзнание води до нов стил на живот!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОБНОВЯВАМ (*ANAKAINŌSIS*)

Този гръцки глагол има няколко форми (*anakainoō, anakainizō*). Според Лау и Нида основно значенията му са две (вж. Louw and Nida, *Greek-English Lexicon*, vol. 1, стр. 157, 594):

правя нещо да стане ново и различно (т.е. подобрявам) – Римл. 12:2; Кол. 3:10
предизвиквам промяна в предишно състояние – II Кор. 4:16; Евр. 6:4-6

В друго изследване Мултън и Милигън посочват, че понятието *anakkainōsis* не може да се открие в гръцката литература преди писанията на ап. Павел. Възможно е самият апостол да е изковал тази дума (вж. Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*, стр. 34).

Франк Стаг също предлага интересен коментар:

> „Новорождението и обновлението принадлежат единствено на Бога. Думата за обновление *anakkainōsis* е отглаголно съществително и се среща в Новия Завет наред с други свои форми, описвайки продължителен процес на непрестанно обновяване. Вж. например Римляни 12:2: „Трансформирайте се според обновяването на ума ви" или II Коринтяни 4:16: „Нашият вътрешен човек се обновява ден след ден.' Колосяни 3:10 посочва, че новият човек „се обновява в познаване по образа на Този, който го е създал". Така „новият човек", „новият живот", „новорождението", „обновлението" и всички други форми на тази дума могат да се проследят обратно до онова първоначално действие на Бога, който е подарил и който поддържа вечния живот" (Frank Stagg, *New Testament Theology*, стр. 118).

▣ **„за да докажете каква е волята на Бога"** Глаголът тук е СЕГАШЕН ИНФИНИТИВ. Думата *dokimazō* се използва с конотация „да изпитам с оглед да одобря". Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 2:18.

Волята на Бога ни спасява посредством вяра в Христос (вж. Йоан 6:39-40), а после ни помага да живеем като Христос (вж. Римл. 8:28-29; Гал. 4:19, Ефес. 1:4; 4:13,15; 5:17-18). Увереността на

християнина се основава върху:
а. обещанията на верния Бог;
б. обитаването на Св. Дух (вж. Римл. 8:14-16);
в. обновяването на живота на вярващия (вж. Яков и I Йоан). Ако няма плодове, значи не е имало корен (вж. Матей 13:1-9, 19-23).

▣ **„каква е волята на Бога”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВОЛЯТА (*thelēma*) НА БОГА

В ЕВАНГЕЛИЕТО НА ЙОАН
- Исус е дошъл да изпълни волята на Отец (вж. 4:34; 5:30; 6:38)
- да възкреси в последния ден всички, които Отец му е дал (вж. 6:39)
- за да повярват всички в Сина (вж. 6:29,40)
- answered prayer related to doing God's will (вж. 9:31 and I Йоан 5:14)

В СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ
- важно е да вършим волята на Отец (вж. Матей 7:21)
- който върши волята на Отец е брат/сестра на Исус Христос (вж. Матей 12:50; Mark 3:35)
- Божията воля е никой да не умира (вж. Матей 18:14; I Тим. 2:4; II Петър 3:9)
- Голгота е волята на Отец за Исус (вж. Матей 26:42; Лука 22:42)

В ПИСМАТА НА АПОСТОЛ Павел
- зрелостта и служението на всички вярващи (вж. Римл. 12:1-2)
- вярващите да се избавят от нечестивия век (вж. Гал. 1:4)
- Божият изкупителен план е по Негова воля (вж. Ефес. 1:5,9,11)
- животът на вярващите да е изпълнен с Духа (вж. Ефес. 5:17-18)
- вярващите да се изпълват с познание на Бога (вж. Кол. 1:9)
- вярващите да бъдат съвършени и пълноценни (вж. Кол. 4:12)
- вярващите да се освещават (вж. I Сол. 4:3)
- вярващите да принасят благодарност за всичко (вж. I Сол. 5:18)

В ПИСМАТА НА АПОСТОЛ ПЕТЪР
- вярващите да вършат добро (да се покоряват на светската власт) и така да затварят устата на безумните хора (вж. I Петър 2:15)
- вярващите да страдат (вж. I Петър 3:17; 4:19)
- вярващите да не живеят себецентрично (вж. I Петър 4:2)

В ПИСМАТА НА АПОСТОЛ ЙОАН
- вярващите да пребъдват в молитва (вж. I Йоан 2:17)
- вярващите са ключът към отговорените молитви (вж. I Йоан 5:14)

▣ **„това, което е добро, благоугодно и съвършено”** Това включва Божията воля за вярващите след спасението (вж. Фил. 4:4-9). Божията цел за всеки един християнин е да постига зрялост в това, да прилича на Исус Христос (вж. Матей 5:48).

▣ **„съвършено”** Тази дума означава „зрял, напълно подготвен да постигне дадена задача, пълноценен”. Но тя не означава „безгрешен”. Използва се за (1) ръце и крака, които са били счупени, но са наместени и възстановени за употреба; (2) рибарски мрежи, които са били разкъсани, но са закърпени и употребяеми за нов риболов; (3) пиле, което е достатъчно зряло, за да може да се продава на пазара; (4) кораби, които са подготвени за плаване.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 12:3-8

3 Защото чрез дадената ми благодат казвам на всеки един измежду вас да не мисли по-високо, отколкото трябва да мисли, а да внимава да е разумен, според мярката на вярата, която Бог е

разпределил на всеки. 4 Защото, както имаме много части в едно тяло, но не всички части имат една и съща служба, 5 така и ние, множината, сме едно тяло в Христос и поотделно – части един на друг. 6 И като имаме дарби, които се различават според дадената ни благодат, нека си служим с тях: ако е пророчество, нека пророкуваме според мярката на вярата; 7 ако е служение – да постоянстваме в служението; ако някой поучава – в учението; 8 ако увещава – в увещаването; ако раздава, да раздава с простосърдечие; ако ръководи, да ръководи с усърдие; ако показва милост, да я показва с радост.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 12:3-8

3For through the grace given to me I say to everyone among you not to think more highly of himself than he ought to think; but to think so as to have sound judgment, as God has allotted to each a measure of faith. 4For just as we have many members in one body and all the members do not have the same function, 5so we, who are many, are one body in Christ, and individually members one of another. 6Since we have gifts that differ according to the grace given to us, *each of us is to exercise them accordingly*: if prophecy, according to the proportion of his faith;7if service, in his serving; or he who teaches, in his teaching; 8or he who exhorts, in his exhortation; he who gives, with liberality; he who leads, with diligence; he who shows mercy, with cheerfulness.

12:3 Стихове 1-2 поставят акцент на нуждата от „нов ум”. В 3 стих има четирикратно повторение на глагола „мисля”. Брус Корли и Къртис Воъм забелязват следната градация там: „Преувеличено мислене... подобаващо мислене... целенасочено мислене... трезво мислене” (Bruce Corley, Curtis Vaughan, *The Zondervan Study Guide Commentary, Romans,* p. 138). Доста полезно наблюдение.

Подобно на 11:13-24, този стих може да отразява (1) напрежението в Римската църква между повярвалите юдеи и повярвалите езичници; (2) или факта, че Павел пише посланието от Коринт (в края на своето III мисионерско пътешествие), където се е сблъскал с арогантни и самомнителни християни.

▣ **„чрез дадената ми благодат”** Това е ПАСИВНО ПРИЧАСТИЕ В АОРИСТ. Благодатта на Бога е дошла в конкретно събитие в миналото (т.е. при срещата между Павел и Исус Христос на пътя за Дамаск). В този контекст думата „благодат” се отнася за духовна надареност (вж. 15:15; I Кор. 3:10; 15:10; Гал. 2:9; Ефес. 3:7-8), а не за дара на праведността (вж. Римл. 4 гл.). Това се отнася до обръщението на Павел и призванието му да бъде апостол сред езичниците (вж. Деяния 9:15; Римл. 1:1,5; Гал. 1:15-16; 2:7-8; Ефес. 3:1-2,8; I Тим. 2:7; II Тим. 4:17).

▣ **„казвам на всекиго измежду вас”** Предупреждението в 3 стих е за всички християни, а не само за вярващите.

▣ **„да не мисли по-високо за себе си”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА „*HUPER-*”** към 1:30.

▣ **„както Бог е разпределил на всекиго”** Глаголът тук е в АКТИВЕН АОРИСТ ИНДИКАТИВ. Християните не избират духовните си дарби (вж. I Кор. 12:11; Ефес. 4:7). Дарбите се раздават от Духа при спасението за общото благо (вж. I Кор. 12:7). Дарбите на Духа не са мерилки за заслуги, а инструменти, чрез които всеки вярващ да може да служи на Христовото тяло Църквата.

▣ **„според мярката на вярата”** Този израз се отнася до умението да се функционира ефективно според духовната надареност на вярващия (вж. ст. 6). За да бъде здравословна, духовната надареност трябва да се упражнява посредством плода на Духа (вж. ст. 9-12; Гал. 5:22-23). Дарбите са служби пред Христос, разпределени между Неговите последователи, докато плодът е изграждането на Христов ум. И двете са необходими за ефективното служение.

12:4 Тази метафора често се среща в писанията на Павел. Човешкото тяло има вътрешна взаимозависимост, която описва надареността на Църквата (вж. I Кор. 12:12-27; Ефес. 1:23; 4:4,12,16; 5:30; Кол. 1:18,24; 2:19). Християнството е и общностно, и индивидуално!

12:5 „ние, които сме мнозина, сме едно тяло в Христос" Този стих поставя акцент върху единството и разнообразието на вярващите. Такава е динамиката на духовните дарби в Църквата. Текстът за любовта в I Коринтяни 13 гл. изразява напрежението на разнообразието на дарбите (вж. I Кор. 12 and 14 гл.). Християните живеят не в съревнование помежду си, а в съработничество!

12:6-8 Тези стихове формират едно изречение на гръцки език с две ПРИЧАСТИЯ, но без основно СКАЗУЕМО. Обикновено това се превежда като ИМПЕРАТИВ В ТРЕТО ЛИЦЕ: „Нека да използваме."

12:6 „дарби... благодат" Думите „дарба" (*charisma*) и „благодат" (*charis*) имат един и същ корен на гръцки, чието значение е „подарък". Вж. бележката към 3:24.

Дарбите на Духа се изброяват в I Коринтяни 12 гл.; Римляни 12 гл.; Ефесяни 4 гл. и I Петър 4 гл. Списъците и последователността на дарбите не са идентични. Това значи, че те са представителни, но не и изчерпателни. Библията не информира вярващите как точно да определят какви са дарбите им. Най-добрата извънбиблейска мъдрост по този въпрос може да се намери в принципите, изброени в книжката на IVP „Утвърждаване на Божията воля" (Paul Little, *Affirming the Will of God*). Същите насоки, които се прилагат за опознаване на Божията воля, ще свършат работа и при установяването на сферата на ефективно служение на вярващия. Явно принципният факт, че вярващите са надарени, е по-важно от определянето как точно са надарени или коя конкретна дарба им е била дадена.

▣ **„ако"** Думата *eite* (вж. ст. 6,7,8) се превежда „ако... то" или „дали... дали" в зависимост от конкретния контекст. В този стих тя не е последвана от ГЛАГОЛ (вж. I Кор. 3:22; 8:5; II Кор. 5:10), въпреки че често след нея идва сказуемо в СЕГАШЕН ИНДИКАТИВ (вж. I Кор. 12:26; II Кор. 1:6). Следователно това изречение е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, с което наличието на духовните дарби се приема за даденост.

▣ **„пророчество"** Тук не става дума за старозаветния тип пророчества, които са вдъхновени послания от Бога. В Стария Завет пророците са записвали Писанието (процес, който наричаме „боговдъхновение"). В Новия Завет под пророчество се разбира по-скоро провъзгласяването на дадена истина от Бога. В думата може да се включва и предсказание (вж. Деяния 11:27-28; 21:10-11). Но ударението не е върху някакво ново съдържание, а по-скоро върху поясняване на евангелското послание и начина, по който то се прилага днес. Понятието притежава известна флуидност. То може да касае както функция, упражнявана от вярващите (вж. I Кор. 14:1,39), така и конкретна духовна дарба (вж. I Кор. 12:28; 14:29; Ефес. 4:11). Същата флуидност може да се види в коринтските послания на Павел, които са написани горе-долу по същото време (вж. I Кор. 12:10,12; 13:8; 14:1,5,29,39).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НОВОЗАВЕТНО ПРОРОЧЕСТВО

I. Не е същото като старозаветните пророчества, които имат равинската конотация да бъдат вдъхновени откровения на *YHWH* (вж. Деяния 3:18,21; Римл. 16:26). Единствено пророците са можели да пишат книги от Библията.
- A. Мойсей е бил наричан пророк (вж. Втор. 18:15-21).
- B. Историческите книги (от Исус Навиев до книгите на Царете, с изключение на Рут) са известни като „първите пророци" (вж. Деяния 3:24).
- C. Пророците заместват ролята на първосвещеника като източник на информация от Бога (от Исая до Малахия).
- D. Второто деление на еврейския канон се нарича „Пророците" (вж. Матей 5:17; 22:40; Лука 16:16; 24:25,27; Римл. 3:21).

II. В Новия Завет понятието се използва по няколко различни начина:
- A. По отношение на старозаветните пророци и техните боговдъхновени послания (вж. Матей 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Римл. 1:2).
- B. По отношение на посланието към отделен човек, а не към цялостна група (в Стария Завет пророците говорят предимно на целия Израил).

C. По отношение на Йоан Кръстител (вж. Матей 11:9; 14:5; 21:26; Лука 1:76) и на Исус Христос, които провъзгласяват наближаването и настъпването на Божието царство (вж. Матей 13:57; 21:11,46; Лука 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Исус също така заявява, че е по-голям от пророците (вж. Матей 11:9; 12:41; Лука 7:26).
D. По отношение на други пророци в Новия Завет.
   1. през ранния живот на Исус, записан в Лука (по спомени на Мария)
      a. Елисавета (вж. Лука 1:41-42)
      b. Захария (вж. Лука 1:67-79)
      c. Симеон (вж. Лука 2:25-35)
      d. Анна (вж. Лука 2:36)
   2. иронични предсказания (вж. Каяфа, Йоан 11:51), говорещ за онзи, който провъзгласява евангелието (списъците с провъзгласителните дарби са в I Кор. 12:28-29; Ефес. 4:11)
E. По отношение на трайна дарба в Църквата (вж. Матей 23:34; Деяния 13:1; 15:32; Римл. 12:6; I Кор. 12:10,28-29; 13:2; Ефес. 4:11). Понякога се отнася за жените (вж. Лука 2:36; Деяния 2:17; 21:9; I Кор. 11:4-5).
F. По отношение на апокалиптичната книга Откровение на Йоан (вж. Откр. 1:3; 22:7,10,18,19)

III. Новозаветните пророци

A. Не дават вдъхновено откровение в същия смисъл, в който го правят пророците в Стария Завет (пишейки Библията). Това твърдение е възможно поради израза „вярата" (т.е. завършеното благовестие), който се среща в Деяния 6:7; 13:8; 14:22; Гал. 1:23; 3:23; 6:10; Фил. 1:27; Юда 3,20 ст.

   Тази идея става ясна от пълната фраза, която срещаме в Юда 3 стих: „вярата, която веднъж завинаги бе предадена на светите". Изразът „веднъж завинаги" се отнася за истините, доктрините, понятията и светогледните учения на християнската вяра. Именно в тази поверена на древните пророци вяра е основата на богословското ограничение за вдъхновението на новозаветните писания и недопускането на по-късни текстове да се включват в канона на откровението. В Новия Завет има множество смътни, несигурни и сиви области, но вярващите утвърждават с вяра, че всичко, което е „нужно" за вярата и практиките им, е включено с цялата необходима яснота в Новия Завет. Тази идея се разгръща в т.нар. „триъгълник на откровението".
   1. Бог открива себе си в историята на човека (ОТКРОВЕНИЕ)
   2. Бог избира определени автори, които да документират и обяснят неговите дела (ВДЪХНОВЕНИЕ)
   3. Бог дава своя Дух, който отваря умовете и сърцата на хората, за да разбират тези писания – не дефинитивно, но достатъчно адекватно за спасението и плодотворния християнски живот (ПРОСВЕТЛЕНИЕ)

   Основната идея е, че боговдъхновението е ограничено до авторите на Свещеното Писание. Не съществуват никакви други писания, видения или откровения, които да са били вдъхновявани от Бога. Канонът е приключен. Днес ние разполагаме с цялата истина, която ни е нужна, за да откликнем подобаващо на Божия призив.

   Тази истина най-добре се вижда в контраста между съгласието на библейските автори и несъгласията между искрените християни след тях. Нито един съвременен автор или говорител не разполага с онова ниво на небесно водителство, на каквото са се радвали авторите на Свещеното Писание.
B. В някои отношения пророците в Новия Завет приличат на тези в Стария Завет:
   1. при предсказване на бъдещи събития (вж. Павел в Деяния 27:22; Агав в Деяния 11:27-28; 21:10-11; други пророци в Деяния 20:23)
   2. при обявяване на осъждение (вж. Paul, Деяния 13:11; 28:25-28)
   3. при символични действия, които ярко илюстрират дадено събитие (вж. Агав в Деяния 21:11)
C. Те действително провъзгласяват истините на евангелието, понякога използвайки предсказания (вж. Деяния 11:27-28; 20:23; 21:10-11), но това не е основният фокус. Пророкуването в I Коринтяни означава най-вече провъзгласяване на евангелието (вж. 14:24,39).

D. Те са съвременният начин, по който Св. Дух открива практическите приложения за днес на Божията истина във всяка нова ситуация, култура или времеви период (вж. I Кор. 14:3).
E. Те са били активни в ранните църкви, основани от Павел (вж. I Кор. 11:4-5; 12:28,29; 13:29; 14:1,3,4,5,6,22,24,29,31,32,37,39; Ефес. 2:20; 3:5; 4:11; I Сол. 5:20), и се споменават в *Дидахе* (съчинение, писано към края на I век или началото на II век), както и в някои свидетелства от монтанизма през II-III век в Северна Африка.

IV. Прекратени ли са новозаветните дарби?

A. Трудно е да се отговори на този въпрос. За начало би било добре да изясним въпроса с предназначението на дарбите. Дали са дадени, за да потвърдят първоначалното проповядване на благовестието или са трайна форма на църквата да служи на себе си в този изгубен свят?
B. Дали отговора на този въпрос можем да търсим в историята или в самия Нов Завет? Текстът на новозаветните писания сам по себе си не ни дава категорично свидетелство, че духовните дарби са временни. Всички онези, които се опитват да цитират I Кор. 13:8-13, за да обясняват този въпрос, изопачават авторското намерение за този пасаж, според което само любовта не е временна.
C. Изкушавам се да посоча, че след като истинският авторитет е не църковната история, а Новият Завет, следователно вярващите би следвало да приемат, че дарбите продължават до днес. От друга стана, моето убеждение е, че културата влияе на тълкуването. Някои ясни текстове вече не могат да се прилагат в определени култури (като например святата целувка, женските покривала, църковните събрания по домовете и т.н.). Ако културата може да влияе на даден текст, тогава защо и църковната история да не може да го прави?
D. Честно казано, на този въпрос не можем да дадем окончателен и категоричен отговор. Някои вярващи защитават „прекратяването” на дарбите, докато други заемат противоположна позиция. В тази сфера, както и в много други интерпретативни въпроси, ключът се крие в сърцето на вярващия. Новият Завет е смътен по темата и допуска културна интерпретация. Трудността е в това, да решим кои текстове се влияят от културата/историята и кои са безвременни (Fee and Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, стр. 14-19, 69-77). Именно тук идва мястото на дискусиите за свободата и отговорността, които се основават на Римл. 14:1-15:13 и I Коринтяни 8-10 гл. Нашият отговор на този въпрос има значение по две причини.
   1. Всеки вярващ трябва да ходи с вяра в светлината, която му е дадена. Бог преглежда нашите сърца и мотиви.
   2. Всеки вярващ трябва да позволи на другите вярващи да ходят с вяра според собствените си разбирания. В рамките на библейското тълкуване е необходима известна доза толерантност. Бог иска да се обичаме един другиго както Той ни обича.
E. За да обобщим въпроса, християнството е живот на вяра и любов, а не на перфектно богословие. Взаимоотношението с Бога, което влияе на нас и на околните, е по-съществено от категоричната информация или доктриналната прецизност.

▣ **„според мярката на неговата вяра”** Текстът касае стих 3, „както Бог е разпределил на всекиму според мярката на вярата” (вж. Ефес. 4:7). Трябва също да го свържем с по-големия контекст, който има връзка с начините, по които християните прилагат своите дарби. Тук става дума за техните отношения, мотиви и сили в стремежа им да служат на Бога в различните си служения, които в общи линии отразяват плода на Духа от Гал. 5:22-23.

12:7
NASB **„ако е служба”**
NKJV, NRSV **„или служение, нека да го използваме в служението”**

TEV **„ако е за служене, нека да служим"**
JB **„ако е администриране, нека го прилагаме"**

Съвременните преводи се различават, понеже няма точен еквивалент на гръцката дума *diakonia*. Тя може да означава (1) практическо служение или (2) администриране (вж. Деяния 6:1; I Кор. 12:5,28). *Аналитичният гръцки лексикон* дефинира това понятие като „функция, служение или служба – според Римл. 12:7; I Кор. 12:5; Кол. 4:17; II Тим. 4:5" (Harold K Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, стр. 92). Контекстуалното ударение тук е да се помага на другите вярващи.

▣ **„поучава... учението"** Тази дарба (*didaskō*) се среща и в I Кор. 12:28 и 14:26. Тя се свързва с пророците в Деяния 13:1 и с църковните водачи в Ефес. 4:11. Ранната църква е виждала тези хора като надарени да служат в няколко застъпващи се отношения. Проповядването, пророкуването, благовестването и поучаването всички се основават на евангелието, но с различно ударение и методология.

12:8 „увещава... увещаването" Това понятие (*parakaleō*) е свързано с поучаването (вж. I Тим. 4:13). Може би това е умението, чрез което истината се прилага в живота. Тогава то би се свързало с Ефес. 4:15,16, където „говорим истината в любов... за неговото [на тялото] изграждане в любовта".

▣ **„който раздава – с щедрост"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЩЕДЪР / ЧЕСТЕН (*HAPLOTES*)

Тази дума (*haplotes*) има две конотации: „щедър" или „искрен". Това е метафора, която се свързва с виждането. В Стария Завет окото е било метафора за мотивите в две насоки: (1) злото око (на скъперник, вж. Втор. 15:9 и Пр. 23:6; 28:22); или (2) доброто око (на щедрия, вж. Пр. 22:9). Исус следва тази употреба (вж. Матей 6:22-23; 20:15). Павел на свой ред използва понятието в два смисъла: (1) „простота, искреност, чистота" (вж. II Кор. 1:12; 11:3; Ефес. 6:5; Кол. 3:22); или (2) „щедрост" (вж. Римл. 12:8; II Кор. 8:2; 9:11,13).

▣ **„който ръководи – с усърдие"** Този израз се отнася за християнското лидерство, независимо дали е странстващо или поместно.

▣ **„който показва милост – с радост"** Изразът касае подпомагането на болните и нуждаещите се. На трябва да има разлика между доктриналното проповядване и социалната загриженост на общността на вярващите. Монетата има две страни. Не съществува никакво „социално евангелие"; евангелието си е евангелие!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Какво означава да представяте тялото си в жива жертва (ст. 1)?
2. Всеки вярващ ли има духовна дарба (ст. 3-8; I Кор. 12:7)? Ако е така, може ли той да избира каква ще е тази дарба?
3. Какво е предназначението на духовните дарби?
4. Има ли в Библията изчерпателен списък на всички дарби?
5. Как може човек да определи коя е дарбата му?

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 9-21

A. Този раздел може най-добре да се озаглави „Християнски напътствия за лични взаимоотношения”. Текстът представя практическо приложение на любовта (вж. Матей 5-7; I Кор. 13 гл. и I Йоан 3:18; 4:7-21).

B. Римляни 12 гл. е много сходна по съдържание и структура с I Кор. 12-13 гл. Веднага след приложението на духовните дарби следва предупреждение за гордостта и акцент върху практическия начин на живот.

C. Контекстът се занимава:
1. с нашите отношения с другите християни (вж.12:9-13). Тази тема се обсъжда в подробности също в 14:1-15:13 и в I Кор. 8:11 и сл.; 10:23-33.
2. с нашите отношения с невярващите или още по-вероятно – с християни, с които имаме някакъв конфликт (вж.12:14-21). Целият раздел сякаш е отражение на Исусовата Проповед на планината (вж. Матей 5-7 гл.).
3. Разделението на този текст е донякъде изкуствено, понеже тези две области (на взаимоотношения) се застъпват.

D. Този текст се доминира от множество заповеди за начина ни на живот (СЕГАШНИ АКТИВНИ ИМПЕРАТИВИ, вж. ст. 4 [три пъти], 16, 20 [два пъти], 21 [два пъти]; както и СЕГАШНИ АКТИВНИ ПРИЧАСТИЯ, които се използват със значение на ИМПЕРАТИВ цели седемнадесет пъти). Спасението е подарък на Божията благодат чрез завършеното дело на Христос и изпращането на Духа. Веднъж получено обаче, то има своята цена и в посвещението ни към Бога, и в реалния ни стил на живот! Да назоваваш Исус „Господ” не е метафора (вж. Лука 6:46)!

E. Този текст също има няколко СЕГАШНИ ПРИЧАСТИЯ, използвани в смисъл на ИМПЕРАТИВИ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено носи значение на прекратяване на процес, който вече се разгръща – стихове 14, 16 (два пъти), 17, 19, 21. Християните вече са живели извън рамките! В един смисъл грехът може да се дефинира като прилагане на Божиите дарби извън постановените от Бога рамки.

F. Християнството трябва да бъде „отворено” – с отворено съзнание, с оттворени ръце, с отворени врати (вж. Яков 2 гл.).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 12:9-13

9 Любовта да бъде без лицемерие; отвращавайте се от злото и се дръжте здраво за доброто; 10
горещо се обичайте един друг с братска обич; изпреварвайте се да си отдавате почит един на друг. 11
В усърдието не бъдете лениви; бъдете пламенни по дух, като служите на Господа; 12 радвайте се в
надеждата; бъдете твърди в скръбта; постоянствайте в молитвата; 13 помагайте на светиите в нуждите
им; стремете се към гостолюбие.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 12:9-13

**9*Let* love *be* without hypocrisy. Abhor what is evil; cling to what is good. 10*Be* devoted to one
another in brotherly love; give preference to one another in honor; 11not lagging behind in diligence,
fervent in spirit, serving the Lord; 12rejoicing in hope, persevering in tribulation, devoted to prayer,
13contributing to the needs of the saints, practicing hospitality.**

12:9 „любовта да бъде без лицемерие” В гръцкия текст няма свързващи думи (*asyndeton*) в този контекст, което е доста необичайно за гръцкия *койне*. Вероятно тук е отразен някакъв еврейски стил на писане – може би граматическата форма зад блаженствата от Матей 5 гл. Тази граматическа форма би поставила акцент върху всяка една от фразите като самостоятелна истина.

„Лицемерието” е театрален термин, означаващ „говорене иззад маска”. Любовта не трябва да играе роли или да се преструва (вж. II Кор. 6:6). Любовта е основната характеристика на християните (вж. Йоан 13:34-35; 15:12,17; I Йоан 3:11,18; 4:7-21), понеже е част от характера на Бога.

▣ **„отвращавайте се от онова, което е зло”** Глаголът е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано в смисъла на ИМПЕРАТИВ. Вярващите трябва да се сепват и да се отвращават от злото (вж. I Сол. 5:21-22). Често ние се изненадваме единствено от последиците на злото, когато *собственият ни* живот се е опарил.

▣

NASB, NKJV **„прилепяйте се към онова, което е добро”**
NRSV **„дръжте здраво онова, което е добро”**
TEV **„дръжте се за доброто”**
NJB **„стискайте доброто”**

Глаголът тук е СЕГАШНО ПАСИВНО (но използвани в СРЕДЕН ЗАЛОГ) ПРИЧАСТИЕ, което има значение на ИМПЕРАТИВ – „залепвате се” (вж. LXX of Битие 2:24; Деяния 8:29, както и Фил. 4:8; I Сол. 5:21-22).

12:10
NASB **„бъдете отдадени един другиму с братска обич”**
NKJV **„бъдете привързани един към другиго с братолюбие”**
NRSV **„обичайте се един другиго с привързаност”**
TEV **„обичайте се топло като християни”**
JB **„обичайте се един другиго като братя”**

Тук се използва сложно гръцко съществително (*phileo*+*storge*), което съчетава представите за „братска любов” и „семейна любов”. Това съчетание не се среща другаде в Новия Завет. Християните са семейство. Ние всички имаме една и съща заповед – да обичаме другите вярващи (вж. I Сол. 4:9).

Това е първата дума от цяла поредица думи в ДАТЕЛЕН ПАДЕЖ, поставени в началото на гръцкото изречение за акцент.

▣

NASB **„отдавайте си предпочитание един другиму с почит”**
NKJV **„с почит отдавайки си предимство един на друг”**
NRSV **„изпреварвайте се да си показвате почит”**
TEV **„с готовност си отдавайте взаимна почит”**
JB **„поддържайте дълбоко уважение един към друг”**

Тук имаме СЕГАШНО СРЕДНО (депонентно) ПРИЧАСТИЕ, използвано със значение на ИМПЕРАТИВ. Вярващите трябва да се отнасят към другите си заветни партньор като към по-важни от тях самите хора (вж. Ефес. 4:2; Фил. 2:3).

12:11
NASB **„без да изоставате назад в усърдието си”**
NKJV **„без да изоставате в усърдието си”**
NRSV **„не изоставайте в ревността”**
TEV **„работете усилно, без да сте лениви”**
JB **„работете за Господа с неуморни усилия”**

Истинската любов произвежда голяма сила (вж. Гал. 6:9).

▣

NASB, NKJV **„пламенни по дух”**
NRSV **„горещи по дух”**
TEV **„със сърце, пълно с отдаденост”**

JB „с голяма ревност по дух"

Думата тук е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано със значение на ИМПЕРАТИВ. Идва буквално от глагола „варя". Може да се отнася за човешкия дух или за Святия Дух, който обитава в християните (RSV, вж. Деяния 18:25; Откр. 3:15-16).

▣ **„служейки на Господа"** Глаголът тук е под формата на СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано със смисъл на ИМПЕРАТИВ. В този текст има вариации между оригиналните манускрипти. Част от западното семейство гръцки ръкописи (MSS D[*,3], F и G) дават „на времето си" (*kairos*) вместо „на Господа" (*kurios*). Това различие подчертава, че трябва да служим на Господа при всяка една удала ни се възможност (вж. Йоан 9:4; Ефес. 5:16).

По всяка вероятност объркването тук идва, понеже гръцката дума *kurios* е била неразбрана или недоразчетена. Най-добрите и най-древни манускрипти (P[46], א, A, B) дават „служейки на Господа". UBS[4] посочва, че думата „Господ" тук е „сигурна" (A).

12:12 „радвайки се в надеждата" Глаголът тук отново е в СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано със смисъл на ИМПЕРАТИВ. Понятието „надежда" често се среща във връзка с Второто пришествие на Исус (вж. 5:2). Това не е надежда в съвременния смисъл на думата. При новозаветната си употреба тази дума носи значение на сигурно предстоящо събитие, но неопределено кога във времето. Вж. бележките към 4:18 и 5:2.

▣ **„устоявайки"** Отново имаме СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано със смисъл на ИМПЕРАТИВ. Понятието означава „активно, съзнателно, доброволно и упорито устояване".

▣ **„в премеждията"** Също както в 5:3,5 думата „надежда" се свързва с премеждията (*thlipsis*). Такава е нормата за последователите на Христос в настоящия паднал в грях свят (вж. Матей 5:10-16; Деяния 14:22; Римл. 8:17 и сл.; II Тим. 3:12; I Петър 4:12 и сл.). Не трябва нито да търсим скърбите, нито да ги отблъскваме! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ПРЕМЕЖДИЯ / СКЪРБИ** към 5:3.

▣ **„посветени в молитва"** Поредният глагол в СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано със смисъл на ИМПЕРАТИВ. Молитвата е духовна дисциплина и дарба, която разпознава Божията активна длан в течение на историята. На християните им е дадено правото да се молят за промяна в решенията на любящия ни Небесен Баща. Бог лично е преценил, че може да ограничи себе си до молитвите на Своите чада (вж. Деяния 1:14; 2:42; 6:4; Ефес. 6:18-19; Кол. 4:2). Това превръща молитвата в огромна отговорност. Вж. Clinton Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*, стр. 43-44, 187-188.

12:13
NASB, NRSV „помагайки за нуждите на светиите"
NKJV „разпределяйки за нуждите на светиите"
TEV „споделяйте притежанията си с нуждаещите се християни"
JB „споделяйте със святите Божии хора, които са в нужда"

Гръцкият ГЛАГОЛ *koinōneō* означава „имам общение с някого". За Павел тази дума има разнообразни конотации. Тя включва както общение в благовестието и във физическите нужди (вж. Гал. 6:6), така и в споделяне на страданията на Христос (вж. Фил. 3:8-10; I Петър 4:13) и на самия Павел (вж. Фил. 4:14). Да бъдеш едно с Христос означава да бъдеш едно и с Неговите люде на всяко ниво! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СВЕТИИ** към 1:7.

Глаголът тук е в СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано със смисъл на ИМПЕРАТИВ (вж. Пр. 3:27; Гал. 6:10). Християните трябва да работят усърдно, за да подпомагат нуждаещите се в името на Исус Христос (вж. II Кор. 8:11-12; Ефес. 4:28).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *KOINŌNIA*

Терминът „общение" (*koinōnia*) означава:

1. близка връзка с някого:
   a. със Сина (вж. I Йоан 1:6; I Кор. 1:9)
   b. с Духа (вж. II Кор. 13:13; Фил. 2:1)

c. с Отец и със Сина (вж. I Йоан 1:3)
d. със заветните братя и сестри (вж. I Йоан 1:7; Деяния 2:42; Гал. 2:9; Филимон 17 ст.)
2. близка връзка с неща или групи:
a. с благовестието (вж. Фил. 1:5; Филимон 6)
b. с Христовата кръв (вж. I Кор. 10:16)
c. не с мрака (вж. II Кор. 6:14)
d. със страданията (вж. Фил. 3:10; 4:14; I Петър 4:13)
3. подарък, направен от щедрост (вж. Римл. 12:13; 15:26; II Кор. 8:4; 9:13; Фил. 4:15; Евр. 13:16)
4. Божият дар на благодат посредством Христос, който възстановява общението между хората и Бога като братя и сестри в Христос.

Това подчертава хоризонталното взаимоотношение (между хората), което се обуславя от вертикалното взаимоотношение (между хората и Твореца). То също така подчертава нуждата от радост в християнската общност. Времето на глагола поставя акцент върху началото и продължителността на това общностно преживяване (вж. 1:3 [два пъти], 6, 7). Християнската вяра е общностна!

▣ **„упражнявайки гостоприемство”** Глаголът тук отново е в СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано със смисъл на ИМПЕРАТИВ. Буквалният превод би гласял: „преследвайки гостоприемство” (вж. бележката към 14:19; вж. I Тим. 3:2; Тит 1:8; Евр. 13:2; I Петър 4:9). Това служение е изключително важно в ранната църква поради лошата репутация на крайпътните странноприемници. Служението най-вече е касаело приемането вкъщи на пътуващи християнски проповедници.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 12:14-21

14 Благославяйте онези, които ви гонят; благославяйте и не кълнете. 15 Радвайте се с онези, които се радват, и плачете с онези, които плачат. 16 Бъдете единомислени; не високоумствайте, а се предавайте на скромни неща; не считайте себе си за мъдри. 17 На никого не връщайте зло за зло. Мислете за това, което е добро пред всичките хора. 18 Ако е възможно, доколкото зависи от вас, живейте в мир с всичките хора. 19 Възлюбени, не си отмъщавайте, а дайте място на Божия гняв; защото е писано: „На Мен принадлежи отмъщението, Аз ще отплатя, казва Господ.“ 20 И така, „ако неприятелят ти е гладен, нахрани го; ако е жаден, дай му да пие; защото, това като правиш, ще натрупаш жар на главата му.“ 21 Не се оставяй да те побеждава злото; а ти побеждавай злото чрез доброто.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 12:14-21

14Bless those who persecute you; bless and do not curse. 15Rejoice with those who rejoice, and weep with those who weep. 16Be of the same mind toward one another; do not be haughty in mind, but associate with the lowly. Do not be wise in your own estimation. 17Never pay back evil for evil to anyone. Respect what is right in the sight of all men. 18If possible, so far as it depends on you, be at peace with all men. 19Never take your own revenge, beloved, but leave room for the wrath *of God*, for it is written, „VENGEANCE IS MINE, I WILL REPAY”, says the Lord. 20”BUT IF YOUR ENEMY IS HUNGRY, FEED HIM, AND IF HE IS THIRSTY, GIVE HIM A DRINK; FOR IN SO DOING YOU WILL HEAP BURNING COALS ON HIS HEAD.” 21Do not be overcome by evil, but overcome evil with good.

12:14 „благославяйте онези, които ви гонят” Тук вече глаголът е в СЕГАШЕН АКТИВЕН ИМПЕРАТИР и се среща два пъти в един и същи стих. Името „Евлоги” произлиза от гръцката дума „благословение” (вж. Матей 5:44; Лука 6:28; I Кор. 4:12; Яков 3:9-12; I Петър 3:9). В манускриптите P^{46} (*Chester Beatty Papyri*) и B (*Vaticanus*), местоимението „ви” не присъства. Така заповедта става доста по-широко обхватна, включвайки доста повече възможности за благославяне. За значението на думата „гонят” вж. бележката към 14:9.

▣ **„не проклинайте”** Глаголът тук е в СЕГАШЕН СРЕДЕН ЗАЛОГ (депонентен) ИМПЕРАТИВ с

ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава прекратяване на вече продължаващ процес. Тук заповедта се отнася за изговарянето на Божието име в молитва за отмъщение (вж. примери в I Кор. 12:3). Определено обаче тук не става дума за ругаене (вж. Ефес. 4:29; I Петър 3:9).

12:15 „радвайте се с онези, които се радват, и плачете с онези, които плачат” Тези два глагола в СЕГАШЕН ИНФИНИТИВ се използват със значение на ИМПЕРАТИВИ. Християните са едно семейство. Те не са в съревнование помежду си, а трябва да се отнасят един към другиго със семейна обич. Заради контекста на 14-21 ст. дори е възможно тук да се отразява откликът на вярващия към нехристиянската общност, при който се използват всички културни възможности и обстоятелства за целите на благовестието.

12:16
NASB, NKJV „имайте еднакво отношение един към другиго”
NRSV „живейте в хармония помежду си”
TEV „имайте една и съща загриженост към всички”
JB „третирайте всекиго с еднаква благост”

Глаголът тук е в СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано със смисъл на ИМПЕРАТИВ (вж. 15:5; II Кор. 13:11; Фил. 2:2). Стих 16 може да се разглежда във връзка с (1) конфликта между вярващите юдеи и повярвалите езичници в Римската църква (вж. 11:13-24); (2) древното неразбирателство между различните социални прослойки; (3) съперничeнето между различаващите се духовни дарби; или (4) неразбирателства между представители на различни поколения.

▣ **„не високоумствайте, а се занимавайте с малките”** Глаголът тук е в СЕГАШЕН АКТИВЕН ИМПЕРАТИВ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава да се прекрати процес, който вече се развива.

Думата „малките” може да бъде В МЪЖКИ РОД или В СРЕДЕН РОД. Ако е В СРЕДЕН РОД, преводът би означавал „приемайте скромни задължения”. Ако е В МЪЖКИ РОД, значението е „общувайте с бедни или скромни хора”.

▣ **„не се обявявайте за мъдреци”** Думата е в СЕГАШЕН СРЕДЕН ЗАЛОГ (депонентен) ИМПЕРАТИВ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава прекратяване на процес, който вече се развива (вж. Пр. 3:7; Исая 5:21; I Кор. 10:12; Гал. 6:3). Християните не трябва да се държат надменно един спрямо другиго, нито да проявяват арогантност към заобикалящата ги общност от невярващи хора.

12:17 „никога никому не връщайте зло за зло” Глаголът е в СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, използвано със смисъл на ИМПЕРАТИВ, което обикновено означава прекратяване на процес, който вече се развива. Единствено от Бога зависи да оправя нещата (вж. Пр. 20:22; 24:29; Матей 5:38-48; Лука 6:27; I Сол. 5:15; I Петър 3:9).

▣ **„зачитайте онова, което е добро в очите на всички”** Глаголът е в СЕГАШНО ПРИЧАСТИЕ В СРЕДЕН ЗАЛОГ, използвано със значение на ИМПЕРАТИВ (вж. II Кор. 8:21; I Сол. 5:22; I Тим. 3:7). Възможно е това да е някаква алюзия към Притчи 3:4 от LXX. Християните винаги живеят с едно око, отворено за благовестие. Не трябва да предприемаме нищо, което би могло да отблъсне или обиди някой невярващ човек (вж. I Кор. 9:19-23). Дори и най-дълбоките ни убеждения трябва да се изразяват с любящо отношение.

12:18 „ако е възможно и доколкото зависи от вас, бъдете в мир с всички” Това изречение е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което се приема да е вярно от гледна точка на автора и за неговите литературни цели. То веднага се следва от друго подчинено изречение със СЕГАШНО АКТИВНО ПРИЧАСТИЕ, използвано със значение на ИМПЕРАТИВ. Тази възможност невинаги ще е налице пред вярващите, но граматиката тук допуска, че в повечето случаи възможност за мир ще има (вж. Марк 9:50; II Кор. 13:11; I Сол. 5:13).

12:19 „никога не си отмъщавайте” Глаголът е в СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, използвано със смисъл на ИМПЕРАТИВ, което обикновено означава прекратяване на процес, който вече се развива. Бог има грижата да оправи нещата един ден.

▣ **„защото е писано”** Тук имаме ПЕРФЕКТЕН ПАСИВЕН ИНДКАТИВ, което е семитски идиом за позоваване на писмен свещен текст. Този идиом е паралелен на израза „както казва Господ” (вж. I Кор. 14:21 and II Кор. 6:17). В случая разполагаме с цитат от Второзаконие 32:35.

12:20 „но ако врагът ти” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ КЛАС, което означава възможно бъдещо развитие. С други думи, няма да избегнем наличието на врагове!

▣ **„трупаш горещи въглени на главата му”** Алюзията тук е към Пр. 25:21-22. Има няколко основни възможности за интерпретация:

1. Това е културен идиом, идващ вероятно от Египет. Значението му е, че добротата е най-добрият начин да превърнеш един враг в приятел. Такъв би следвало да е християнският начин на реакция за непредизвикано зло отношение (вж. Матей 5:44)
2. „Горещите въглени” изглежда представляват срам за нередните действия на другия човек, разобличени в светлината на любовта и прошката от наша страна (вж. Амвросиастър, Августин Блажени и Йероним Блажени)
3. Ориген и Йоан Златоуст посочват, че тук става дума за християнска благост, която оставя Бога да отсъди дори още по-строго непокаяния злодеятел (вж. the *Jerome Biblical Commentary*, vol. 2, стр. 326).

Всички тези варианти са си просто теории. Ключът към обяснението си остава в основното съждение на Павел от 21 стих.

12:21 „не оставяйте злото да ви надвие, а вие го надвивайте с добро” Тук имаме СЕГАШЕН ПАСИВЕН ИМПЕРАТИВ и СЕГАШЕН АКТИВЕН ИМПЕРАТИВ. Нашата реакция спрямо нечестното отношение ще определя и ще отразява степента на нашия вътрешен мир и радост. Горчилката е духовен рак. Вярващите трябва винаги да я оставят в ръцете на Бога.

▣ **„злото”** Това съществително е или В МЪЖКИ РОД и се отнася за Злия, или е В СРЕДЕН РОД и се отнася за злото изобщо. Тази неяснота не е необичайна за Новия Завет (вж. Матей 5:37; 6:13; 13:19,28; Йоан 17:15; II Сол. 3:3; I Йоан 2:13-14; 3:12; 5:18-19).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ върху стихове 9-21

Този коментар е само <u>ръководство</u> за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо има толкова много СЕГАШНИ ИМПЕРАТИВИ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА в стихове 9-21?
2. Избройте всички заповеди в тези стихове в колонка една под друга. Те са невероятен списък на практическото приложение на истинското, ежедневно христоподобие!
3. Защо е толкова трудно да се определя кои стихове се отнасят за отношението на вярващия към другите християни и кои касаят отношенията му с околните невярващи хора?

Римляни 13 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS4	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Съобразяване със законите 13:1-7	Подчинени на правителството 13:1-7	Християнинът и държавата 13:1-7	Задължения към гражданските власти 13:1-5	Подчиняване на властите 13:1-7
			13:6-7	
Братска любов	Обичай своя ближен	Любовта изпълнява закона	Задълженията спрямо другите	Любов и война
13:8-10	13:8-10	13:8-10	13:8-10	13:8-10
Наближаващият ден на Христос	Облечете Христос	Наближаващото второ пришествие		Деца на светлината
13:11-14	13:11-14	13:11-14	13:11-13 13:14	13:11-14

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-7

A. Докато 12 глава се отнася главно до християнина, взаимоотношенията му с вярващите (ст. 9-13) и останалите хора в обществото (ст. 14-21), глава 13:1-7 касае християнина и гражданското управление. Въпреки това, няма контекстуално разделяне на тези две теми. Павел ги разглежда като едно. Няма духовен и светски живот. Той като цяло принадлежи на Бога. Вярващите са настойници на всяка област от живота! Връзката между 12 и 13 глави може да бъде видяна в 12:18.

B. Разбирането на вярващите за гражданското управление търпи промени. В СЗ управлението е поето от потомците на Каин (вж. Битие 4:16-22). Кулата във Вавилон (вж.

Битие 11) символизира човешкия опит за самоуправление без Бога. Божието господство трябваше да властва над Израил чрез божествените закони и под управлението на пастира (Царя), но то се провали поради човешкия грях. Исусовата дискусия за мястото на управлението в Матей 22:21 и Марk 12:17 е централна. Учудващо е, че Павел не споменава Исусовите думи в този контекст (въпреки че стихове 1-7 и 11 са паралелни на Матей 22:15-22 и 39). Бог е отредил роля за управлението в този паднал свят. Често пъти апостолите са принудени да влизат в спорове относно светското и религиозното управление. Това е както позитивна, така и негативна задача, в зависимост от решенията на човешката власт. Павел е както защитаван, така и преследван от властите. В книгата Откровение обаче Йоан представя властта като Велика блудница (вж. Откр. 17)!

Ние трябва да подкрепяме властите освен ако това не противоречи на нашата съвест и те не изискват от нас пълна преданост. Гражданският ред е за предпочитане пред хаоса (вж. II Сол. 2:6-7).

C. Същата тема се разглежда и в Тит 3:1 и I Петър 2:13-17.

D. През I век юдаизмът е религия, призната от Римското правителство. В продължение на много години, християнството е считано за юдейска секта (вж. Деяния 18:12-16 и сл.). Това осигурява протекция върху ранните мисионерски движения. Една от целите на Деяния, е да покаже, че християнството не представлява заплаха за управлението на Рим . Все пак, Рим осигурява международен мир и стабилност (*pax Romana*), което способства разпространението на евангелието (вж. I Тим. 2:1-2).

E. Този пасаж е представен в светлината на личните Павлови преживявания с властите. Възможно е тази част да е включена заради (1) напреженията в църквата в Рим, свързани с правителствените укази (напр., ограничаване на еврейските ритуали). Това може да е принудило някои вярващи евреи да напуснат столицата (напр. Акила и Прискила, вж. Деяния 18:2). В тяхно отсъствие вярващите езичници поемат управлението; (2) напрежението в Рим, създадено от проповядване на евангелието между големите еврейски общности в града. Историкът Светоний пише в книгата си *Животът на Клавдий* 25.2, че императорът е изгонил евреите от столицата през 49г.сл.Хр. поради чести бунтове, предизвикани от „*Chrestus*". Вероятно това е латинският вариант на името Христос (*Christos*).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 13:1-7

1 Всеки човек да се подчинява на властите, които са над него; защото няма власт, която да не е от
Бога, и колкото власти има, те са определени от Бога. 2 Затова, който се съпротивлява на властта, се
съпротивлява на Божията наредба; а които се съпротивляват, ще навлекат осъждане на себе си. 3
Защото владетелите не са страшни за доброто дело, а за злото. А ти искаш ли да не се боиш от
властта? Върши добро, и ще бъдеш похвален от нея, 4 понеже тя е Божия служителка за твое добро.
Но ако вършиш зло, да се боиш, защото тя не носи напразно меча, понеже е служителка на Бога,
отмъстителка за наказание на този, който върши зло. 5 Затова е необходимо да се покорявате не само
поради страх от гнева, но и заради съвестта. 6 Понеже затова плащате и данъци; защото са Божии
служители тези, които са постоянно заети с тази длъжност. 7 И така, отдавайте на всички дължимото:
на когото се дължи данък – данъка, на когото мито – митото, на когото страх – страха, на когото почит – почитта.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 13:1-7

**1Every person is to be in subjection to the governing authorities. For there is no authority except
from God, and those which exist are established by God. 2Therefore whoever resists authority has**

opposed the ordinance of God; and they who have opposed will receive condemnation upon themselves. 3For rulers are not a cause of fear for good behavior, but for evil. Do you want to have no fear of authority? Do what is good and you will have praise from the same; 4for it is a minister of God to you for good. But if you do what is evil, be afraid; for it does not bear the sword for nothing; for it is a minister of God, an avenger who brings wrath on the one who practices evil. 5Therefore it is necessary to be in subjection, not only because of wrath, but also for conscience' sake. 6For because of this you also pay taxes, for *rulers* are servants of God, devoting themselves to this very thing. 7Render to all what is due them: tax to whom tax *is due*; custom to whom custom; fear to whom fear; honor to whom honor.

13:1 „всеки човек трябва да се подчинява" Изразът е в сегашно ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ и означава „да бъдем държани в подчинение" (вж. Тит 3:1; I Петър 2:13). Думата „подчинение" е военен термин, използван, за да опише система от команди. Тук Павел пише до всички вярващи (вж. Ефес. 5:21), подчертавайки, че трябва да се подчиняват един на друг. В наши дни подчинението сякаш има негативно звучене. Понятието предполага смирение и дълбоко разбиране за Божия свят и нашето място в него. Исус се подчинява на (1) Своите земни родители (вж. Лука 2:51) и на (2) Своя небесен Отец (вж. I Кор. 15:28). В тази област Той е нашият водач!

▣ **„на управляващите власти"** Въпреки че на други места, Павел използва думата (*exousia*) по отношение на ангелските сили, главно демоничните (вж. 8:38; Кол. 1:16; 2:10,15; Ефес. 1:21; 3:10; 6:12), тук контекстът има предвид „гражданските власти" (вж. I Кор. 2:6,8; Тит 3:1; I Петър 2:13). Библията загатва, че зад човешките власти стоят ангелските (Данаил 10 гл. и LXX от Втор. 32:8 „Когато Всевишният раздели народите, разпръсквайки синовете на Адам, Той постави границите на племената според броя на племената.") Но все пак управляващите са под Божия контрол (вж. ст. 1b,4a, и 6).

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЧОВЕШКИ ВЛАСТИ

I. ВЪВЕДЕНИЕ

A. Определение. Управлението е организация, наложена от човека за осигуряване и защита на физическите му нужди.

B. Цел. Според Божията воля редът е за предпочитане пред анархията.

1. Мойсеевият закон, особено Десетте заповеди, е Божията воля за човечеството в обществото. Законът осигурява баланс между поклонението и живота.
2. Библията не препоръчва определена управленска структура, въпреки че теокрацията в древен Израил е един символ за управлението в небето. Нито демокрацията, нито капитализмът, са истини, намиращи се в Библията. Християните трябва да постъпват подобаващо, независимо каква е системата на управление. Целта на християнина е да евангелизира и да служи на Бога, не да организира революции.

C. Произход на човешкото управление

1. Римският католицизъм отстоява идеята, че човешкото управление е вродена нужда, дори преди грехопадението. Като че ли Аристотел е съгласен с тази предпоставка. Той казва, че „човекът е политическо животно" и с това има предвид, че управлението съществува, за да осигури един по-добър живот.
2. Протестантството, особено Мартин Лутер, поддържа схващането, че управлението е свойствено на грехопадението. Той го нарича „лявата ръка на Божието небесно царство." Лутер казва, че „Божият начин да контролира лошите хора, е като допусне лошо управление."
3. Карл Маркс смята, че властта е начинът, по който елитът може да контролира масите. За него властта и религията играят една и съща роля.

II. БИБЛЕЙСКИ МАТЕРИАЛ

A. Старият Завет

1. Израил е моделът, който ще се използва в небето. В древен Израил *YHWH* е Царят. Теокрацията е терминът, който описва управлението на Бога (вж. I Царе 8:4-9).
2. Божият суверенитет в човешкото управление ясно може да се види в:
    a. Еремия 27:6; Ездра 1:1
    b. II Летописи 36:22
    c. Исая 44:28
    d. Данаил 2:21
    e. Данаил 2:44
    f. Данаил 4:17,25
    g. Данаил 5:28
3. Божиите хора трябва да се подчиняват и почитат дори и завладяващите ги, и поробващи власти:
    a. Данаил 1-4 гл., Навуходоносор
    b. Данаил 5 гл., Валтасар
    c. Данаил 6 гл., Дарий
    d. Ездра и Неемия
4. Божиите хора трябва да се молят за гражданските власти:
    a. Еремия 28:7
    b. Мишна 3:2

B. Новият Завет

1. Исус показа респект към светските власти
    a. Матей 17:24-27; плащането на храмовата такса
    b. Матей 22:15-22, приемане на римските такси и следователно на римските граждански власти.
    c. Йоан 19:11, Бог допуска гражданските власти
2. Учението на Павел относно човешкото управление
    a. Римляни 13:1-7, вярващите трябва да се подчиняват и да се молят за гражданските власти
    b. I Тимотей 2:1-3, вярващите трябва да се молят за властите
    c. Тит 3:1, вярващите трябва да са в подчинение на властите
3. Учението на Петър относно човешкото управление
    a. Деяния 4:1-31; 5:29, Петър и Йоан пред Синедриона (израз на гражданско неподчинение)
    b. I Петър 2:13-17, вярващите трябва да се подчиняват на властта
4. Учението на Йоан относно човешкото управление
    a. Откровение 17 гл., блудницата на Вавилон е в ролята на човешката власт, която се противопоставя на Бога

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. Човешкото управление е дадено от Бога. Не се касае за „божествено право на царете”, но за наличие на власт, допусната от Бога. Никоя форма на управление не е предпочитана пред друга.
2. За вярващите е религиозно задължение да се подчиняват на властта с подобаващо, почтително поведение.
3. Редно е вярващите да подпомагат правителството с плащане на данъци и молитви.
4. Човешкото управление е нужно, за да има ред. За тази цел, те са Божии служители.
5. Човешкото управление не е решаващо. То е ограничено в своята власт. Вярващите трябва да реагират по съвест, отхвърляйки гражданската власт, която не зачита божествените наредби. Както Августин отстоява в *Божия град*, ние сме граждани на две царства, едното е временно, а другото – вечно. И за двете имаме отговорност, но Божието царство е основно! Налице е както индивидуален, така и общ фокус в нашата отговорност пред Бога.
6. Трябва да насърчаваме вярващите в демократичната система активно да участват в управлението и ако е възможно да му влияят, прилагайки Писанията.
7. Социалната промяна, трябва да бъде предхождана от лично обръщение. Човешката власт не предлага надежда за последните дни. Макар и допуснати от Бога, всички власти са

проява на греховното човешко отхвърляне на Божието управление. Тази представа се вижда в Йоановата употреба на термина „свят”.

▣

NASB „тези, които съществуват, са установени от Бога”
NKJV „съществуващите са избрани от Бога”
NRSV „тези, които са учредени от Бога”
TEV „които са поставени от Бога”
NJB „които са назначени от Бога”

Това е ПЕРИФРАЗИРАЩ ПАСИВ В ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Той потвърждава, че Бог стои зад всяка човешка власт (вж. Йоан 19:11). Не се отнася до „божественото право на царете да владеят”, но касае божествената воля за ред. Няма за цел да утвърди специфична форма на управление, а необходимостта от него. Гражданският ред е по-добър от хаоса (вж. ст. 6).

13:2 „всеки, който се съпротивлява на властта” Това е минало възвратно причастие. Касае се за честия бунт на личността срещу установения ред, образно, „да се поставим в опозиция” (вж. Деяния 18:6; Яков 5:6). В Марк 12:17 Исус ясно показва сферите на управлението и църквата. В Деяния 5:25-32 виждаме какво се случва, когато властите надвишават своите правомощия.

▣ **„се е противил... са се противили”** Тук изразите са в изявително наклонение и минало причастие. Става дума за един установен бунт. Бог се е погрижил да има ред в този грешен свят (вж. ст. 4,6) Да се противопоставяш на реда, е все едно да вървиш срещу Бога, освен ако гражданските власти не престъпват границите, установени от Него. Истинският духовен въпрос се свежда до подчинение на дадения авторитет. Падналото човечество иска автономност!

▣ **„ще получат осъждане на себе си”** При KJV думата е „проклятие”. Тя засилва своето значение в английския език след 1611 г.сл.Хр. NKJV го превежда като „наказание.” В контекста това може да се отнася до (1) Божието осъждение или (2) гражданското наказание (вж. ст. 4). Тези хора донасят на себе си осъждение поради своето неподчинение и неправилното си отношение към властите (вж. Йоан 3:17-21).

13:3 Вж. паралелния коментар към I Петър 2:14.

▣ **„власт”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ***ARCHĒ*** в 8:38.

13:4 „владетелят е Божи служител за ваша полза” Гражданските власти действат срещу лошите човеци, докато има и такива, които търсят собственото си отмъщение (вж. 12:17-19). Лутер констатира, че „Божият начин да контролира лошите хора, е като им даде лоши управници.”

▣ **„ако”** Това е условно наклонение, което означава ВЪЗМОЖНО ДЕЙСТВИЕ В БЪДЕЩЕТО.

▣

NASB „не носи меча си напразно”
NKJV „не носи меча си без полза”
NRSV „властта не носи меча си безрезултатно”
TEV „тяхната власт да наказват е реална”
NJB „неслучайно мечът е символ на тяхната власт”

Думата (*machaira*) има предвид късия римски меч, който е използван за налагане на смъртно наказание (вж. Деяния 12:2; Римл. 8:35). Този пасаж и Деяния 25:11 предлагат НЗ основание за смъртното наказание, докато Битие 9:6 ясно показва перспективите в Стария Завет. Страхът е една ефективна спирачка за хаоса!

▣ **„той е служител на Бога, отмъстител”** Терминът за отмъщение (*ekdikos)* е използван няколко пъти в СЗ. Използван е и в първата част на Левит 19:18. В Старият Завет ако един човек убие друг, дори и случайно, семейството на убития има право да приложи отмъщението „око за око”. Изглежда Павел

прави връзка между старозаветния обичай и правото на гражданската власт.

13:5 „необходимо е да бъдем в подчинение" Изложени са две причини: (1) за да избегнем наказанието, Божието или това на гражданските власти; (2) заради съвестта на вярващите.

▣ **„заради съвестта"** Няма старозаветно съответствие на гр. дума „съвест", освен ако еврейското понятие „сърце" не подразбира самосъзнание и изпитване на мотивите. В оригинал гръцкият термин е свързан с петте сетива. Използва се да обозначи вътрешния ни усет (вж. Римл. 2:15). Павел използва този термин два пъти на процеса си в Деяния (напр., 23:1 и 24:16). Има се предвид неговата увереност, че с действията си не е пристъпил никое от религиозните си задължения към Бога (вж. I Кор. 4:4).

Съвестта е дълбокото съзнание на вярващите, чиито мотиви и действия са базирани на (1) библейския мироглед; (2) животворящия Дух; и (3) начина на живот, основаващ се на Божието слово. Това е възможно чрез личното приемане на евангелието.

13:6 „поради това вие също плащате такси" Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, въпреки че по форма може да бъде СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (вж. JB). Изразът е пример за християнската отговорност пред властите поради факта, че гражданските управници са Божии служители.

13:7
NASB **„отдавайте всичко, което им дължите: такси...; обичай...; страх...; чест"**
NKJV **„отплащайте се с всичко; такси...; наредби...; страх...; почит"**
NRSV **„заплащайте всичко дължимо - такси...; приходи...; зачитане...; уважение"**
TEV **„платете, когато дължите; плащайте личните и семейните си данъци и показвайте почит и уважение"**
JB **„плащайте на всяка градска власт дължимото – независимо дали са преки или не, със страх и почит"**

Може да се касае за различни власти (вж. RSV), но това, което се има предвид, е, че християните трябва да почитат властите и да плащат дължимите такси, защото управниците функционират като Божии служители (вж. ст. 1,4,6; Матей 22:15-22).

▣ Понятията „такси" и „обичаи" са използвани като синоними (въпреки че TEV прави разлика). Ако ги разгледаме етимологично (в оригиналното значение), първите се отнасят за таксите върху поробените народи (вж. Лука 20:22) а вторите са за личните такси и данъци (вж. Матей 17:25; 22:17,19).

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА РИМЛЯНИ 13:8-14

A. Възможно е да разберем стихове 1-7 буквално и лично. Въпреки че въпросът за дължимото в стих 7 изглежда е разгледан в различен смисъл, в стих 8. Вярващите имат задължения към държавата; те имат дълг и към останалите човешки същества.

B. Стихове 8-10 са еднозначни със стихове 11-14. Те са продължение на дискусията от 12 глава за отговорността на християните да обичат околните.

C. Използвайки СЗ декалог като морален наръчник за НЗ вярващи, Павел показва, че СЗ е актуален за богоугодния живот (освещението), но не и за спасението (оправданието, вж. Галатяни 3 глава). Изглежда, Павел комбинира няколко източника, за да изгради своите етически виждания:

1. думите на Исус
2. напътствието на Светия Дух
3. Старият Завет
4. равинското си обучение
5. познанието си за гръцките мислители (особено стоиците)

Това характеризира „закона на любовта" – любов към Бога, любов към човечеството, служба на Бога,

служба на човечеството!

D. Стихове 11-14 имат есхатолигическа (касаеща последното време) ориентация. Контрастите между тъмнината и светлината са основни в юдейската литература, включително и в свитъците от Мъртво море. Това е и общото в писанията на Йоан и Павел. Напрежението между „вече” и „все още не”, се явява стимул за богоугодност в християнския живот. „Новата епоха” (Божието Царство) е на ход и скоро ще бъде в сила. Този пасаж е много подобен на I Сол. 5:1-11.

Стихове 13-14 изиграват важна роля за промяната в живота на Августин през 386 г. сл. Хр. Той казва в своите *Изповеди* 8:29: „Повече нямаше да чета, дори не изпитвах такава нужда; инстинктивно в края на това изречение, ясна светлина изгря в сърцето ми и всяка сянка на съмнение изчезна безследно.”

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 13:8-10

8 Не дължете на никого нищо освен взаимна любов; защото, който люби другиго, е изпълнил
закона. 9 Понеже заповедите: „Не прелюбодействай; не убивай; не кради; не пожелавай“; и коя да
било друга заповед се обобщават в тези думи: „Да любиш ближния си както себе си.“ 10 Любовта не
върши зло на ближния, следователно, любовта е изпълнение на закона.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 13:8-10

8Owe nothing to anyone except to love one another; for he who loves his neighbor has fulfilled *the*
law. 9For this, „You shall not commit adultery, You shall not murder, You shall not steal, You shall not
covet”, and if there is any other commandment, it is summed up in this saying, „You shall love your
neighbor as yourself.” 10Love does no wrong to a neighbor; therefore love is the fulfillment of *the* law.

13:8 „не дължете нищо никому” Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ с отрицателна частица, употребявано за спирането на действие, което е в процес на развитие. В тази фраза има два негатива. Може да се отнася до въпроса с данъците (ст. 6-7). Финансовият дълг винаги причинява емоционално и духовно бреме. Пазете се от материализма. Той ограбва християните и те не могат да подпомагат християнските каузи и пренебрегват личното милосърдие. Този стих не може да бъде използван като доказателствен текст за потребителския кредит. Библията трябва да се тълкува в светлината на своето време. Тя не е сутрешен американски вестник! Стихове 8-10 визират предимствата на взаимната обич (1) като заветни братя (Матей 22:39-40; Йоан 13:34-35); и (2) като равни човешки същества (вж. Матей 5:42; Гал. 6:10).

▣ **„приемете да се обичате един друг”** това е ключът в стихове 8-10 (вж. Йоан 13:34; 15:12; Римл. 12:10; I Кор. 13; Фил. 2:3-4; I Сол. 4:9; Евр. 13:1; II Петър 1:7; I Йоан 3:11; 4:7, 11-12).

▣ **„който обича съседа си”** Този глагол е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, АКТИВЕН ЗАЛОГ. Не се отнася за еднозначно или временно действие на любов, но това е начинът на живот според христоподобната любов.

Думата „съсед” буквално означава, „някой от различен вид” (*heteros*), въпреки че разликата между *heteros* и *allos* (някой от същия вид) изчезва в гръцкия койне. В контекста, думата се отнася за съсед в най-широки граници, както вярващ, така и невярващ (вж. Лука 12:14-21; 10:25-37). Обаче цитатът от Левит 19:18 в контекста се отнася за някой заветен другар (приятел, израилтянин).

Християните трябва да обичат останалите християни и изгубените грешни хора като потенциални братя. Християнството е семейство. Всеки член живее и служи за здравето и растежа на цялото (вж. I Кор. 12:7).

▣

NASB, NKJV, NRSV	**„е изпълнено в Закона”**
TEV	**„подчинява се на Закона”**

JB „премахнало е нашите задължения”

Познатият гръцки глагол (*plerōō*) може да бъде преведен по няколко начини. Той е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, АКТИВЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което може да бъде преведено като „било е и продължава да се изпълнява.” Робърт Хама цитира А. Т. Робъртсън и го нарича „общоприето перфектно, относно истината, която е добре позната на слушателите” (Robert Hanna, *A Grammatical Aid to The Greek New Testament*,стр. 28). Повтаря се в стих 10 (вж. Гал. 5:14; 6:2).

13:9 Не е необичайно за Павел да използва Мойсеевия закон (Изход 20:13-17 или Втор. 5:17-21 и Левит 19:18), за да мотивира новозаветните вярващи. В Ефес. 6:2-3, Павел също използва една от десетте заповеди като мотивация за вярващите (вж. I Тим. 1:9-10). Този старозаветен текст не касае средството за спасение, но все пак е откритата Божия воля за отношението на вярващите към Бога и един към друг (вж. Римл. 15:4; I Кор. 10:6,11). Може би, цитирайки Стария Завет, Павел се опитва да достигне както евреите, така и езичниците в римската църква. Използването на термина „изпълнен” също се отнася към Исусовата дискусия за закона в Матей 5:17.

Възможно е това по принцип да се отнася за закона, за социалните норми и не специално за Мойсеевия закон (вж. JB). Обаче фактът, че Павел цитира СЗ в стих 9 подсказва, че той се отнася до Мойсеевия закон . Забележете, че само любовта, а не спазването на човешките правила, може наистина да изпълни закона! Погледнете следващото специално понятие.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВИЖДАНИЯТА НА ПАВЕЛ ЗА МОЙСЕЕВИЯ ЗАКОН

A. Той е добър и е от Бога (вж. Римл. 7:12,16)

Не е път на праведност и приемане от Бога (дори може да бъде проклятие, вж. Гал. 3 гл.)

C. Това е Божията воля за вярващите, защото Бог разкрива своята същност (Павел често цитира СЗ , за да убеди и окуражи вярващите)

D. Вярващите са информирани чрез СЗ (вж. Римл. 4:23-24; 15:4; I Кор. 10:6,11), но не са спасени, чрез него (вж. Деяния 15; Римл. 4 гл.; Гал. 3 гл.; Евреи)

E. Функционира в Новия Завет, за да:

покаже греховността (вж. Гал. 3:15-29)

да напътства спасените вярващи в обществото

да формира моралните решения на християните

Това е теологичният спектър от проклятието до благословението и може би създава проблеми при опит за разбиране на Павловото мнение относно Мойсеевия закон. В *A Man in Christ* (стр. 26) Джеймс Стюарт показва парадоксалното мислене в писанията на Павел:

„Обикновено от създателя на която и да е мисловна и доктринална система, се очаква да е възможно най-ясен в обясняване на термините и доктрините, които е избрал. Очаквате да използва точна и правилна фразеология за своите водещи идеи. Предполагате, че една дума, използвана от вашия автор по определен начин, ще притежава същия смисъл до края. Но ако разглеждаме нещата по този начин, Павел е едно разочарование. Голяма част от неговата фразеология е променлива, а не неизменна... той пише „законът е свят”, „аз се наслаждавам в Божия закон” (вж. Римл. 7:12,22), но е ясно, че друг аспект на *nomos* го кара да сподели на друго място, „Исус ни освободи от проклятието на закона (вж. Гал. 3:13)”.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ ИЗХОД 20 ГЛАВА

Изход 20:13 стих, Убийство

I. Контекст

A. Трябва да помним, че дори заповедите, които изглежда притежават социална природа, са всъщност религиозни. Божието върховенство върху творението и изкуплението са загатнати в тези заповеди. Заповедта „не убивай” на практика фокусира вниманието върху факта, че образът на Бога е във всяко човешко същество и че Бог е загрижен за човешкия живот.

B. Важно е да се помни, че всяка от заповедите рефлектира върху обществото от вярващи. Забраната за отнемането на живота като незаконно деяние, се отнася и е фокусирана

главно върху обществото от вярващи. Приложенията са всеобхватни и касаят цялото човечество!

II. Изследване на думи и фрази

A. „Убийство”

1. Това е рядък термин (*rasah*), касаещ отнемането на живота, използван само 46 пъти в Стария Завет. Има още два, по-често използвани термини.

a. *Harag*, използван 165 пъти

b. *Hemit*, използван 201 пъти

2. Терминът (*Rasah*) изглежда има буквално и разширено значение.

a. Отначало думата се отнася към убийство на заветния партньор по един законен, предумишлен начин, често свързван със „сродника изкупител” или *go'el*. Това включва предварително обмисляне, но в смисъла на законното отмъщение (вж. Числа 35:30-34; Левит 24:13-23). Всъщност т.нар. <u>Lex Talionis</u> „око за око” (вж. Битие 9:5-6) е начинът за законно отмъщение. По-късно са установени прибежищни градове (Втор. 4:41; Исус Навин 20:3), така че евреинът, който случайно или преднамерено е убил друг член от обществото да може да избегне гнева на семейството на жертвата.

b. По-късно думата се отнася към мотива и отношението, довели до отнемането на живота. Тази концепция за „предумишленост” е доминираща! (вж. Изход 21:12-14; Числа 35:11,22; Втор. 28:24).

c. Разграничаването е очевидно в тази заповед. Изглежда, то касае взаимоотношенията с другите извън заветното общество. Свързано е със сродника изкупител или кръвното отмъщение. Терминът обаче е използван в по-късните пасажи, които отразяват декалога, Исая 4:2 и Еремия 7:9, по отношение на убиеца. Тази дума не касае само закона, но и мотива. Включва не само съседа, но и всяко човешко същество.

3. Очевидно този термин не касае съвременния етически въпрос за гражданското наказание или войната. Евреите никога не са имали проблем с обществената екзекуция или свещената война (или пък, несвещената война!).

4. Най-добрият превод за нашия съвременен свят би бил „предумишлено убийство”

III. НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

A. Шестата, седмата и осмата заповед са създадени от само 2 еврейски думи. Те са кратки и служат за поука

B. Животът и всичко около него, са свързани с Бога. Отношението ни към другите отразява мислите ни за Бога

IV. НОВОЗАВЕТНИ ПАРАЛЕЛИ

A. Исус

1. Исус разширява тази заповед (вж. Матей 5:21-26), което ни дава правилна насока за съвременната дискусия относно прилагането на този текст в нашия живот

2. Очевидно Исус тълкува декалога не с оглед на действията, а – на мотивите. Ние сме това, което мислим! „Човек е това, което мисли в сърцето си „ Животът е много по-смислен и значим, отколкото ние можем да си представим

B. Йоан

1. I Йоан 3:15, намираме същото разбиране за това, че омразата се смята за убийство.

2. Гръцките термини, използвани в Матей 5:21 и сл. и I Йоан 3:15, са различни, но подчертаното значение е същото.

3. Забележете позитивния аспект в I Йоан 4:19-21.

V. ПРИЛОЖИМИ ИСТИНИ

A. Дори и непредумишленият убиец може да избегне кръвното отмъщение, приютявайки се в прибежищния град (вж. Числа 35 гл.; Исус Навин 20 гл.). Той трябва да изплати наказанието си, изолиран в този град до смъртта на първосвещеника. Все пак, остават последствията от неговите действия!

B. Въпреки че този стих не се отнася за самоубийството, тъй като древните хора едва ли са мислили за това, все пак текстът осигурява духовен принцип, касаещ светостта на човешкия живот и Божието върховенство в целта на човешкия живот, отразяващ

Неговия образ. В този смисъл текстът е актуално приложим и в наши дни!

C. Все пак този текст не е категоричен относно съвременните дебати във връзка с: (1)държавното наказание или (2) войната. За Израил тези неща сами по себе си не са зли и лоши. Израилтяните са практикували и двете. Обаче принципът за светостта на човешкия живот, изграден по Божия образ и под Неговия контрол, е важна истина в тази област.

D. Този текст казва нужното относно светостта и достойнството на човешкия живот! В обществото от вярващи, ние не само контролираме собствените си действия, но и тези на нашето общество. Човешкият живот е общ и индивидуален дар. Ние не само сме отговорни за физическата, социалната, психическата и психологичната злоупотреба с нашите тела, но и за тази, нанесена на другите хора в нашето общество. Това е особено вярно за култури като нашата, където имаме право на глас и следователно можем да променим системата. Ние сме пазители на нашите братя!

<u>Изход 20:14, Прелюбодействие</u>

Контекст

A. Очевидно е, че тази заповед касае човешката почит към Бога, която е видна в зачитането на имуществото, жената и живота на нашия ближен (вж. Еремия 5:8). Това е очевидно в различната подредба на тези заповеди в Септуагинта.

B. Паралелът във Второзаконие показва, че е уместно тази древна истина да бъде прилагана в нашия съвременен живот.

C. Както почитта към родителите се приема като ключ за постигане на стабилно общество, така същото важи и за тази заповед.

D. Тази заповед предполага Божия суверенитет и контрол върху нашия сексуален и семеен живот.

E. Изглежда тази заповед се основава на Битие 2:24, както четвъртата заповед се базира на Битие 2:1-3.

II. Изследване на думи и фрази

Главният термин в този текст е „прелюбодейство”. Важно е този термин да бъде разбран в светлината на древната еврейска култура

1. Този термин се разграничава от СЗ форма за „разврат”. Прелюбодействие е налице, когато един от партньорите в сексуалната връзка, е семеен. Думата „разврат” се използва, когато и двамата партньори са несемейни (вж. Притчи 29:3; 31:3). Тази разлика се губи в новозаветните гръцки термини.
2. Тази вариация обяснява причината за акцентиране върху брачният статус, защото касае важността на наследствените права, включени в Божието обещание за обещаната „земя”. На всеки 50 години (т. нар. *юбилей*) земята се връща на нейните първоначални собственици.
3. Прелюбодействието е културно порицано, още преди Мойсеевия закон (вж. Битие 12:10 и сл.; 26:7 и сл.; 39:9).
4. Прелюбодействието се смята за грях срещу:
   a. съседа – Изход 20:14; Второзаконие 5:18
   b. брака – Левит 18:20
   c. Бога – Битие 20:1-13; 26:7-11
5. Наказанието и за двамата участници е смърт:
   a. Левит 20:10
   b. Второзаконие 22:22-24
   c. Езекиил 16:40 (метафора)
   d. Строги предупреждения намираме в Притчи 1-9 гл.

III. Връзка с НЗ

A. Исус използва Левит 19:18 като обобщение на СЗ откровения (вж. Лука 10:27). Това доказва, че десетте заповеди са свързани с нашето отношение към околните.

B. Исус засилва заповедта в Матей 5:28. Той набляга повече на мотива, отколкото на действието. Евреите разглеждали ума като градина за душата. Човекът е това, което мисли (Пр. 23:7). Така, десетте заповеди стават почти невъзможни за изпълнение – това е и целта!

(вж. Гал. 2:15-3:29).

IV. Съвременни приложения

A. Бракът е възможно най-добрата съвременна аналогия за доживотно посвещение с вяра в Божието име. Това е най-добрият начин да разберем колко реални са СЗ концепции (Малахия 2:14). Почитта към нашия брачен другар, във всички аспекти, включително и човешката сексуалност, ни помага напълно да проумеем този стих.

B. Брачната стабилност и вярност, също както и зачитането на родителите, са основен стълб за едно силно общество и осигурява дълголенствие.

C. Трябва да подчертаем, че човешката сексуалност е дар от Бога. Това е Негова идея и воля за хората. Божиите указания нямат за цел да ограбват човешката свобода и радост, но те дават насоки за падналия човек. Границите са създадени за нашето дългогодишно благополучие и щастие. Въпреки че човекът злоупотребява със сексуалността, както и с всички божествени дарове, тя все пак се явява движеща сила за човечеството, но трябва да бъде под Божия контрол и водителство.

D. Сексът трябва да бъде под контрол, за да бъде опазена светостта на човешката личност (жената или мъжа), защото те са създадени по Божия образ и подобие. Нашият греховен фокус върху аз-а е много очевиден в тази област.

<u>Изход 20:15, Кражба</u>

Обща информация

A. Както всички други наредби в Декалога нашата вяра, любов и почит към Бога трябва да се доказват във всички аспекти от живота ни. За Бога е мерзост да твърдим, че Го познаваме, а всъщност да онеправдаваме нашия заветен партньор (вж. I Йоан 4:20-21; 2:7-11).

B. Тази заповед спомага за поддържане на общуването в заветното общество. Качеството на това духовно общуване ще привлече объркания и търсещ свят към нашия Бог, което е и целта на Писанията.

C. Подобно на другите заповеди, фокусирани върху факта, че Бог притежава нашия живот, тази също не прави изключение! Ние сме настойници, а не притежатели. Тази забрана е насочена срещу греховния ни порив към постигане на притежания, без значение каква е цената (вж. Пс. 50:10-12).

II. ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

A. Това е третата заповед във втората половина на Декалога, която е изградена само от две еврейски думи.

B. Липсва обектът на забраната. Обикновено тя е казана:
   1. В контекста на двете предишни заповеди, отнасящи се към главните престъпления.
   2. С оглед на приложими, непосредствени (Изход 21:16) и косвени пасажи (Втор. 24:7). Виж също Битие 37 глава.

C. Кратката форма обаче е също защитима:
   1. Чрез вдъхновение е записана за нас
   2. Разширява обсега на заповедта
   3. Има паралелен пасаж в непосредствения контекст, свързан с кражбата – Изход 22:1 и сл.
   4. Очевидно Исус цитира този пасаж във връзка с кражбата (вж. Матей 19:18).

D. За кражбата се говори и в други древни закони като по принцип наказанието е смърт, осакатяване или трийсеткратна компенсация.

E. Има няколко значими, паралелни пасажи, които определят и обясняват тази истина:
   1. Левит 19:1-18 – „Вие трябва да сте свети, защото Аз Господ, вашият Бог съм свят"
      a. Нашият начин на живот трябва да отразява семейните характеристики на нашия Баща и Бог (вж. ст. 18).
      b. Вярата ни трябва да въздейства на всекидневния ни живот, с позитивните действия и негативните забрани, и двете основани на правилните мотиви (вж. ст. 17).

c. Съчувствието към отхвърлените и нуждаещите се, ст. 9-10,13 и сл., е също толкова важно, колкото и честността към нашите съседи, стих 11.

2. Амос 8:4-7 – Бог мрази експлоатацията!

3. Михей 6:6-8 – Бог желае правилни мотиви във всички наши дейности. Въпросът е защо не трябва да крадем!

4. Изход 22:1 и сл. – Често липсващата истина в нашата съвременна дискусия за кражбите касае компенсацията! Грехът винаги има своята цена!

III. Приложими истини

A. Съпругата на К.С. Луис Джой Дейвидман е написала прекрасна книга за Декалога. Тя превежда тази заповед по следния начин: „Никой не трябва да взема нещо безнаказано." Без съмнение това разширява обсега извън притежанията. Джой също твърди, че „притежанията не са грях, нито неотменимо право, но са заем, взет с доверие от Бога".

B. Кражбата, подобно на всички други грехове, може да бъде спестена, ако имаме ново сърце, Ефес. 4:28. Учудващо е как старата природа, склонна „да взима" е заменена от новото естество, което иска да „споделя"!

C. Нашата почит към Бога ясно може да бъде видяна в зачитане на заветните ни партньори! Тази истина засенчва Декалога.

D. Съвременният човек краде по много начини!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

1. Как съвременният човек практикува кражбата?
2. Каква е връзката между компенсацията и покаянието?
3. Как този стих се отнася към капиталистическото виждане за собствеността?

<u>Изход 20:17, Пожелание</u>

I. Въведение

A. Възможно е да се проследи връзката между последните пет заповеди:

1. Заповеди 6, 7, и 8 забраняват да вредим на заветните братя чрез нашите действия.
2. Заповед 9 забранява да ощетяваме заветните партньори вербално.
3. Заповед 10 забранява онеправдаване на заветния партньор чрез помисъл.

Вярно е, че пожеланието вреди на личността, защото не касае предмета, а нашия ближен. Тази заповед предполага, че мислите ще се превърнат в действия.

B. Мнозина възприемат тази заповед като уникална концепция, присъстваща само в древните закони на Израил и липсваща в останалите кодекси, намерени в Древния близък изток . На практика тази нова концепция касае забрана за мисълта. Вярно е, че за Израил лошите действия се коренят в мислите (вж. Пр. 23:7; Яков 1:14-15). Все пак този стих се отнася към мислите, от които произтичат действия. Няколко пасажа използват термина „пожелаване" във връзка с действия, които дават резултат (вж. Втор. 7:25; Исус Навин 7:21; Михей 2:2).

C. Ако е вярно, че акцентът е върху нещата, казани в началото и в края, то истинското значение на заповедта е ясно. Нашето поклонение към Бога е първостепенно, но отношението ни към нещата от този свят влияят на истинското посвещение на Бога. Този двоен акцент може да бъде видян в проповедта на Исус на планината, Матей 6:33: „Първо търсете Божието царство и Неговата праведност; и всички тези неща (вж. ст. 19-32) ще ви бъдат прибавени."

II. ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

A. Изход 20:17 и Второзаконие 5:21, въпреки че са почти еднакви, имат няколко забележими разлики:

1. В Изход 20 гл. съпругата е част от голямата концепция за „дома" или притежанията на мъжа, докато във Второзаконие 5 глава, е спомената отделно, което говори за приоритетна категория.
2. Пасажът в Изход 20 гл. използва еврейския термин „пожелаване", което означава „желание за придобивка", но във Второзаконие 5 глава има и втори термин, „желание". „Пожелаването" говори за желание, свързано с действие, за придобиване обекта на желанието. Изглежда, при „желанието" фокусът е върху самата нагласа.

3. Освен това, Изход 20 гл. е писана за децата на Израил, докато се лутаха в пустинята, затова в списъка с притежания не се „споменава думата „нива”, докато във Второзаконие 5 глава се повтарят същите заповеди, но те касаят установеното еврейско общество в Обещаната земя.

B. Думата „пожелаване” е неутрална. Може да касае желание за добри неща (вж. Пс. 19:10; I Кор. 12:31).

C. Неподходящото желание е коренът на падението на Сатана, Адам и Ева, и всички нас. Павел говори за своята борба с пожеланието в Римляни 7:7-8. В основни линии, пожелаването е недоволство и липса на доверие в Божията грижа и снабдяване.

D. Няколко НЗ пасажи, отнасящи се до пожелаването:
1. Човешкият проблем е недоволството и алчността (вж. Лука 12:15; I Тим. 6:8-10).
2. Пожелаването е включено в списъка, даден от Исус с грехове, които оскверняват (вж. Марк 7:17-23; I Кор. 5:10; Ефес. 5:5; Кол. 3:5).

III. Приложими истини

A. Отговорът на недоволството и похотливата алчност е:
1. Любов – Римл. 13:8-10
2. Задоволство – Евр. 13:5; Фил. 4:11-13 (и споделяне, Фил. 4:14)

B. Заповедта изисква да „спрем”, но само Исус ни прави способни на това! Само в Него можем да контролираме мислите си.

C. Бог познава нашите сърца и умове
1. I Летописи 28:9
2. Притчи 20:27
3. Псалм 139:1,23
4. Еремия 17:10
5. Римляни 8:27
6. Откровение 2:23

Нещата не са лоши сами по себе си, но когато се превърнат в приоритет, стават грях. Притежанията не са значими и вечни, но хората по Божия образ – са! Пожелаването влияе на заветното общество по коварен и разрушителен начин!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

1. Какво е пожелаването?
2. Какво си пожелава съвременният човек?
3. Грях ли са нашите мисли?
4. Защо мислите са толкова важни в нашия християнски живот?
5. Защо заповедта в Изход 20:17 е някак си различна от тази във Второзаконие 5:21?

▣ **„затова”** Това е препратка към Десетте заповеди или Декалога. Изреждането на втората половина от заповедите следва гръцкия ръкопис B, наречен *Vaticanus*. Много различен е от мазоретския еврейски текст на Изход 20 гл. и Второзаконие 5 гл.. Втората половина на Декалога разглежда взаимоотношенията в Израил, базирани на тяхната връзка с *YHWH*.

▣ **„ако има някоя друга заповед”** Това а ПЪРВОКЛАСНО УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ, прието за вярно от автора и обслужващо литературните му цели. Има и други заповеди. Фразата има предвид „ако има други заповеди извън Декалога.” С други думи, това обобщава всички Мойсееви закони, възможно е да има предвид „закона” като цяло.

В традиционния гръцки ръкопис има различни варианти на подредба и брой на десетте заповеди. В юдаизма подреждането е едно; Католиците и Протестантите имат различна подредба. Значението на този пасаж не е повлияно от тази вариация, което е вярно за множество други ръкописи.

▣ **„обобщено е в следните думи”** Това е цитат от Левит 19:18. Споменато е няколко пъти в Евангелията (вж. Матей 5:43; 19:19; 22:39; Марк 12:31 и Лука 10:27). Исус я определя, като втората велика или най-великата заповед. Цитирано е и в Гал. 5:14 стих и Яков 2:8 стих. Когато някой обича Бога, той ще обича и нещата, които Бог обича – човешките същества, направени по Неговия образ.

▣ **„да обичаш ближния като себе си”** Вярващите трябва да обичат себе си, защото Бог ги обича, преди да могат да обичат и да приемат другите. Правилната себе-любов не е грешна. Главната истина в тази част е ярко изразена – обичайте ближните (вж. 10 ст.). Тези, които са били докоснати от Божията раздаваща се и жертвена любов ще обичат останалите по същия начин. Това е загадката на христоподобието (възстановения образ на Бога). В присъствието на такава любов, няма нужда от закони.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 13:11-14

11 И това вършете, като знаете времето, а именно, че е дошъл часът да се събудите от сън; защото
нашето спасение е по-близо сега, отколкото когато повярвахме. 12 Нощта напредна, а денят наближи.
И така, нека отхвърлим делата на тъмнината и нека да облечем оръжията на светлината. 13 Нека
ходим подобаващо, като през деня – не в пирувания и пиянства, не в блудства и разпътства, не в кавги
и зависти, 14 а се облечете с Господ Иисус Христос и не се грижете за страстите на плътта.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 13:11-14

**11*Do* this, knowing the time, that it is already the hour for you to awaken from sleep; for now
salvation is nearer to us than when we believed. 12The night is almost gone, and the day is near.
Therefore let us lay aside the deeds of darkness and put on the armor of light. 13Let us behave
properly as in the day, not in carousing and drunkenness, not in sexual promiscuity and sensuality, not
in strife and jealousy. 14But put on the Lord Jesus Christ, and make no provision for the flesh in
regard to *its* lusts.**

13:11

NASB	**„правете това”**
NKJV	**„и вършете това”**
NRSV	**„освен това”**
TEV	**„трябва да вършите това”**
NJB	**„освен”**

Това е начин да свържем следващите стихове (ст. 11-14) с предходните (ст. 9-10). Бъдете изпълнители на словото, а не само слушатели! Любовта трябва да бъде показана на дело.

▣ **„познавайки времето”** Това е ПЕРФЕКТНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Този термин за време (*kairos*) е използван да обозначи специален период от време, не редовно, хронологично време (*chronos*). Вярващите трябва да живеят в светлината на Христовото завръщане, което може да настъпи всеки момент.

▣ **„вече е часът”** Тази метафора, „часът” (използвана често в *Евангелието от Йоан*), се отнася за специален момент (подобен на *kairos*) в Божия изкупителен план (вж. 3:26; I Кор. 7:29; 10:11; Яков 5:8; I Петър 4:7; II Петър 3:9-13; I Йоан 2:18; Откр. 1:3; 22:10). Същата дума се използва и за времето на разпъването и завръщането на Исус.

▣ **„сън”** Тук този термин е използван метафорично за моралната и духовна отпуснатост (вж. Ефес. 5:8-14; I Сол. 5:6). Думите имат значение само в специфичният контекст. Внимавайте с фиксираните определения. Всички думи имат няколко възможни значения.

▣ **„сега спасението е по-близо”** Спасението е не само първоначално решение, но и процес. Виж СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 10:14. Спасението няма да е завършено, докато вярващите не получат своите нови тела (вж. I Йоан 3:2; I Сол. 4:13-18; Евр. 9:28; I Петър 1:5). Богословски това се нарича „прославяне” (Римл. 8:30). Да дочакат второто пришествие на Христос, е мечта за всяко поколение от вярващи (вж. Лука 21:28). Павел не прави изключение (вж. I Сол. 4:15).

▣ **„когато повярвахте”** Християнството започва с решение (моментално оправдаване и освещаване), но трябва да има един резултатен богоугоден живот (прогресивно освещаване) и завършва с

христоподобност (славословие). Човек трябва да приеме Божията жертва в Христос (вж. Йоан 1:12; 3:16; Римл. 10:9-13). Това първоначално решение не е краят, а началото!

13:12 „нощта почти премина” Това се отнася за сегашните години на нечестие, които са почти към края си и ще бъдат заменени (вж. I Кор. 7:29-31; 10:11; Яков 5:8; Ефес. 5:8,14; I Йоан 4:7; II Йоан 2:17-18; Откр. 1:3; 22:10). Виж СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 12:2.

▣ **„и денят приближи”** Изразът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, АКТИВЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (последните дни, Фил. 4:5; Яков 5:9). От Христовото въплъщение насам ние сме в последните дни. Те ще траят до Неговото славно завръщане. От първи век насам всички вярващи са изненадани от забавянето на Христовото завръщане. Все пак новата ера настъпва с Христос.

▣ **„нека да оставим... и да се облечем” И**зразите са в минало свършено време и подчинително наклонение, и говорят за категоричност. Заключението е, че трябва да оставим настрана старата си същност и да облечем новото веднъж и завинаги. И Бог, и човечеството са активно включени, както в оправдаването (покаянието и вярата), така и в освещаването (богоугодния живот). Тази метафора за обличането се повтаря често в писанията на Павел. Вярващите трябва да съблекат своите пижами и да сложат своето военно облекло (вж. Ефес. 4:22-25; Кол. 3:10,12,14). Ние сме християнски воини, подготвящи се за всекидневна духовна борба (вж. Ефес. 6:10-18).

▣ **„доспехите на светлината”** Това може би е препратка към Исая 59:17. Вярващите трябва да са снабдени с доспехите и оръжията на правдата (вж. II Кор. 6:7; Ефес. 6:11,13; 1 Сол. 5:8). Божието въоръжение е на разположение на вярващите, но те трябва да (1) осъзнаят своята нужда; (2) приемат Божията грижа и (3) като съзнателно ги използват във всекидневните си мисли и живот. Това е всекидневна духовна борба!

13:13 „нека да се държим прилично” Букв. „да ходим”. МИНАЛО СВЪРШЕНО, В ПОДЧИНИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това е еврейският идиом за начин на живот. Павел го използва повече от 33 пъти. Списъкът от грехове в този стих съдържа три двойки от по две думи. Налице е семантично припокриване. Възможно е да са били използвани като синоними. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ПОРОЦИ И ДОБРОДЕТЕЛИ В НОВИЯ ЗАВЕТ** към 1:28-32.

Тези думи може да се отнасят към вярващите евреи и езичници в римската църква. Новоповярвалите езичници може би са продължавали да (1) практикуват своите езически начини на поклонение или (2) се държат арогантно с върналите се еврейски лидери, които наскоро са напуснали поради указа на Нерон, забраняващ всички еврейски обреди в Рим.

▣ **„не по пирове и пиянства”** Изразът се отнася до сексуалната аморалност, която в езическите ритуали се свързва с пиянството. В списъка с плътските грехове в Гал. 5:21, тези два са цитирани един до друг.

▣ **„не в блудство и страстолюбие”** тази част като че ли се застъпва с първата. Вторият термин е използван обширно в Новия Завет (вж. Марк 7:22; II Кор.12:21; Гал. 5:19; Ефес. 4:19; I Петър 4:3; II Петър 2:7). Ако първата двойка грехове е фокусирана върху пиянството, тази набляга на сексуалната аморалност, стигаща до неконтролируема невъздържаност.

▣ **„не в съревнования и зависти”** Тези термини говорят за спорове между хората (вж. Гал. 5:20). Това може би е резултат от вършене на греховете, споменати по-горе. Ако се отнасят за християните (вж. I Кор. 3:3; Кол. 3:8), тогава се касае за езически практики, които трябва да престанат в живота на вярващите. Обаче в настоящия контекст, казаното е неправдоподобно за вярващи, следователно е казано като предупреждение.

13:14 „но се облечете в Господ Исус Христос” Тази метафора се отнася за царското облекло на Исус, което е поставено на раменете на вярващите (освещаване на положението им). Някои учени го възприемат като алюзия към облеклото за кръщение. За първи път тази метафора за облеклото е спомената в стих 12. Това е начинът вярващите да осъзнаят новото си положение в Христос. Подчертан е и фактът, че решенията на вярващите трябва да бъдат съгласувани с новия им начин на

живот (прогресивно освещаване) заради новата им позиция в Христос (вж. Ефес. 4:22,24; Кол. 3:8).

В Гал. 3:27 тази истина е представена като факт В ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ; тук тя е под формата на ИМПЕРАТИВ. Напрежението между изявителното и заповедното наклонение се поражда от сблъсъка на новото ни положение в Христос и желанието ни да пребъдваме в него. Ние сме „светии” (свети хора) в момента на нашето спасение, но сме увещавани да бъдем „свети”. Това е библейският парадокс, предлагащ пълно и свободно спасение в Христос, но и отправящ боен призив за христоподобност!

▣ **„не се грижете”** Изразът е в СЕГАШЕН ИМПЕРАТИВ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА. Тази граматична форма обикновено описва спиране на действие, което вече е в процес. Това означава, че някои християни в Рим са живели неподобаващо. Може би това е било резултат от техните езически практики на поклонение. Трудно е да се обясни какво учи НЗ за плътското християнство. НЗ автори представят състоянието на човека в бели и черни краски. Самият термин плътски християнин звучи като противоречие. И все пак той касае нашето „вече”, но описва и онова, което „предстои”. Павел категоризира човечеството в три групи (I Кор. 2:14-3:1):

а. естественият човек (изгубеното човечество) - 2:14
б. духовният човек (спасеното човечество) - 3:1
в. плътски човеци (плътски християни или християни-бебета) - 3:1

▣ **„не се грижете за страстите на плътта”** Павел познава твърде добре растящите опасности на нашата паднала Адамова природа (вж. Римл. 7; гл. Ефес. 2:3), но Христос ни дава силата и желанието да предадем живота си на Бога (вж. Римл. 6 гл.). Това е една продължителна борба! (вж. 8:5-7; I Йоан 3:6-9).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ручководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо твърденията на Павел за управляващите са толкова радикални за ранните християни?
2. Трябва ли християнинът да се подчинява на всеки вид власт?
3. Длъжен ли е християнинът да изпълнява всяка заповед на властта?
4. Дали 1 стих се отнася до божественото право на царете?
5. Дали Павел поставя нови богословски основи или думите на Исус в Матей 22:21 са прецедент?
6. Дали гражданското неподчинение е оправдано за християните? (вж. Деяния 5:25-32)
7. Какво е отношението на стих 4 към смъртното наказание?
8. Дали християнската съвест е винаги права? (вж. 5 стих)
9. Базирайки се на 8 стих, трябва ли християните да имат кредитни карти?
10. Дали 8 стих говори за любовта ни към християните или към всички други хора?
11. Защо Павел използва Декалога като стимул за новозаветните вярващи?
12. Защо Павел цитира такива ужасни грехове, отнасяйки ги към вярващите?
13. Как „човек може да се облече в Господ Исус Христос?”

Римляни 14 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS4	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Не съдете братята си	Законът на свободата	Любовта уважава принципите на другите	Не съдете другите	Милосърдие към другите
14:1-12	14:1-13	14:1-4	14:1-4	14:1-12
		14:5-6	14:5-12	
		14:7-9		
		14:10-12		
Не бъдете спънка за брат си	Законът на любовта		Не поваляйте другите	
14:13-23		14:13-23	14:13-18	14:13-15
	14:14-23			
				14:16-21
			14:19-23	
				(14:22-15:6)
				14:22-23

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ
Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-12

Тази глава се опитва да балансира парадокса между свободата и отговорността на християнина. Темата е едно литературно цяло и се простира до глава 15:13 стих.

В. Проблемът, който е централен за тази глава, е напрежението между вярващите евреи и езичници в римската църква (или вероятно Павловите преживявания в Коринт). По принцип, преди да станат

християни, от евреите се очаква да следват правилата, а езичниците са известни с аморалност. Не забравяйте, че тази глава е адресирана до искрените последователи на Исус. Тя не е за плътските вярващи (вж. I Кор. 3:1). И евреи, и езичници са максимално мотивирани. Изпадането в крайностите е опасно и в двете посоки. Тази дискусия няма за цел да провокира спазването на закона или да насърчи свободата. Запомнете, че Павел пише до римляните, докато е в Коринт. В Коринт проблемът бе дух на разделение, а в Рим вярващите бяха различни.

C. Вярващите трябва да бъдат внимателни, когато налагат своята теология и етика като стандарт за другите християни (вж. II Кор. 10:12). Всички вярващи трябва да ходят в светлината на своята теология, но тя не е дадена директно от Бога. Все пак, вярващите са под влияние на греха. Те трябва да се насърчават, увещават и учат от Писанията, здравия разум и опита, но винаги да го правят с любов. Колкото повече знаем, толкова повече осъзнаваме, че нищо не знаем (вж. I Кор. 13:12)!

D. Нашите мотиви и поведение пред Бога са истински ключове за оценяване действията на другите вярващи. Християните ще застанат пред Христос и ще бъдат съдени от Него за отношението си един към друг (вж. ст. 10,12 и II Кор. 5:10)

E. Мартин Лутер казва:”Християнинът е най-свободният господар и не зависи от никого; християнинът е най-покорният от всички слуги, служещ на всички.” Библейската истина често е представена като парадокс, изпълнен с напрежение.

F. Тази трудна, но важна тема е в центъра на Римляни 14:1-15:13, а също и в I Коринтяни 8-10 гл. и Колосяни 2:8-23.

G. Трябва да се отбележи, че плурализмът между искрените вярващи не е лошо нещо. Всеки вярващ има своите силни и слаби страни. Всеки трябва да се обхожда в дадената му светлина, винаги готов да приеме нови прозрения чрез Духа и Библията. Докато сме на земята и гледаме през замъглено стъкло (I Кор. 13:8-13) *трябва* да се обхождаме с любов (ст. 15), и мир (ст. 17,19) като се изграждаме взаимно.

H. Не трябва да се отнасяме предубедено към определенията „силен” и „слаб”, дадени от Павел. Той едва ли е имал такова намерение. И едните, и другите са искрени вярващи. Не трябва да се опитваме да моделираме другите по своя стандарт, а да се приемаме един другиго в Христос!

I. Целият спор може да бъде очертан като:
   1. да се приемаме, защото Бог ни приема в Христос (вж. 14:1,3; 15:7);
   2. да не се съдим, защото Христос е Господарят и Съдията (вж. 14:3-12);
   3. любовта е по-важна от личната свобода (вж. 14:13-23);
   4. следвай Христовия пример и се откажи от правата си за доброто на околните (вж. 15:1-13)

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 14:1-4

1 Приемайте слабия във вярата, но не за да спорите за мнения. 2 Един вярва, че може да яде всичко, а слабият във вярата яде само зеленчук. 3 Който яде, да не презира този, който не яде, и който не яде, да не съди този, който яде, защото Бог го е приел. 4 Кой си ти, за да съдиш чужд слуга? Пред своя собствен господар той стои или пада. Но ще стои, защото Господ е силен да го направи да стои.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 14:1-4

1Now accept the one who is weak in faith, *but* not for *the purpose of* passing judgment on his opinions. 2One person has faith that he may eat all things, but he who is weak eats vegetables *only.* 3The one who eats is not to regard with contempt the one who does not eat, and the one who does not

eat is not to judge the one who eats, for God has accepted him. 4Who are you to judge the servant of another? To his own master he stands or falls; and he will stand, for the Lord is able to make him stand.

14:1
NASB **„сега приети"**
NKJV **„приемете"**
NRSV, TEV **„посрещнете"**
NJB **„дайте добър прием"**

Изразът е в сегашно повелително наклонение, среден залог (вж. 15:1). Това е една заповед, насочена към подлога. Местоимението „вие" е употребено в гръцкия текст, но в английския е използвана думата „силни" християни (вж. 15:1). Заповедта се отнася до двете групи в църквата в Рим. Може би касае (1) напрежението между вярващите евреи и езичници (вж. 15:7-21) или (2) пък отделни личности. Целият контекст се отнася за истинските, искрени вярващи; някои силни, а други слаби в своята вяра. Тук вярата е в смисъла на разбирането на Писанията и тяхното радикално ново приложение.

NASB, NKJV **„този, който е слаб във вярата"**
NRSV, TEV **„тези, които са неустойчиви във вярата"**
JB **„ако вярата на човека не е достатъчно силна"**

Тази фраза е подчертана, тъй като е първата в гръцкия текст. Буквалният превод е „слаб във вярата." Сегашното време набляга на факта, че се касае за типична житейска характеристика, за нагласа на ума. В тази глава твърде скептичният християнин е описан по три начина (1) забраняващ определена храна (вж. 14:2,6,21); (2) наблягащ на специалните дни (вж. 14:5-6); и (3) забраняващ виното (вж. 14:17,21). Същият тип човек е споменат и в Римл. 15:1 и I Кор. 8:9-13; 9:22. Не бързайте да категоризирате твърде бързо себе си като силен или слаб християнин. Често вярващите са слаби в една област, а силни – в друга.

Отношението на Павел по тези въпроси е много различно в Гал. 4:9-10 и Кол. 2:16-23. Там тези текстове отразяват поведението и ученията на лъжливите учители. В Римляни това са искрените вярващи, които са добросъвестни.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЛАБОСТ

Ето го и контрастът. Лъжливите учители се хвалят с препоръките си и риторичния стил, но Павел знае цената на слабостта (*astheneō*). Забележете колко често тези термини (или формите им) са използвани в I и II Коринтяни.

<u>**Самохвалство**</u>	<u>**Слабост**</u>
I Коринтяни 1:29,31	I Коринтяни 1:25,27
3:21	2:3
4:7	4:10
5:6	8:7,9,10,11,12
9:15,16	9:22
II Коринтяни 1:12,14	11:30
5:12 (дваж)	12:22
7:4,14 (дваж)	15:43
8:24	II Коринтяни 10:10
9:2,3	11:21,29,30
10:8,13,15,16,17	12:5,9,10 (два пъти)
11:12,16,17,18,30	13:3,4 (два пъти), 9
12:1,5,6,9	

Павел използва концепцията за слабостта по няколко начина:

1. слабост от Бога, I Кор. 1:25
2. слаби в света, I Кор. 1:27
3. слабостта и страхът на Павел, I Кор. 2:3; 9:22; II Кор. 11:29,30; 12:5
4. Павел и мисионерският му екип, I Кор. 4:10; II Кор. 11:21

5. слаби вярващи (вж. Римл. 14:1-15:13), I Кор. 8:7,9,10,11,12; 9:22
6. физически болести I Кор. 11:30
7. части от човешкото тяло, I Кор. 12:22
8. физическото тяло, I Кор. 15:43
9. присъствието на Павел и риторичните му умения, II Кор. 10:10
10. слабостта на Павел усилва Божията сила, II Кор. 12:9,10; 13:4,9
11. Христовото послание, чрез Павел, II Кор.13:3
12. Физическото тяло на Христос, II Кор. 13:4

NASB **„*но* не *с цел* осъждане на неговите мненията"**
NKJV **„но без да се спори за неясни неща"**
NRSV **„но не с цел за спорове относно различните мнения"**
TEV **„не се карайте с тях, заради мненията им"**
JB **„без да се започва спор"**

Вярващите трябва да се приемат един друг въпреки различията в мненията и без да се търси промяна в тях! Това изисква свобода и постоянство, базирани на общението, а не на изкуствено единство. Всички вярващи са в процес. Трябва да дадат време на Духа, за да работи за достигането на пълна зрелост, но дори и тогава, едва ли ще има пълно съгласие.

14:2 Целта на диетата в този стих не е здравословна, а религиозна. Проблемът с храната е възникнал заради (1) еврейските закони за храната (вж. Левит 11 гл.) или (2) жертвите, принасяни на езическите идоли (вж. I Коринтяни 8-10 гл.). Исус ясно подчертава, че не храната осквернява човека (вж. Матей 15:10-20; Марк 7:14-23). Тази истина е илюстрирана чрез видението на Петър, отнасящо се за Корнилий в Деяния 10 гл.

14:3 „този, който яде, няма да бъде осъден" Изразът „да не се отнася с презрение" е СЕГАШНО ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ В АКТИВЕН ЗАЛОГ на *ezoutheneō* с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА и обикновено значи спиране на действие, което е в процес. „Презрение" е буквално „да омаловажиш", „анулираш", или „счетеш за нищо" (вж. 14:10; Лука 18:9; I Кор. 6:4; 16:11; II Кор. 10:10; Гал. 4:14; I Сол. 5:20). Вярващите не трябва да бъдат себеправедни. Силният във вярата не трябва да презира слабия.

▣ **„съдя"** Глаголът е в СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ПОВЕЛИТЕЛЕН ЗАЛОГ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА и обикновено означава спиране на действие, което е в процес. Слабият във вярата трябва да спре да съди действията на другите вярващи, с които не се разбира.

▣ **„Бог го е приел"** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СРЕДЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Същият глагол е преведен „прие" в стих 1. Вярващите трябва да се приемат на основата, че са приети от Бог, чрез Христос (15:7). В контекста, стих 3 говори директно за твърде стриктните християни, които са слаби във вярата.

14:4 „Кой си ти" Изразът е подчертан в гръцкия оригинал и се отнася за слабите братя и сестри.

▣ **„слугата"** Това е думата *oiketēs*, формирана от *oikos*, което означава „дом" затова касае домашния прислужник, роб (вж. Лука 16:13; Деяния 10:7; Римл. 14:4; I Петър 2:18). По този начин думата е използвана и в Септуагинта (вж. Битие 9:25; 27:37; 44:16,33; 50:18). Обикновено думата за слуги в НЗ е *doulos*. Може да обозначава домашни слуги или роби.

Аргументът на Павел тук е, че християните са слуги на Христос. Той е техен „Господар" и само Той го води и държи отговорни за техните действия и мотиви (вж. II Кор. 5:10).

▣ **„всеки стои или пада пред господаря си"** това се отнася за законниците, но може би важи и за двете групи. Вярващите ще се справят по-успешно с изваждането на съчицата от собствените си очи (вж. Матей 7:1-15).

▣ **„ще стои, защото Бог ще го държи"** Това е чудесно обещание (вж. 5:1-2; Съдии 24-25). Това включва съдействието на всеки вярващ (вж. I Кор. 15:1-2). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СТОЯ** към 5:2.

По този въпрос има различни вариации в гръцкия ръкопис. The NKJV, следвайки ръкописи D, F, G, 048 и 0150, както и латинския Вулгата превеждат „Бог” (*Theos*), обаче в MSS P^{46}, ℵ, A, B, C, P думата е „Господ” (*kurios*). The UBS^{4} смята, че се касае за думата „Господ” (A).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 14:5-9

5 Някой уважава един ден повече от друг ден, а друг човек уважава всеки ден. Всеки да бъде
напълно уверен в своя ум. 6 Който пази деня, за Господа го пази, (а който не пази деня, за Господа не
го пази). Който яде, за Господа яде, защото благодари на Бога, и който не яде, за Господа не яде, и
благодари на Бога. 7 Защото никой от нас не живее за себе си и никой не умира за себе си. 8 Понеже,
ако живеем, за Господа живеем и ако умираме, за Господа умираме. И така, дали живеем, или
умираме, на Господа сме. 9 Защото Христос затова умря и възкръсна, и оживя отново, за да владее и
над мъртвите, и над живите.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 14:5-9

**5One person regards one day above another, another regards every day *alike*. Each person must be
fully convinced in his own mind. 6He who observes the day, observes it for the Lord, and he who eats,
does so for the Lord, for he gives thanks to God; and he who eats not, for the Lord he does not eat, and
gives thanks to God. 7For not one of us lives for himself, and not one dies for himself; 8for if we live,
we live for the Lord, or if we die, we die for the Lord; therefore whether we live or die, we are the
Lord's. 9For to this end Christ died and lived again, that He might be Lord both of the dead and of the
living.**

14:5 „един човек уважава един ден повече от друг” Все още някои хора са доста календарни що се отнася до религията (вж. Гал. 4:10; Кол. 2:16-17). По равно всички дни принадлежат на Бога. Няма специални дни. Няма „светски” и „свещени” дни. Всички са свети!

▣ **„всеки човек трябва да бъде убеден в ума си”** Изразът е в СЕГАШЕН ПАСИВ ИМПЕРАТИВ. Това е ключът за мир в тази област. Личните убеждения на вярващите са приоритет за действията им (вж. ст. 23), но не и за постъпките на другите. Бог не може да се вмести в богословската ни кутия. Моето богословие не е Божието.

14:6 „за Господа” Тази фраза е използвана три пъти в 6 ст. и два пъти в 8 ст. Всички решения на християните за живота им, трябва да са „за Господа” (вж. Ефес. 6:7 и Кол. 3:23), а не съгласно личните им претенции.

14:7 „никой не живее за себе си” Никой християнин не е остров. Християните живеят първо и само за Христос (вж. ст. 8). Действията на вярващите влияят на околните. Те са част от голямото духовно семейство. Затова трябва да ограничават свободата си в любов (вж. I Кор. 10:24,27-33). Трябва да позволяват на другите да израстват. Законничеството води до еднообразие и себеправедност, които не са от Бога. Най-тежките и осъдителни думи на Исус бяха за себеправедните фарисеи.

14:8 „ако... ако” Това са две ТРЕТОКЛАСНИ УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ, които означават предстоящо бъдещо действие. Вярващите служат на Господа при всяка възможна случайност (вж. Ефес. 6:7; Кол. 3:23)!

14:9 „Господ на живите и мъртвите” Това е необичайна подредба на тези термини. Това подреждане може би се отнася за Христовата смърт и възкресение. Той е суверен и в двете сфери.

Това дава богословско основание, поради което християните не трябва да живеят за себе си, но и за другите вярващи. Те не притежават себе си; купени са с висока цена. Слуги са на Исус, който умря за греховете им, за да не бъдат роби на греха, но на Бога (вж. Римляни 6 гл.). Вярващите трябва да подражават на Исусовия живот в любяща служба, като умират за собствените си желания (вж. II Кор. 5:14-15; Гал. 2:20; I Йоан 3:16).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 14:10-12

10 Но ти защо съдиш своя брат? Или пък ти защо презираш своя брат? Понеже ние всички ще

застанем пред Христовото съдилище. 11 Защото е писано: „Жив съм Аз, казва Господ, пред Мен ще се преклони всяко коляно, и всеки език ще изповяда Бога.“ 12 И така, всеки от нас ще отговаря за себе си пред Бога.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 14:10-12

10But you, why do you judge your brother? Or you again, why do you regard your brother with contempt? For we will all stand before the judgment seat of God. 11For it is written, „As I live, says the Lord, every knee shall bow to Me, And every tongue shall give praise to God.” 12So then each one of us will give an account of himself to God.

14:10 „но ти” МЕСТОИМЕНИЕТО е отпред, за бъде акцентирано на него.

▣ Двата въпроса в стих 10 са фокусът на стихове 1-12. Тези две групи са споменати и в стих 3, където отново се различават. Едната група „съди”, другата гледа „с презрение”. Двете поведения са неподходящи за служители! Техният Господар, Исус Христос е единственият, който има правото да критикува и да наблюдава. Когато вярващите действат като съдии (1) те си присвояват Божието място и (2) и постъпват прибързано и неуместно.

▣ **„всички ще застанем пред Божието съдилище”** Същата истина е изказана в II Кор. 5:10. Вярващите ще обясняват на Господа как са се държали един с друг. Исус ще действа като върховен Съдия (вж. Матей 25:31-46).

The NKJV превежда „съдното място на Христос” Гръцките ръкописи, които подкрепят KJV, са най-ранните коректори на древните, гръцки ръкописи $\aleph^2$, и C^2. Думата е *Theos* в MSS ℵ, B, C, D, F и G. Преписвачите може би са променили гръцкия текст, за да потвърдят II Кор. 5:10. Възможно е да са го направили, за да се противопоставят на твърденията, за христовата приемственост. Има няколко варианта, които като че ли правят текста по-ортодоксален (вж. Bart D. Ehrman, *The Orthodox Corruption of Scripture*, Oxford University Press, 1993, стр. 90-91).

14:11 „е писано” Изразът е в ПЕРФЕКТЕН ПАСИВ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това е специален идиом, използван, за да се позове на вдъхновените СЗ цитати. Това е препратка към Исая 45:23, който също е цитиран във Фил. 2:10-11.

▣ **„както Аз живея”** Това е клетвена формула, която е игра на думи със заветното име на Бога, *YHWH*. *YHWH* е форма от еврейския глагол „да бъда” (вж. Изх. 3:14). Той е постоянно жив, самосъществуващ Бог. Затова се заклева в собственото си съществуване.

14:12 „всеки ще отговаря за себе си пред Бога” Християните ще бъдат съдени(вж. II Кор. 5:10), и критикуващите братята ще участват в това. Някои древни ръкописи пропускат израза „пред Бога” Очевидно, контекстът го предполага. Този вариант на текста може би е повлиян от този в стих 10.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА РИМЛЯНИ 14:13-23

A. Въпросът как християните трябва да се отнасят помежду си е поставен в стихове 1-12. Базиран е на истината, че те трябва да се приемат напълно, защото Христос, който е техният господар и съдия изцяло приема и силните, и слабите. Често духовните неща, които са важни за едната група, защото се отнасят към тяхното минало, личност, родители, предпочитания, опит и пр., не са значими за Бога.

B. Втората част от дискусията за християнската свобода и отговорност развива темата от различна гледна точка. В тези стихове любовта на вярващия към Бога, в Исус, е тази, която го подтиква да обича другите християни като братя. Както Исус е дал живота си за вярващите, така и те трябва да оставят свободата си за онези, заради които е умрял (вж. II Кор. 5:13-14; I Йоан 3:16). Това изтъкване на любовта като основен мотив за християнския живот се вижда и в 13:8-10 във взаимоотношенията на вярващите с невярващите.

C. Истината, че всички неща във физическия свят са чисти, е много трудна за приемане от някои християни. Често вярващите поставят вината за греха върху нещата вместо върху тях самите (*demon rum*). Павел официално повтаря, че всички неща са чисти (вж. 14:14,20; I Кор. 6:12; 10:25-26; I Тим. 4:4; Тит 1:15). Неговите изказвания следват Исусовите поучения за храната в Марк 7:18-23. Петър използва примера с чистата и нечистата храна, за да опише как Бог приема Корнилий в Деяния 10:15.

D. Тази част е предназначена главно за силните братя. Павел признава полуистината, че „всички неща са чисти", но допълва, че те не изграждат и назидават Божието семейство (вж. I Кор. 6:12;10:23). Голямата свобода на някои братя може да съблазни други. Вярващите са пазители на братята си чрез Христос и заради Него.

E. Интересно е, че Павел не твърди, че слабият брат е в духовен процес, който ще го направи „силен" . Цялата дискусия не е адресирана към израстване в благодатта, но има за цел любов между вярващите с различни християнски разбирания. Включването на вярващите в една или друга група се основава на типа личност, религиозно обучение и личен опит относно кое е правилно и кое – не. Задачата на вярващия не е да промени другите, но да ги обича и уважава. Това е въпрос на сърцето, а не на ума. Бог обича, приема и даде Своя Син за цялото човечество, и за двете групи.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 14:13-23

13 Затова, нека вече не се съдим един друг а по-добре да съдим така – никой да не поставя спънка
или съблазън пред брат си. 14 Зная и съм уверен в Господ Иисус, че нищо не е само по себе си
нечисто; само за този, който счита нещо за нечисто, за него то е нечисто. 15 Защото, ако брат ти се
наскърби поради това, което ядеш, ти вече не ходиш според любовта. Не погубвай с яденето си онзи,
за когото е умрял Христос. 16 И така, не оставяйте да се хули вашето добро. 17 Защото Божието
царство не е ядене и пиене, а правда и мир, и радост в Светия Дух. 18 Понеже, който така служи на
Христос, е угоден на Бога и одобрен от хората. 19 И така, нека търсим това, което служи за мир и за
взаимно изграждане. 20 Не унищожавай Божието дело заради ядене. Всичко наистина е чисто, но е
зло за човека, който яде със съблазън. 21 Добре е да не ядеш месо, нито да пиеш вино, нито да
направиш нещо, чрез което брат ти се спъва (или се съблазнява, или отслабва). 22 Имаш ли вяра?
Имай я за себе си пред Бога. Блажен онзи, който не осъжда себе си в това, което одобрява. 23 А онзи,
който се съмнява, когато яде, е осъден, защото не яде от вяра; а всичко, което не става от вяра, е грях.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 14:13-23

**13Therefore let us not judge one another anymore, but rather determine this—not to put an
obstacle or a stumbling block in a brother's way. 14I know and am convinced in the Lord Jesus that
nothing is unclean in itself; but to him who thinks anything to be unclean, to him it is unclean. 15For if
because of food your brother is hurt, you are no longer walking according to love. Do not destroy with
your food him for whom Christ died. 16Therefore do not let what is for you a good thing be spoken of
as evil; 17for the kingdom of God is not eating and drinking, but righteousness and peace and joy in
the Holy Spirit. 18For he who in this *way* serves Christ is acceptable to God and approved by men.
19So then let us pursue the things which make for peace and the building up of one another. 20Do not
tear down the work of God for the sake of food. All things indeed are clean, but they are evil for the
man who eats and gives offense. 21It is good not to eat meat or to drink wine, or *to do anything* by
which your brother stumbles. 22The faith which you have, have as your own conviction before God.
Happy is he who does not condemn himself in what he approves. 23But he who doubts is condemned if
he eats, because *his eating is* not from faith; and whatever is not from faith is sin.**

14:13 „да не се осъждаме един друг" Изразът е в СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ С ПОДЧИНЕНО ИЗРЕЧЕНИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА и представя спиране на действие, което вече е в процес. Това не е предупреждение, а забрана. Много наподобява стих 16. Глаголът „съдя" вече е използван 5 пъти от Павел в стихове 1-12 и сега още четири пъти в стихове 13-23.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РЕДНО ЛИ Е ХРИСТИЯНИТЕ ДА СЕ СЪДЯТ?

Този въпрос трябва да бъде разгледан по два начина. Първо, тук Павел увещава вярващите да не се съдят (вж. Матей 7:1-5; Лука 6:37,42; Римл. 2:1-11; Яков 4:11-12). От друга страна те са насърчавани да оценяват водачите (вж. Матей 7:6,15-16; I Кор. 14:29; I Сол. 5:21; I Тим. 3:1-13; I Йоан 4:1-6).

Няколко критерия за по-добра оценка, които ще са от полза:

1. оценката трябва да бъде с цел изграждане (вж. I Йоан 4:1, проверка с цел одобрение)
2. оценката трябва да се прави със смирение и кротост (вж. Гал. 6:1)
3. оценката не трябва да се фокусира върху личните предпочитания (вж. Римл. 14:1-23; I Кор. 8:1-13; 10:23-33)
4. оценката трябва да определи тези водачи, които не са критикувани от църквата или обществото (вж. I Тимотей 3 гл.).

▣ **„да не поставяме спънка или пречка пред брат си"** Изразът е в СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИНФИНИТИВ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава спиране на действие, което вече е в процес. Същата истина е изложена в 21 стих и I Кор. 8:9.

Думата „пречка" се отнася за нещо по пътя, което може да предизвика спъване. Идиомът „препъни-камък" буквално се отнася за реагиращ механизъм в капан за животни.

Акцентът е върху общностният елемент в християнството. Ние сме пазители на братята си, насърчители и приятели. Вярата е семейство!

14:14
NASB **„Зная и съм уверен в Господ Исус"**
NKJV **„Зная и съм уверен от Господ Исус"**
NRSV **„Знам и съм убеден в Господ Исус"**
TEV **„Съюзът ми с Господ Исус ми дава увереност"**
JB **„Сега зная със сигурност, че говоря от името на Господ"**

Това е ПЕРФЕКТНА, ДЕЯТЕЛНА ФОРМА на глагола *oida,* използван в сегашно време, заедно с перфектен, страдателен индикатив. Буквално означава, „аз продължавам да знам и да бъда убеден." Това е повторно заявяване на истината в стихове 5b и 22-23. Разбирането на вярващите за духовните неща идва от взаимоотношенията им с Исус, чрез Светия Дух. Те трябва да живеят в светлината, която притежават.

▣ „**нищо не е нечисто само по себе си"** Същата истина има в Деяния 10:9-16. Не нещата, а хората са зли. Нищо в природата само по себе си не е зло (вж. ст. 20; Марк 7:18-23; I Кор. 10:25-26; I Тим. 4:4 и Тит 1:15)!

▣ **„който счита нещо за нечисто, за него е нечисто"** Тук за нечисто се говори в религиозния смисъл. Вярващите трябва да оценяват действията според съвестта си (вж. ст. 5, 22-23). Дори и да не са разбрали напълно някоя ситуация или действие, трябва да се обхождат в светлината си пред Бога. Не трябва да осъждат и другите, особено в неясни области (вж. 14:1, 3, 4,10, 13).

14:15 „ако заради храната брат ти скърби" Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което изглежда е вярно от перспективата на автора или неговите литературни цели. Любовта, а не правата, отговорността, не свободата определят начина ни на живот.

Това се отнася или за (1) еврейските закони за храната (вж. Левит 11); или(2) месото, жертвано на идолите (вж. I Кор. 8-10). Стих 20 отразява съвсем ясно тази истина.

▣ **„вече не постъпваш по любов”** Този израз често е наричан „законът на свободата” (вж. Яков 1:25; 3:12), или „царският закон (вж. Яков 2:8), или „законът на Христос” (вж. Гал. 6:2). Има новозаветни правила и указания!

NASB, NKJV	**„не погубвай с храната си онзи, за когото Исус умря”**
NRSV	**„не допускай храненето ти да разруши жертвата на Исус”**
TEV	**„нека храната, с която се храниш, не разваля делото на Исус”**
JB	**„не сте свободни да ядете каквото искате, ако така вредите на този, за когото Исус умря”**

Изразът е в СЕГАШНО ПОВЕЛИТЕЛНО с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава да спреш действие, което вече е в процес. Фразата е много силна. Свободата на някои християни не трябва да е разрушителна за другите около тях! Това не се отнася за загубата на спасението, но води до загуба на мира, сигурността и ефективното служение.

Глаголът „разрушавам” е гръцката дума *lupeō*, която означава „да причиниш мъка, тъга или болка” (както и в LXX). Най-често Павел използва тази дума във II Коринтяни (вж. 2:2,4,5; 6:10; 7:8,9,11). Разрушавай е много силен превод. Не се отнася до загубата на спасението, но касае изобличението на Светия Дух, когато погазваме убежденията на другите. Ако действията на вярващия не са вследствие на убеждение, те са грях (вж. ст. 23).

14:16

NASB	**„нека да не се хули това, което считате за добро”**
NKJV, NRSV	**„не позволявайте на доброто да се смята за зло”**
TEV	**„не оставяйте това, което е добро, да получи лошо име”**
JB	**„не трябва да правите компромис с правата си”**

Изразът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което значи спиране на действие в процес. Свободата може лесно да се превърне в разрешение!

„Доброто нещо” в този стих касае действията на силните вярващи. Ако силният вярващ използва свободата по начин, който засяга слабите вярващи и ги наранява духовно, от „добрите неща” се възползва Злият!

Този стих изглежда променя фокуса от отношенията между християните към грижата за невярващите (вж. ст. 18b). Глаголът е от думата „богохулство” (изречено), което обикновено се използва за невярващи.

14:17 „Божието царство” Това е единствената употреба на този израз в Римляните. За Исус това е повтаряща се тема. То е реалност тук и сега, а предстои да бъде завършено в бъдеще (вж. Матей 6:10).

Общият живот на тялото Христово е по-ценен от проявленията на собствената свобода! Виж следващото специално понятие.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОЖИЕТО ЦАРСТВО

В СЗ YHWH се смята за Царя на Израил (вж. I Царе 8:7; Пс. 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Исая 43:15; 44:4,6) и Месията е съвършеният цар (вж. Пс. 2:6). С рождението на Исус във Витлеем (6-4 г. пр. Хр.) Божието царство дойде в човешката история с нова сила и изкупление (в Новия Завет, вж. Ерем. 31:31-34; Езек. 36:27-36). Йоан Кръстител прогласи за близостта на царството (вж. Матей 3:2; Марк 1:15). Исус ясно учеше, че царството присъства в Него и Неговите учения (вж. Матей 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28;16:19; Марк 12:34; Лука 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Все пак царството е в бъдещето (вж. Матей 16:28; 24:14; 26:29; Марк 9:1; Лука 21:31; 22:16,18).

В синоптичните паралели в Марк и Лука, намираме фразата, „Божието царство.” Тази честа тема в поученията на Исус включва настоящето царуване на Бога в човешките сърца, което един ден ще бъде завършено по цялата земя. Същото е отразено в молитвата на Исус в Матей 6:10. Пишейки до евреите, Матей предпочита фразата, която не използва името на Бога (Небесно царство), докато Марк и Лука, пишейки до езичниците, използват това обозначаване, включвайки божественото име.

Фразата е ключова в синоптичните евангелия. Първите и последните проповеди на Исус, и повечето от Неговите притчи засягат тази тема. Касае сегашното царуване на Бога в нашите сърца! Изненадващо е, че Йоан използва тази фраза само два пъти (и никога в притчите на Исус). В евангелието на Йоан вечният живот е главната тема и метафора.

Това напрежение е причинено от двете идвания на Христос. СЗ набляга само на идването на Божия Месия – войнствено, осъдително, славно – но НЗ показва, че първият път дойде като Страдащият Служител от Исая 53 гл. и смиреният цар от Зах. 9:9. Двете еврейски епохи – на непослушанието и новата – на праведността се припокриват. Исус завинаги царува в сърцата на вярващите, но един ден ще царува над цялото творение. Той ще дойде, както СЗ предсказа! Вярващите „вече” живеят в Божието царство, но „все още не” са в него (вж. Gordon D. Fee and Douglas Stuart, *How to Read The Bible For All Its Worth*, стр. 131-134).

▣ **„а правда, мир и радост в Светия Дух”** Духът е този, който дава тези качества на вярващите и християнското общество. Това са характеристиките на Божието семейство, вътрешни и външни.

Съществителното „праведност” се използва тук от Павел по специален начин. Виж СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към 1:17. Обикновено тази дума описва вменената праведност, законна (съдебна) декларация от Бог за прошката на вярващия и устояването в Христос (вж. 3:21-31; 4). Грешното човечество не само е обявено за праведно, но и трябва да стане такова. Това е дар и цел, ИЗЯВИТЕЛНО и ПОВЕЛИТЕЛНО, стоящи и дейни, действащи с вяра и живеещи с вяра! .

Виж СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към 6:4.

14:18 Контролирането на собствената ни свобода в името на слабите вярващи е знак за нашето служение към Христос. Няма по-силен начин да покажем любовта си към Исус от това да обичаме, да се грижим и да защитаваме тези, за които Той умря.

▣ **„одобрен от човеците”** Изразът е начин за устояване на това, че християнската любов към другите може да отвори врати за служение и благовестване на невярващото общество (вж. ст. 16; II Кор. 8:21; I Петър 2:12). Държането ни един с друг в обществото от вярващи е силно свидетелство, позитивно или негативно.

14:19 „нека да следваме” Този термин е *diōkō*, СЗ идиом, общ за Септуагинта и за Павловите писания, означаващ „да следваме ревностно” или”честно да се стараем да постигнем.” Павел използва тази дума в Римл. 9:30, 31; 12:13; и ето тук е със смисъл на „преследване”, но в 12:14 е за тези, които преследват вярващите (вж. I Кор. 4:12; дори себе си, 15:9; II Кор. 4:9; Гал. 1:13,23; Фил. 3:6).

Изразът е или а СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (MSS א, A, B, F, G, L & P) или СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПОДЧИНИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (MSS C, D), използван в смисъла на повелително. UBS[4] превежда израза като ПОДЧИНИТЕЛЕН, но поставя оценка „D” (с голяма трудност).

Забележете нещата, които християните трябва да преследват.

- гостоприемство, 12:13
- нещата, които спомагат за мира и взаимното изграждането, 14:19
- любовта, I Кор. 14:1
- христоподобност, Фил. 3:12,14
- това, което е добро за другия и за всички, I Сол. 5:15
- праведност, святост, вяра, любов, постоянство и кротост, I Тим. 6:11
- праведност, вяра, любов и мир към тези, призовани от Господа, които са с чисти сърца, II Тим. 2:22

▣ **„което служи за мир и взаимно назидание”** Във всички неща, това трябва да е целта на вярващите (вж. Пс. 34:14; Евр. 12:14). Личната свобода и богословското разбиране трябва да водят към стабилност и растеж на Христовото тяло (вж. 15:2; I Кор. 6:12; 14:26; Ефес. 4:12). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ИЗГРАЖДАНЕ** към 15:2.

14:20 „не съсипвай Божията работа” Изразът е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПОВЕЛИТЕЛНО С ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава спиране на действие в процес. Това е силен СЛОЖЕН ГЛАГОЛ (*kata* + *luō*).

Използван е само три пъти в Павловите послания (вж. II Кор. 5:1 за смърт и Гал. 2:18 в смисъл „разрушавай"). Има игра на думи между „съграждай" в стих 19 и тази, която буквално означава „скъсай". И двете са конструктивни метафори.

Какво е „Божието дело" в този контекст? Не можем да го отнесем към зрелостта, но към работата на Духа в живота на „слабите" вярващи. Никъде в този контекст или в I Кор. 8-10 гл. Павел не твърди, че групите трябва взаимно да си помагат една на друга или да се променят!

▣ **„наистина всички неща са чисти"** Вж. бележката към стих 14.

NASB **„лошо е за човека с яденето си да причинява съблазън"**
NKJV **„зло е за човека да обижда с яденето си"**
NRSV **„грешно е за вас да спъвате другите, заради това, което ядете"**
TEV **„погрешно е да се яде, което ще послужи за спънка на околните"**
JB **„яденето се превръща в зло, ако чрез него някой пада в грях"**

Стихът е централната истина на този пасаж (вж. I Кор. 10:25-26; Тит 1:15).

Отнася се за месото, принасяно на идоли (вж. I Кор. 8-10 гл.). Месото не е добро или зло, но ако слабият брат мисли, че е неправилно и види друг християнин да яде, и той го последва, това, което е морално неутрално, се превръща в зло, защото наранява и погазва съвестта на слабия и Божията воля.

Повечето от английските преводи отнасят този параграф към „по-силния брат", чието ядене влияе на по-слабия брат. Католическият превод *NAB* дава друго мнение и отнася този въпрос към „по-слабия" брат, превеждайки го: „Грешно е човек да яде, когато това влияе зле на съвестта му." Първият избор изглежда най-добър в контекста, но двусмислеността може да е целенасочена и да се отнася и за стихове 22-23.

14:21 Стихът е насочен към „силните братя" Това е единственият пасаж, който дава основание за богословската идея за пълно въздържание от някои храни и напитки. Силните християни трябва да ограничават свободата си с любов към техните вярващи братя и сестри, и искрено да търсят изгубените. Голяма част от това самоограничаване е културно, регионално и/или деноминационно.

Има два ИНФИНИТИВНИ ГЛАГОЛА В МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ С ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава „никога не започвай действие". Някои са превели тези ГЛАГОЛИ като приложими само за някои случаи (вж. I Кор. 8-10 гл.). Очевидно яденето и пиенето не могат да бъдат забранявани.

14:22
NASB **„Убеждението, което имаш за тези неща, имай го в себе си пред Бога. Блажен онзи, който не осъжда себе си за това, което одобрява"**
NKJV **„Имате ли вяра? Имайте я за себе си пред Бога. Щастлив е този, който не се осъжда, въпреки одобрението си."**
NRSV **„Вярата, която имаш за тези неща, имай я за себе си пред Бога. Блажен оня, който не осъжда себе си в това, което одобрява"**
TEV **„Пазете себе си и това, в което вярвате пред Бога. Щастливи са тези, които не са гузни за това, което са отсъдили!"**
JB **„Дръжте вярата си в Бога – и считайте за щастлив този, който не взема решения против съвестта си."**

Това е потвърждението, че вярващият трябва да има своя пътеводна, духовна светлина и библейски изградена съвест (вж. ст. 5). Трябва да се обхожда в дадената му светлина, но без да осъжда вярата на братята си . Стих 22 се отнася за „силните братя", докато стих 23 е за „слабия брат".

Стих 22 е различен в различните ръкописи. Може да бъде въпрос (NKJV) или твърдение (NASB, NRSV, TEV & JB).

▣ **„одобрявам"** Виж СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към 2:18.

14:23 „онзи, който се съмнява" Това е а СЕГАШНО ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ. Отнася се към прекалено съвестния християнин в стих 3.

▣ **„е осъден"** Глаголът е в СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ от *kata* + *krinō*, значещ (1) „огрян от светлината и счетен за виновен" (вж. Harold K. Moulton, *The analytical*

Greek Lexicon Revised, стр. 216) или (2) „не осъждение, но наказателна присъда" (вж. Римл. 5:16,18; 8:1 [вж. Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*, стр. 328]). Касае се за оскверняване на нечия съвест и болка, вследствие изобличението от Светия Дух.

▣ **„ако ядеш"** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ КЛАС.

▣ **„всичко, което не е от убеждение, е грях"** В двусмислените библейски пасажи, грехът е нарушаване на нашата съвест, а не на закона. Трябва да се обхождаме в светлината, която притежаваме – винаги отворени за повече просветление от Библията и Духа. Разбирането на вярващите за Божията воля трябва да определя техните действия. Възможно е по-зрелите християни да имат различни мнения по двусмислените въпроси, но и те да са по Божията воля.

▣ При някои от гръцките ръкописи славословието от 16:25-27 е в края на 14 глава. При някои е и на двете места. В един папирусен ръкопис (P^{46}) го има в 15 глава. Има шест различни местоположения на това славословие в гръцката ръкописна традиция за Римляните. (За пълно разбиране вж. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary of the Greek New Testament*, United Bible Societies, стр. 533-536.) Ето кратко обобщение на теориите: (1) Според ранния еретик Ориген Маркион е премахнал последните две глави от Римляни. Това би обяснило славословието в 14 глава. (2) Други учени предполагат, че Павел е писал една част от Римляни, за да им бъде изпратена; глави 1-14. После установил, че е необходимо да изпрати същото писмо и до Ефес; глави 1-16. Дългият списък с лични поздрави (глава 16) се отнася за Ефес, а не за Рим. (3) Поздравите в 16 глава са за вярващите по пътя за Рим, защото Акила и Прискила са в Ефес и няма отбелязано тяхно завръщане в Рим. (4) Славословието не е оригинално и е прибавено по-късно от преписвачите за литургически цели в публичното поклонение.

Интересно е мнението на M. R. Vincent, *Word Studies*, vol. 2.

> „Срещу тези теории се изправя упоритият факт, че при сравняване и съпоставяне на познатите, налични MSS на Павел (около 300), включително и най-важните, тези глави са точно в този ред и вид, с изключение на славословието (p. 750).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само <u>ръководство</u> за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Опишете „по-слабия" брат. Дали Павел го смята за незрял?
2. Как християнската свобода се отнася към християнската отговорност?
3. Дали всичко в природата е чисто или морално неутрално (ст. 14, 20)?

Защо въпросът за храната бе толкова важен в Рим (вж. I Кор. 8, 10 гл.), помнете, че Павел писа на Римляните от Коринт?

5. Обяснете взаимоотношенията между знанията, свободата и любовта в тази глава.
6. На какво трябва да основем нашите взаимоотношения в църквата?
7. На какво основаваме нашите лични избори и действия?

Как нашите действия влияят на другите? Какво изисква това от нас?

9. Как да дефинираме правилната християнска етика? Възможно ли е зрелите християни да не са в съгласие, но да са приети от Бога?

Римляни 15 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ				
UBS4	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Угаждайте на другите, не на себе си	Носете си теглото	Силните да носят слабите	Правете добро на другите, не на себе си	(14:22-15:6)
15:1-6	15:1-6	15:1-6	15:1-6	
Благовестието за езичниците и за юдеите	Да хвалим Бога заедно		Благовестието за езичниците	Призив за единство
15:7-13	15:7-13	15:7-13	15:7-12	15:7-12
			15:13	15:13
Мисионерското назначение на Павел	От Ерусалим до Илирик	Лични бележки	Причината на Павел да пише така смело	Епилог
15:14-21	15:14-21	15:14-21	15:14-21	15:14-16
				15:17-21
Планът на Павел да посети Рим	План за посещение в Рим		Планът на Павел да посети Рим	Плановете на Павел
15:22-29	15:22-33	15:22-29	15:22-29	15:22-29
15:30-33		15:30-33	15:30-33	15:30-33

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ **(вж. стр. ix)**
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-13

A. Темата за християнската свобода и отговорност в 15:1-13 продължава от глава 14.

B. Тезата от 14:1-15:13 може да бъде обобщена така:
   Приемайте се един друг, понеже Бог ни приема в Христос (вж. 14:1,3; 15:7)
   2. Не се съдете, понеже само Христос е единствен Господар и Съдия (вж. 14:3-12)
   3. Любовта е по-важна от личната свобода (вж. 14:13-23)
   4. Следвайте примера на Христос и оставете правата си за сметка на доброто на другите (вж. 15:1-13)

C. 15:5-6 отразява тройната цел на целия контекст на 14:1-15:13
   1. Живейте в хармония един с друг.
   2. Живейте според примера на Христос.
   3. Предложете хваление на Бога заедно с единно сърце и език.

D. За това напрежение между личната свобода и общата отговорност се говори и в I Коринтяни глави 8-10.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 15:1-6

1 Обаче ние, силните, сме длъжни да носим слабостите на слабите и да не угаждаме на себе си. 2
Нека всеки от нас да угажда на ближния си за негово добро, за изграждането му. 3 Понеже и Христос
не угоди на Себе Си, а както е писано: „Укорите на онези, които укоряваха Теб, паднаха върху Мен.“ 4
Защото всичко, което е било писано отпреди, е било писано за наше поучение, за да можем ние чрез
търпението и утехата на Писанията да имаме надежда. 5 И нека Бог на търпението и на утехата ви
даде да бъдете единомислени помежду си според Христос Иисус, 6 така че с един ум и една уста да
славите Бога и Отца на нашия Господ Иисус Христос.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 15:1-6

**1Now we who are strong ought to bear the weaknesses of those without strength and not *just* please
ourselves. 2Each of us is to please his neighbor for his good, to his edification. 3For even Christ did not
please Himself; but as it is written, „ THE REPROACHES OF THOSE WHO REPROACHED YOU FELL ON
ME.” 4For whatever was written in earlier times was written for our instruction, so that through
perseverance and the encouragement of the Scriptures we might have hope. 5Now may the God who
gives perseverance and encouragement grant you to be of the same mind with one another according
to Christ Jesus, 6so that with one accord you may with one voice glorify the God and Father of our
Lord Jesus Christ.**

15:1

NASB „ние, които сме силни, трябва да носим слабостите на тези, които са без сила”
NKJV „ние, които сме силни, трябва да носим трудностите на слабите”
NRSV „ние, които сме силни, трябва да търпим недостатъците на слабите”
TEV „ние, които сме силни във вярата, трябва да помагаме на слабите в техните теготи”
JB „ние, които сме силни, имаме дълг да търпим грешките на слабите”

Това са два глагола в СЕГАШЕН ИНФИНИТИВ със значение на ИМПЕРАТИВ. Включването на слабите и силните показва, че глава 15 продължава темата, започната в 14:1. Тя показва напрежението в римската църква (както и във всички други църкви) за начина на живот на християните в неопределени библейски места. Павел отново се посочва като част от групата на „силните”.

За съвременния читател със западно мислене поставянето на етикетите „силен” и „слаб” за двете групи е проява на предразсъдъци. Силната група са тези, които са свободни от законите на ритуално-ориентирания религиозен живот. Тяхното взаимоотношение с Бога не е зависимо от несигурността на изпълнението на определени задачи или избягването на религиозни забрани. Хората в другата група също са християни и са напълно приети, посветени вярващи. Те обаче виждат вярата си чрез религиозните идеи на миналото си. Вярващите юдеи продължават да се придържат към старозаветните практики на юдаизма. Обърнатите езичници се придържат от своя страна към някои от

старите си религиозни (езически) идеи и практики. Забележете обаче, че Павел не нарича подобно отношение сред вярващите „грях”. То се превръща в грях, едва когато те престъпват съвестта си (вж. ст. 23).

Думата „слабите” (*adunates*, без сила, вж. Римл. 8:3) е различна от *astheneō* в 14:1,21 (вж. I Кор. 8:7,10,11,12; 9:22), която също означава „без сила”.

Този текст казва, че християните не бива просто да толерират без охота другите християни, а трябва с любов да се грижат за тях и да работят с тях. Глаголът „търпя” се използва също и за „претърпяването” на мъките на Христос на кръста (Йоан 19:17 и Лука 14:27). Павел знае какво напрежение може да възникне между религиозни хора. Той е обучен при Гамалиил, който е равин в либералната школа на хилелите.

▣ **„не *само* да угаждаме на себе си”** Това е СЕГАШЕН АКТИВ ИМПЕРАТИВ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава спиране на действие в някакъв процес. Себецентричността е сигурен знак за незрялост; следването на Христовия пример (вж. ст. 3; Фил. 2:1-11) е знак за зрелост. Обръщението отново е към силните (вж. 14:1,14,16,21,27). Това не означава, че на тях се дава цялата отговорност за изграждането на взаимоотношение. В 14:3, 20, 23; 15:5-6,7 обръщението е към слабите.

15:2 „всеки от нас да угажда на ближния си” „Ближен” тук се използва в смисъл на друг вярващ. Това не означава компромис с личните убеждения, а да не налагаме своето мнение или предпочитания в области, които не са крайни или сигурни. Най-важното нещо е единството и растежът на Христовото тяло, а не личната свобода (вж. I Кор. 9:19-23; 10:24-33; Ефес. 4:1-16).

▣

NASB „за негово изграждане”
NKJV „което води до изграждане”
NRSV „с добрата цел да се изгради ближният”
TEV „за да можете да ги изградите във вярата”
JB „да им помогнете да станат по-силни християни”

Това е основната тема на глава 14 (вж. 14:16,19). Това е и един от признаците на духовните дарби от I Коринтяни 10:23; 12:7; 14:26; Ефесяни 4:29.

В този контекст става дума за самоограничаване в любов на личната свобода на вярващия, за да може да помогне на другите християни да растат във вярата. Дж. Фицмайър и Р. Браун правят интересен коментар на този стих:

> „Тази фраза често се възприема като „да го изградим” (ближния), по отношение на личното развитие на ближния-християнин. Ако обаче имаме предвид, че в своите писма Павел често използва метафората за изграждането в групов контекст, фразата безспорно и тук има социално значение – за всички вярващи (вж. I Кор. 14:12; Ефес. 4:12; Римл. 14:19)” (Joseph A. Fitzmyer and Raymond E. Brown, ed., *The Jerome Biblical Commentary*, vol. 2, стр. 328).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗГРАЖДАНЕ

Павел често използва термина *oikodomeō* и формите му. Буквално той означава „да изградя къща” (вж. Мат. 7:24), но се използва метафорично за:

1. Христовото тяло, църквата, I Коринтяни 3:9; Ефесяни 2:21; 4:16;
2. изграждане:
   a. на слабите братя, Римляни 15:1
   b. на ближния, Римляни 15:2
   c. един на друг, Ефесяни 4:29; I Солунци 5:11
   d. на светиите за служението, Ефесяни 4:11
3. ние се изграждаме чрез:
   a. любов, I Коринтяни 8:1; Ефесяни 4:16
   b. ограничаване на личната свобода, I Коринтяни 10:23-24
   c. избягване на спекулацията, I Тимотей 1:4
   d. ограничаване на говоренето в службата (певци, учители, пророци, говорещи и тълкуващи езици), I Коринтяни 14:3-4,12

4. всичко трябва да изгражда:
   a. авторитета на Павел, II Коритяни 10:8; 12:19; 13:10
   b. подобни текстове в Римляни 14:19 и I Коринтяни 14:26

15:3 „Понеже и Христос" Христос е нашият модел и пример. Тази истина се изявява и в стих 5; Филипяни 2:1-11; I Петър 2:21; I Йоан 3:16.

▣ **„писано е"** Това е СЕГАШЕН ПАСИВ ИНДИКАТИВ, който се използва като идиом за старозаветно писание. Цитатът е от Псалм 69:9,7. Като дава примера на Христос (не угоди на Себе си, вж. Фил. 2:5-8), заедно със старозаветния цитат, Павел предлага двата най-важни авторитета за ранната църква (вж. Newman and Nida, *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*, стр. 271). Себеотдаването на Христос, когато Той понесе греха на целия свят, е върховен пример за нас (вж. I Йоан 3:16).

15:4 „всичко, което е било писано отпреди, е било писано за наше поучение" Старият Завет се отнася и до новозаветните вярващи (вж. Римл. 4:23-24; 15:4; I Кор. 9:10; 10:6,11). Той е валиден и за вярващите в новата ера (вж. II Тим. 2:15; 3:16-17). Между Стария и Новия Завет има пряка връзка, но в същото време и скъсване с нещо старо.

▣ **„чрез твърдостта и утехата на Писанията"** Забележете как се обединяват в едно истината на Божието Слово и отговорът на вярващия чрез начина на живот. Вярата и практиката се разглеждат като едно (вж. ст. 5). В резултат се появява увереност в живота, в съдбата след смъртта и се вижда обещаната надежда за Христовото завръщане.

▣ **„да имаме надежда"** Това е КОНЮНКТИВ В СЕГАШЕН АКТИВ, който казва, че надеждата ни зависи от дейностите, описани в стих 4. В Новия Завет „надежда" често се отнася до Второто пришествие, когато ще се изпълни спасението ни (вж. Римл. 8:30; I Йоан 3:2). На гръцки език терминът няма тази конотация на несигурност, както в съвременните езици. Второто пришествие е нещо сигурно, не е ясно само кога ще се случи.

Павел често използва този термин по различен начин, но в пряка връзка. Често се отнася до изпълнението на вярата на християните. То може да се изрази като слава, вечен живот, вечно спасение, Второ Пришествие и др. Изпълнението е сигурно, макар моментът във времето да е в бъдещето и да е неясен. Често се свързва с термините „вяра" и „любов" (вж. I Кор. 13:13; I Сол. 1:3; II Сол. 2:16). Ето някои от тези текстове на Павел:

1. Второто пришествие, Галатяни 5:5; Ефесяни 1:18; 4:4; Тит 2:13
2. Исус е нашата надежда, I Тимотей 1:1
3. упование в благовестието, Колосяни 1:23
4. вечно спасение, Колосяни 1:5; I Солунци 4:13; 5:8
5. Божията слава, Римляни 5:2, II Коринтяни 3:12; Колосяни 1:27
6. увереност в спасението, I Солунци 5:8
7. вечен живот, Тит 1:2; 3:7
8. изкупление на цялото творение, Римляни 8:20
9. вяра, Римляни 8:23-25, 15:4
10. Божието име, Римляни 15:13
11. желанието на Павел за вярващите, II Коринтяни 1:7

15:5 „Бог... да ви даде" Това е ОПТАТИВ В АОРИСТ АКТИВ, който изразява желание или молитва. Молитвата на Павел в стихове 5-6 иска от Бога две неща: (1) хората да бъдат единомислени (вж. 12:16; II Кор. 13:11; Фил. 2:2) и (2) да издигат единодушно глас в хваление (вж. ст. 6, 7,9).

▣ **„Бог на твърдостта и на утехата"** Това е почти описателна титла на Бога (вж. 15:13; I Кор. 1:3). Тези характеристики стигат до вярващите чрез Писанието (вж. ст. 4). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ** към 8:25.

15:6 „Бог и Отец на нашия Господ Исус Христос" Това е пълната новозаветна титла на Бога (вж. II Кор. 1:3; Ефес. 1:3; I Пет. 1:3). Това не е Бог на философската необходимост, а на откровението.

Забележете кои са двете титли на Бога в молитвата на Павел от стихове 5-6: (1) Бог на твърдостта и на утехата; и (2) Бог и Отец на нашия Господ Исус Христос. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **НАДЕЖДА** при 8:25 и **ОТЕЦ** при 1:7.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 15:7-13

7 Затова, приемайте се един друг, както и Христос ни прие, за Божията слава.
8 И аз казвам, че Иисус Христос стана Служител на обрязаните заради Божията истина, за да утвърди обещанията, дадени на бащите,
9 и заради това, народите да прославят Бога за милостта Му, както е писано: „Затова ще Те хваля между народите и за Името Ти ще пея."
10 И пак казва: „Ликувайте, народи, с Неговия народ!"
11 И пак: „Хвалете Господа, всички народи! Да Го славословят всички народи!"
12 И пак Исая казва: „Ще бъде Есеевият корен; и Този, който ще се издигне да владее над народите, на Него ще се надяват народите."
13 И нека Бог на надеждата ви изпълни с всякаква радост и мир във вярата, така че да се преумножава надеждата ви чрез силата на Светия Дух.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 15:7-13

**7Therefore, accept one another, just as Christ also accepted us to the glory of God.
8For I say that Christ has become a servant to the circumcision on behalf of the truth of God to confirm the promises *given* to the fathers,
9and for the Gentiles to glorify God for His mercy; as it is written, „THEREFORE I WILL GIVE PRAISE TO YOU AMONG THE GENTILES, AND I WILL SING TO YOUR NAME."
10Again he says, „REJOICE, O GENTILES, WITH HIS PEOPLE."
11And again, „PRAISE THE LORD ALL YOU GENTILES, AND LET ALL THE PEOPLES PRAISE HIM."
12Again Isaiah says, „THERE SHALL COME THE ROOT OF JESSE, AND HE WHO ARISES TO RULE OVER THE GENTILES, IN HIM SHALL THE GENTILES HOPE."
13Now may the God of hope fill you with all joy and peace in believing, so that you will abound in hope by the power of the Holy Spirit.**

15:7

NASB, TEV	**„приемайте се един друг"**
NKJV	**„съгласявайте се един с друг"**
NRSV	**„приветствайте се един друг"**
JB	**„отнасяйте се дружелюбно един към друг"**

Това е СЕГАШЕН СРЕДЕН ИМПЕРАТИВ. Вярващите трябва да се приемат непрестанно един друг, понеже Христос ни е приел. Тази истина се среща и в 14:1. Тук обаче тя въвежда серия старозаветни пасажи за това, как Бог приема езичниците (вж. ст. 9-12). Това вероятно отразява и напрежението, което е съществувало в римската църква.

Християнството е себе-отдаващи се вярващи, които се предават един на друг (вж. 1:12; 12:5,10,16; 13:8; 14:13,19; 15:5,7,14; 16:16).

▣ **„както и Христос ни прие"** Това е СРЕДЕН АОРИСТ ИНДИКАТИВ. Тук е мотивът и подтикът за действията на вярващия към другите (вж. 14:3). В глава 14 фокусът е върху: (1) Христос като Господар и Съдия, стихове 1-12, и (2) Христос като пример за себе-отдаваща любов, стихове 13-23. Христос ни прие, ние трябва да приемем другите!

▣ **„за Божията слава"** Виж коментара върху 3:23.

15:8 „Христос стана Служител на обрязаните" Исус е Божието изпълнение на старозаветните пророчества (вж. Мат. 15:24). Това може да се отнася до напрежение в римската църква между вярващите юдеи и спасените езичници.

▣

NASB	**„заради Божията истина, за да потвърди обещанията, дадени на бащите"**
NKJV	**„за Божията истина, за потвърждение на обещанията, дадени на бащите"**
NRSV	**„заради Божията истина, за може Бог да утвърди обещанията към патриарсите"**
TEV	**„заради юдеите, за да се види, че Бог е верен и ще изпълни обещанията към техните предци"**

JB **„за да може Бог вярно да изпълни обещанията, дадени на патриарсите"**

Това се отнася вероятно до старозаветните пророчества към Израил (вж. 4:16). Може да става дума и за Божиите обещания да изкупи цялото човечество (вж. Бит. 3:15, 12:3, Изх. 19:5-6; Исая 2:2-4; 56:7; 66:18-24). Тайната на благовестието е в това, че Божият план винаги е бил да обедини юдеи и езичници в Христос (вж. Ефес. 2:11-3:13).

Новозаветното послание е изпълнението на старозаветните обещания, не е нещо принципно ново. Голямата мисия на Христос е: (1) да изпълни обещанието на Израил; и (2) да отвори вратата пред езичниците (вж. Римл. 3:29-30; 9:30; 10:11-12,16-20; 11:25,32; 16:25; Ефес. 2:11-3:21). Израил не успява в своята мисия да привлече езичниците към вярата и затова Исус поставя началото на един нов духовен Израил (вж. Гал. 6:16), който да изпълни тази универсална задача (вж. Мат. 28:19-20; Йоан 3:16).

▣ **„утвърди"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 4:16.

15:9-12 Това е поредица от старозаветни пасажи, който цели да покаже, че езичниците винаги са били част от Божия план (вж. 10:16-20). Текстовете са от Псалм 18:49 или II Царе 22:50; Второзаконие 32:43; Псалм 117:1; Исая 11:1,10. Забележете, че има цитат от всеки раздел от еврейския канон: Закона, Пророците и Писанията.

15:9 „да прославят Бога за милостта Му" Божията милост е богословският ключ към предопределението на римляните (вж. 9:15,16,18,23) и включването на езичниците (вж. 11:30,31,32; 15:9). Божията милост спасява и Израил. Божията милост спасява вярващите езичници. Не става дума за човешко представяне (вж. Римл. 9 гл.), а за милостивия и непроменим характер на Бога (вж. Изх. 34:6; Неем. 9:17; Пс. 103:8,4; Йоил 2:13) и за обещанието за Месия (вж. Исая 11:1,10).

15:13 „нека Богът на надеждата" Това са заключителните хвалебствени думи, с които завършва литературната част, започната в 14:1. Ето още една чудесна титла на Господ – Богът на надеждата.

15:13 „ви изпълни с всякаква радост и мир" Това е ОПТАТИВ В АОРИСТ АКТИВ, който изразява молитвата на Павел за вярващите в Рим. Забележете употребата на „всякаква" (вж. 5:1-2; 14:17).

▣

NASB, NKJV, NRSV **„с вярата"**
TEV **„чрез вашата вяра в Него"**
JB **„във вярата ви"**

Това е СЕГАШЕН АКТИВ ИНФИНИТИВ. Той изразява увереност в постоянството чрез вярата в Христос и силата на Светия Дух, което води до радост и мир. Вярата в Христос не е само първична реакция, а и отговор чрез начин на живот.

▣ **„да се преумножава надеждата ви"** Това е СЕГАШЕН АКТИВ ИНФИНИТИВ на *perisseuō*, което означава „повече от всичко".

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРЕУМНОЖАВА (*PERISSEVŌ*)

Павел често използва това понятие:

1. Истината за Бога се преумножава за Негова слава, Римляни 3:7
2. Дарът в благодатта на този един човек, Исус Христос, се преумножава, Римляни 5:15
3. Вярващите преумножават надеждата си, Римляни 15:13
4. Вярващите не са осъждани от Бога за яденето или неяденето на определени храни, I Коринтяни 8:8
5. Вярващите се преумножават за растежа на църквата, I Коринтяни 14:12
6. Вярващите преумножават делото на Господа, I Коринтяни 15:58
7. Вярващите споделят във всичко Христовите страдания и Неговата утеха, II Коринтяни 1:5

8. Служението на праведността преумножава славата, II Коринтяни 3:9
9. Благодарността на вярващите преумножава Божията слава, II Коринтяни 4:15
10. Вярващите изобилстват от радост, II Коринтяни 8:2
11. Вярващите изобилстват във всичко (вяра, слово, познание, пълно усърдие и любов), също и в дара за църквата в Ерусалим, II Коринтяни 8:7
12. Благодатта преизобилства за вярващите, II Коринтяни 9:8
13. Вярващите непрестанно благодарят на Бога, II Коринтяни 9:12
14. Богатствата на Божията благодат се изливат върху вярващите, Ефесяни 1:8
15. Любовта на вярващите ще преизобилства все повече и повече, Филипяни 1:9
16. Увереността на вярващите в Христос изобилства чрез Павел, Филипяни 1:26
17. Имаме изобилие, Филипяни 4:12,18
18. Вярващите са изпълнени с благодарност, Колосяни 2:7
19. Любовта между вярващите расте непрестанно, I Солунци 3:12
20. Преуспяване в богоугоден живот, I Солунци 4:1
21. Изобилие на любов към вярващите, I Солунци 4:10

Павел вижда, че благодатта на Бога в Христос е „повече от всичко друго". Такава е и нуждата на вярващите да ходят всеки ден в тази благодат и любов!

▣ **„чрез силата на Светия Дух"** Светият Дух е активната личност от Троицата през тази ера. Нищо ценно и с вечна стойност не се случва без Него (вж. 15:19; I Кор. 2:4; I Сол. 1:5). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 8:9 и 8:11.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Коя е основната истина в Римляни 14:1-15:13?
2. Защо Павел цитира старозаветните пасажи в 9-12 ст.? Каква е великата истина, която научаваме от тях?

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 14-33

A. В много отношения краят на това писмо прилича на началото му, 1:8-15
   1. хвали вярата на хората (вж. 1:8)
   2. защитава идеята на Павел да разпространява благовестието сред езичниците (вж. 1:13,14)
   3. утвърждава желанието на Павел да посети Рим (вж. 1:10,13)
   4. изразява желанието на Павел да получи помощ от църквата в Рим за достигането на нови региони с благовестието (Испания, вж. 1:13)

B. Отново усещаме напрежението в римската църква между вярващите юдеи и християните-езичници. За това се намеква на няколко места в писмото, но особено ясно се вижда в 9-11 гл., 14:1-15:13.

C. Усеща се също и напрежението в ранната църква относно апостолската позиция на Павел. Той явно се защитава в стихове 15-19; 1:2,5.

D. Тази литературна единица съдържа две основни теми:
   1. Апостолското служение на Павел, насочено към разпространението на благовестието сред

езичниците (вж. ст. 14-21)

2. Плановете на Павел за пътувания за осъществяване, като пътищата му минават през Рим (вж. ст. 22-33)

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 15:14-21

14 И аз самият съм уверен за вас, братя мои, че сами вие сте пълни с благост, изпълнени с всяко
познание и че можете да се наставлявате един друг. 15 Но ви писах по-дръзко, за да ви напомня
поради дадената ми от Бога благодат 16 да бъда служител на Иисус Христос между езичниците, като
свещенослужа в Божието благовестие, за да бъдат езичниците благоприятен принос, осветен от
Светия Дух. 17 И така, колкото за това, което се отнася до Бога, аз имам за какво да се похваля в
Христос Иисус. 18 Защото не бих се осмелил да говоря за нещо, освен онова, което Христос е
извършил чрез мен, за да приведе езичниците в покорност – чрез слово и дело, 19 със силата на
знамения и чудеса, със силата на Божия Дух, така че от Ерусалим и около него, чак до Илирик, аз
изцяло съм проповядвал благовестието на Христос. 20 Но имах за цел да проповядвам благовестието
не там, където вече беше известно Името на Христос, за да не би да градя на чужда основа; 21 а както
е писано: „Онези ще видят, на които не се е възвестило за Него, и онези ще разберат, които не са
чули.“

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 15:14-21

**14And concerning you, my brethren, I myself also am convinced that you yourselves are full of
goodness, filled with all knowledge and able also to admonish one another. 15But I have written very
boldly to you on some points so as to remind you again, because of the grace that was given me from
God, 16to be a minister of Christ Jesus to the Gentiles, ministering as a priest of the gospel of God, so
that *my* offering of the Gentiles may become acceptable, sanctified by the Holy Spirit. 17Therefore in
Christ Jesus I have found reason for boasting in things pertaining to God. 18For I will not presume to
speak of anything except what Christ has accomplished through me, resulting in the obedience of the
Gentiles by word and deed, 19in the power of signs and wonders, in the power of the Spirit; so that
from Jerusalem and round about as far as Illyricum I have fully preached the gospel of Christ. 20And
thus I aspired to preach the gospel, not where Christ was *already* named, so that I would not build on
another man's foundation; 21but as it is written, „THEY WHO HAD NO NEWS OF HIM SHALL SEE, AND
THEY WHO HAVE NOT HEARD SHALL UNDERSTAND.”**

15:14

NASB **„за вас, братя мои, аз също съм убеден”**
NKJV **„сега и аз самият съм уверен за вас, братя мои”**
NRSV **„самият аз се чувствам уверен за вас, мои братя и сестри”**
TEV **„приятели мои: аз самият се чувствам сигурен, че вие”**
JB **„не че имам някакви съмнения за вас, братя мои, напротив, съвсем уверен съм за вас”**

„Аз” (*auto egō*) е с ударение в гръцкия текст. Павел наистина поздравява тази църква („уверен”, ПЕРФЕКТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ).

В стих 14 Павел заявява три неща за вярващите в Рим: (1) че те са пълни с благост (СЕГАШЕН АКТИВ ИНДИКАТИВ); (2) че те са изпълнени с всяко познание (ПЕРФЕКТНО ПАСИВНО ПРИЧАСТИЕ); и (3) че те могат да се наставляват един друг (СЕГАШНО ПАСИВНО ПРИЧАСТИЕ). Този стих казва, че Павел не носи ново послание, а обяснява и изяснява благата вест, която вече са приели (вж. ст. 15).

▣ **„сами вие сте пълни с благост, изпълнени...”** Както „аз самият” е с емфатично ударение в първата фраза, така е тук и със „сами вие”. Думата „пълни” (*mestos*) означава „изпълнени със” или „натъпкани”. Павел използва този термин само два пъти – в Римляни 1:29 и 15:14.

Думата „изпълнен” (*plērоō*) е ПРИЧАСТИЕ В ПЕРФЕКТ ПАСИВ. Павел го използва често в Римляни

(вж. 1:29; 8:4; 13:8; 15:13,14,19). Той използва в Римляни често и СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО *plērōma* (вж. 11:12,25; 13:10; 15:29), но никъде в текстовете си не употребява ПРИЛАГАТЕЛНОТО.

Павел желае благовестието да изпълни вярващите в любов и да ги подтикне към служение. Вярващите имат всичко необходимо в Христос. Те трябва да разберат и приемат тази увереност.

▣ **„пълни с благост, изпълнени с всяко познание"** Можем да тълкуваме тези думи по два начина: (1) като контекстуално отнесени към предходната литературна единица в 14:1-15:13 – любовта на вярващите един към друг, въпреки различията между тях в подобен регион. Това можем да видим от общата употреба на термина „благост" в 14:16; 15:2 и тук. Второто тълкуване на думите е (2) като отнесени към темата за вярата и делата.

15:15 „писах ви по-дръзко" Павел пише писмото си до римляните от Коринт. Една група в тази църква го обвинява, че е много смел в писмата си, но е слаб като присъствие. Тази ГЛАГОЛНА ФОРМА на думата „смел" се среща и във II Коринтяни 10:2,12; 11:21. Смелостта на Павел идва от обръщението му, призванието и познаването на благовестието.

▣ **„поради дадената ми от Бога благодат"** Павел говори за Божията благодат (вж. 1:5; 12:3; I Кор. 3:10; 15:10; Гал. 2:9; Ефес. 3:7-8), която го е призовала, спасила, надарила и изпратила при езичниците (вж. 11:13; 15:16). По този начин той установява своя авторитет и апостолско призвание (вж. 1:1,5).

15:16 „служител... свещенослужа... принос... осветен" Стихове 16 и 17 съдържат няколко свещенически термина и фрази. „Служител" се използва за свещеническото служение в стих 27. В Евреи 8:2 се използва за Христовото служение. Павел се вижда като свещеник (вж. Фил. 2:17), принасящ езичниците пред Бога, което е задача на Израил (вж. Изх. 19:5-6; Исая 66:20). Църквата също получава благовестителска задача (вж. Мат. 28:18-20; Лука 24:47). Църквата се нарича със старозаветни свещенически термини в I Петър 2:5,9 и Откр. 1:6.

▣ **„осветен от Светия Дух"** Това е ПРИЧАСТИЕ В ПЕРФЕКТ ПАСИВ, със значение: „били са и ще бъдат осветени от Светия Дух". Това отново вероятно се отнася до напрежението между юдеите и езичниците християни в римската църква. Павел ясно заявява, че народите (езичниците) са били и ще бъдат напълно приети и осветени от Светия Дух (вж. I Кор. 6:11).

15:17-19 Забележете единодушното действие на Триединния Бог: до Бога (вж. ст. 17); в Христос (вж. ст. 17) и със силата на Духа (вж. ст. 19). Вижте също трите Личности в 30 стих. Терминът „Троица" не се среща в Библията, но концепцията е изцяло библейска (вж. Мат. 3:16-17; 28:19; Деян. 2:33-34; Римл. 8:9-10; I Кор. 12:4-6; II Кор. 1:21; 13:14; Ефес. 1:3-14; 4:4-6; Тит 3:4-6; I Пет. 1:2). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ТРОИЦАТА** към 8:11.

15:18-19 Павел изброява начини на служение сред езичниците: (1) чрез слово; (2) чрез дело; (3) със знамения; (4) с чудеса и (5) със силата на Светия Дух.

Една бележка за вариант на (5), „Духът", от ръкописите: някои гръцки текстове добавят „*Светия* Дух", някои предлагат „*Божия* Дух". Както и в други подобни вариации, тази добавка или невдъхновено пояснение, не променя истината на пасажа. Обикновено това е опит да се стандартизират фразите в Новия Завет от по-късни преписвачи.

15:18 „*за да приведе* езичниците в покорност" Божията цел винаги е била да изгражда хора, които да отразяват характера Му. Благовестието на Исус възстановява образа на Бога, изгубен при падението в Битие глава 3. Близкото общение с Бога се проявява в благочестив характер. Целта на християнството е общение с Бога и христоподобие сега!

▣ **„чрез слово и дело"** Това се отнася до служението на Павел, а не до покорството на вярващите в Рим. В стих 19 очевидно има връзка със силата на Духа.

15:19 „със силата на знамения и чудеса" Тези два термина се срещат заедно множество пъти в Деяния (вж. 14:8-10; 16:16-18, 25-26; 20:9-12; 28:8-9), като описват Божията сила в действие чрез благовестието (вж. II Кор. 12:12). Явно те са синоними. Не е ясно дали става дума точно за чудеса,

или за обръщение. Възможно е тук отново да намеква за напрежението около апостолското призвание на Павел. Както Бог потвърждава делото на дванайсетте апостоли в Ерусалим, така по-късно утвърждава и делото на Павел сред езичниците чрез множество видими знамения.

▣ **„аз изцяло съм проповядвал благовестието на Христос”** Това е ПЕРФЕКТ АКТИВ ИНФИНИТИВ на *plērōō* (вж. ст. 14). Павел е убеден, че е приключил делото си в източното Средиземноморие (вж. ст. 23).

▣ **„чак до Илирик”** Тази римска провинция е известна и като Далмация и се намира на източната част на Адриатическо море, на северозапад от гръцкия полуостров (Македония). Никъде в Деяния не срещаме Павел да е проповядвал там, но се описва негово посещение в региона (вж. 20:1-2). „Чак до” може да означава „по границите на” или „в областта на”.

15:20 „имах за цел да проповядвам благовестието не там, където *вече* беше *известно* името на Христос” Това е основната мисионерска стратегия на Павел (вж. I Кор. 3:10; II Кор. 10:15-16). Той иска да достигне езичниците, които никога не са имали шанса да чуят и да приемат благовестието. Обикновено избира големи градове със стратегическо местоположение в Римската империя, за да могат основаните църкви там да благовестват и изграждат учени в целия си регион.

15:21 Това е цитат от Септуагинта (LXX) на Исая 52:15, където се говори как езичниците ще чуят за Бога. За Павел това пророчество се превръща в мисионерска стратегия.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 15:22-29

22 Това ме е възпирало много пъти да дойда при вас. 23 Но сега, като нямам вече място за моето
работене в тези области, и понеже от много години копнея да дойда при вас, 24 на отиването си в
Испания ще дойда; защото се надявам да ви видя, като минавам, и вие да ме изпратите за там, след
като се насладя донякъде на общуването с вас. 25 А сега отивам в Ерусалим, за да послужа на
светиите. 26 Защото от Македония и Ахая благоволиха да дадат известна помощ за бедните между
светиите в Ерусалим. 27 Благоволиха наистина, но са им и длъжници, защото, ако езичниците станаха
участници заедно с тях в духовните неща, длъжни са да им послужат и в телесните. 28 И така, като
свърша това и като им запечатам този плод, ще мина през вас за Испания. 29 И зная, че когато дойда
при вас, ще дойда с изобилно благословение от (благовестието на) Христос.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 15:22-29

**22For this reason I have often been prevented from coming to you; 23but now, with no further
place for me in these regions, and since I have had for many years a longing to come to you
24whenever I go to Spain— for I hope to see you in passing, and to be helped on my way there by you,
when I have first enjoyed your company for a while—25but now, I am going to Jerusalem serving the
saints. 26For Macedonia and Achaia have been pleased to make a contribution for the poor among the
saints in Jerusalem. 27Yes, they were pleased *to do so*, and they are indebted to them. For if the
Gentiles have shared in their spiritual things, they are indebted to minister to them also in material
things. 28Therefore, when I have finished this, and have put my seal on this fruit of theirs, I will go on
by way of you to Spain. 29I know that when I come to you, I will come in the fullness of the blessing of
Christ.**

15:22 „по тази причина” Тази причина се обяснява в стих 20.

▣ **„много пъти съм бил възпиран”** Това е ИМПЕРФЕКТ ПАСИВ ИНДИКАТИВ. Той е бил спиран отново и отново (вж. 1:13). Не се казва кой го е спирал. Може да е бил Бог, Сатана, нечестиви хора или други възможности за благовестване.

Да не забравяме, че Павел написва посланието до римляните от Коринт. Там неговите противници го атакуват, че не успява да изпълни плановете за пътуванията си. Павел безспорно е афектиран от тези нападки в църквата в Коринт. Затова споменава, че плановете му биват осуетявани отново и

отново.

15:23 „нямам вече място *за моето работене* в тези области" Този стих говори за региона на Мала Азия или източното Средиземноморие. Павел не е проповядвал на всички и навсякъде в тази област, а само на определени места.

▣ **„и понеже от много години копнея да дойда при вас"** Павел често изразява желание да посети Рим (вж. 1:10-15; Деян. 19:21; 23:11).

Тук има една разлика в гръцките ръкописи, която не е описана в критичните бележки на UBS[4]. Древните гръцки ръкописи MSS P[46], א, A, D, F, G & L посочват думата „много" (*polus*), която се използва и в 22 стих, но MSS B, C & P предлагат „няколко" (*ikanos*). Вероятно преписвачите в един момент са се притеснили от преувеличението на Павел.

15:24 „когато отида в Испания" Павел иска да посети западната част на Римската империя (вж. II Кор. 10:16). В края на Деяния той е освободен от римския затвор и тръгва на своето четвърто мисионерско пътуване. Пасторалните писма (I Тим., II Тим. и Тит) са написани по време на това четвърто пътешествие. Във II Тимотей 4:10 вероятно става дума точно за това, понеже някои гръцки унциални ръкописи като א, C и латинската Вулгата и коптските преводи четат „Галия". Климент Римски, който пише в последните години на първи век, в своето „Писмо до коринтяните" 5:7, също посочва, че Павел е пътувал „до границите на Запада".

▣ **„да ми помогнете по пътя натам"** Тази фраза се превръща в технически идиом в църквата за подпомагане на пътуващи проповедници (вж. Деян. 15:3; I Кор. 16:6, 11; II Кор. 1:16; Тит 3:13; III Йоан 6 ст.). Рим не успява да подпомогне църквата в Ерусалим, но може да даде финансова помощ на Павел за пътуванията му на запад.

15:25 „да послужа на светиите" Този термин често се използва при набиране на средства (вж. ст. 31; I Кор. 16:15; II Кор. 8:4; 9:1). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СВЕТИИ** към 1:7.

15:26 „помощ за бедните между светиите в Ерусалим" Павел събира тези пожертвования (Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ***KOINŌNIA*** към 12:13) вече няколко години от: (1) Галатия и Мала Азия (вж. I Кор. 16:1-4) и (2) Македония и Ахая (вж. II Кор. гл. 8-9). Идеята той взема от църквата в Антиохия (вж. Деян. 11:30; 12:25). Целта е да се обединят двете крила в ранната църква – юдеите и езичниците. За езическите църкви се казва, че са давали „с радост" (вж. ст. 26 и 27). Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ХРИСТИЯНИНЪТ И ГЛАДНИТЕ ХОРА

I. Въведение

A. Гладът е непрестанно напомняне за падналото в грях състояние на човечеството и творението.

B. Гладът е един от аспектите на проблема за злото и страданието. Той се свързва директно с човека, не с Бога. Макар Бог да използва благословения или проклятия в земеделската реколта като начин да възнагради или накаже Своя заветен народ (Втор. 27-28), това не може да се каже за невярващите като цяло (Мат. 5:45). Гладът е поредният пример за алчността на егоистичното и материалистично човечество. Проблемът за глада не е въпрос на липса на храна, а на мотиви и приоритети на хората.

C. Гладът е възможност изкупените хора да отразят Божията любов. Реакцията на вярващите на физическите нужди в църквата и в света показват всъщност кои сме и какви сме.

Библейски текстове

A. Старият Завет

1. Мойсей

a. едно от трите предвидени дарения в древен Израил се отделя за бедните

(Втор. 14:28-29);

b. законът осигурява специални права на бедните за достъп до храна (Изх. 23:11; Лев. 19:10; 23:22; Втор. 24:19-22);

c. законът дава специалните и не толкова скъпите жертви на бедните (Лев. 14:21);

d. Израил трябва да показва състрадание и отворено сърце към бедните и нуждаещите се (Втор. 15:7-11, вж. Йов 29:16; 30:25; 31:16-23)

2. Литература на мъдростта

a. Специални благословения са обещани на онези, които помагат на бедните (Пс. 41:1)

b. Помагането на бедните е помощ на Бога (Пр. 14:31; 17:5; 19:17)

3. Пророците

a. Бог иска да Му се покланяме чрез социална правда и грижа за нуждаещите се (Исая 58:6-7; Мих. 6:8)

b. Един от знаците на Божието послание е прогласяването на бедните и нуждаещите се (Исая 61:1-2)

c. Божиите пророци протестират против социалната експлоатация (Ам. 2:6-8; 5:10-13; Михей)

B. Новият Завет

1. Евангелията

a. Насърчава се помагането на бедните (Марк 10:21; Лука 3:11)

b. Осъждението се основава на любовта, показана към другите в името на Исус. Всъщност помощта за другите е помощ за Исус (Мат. 25:31-46)

c. Марк 14:7 често е разбиран напълно погрешно от хора, които твърдят, че Исус не е бил загрижен за бедните. Този стих изявява Неговата уникалност, а не цели да потисне бедните.

d. Исая 61:1-2 казва, че социално онеправданите и отхвърлените ще получат Божията вест на спасение (Лука 4:18; 7:22; 14:21).

2. Павел

a. Павел научава от Антиохия в Сирия идеята за специално дарение с любов на бедните в ерусалимската църква (Римл. 15:26; I Кор. 16:1; II Кор. 8:4,6,19; Гал. гл. 2).

b. Павел подчертава благодатта, вярата и делата (Ефес. 2:8-10).

3. Яков (новозаветната литература на мъдростта)

a. Вярата в Бога чрез Христос, без грижа за бедните, не е истинска (Як. 2:14-17).

b. Той казва дори, че вяра без дела е мъртва!

4. Йоан

a. I Йоан подчертава, че християнската сигурност се основава на променен живот на вяра и служение (I Йоан 3:17-18).

III. Заключение

A. Човешкото нещастие и нужда са свързани с греха на човека. Има няколко аспекта на глада:

1. глупаво поведение (Пр. 19:15)
2. наказание от Бога (Втор. 27-28)
3. отнасящ се до духовно служение (II Кор. 11:27)
4. културни обстоятелства (алчност).
5. материални обстоятелства (природни бедствия и др.).

B. Бог наистина се грижи за хората. Той обича хората в нужда по специален начин!

C. Църквата в действие е Божият отговор на човешката нужда (физическа и духовна)

1. директно, лично действие
2. църковни дела
3. политически организации за промяна

D. Ние трябва критически да преценяваме културните и личните си приоритети в светлината на Писанието (II Кор. гл. 8-9).

E. Нашите очи, сърца и ръце трябва да са обърнати към нуждите на хората в родните ни и

другите страни; в църквата и в света.

F. Помощта трябва да отразява кои сме ние в Христос в светлината на Великото поръчение (Мат. 28:18-20). Трябва да можем да предложим физическа и духовна помощ.

15:27 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, което авторът приема за вярно за нуждите на посланието си в текста. Ако езичниците споделят духовните благословения на юдеите (вж. Римл. 10-11 гл.), те трябва също да помагат на физическите нужди на църквата-майка в Ерусалим.

15:28

NASB „когато предоставя това и поставя печата си върху този техен плод”
NKJV „когато завърша това и съм запечатал този плод за тях”
NRSV „когато приключа това и доставя събраното за тях”
TEV „когато завърша тази задача и им предам всички пари, събрани за тях”
JB „и така, когато свърша това и официално им предам събраното”

Това е ПРИЧАСТИЕ В АОРИСТ АКТИВ и ПРИЧАСТИЕ В СРЕДЕН АОРИСТ. Това се отнася буквално до нормалния обичай за запечатване на пратка за осигуряване на сигурността на съдържанието й. Така Павел уверява, че парите ще бъдат надлежно предадени. За тази цел той взема също и представители от няколко от дарителските църкви (вж. Деян. 20:4).

Относно „печат” вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 4:11.

15:29 Забележете, че тук отново се използва думата *plērоō* / *plērōma*. Виж коментара върху 14 стих.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 15:30-33

30 Но аз ви моля, братя, чрез Господ Иисус Христос и чрез любовта на Духа да се борите с мен с молитви към Бога за мен, 31 за да се избавя от непокорните на вярата в Юдея и моята служба за Ерусалим да бъде благоприятна на светиите, 32 и с Божията воля да дойда при вас радостен и да си почина между вас. 33 А Бог на мира да бъде с всички вас. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 15:30-33

30Now I urge you, brethren, by our Lord Jesus Christ and by the love of the Spirit, to strive together with me in your prayers to God for me, 31that I may be rescued from those who are disobedient in Judea, and *that* my service for Jerusalem may prove acceptable to the saints; 32so that I may come to you in joy by the will of God and find *refreshing* rest in your company. 33Now the God of peace be with you all. Amen.

15:30 „моля ви... да се борите заедно с мен” Това са силни думи на гръцки език. Първата се използва също и в 12:1. Втората се употребява за борбата на Исус в Гетсимания. Павел усеща сериозна нужда от молитва за самия него и за служението на благовестието (вж. II Кор. 1:11; Ефес. 6:18-20; Кол. 4:3; I Сол. 5:25; II Сол. 3:1). Изпитанията му в Ерусалим се оказват изключително трудни (вж. ст. 31). Той все пак стига до Рим, но не по начина, който си е представял. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ЗАСТЪПНИЧЕСКА МОЛИТВА** към 9:3.

15:30-33 В молитва си Павел изразява три желания: (1) да бъде избавен от враговете си в Юда (вж. Деян. 20:22-23); (2) плодът на езическите църкви да бъде приет добре от църквата в Ерусалим (вж. Деян. 15:1 и сл.; 21:17 и сл.); и (3) след това да може да посети Рим на път за Испания.

15:30 „да се борите заедно с мен” Този термин се използва единствено тук в Новия Завет. Той е съставна дума от *sun* (заедно със) и *agōnizomai* (боря се, сражавам се, преодолявам голяма трудност, вж. I Кор. 9:25; Кол. 1:29; 4:12; I Тим. 4:10; 6:12). Този силен ИНФИНИТИВ призовава църквата в Рим агресивно да агонизира заедно с Павел в молитва за приемането на дарението на езичниците от църквата-майка в Ерусалим.

15:31 „непокорните” Това се отнася до юдейската опозиция или вероятно дори до юдаистите, а не до църквата по принцип (вж. 11:30,31).

15:32 Молитвата на Павел завършва с още две молби: (1) да дойде при тях с радост и (2) да има време за почивка при тях (СРЕДЕН АОРИСТ КОНЮНКТИВ на *sunanapauomai*, среща се единствено тук в Новия Завет, но се използва в Исая 11:6. Павел цитира Исая 11:1,10 в стих 12). Павел има нужда от време за почивка и възстановяване сред зрели християни (вж. II Кор. 4:7-12; 6:3-10; 11:23-33)! Той не успява обаче да я получи. Аресги, дела и години в затвора го очакват в Палестина.

15:33 „Бог на мира” Това е чудесна титла на Бога (вж. 6:20; II Кор. 13:11; Фил. 4:9; I Сол. 5:23; II Сол. 3:16; Евр. 13:20).

▣ **„Амин”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:25.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. По какъв начин новозаветните вярващи могат да се ползват от Стария Завет (ст. 4-5; I Кор. 10:6,11)?
2. Защо в 9-12 стихове Павел цитира Стария Завет? Каква е великата истина в тези текстове?
3. Къде можем да видим в този пасаж от Римляни напрежението между юдеите и езичниците?
4. Къде можем да видим в този пасаж от Римляни напрежението относно апостолското призвание на Павел?
5. Каква е причината на Павел да събере дарения от езическите църкви за църквата в Ерусалим (15-28 ст.)?
6. Каква е мисионерската стратегия на Павел? Защо иска да отиде в Испания?
7. Как и защо Павел описва делото си като това на свещеник (16 ст.) по отношение на Израил като царско свещенство (Изх. 19:5-6) или на църквата (I Пет. 2:5,9; Откр. 1:6)?
8. Отговаря ли Бог на молитвата на Павел от стихове 30-33?

Римляни 16 глава

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)				
UBS4	**NKJV**	**NRSV**	**TEV**	**JB**
Лични поздрави	Препоръчване на сестра Фива	Поздрави	Лични поздрави	Поздрави и пожелания
16:1-2	16:1-2	16:1-2	16:1-2	16:1-2
	Поздрави към светиите в Рим			
16:3-16	16:3-16	16:3-16	16:3-5a	16:3-5a
			16:5b-7	16:5b-16
			16:8-11	
			16:12-15	
			16:16	
	Избягвайте хора, които причиняват раздори		Последни наставления	Предупреждение и първи послепис
16:17-20	16:17-20	16:17-20	16:17-20a	16:17-20
	Поздрави от приятелите на Павел		16:20b-21	Последни поздрави и втори послепис
16:21-23	16:21-24	16:21		16:21-23
		16:22 16:23	16:22 16:23	
Славословие	Благословение		Завършваща молитва на хвала	Славословие
16:25-27	16:25-27	16:25-27	16:25-26 16:27	16:25-27

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. ix)
ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки

абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-27

A. Отбележете, че всички жени в тази заключителна глава са сътрудници на Павел в служението (вж. Фил. 4:3): Фива в стих 1; Приска в стих 3; Мария в стих 6; Юния (или Юний – все едно е мъж) в стих 7; Трифена и Трифоса в стих 12; Персида в стих 12; „неговата майка" в стих 13; Юлия в стих 15; и „неговата сестра" в стих 15. Внимавайте с догматизма относно жените в служение. Всички вярващи имат дарби (вж. I Кор. 12:7,11) и са служители през цялото време (вж. Ефес. 4:12). Библията определено отстоява мъжа като водач според Божията воля. В този списък имаме жена дякон, Фива, и вероятно жена-апостол, Юния (вж. Йоил 2:28; Деяния 2:16-21). Трудно е да знаем как да разглеждаме този въпрос библейски поради парадокса, който се наблюдава в изявленията на Павел, като I Кор. 11:4-5 в сравнение с 14:34.

B. Забележете възможните различни произходи на тези имена
   1. вярващи евреи: Акила, Приска, Андроник, Юний, Мария (в някои ръкописи е Мариам);
   2. Римски благороднически фамилии: Приска, Амплий, Апелий, Наркис, Юлия, Филолог;
   3. Еврейски благороднически фамилии: Аристовул, Иродион.

C. Стихове 1-16 са личните поздрави на Павел, докато стихове 17-20 са неговите заключителни предупреждения срещу лъжеучители. В стихове 21-23 мисионерският екип праща поздрави от Коринт.

D. Разглеждането на 16-та глава в *Tyndale New Testament Commentary* от F. F. Bruce е много полезно. Ако се интересувате от подробно изучаване на имената, които се срещат в тази глава, прочетете 266-284 стр.

E. Има някои съмнения къде свършва посланието. Заключителни думи се срещат на няколко пъти в края на глави 14, 15 (MS P^{46}) и 16 в древните гръцки ръкописи. Традиционният завършек от 16:25-27 обаче се среща в MSS P^{61}, א, B, C и D, както и в гръцкия текст, използван от Климент I (95 г. сл. Хр.).

   Стих 24 не се среща в по-старите гръцки ръкописи, P^{46}, P^{61}, א , A, B, C, нито в латинската Вулгата или гръцкия текст използван от Ориген от Александрия. За пълен преглед на различните варианти вж. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, стр. 533-536.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 16:1-2

1 Препоръчвам ви нашата сестра Фива, която е служителка на църквата в Кенхрея, 2 за да я приемете в Господа, както подобава на светии, и да ѝ помогнете в това, което би имала нужда от вас; защото и тя е помагала на мнозина, както и на самия мен.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 16:1-2

[1]I commend to you our sister Phoebe, who is a servant of the church which is at Cenchrea; [2]that you receive her in the Lord in a manner worthy of the saints, and that you help her in whatever matter she may have need of you; for she herself has also been a helper of many, and of myself as well.

16:1 „Препоръчвам ви" Това е писмо с препоръка за дяконисата Фива. Най-вероятно тя е занесла писмото на Павел в Рим. Има няколко други примера на такива писма за представяне или за препоръка в НЗ (вж. Деяния 18:27; I Кор. 16:3; II Кор. 3:1; 8:18-24; и Фил. 2:19-30).

▣ **„Фива"** Нейното име означава „ярка" или „сияеща".

▣

NASB, NKJV	**„която е служителка на църквата"**
NRSV	**„дякон на църквата"**
TEV	**„която служи на църквата"**
JB	**„дякониса на църквата"**

Това е съществителното *diakonos*. Това е форма за ТРЕТО ЛИЦЕ, ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО, ВИНИТЕЛЕН ПАДЕЖ. Това е гръцкият термин за служител/слуга. Той се използва за Христос в 15:8 и за Павел в Ефес. 3:7; Кол. 1:23,25.

Има доказателства и в НЗ и в ранните след-библейски църковни писания за службата на дякониса. Друг пример за жени в местно църковно служение в НЗ са „списъците с вдовици" от пастирските послания (вж. I Тим. 3:11; 5:3-16). Преводите *RSV, Amplified* и *Phillips* използват думата „дякониса" в 16:1. *NASB* и *NIV* я имат в бележките под линия. В *NEB* пише „която държи службата". Всички вярващи са призовани, надарени служители през цялото време (вж. Ефес. 4:12). Някои са призовани да бъдат в ръководно служение. Нашите традиции трябва да отстъпят пред Писанията! Тези ранни дякони и дякониси са били служители, а не изпълнителни бордове.

М. Р. Винсънт казва, че *Апостолските постановления*, които датират от втори или началото на трети век, правят разлика между задълженията и ръкополагането на помощниците в църквата от женски пол (M. R. Vincent, *Word Studies*, том 2, стр. 752, 1196).

- дякониси
- вдовици (вж. I Тим. 3:11; 5:9-10)
- девици (вж. Деяния 21:9 и вероятно I Кор. 7:34)

Тези задължения включват:

- грижи за болните
- грижи за тези, които са физически тормозени
- посещаване на онези, които са в затвор заради вярата
- поучаване на нови вярващи
- помагане при кръщението на жени
- известно наглеждане на жените, членове на църквата

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЖЕНИТЕ В БОЖИЯ ПЛАН

I. Старият Завет

A. В културно отношение жените са били смятани за собственост.
   1. включени в списъка с притежания (Изход 20:17)
   2. отношение към робините (Изход 21:7-11)
   3. обетите на жените могат да се анулират от социално отговорни мъже (Числа 30)
   4. жените като плячка от сражение (Второзаконие 20:10-14; 21:10-14)

B. В практическо отношение има взаимност
   1. мъжете и жените са направени по Божия образ (Битие 1:26-27)
   2. почитай баща си и майка си (Изход 20:12 [Втор. 5:16])
   3. уважение към майка и баща (Левит 19:3; 20:9)
   4. както мъжете, така и жените могат да бъдат назореи (Числа 6:1-2)
   5. дъщерите имат право на наследство (Числа 27:1-11)
   6. част от народа на завета (Второзаконие 29:10-12)
   7. слушай поуката на баща си и майка си (Притчи 1:8; 6:20)

8. синове и дъщери на Еман (рода на левитите) водят музиката в Храма (I Летописи 25:5-6)
9. синове и дъщери ще пророкуват в новото време (Йоил 2:28-29)

C. Жените са били в ръководни роли
1. сестрата на Мойсей Мариам, наречена „пророчица” (Изх. 15:20-21)
2. жените са надарени от Бога, за да правят скинията (Изх. 35:25-26)
3. Девора също е пророчица (вж. Съд. 4:4), която води всички племена (Съдии 4:4-5; 5:7)
4. Олда е пророчица, която цар Йосия извиква, за да прочете и тълкува току-що намерената „книга на закона” (IV Царе 22:14; II Лет. 34:22-27)
5. Рут, богоугодна жена, е прародителка на Давид
6. царица Естир, богоугодна жена, спасява евреите в Персия

II. Новият Завет

A. В културно отношение, както в юдейския светоглед, така и в гръцко-римския, жените са били втора класа граждани с малко права или привилегии (изключението е Македония).

B. Жените в ръководни роли
1. Елисавета и Мария, две богоугодни жени, са на разположение на Бога (Лука 1-2 гл.)
2. Анна, една богоугодна жена, служи в Храма (Лука 2:36)
3. Лидия, вярваща жена и водач на домашна църква (Деяния 16:14,40)
4. и четирите дъщери на Филип са пророчици (Деяния 21:8-9)
5. Фива, дякониса на църквата в Кенхрея (Римл. 16:1)
6. Приска (Прискила), сътрудничка на Павел и учителка на Аполос (Деяния 18:26; Римл. 16:3)
7. Мария, Трифена, Трифоса, Персида, Юлия, сестрата на Нирей, няколко от жените сътруднички на Павел (Римл. 16:6-16)
8. Юния (*KJV*), вероятно жена-апостол (Римл. 16:7)
9. Еводия и Синтихия, сътруднички на Павел (Фил. 4:2-3)

III. Как един съвременен християнин балансира между разнопосочните библейски примери?

A. Как човек прави разлика между исторически и културни истини, които са приложими само към оригиналния контекст, и вечни истини, които са валидни за всички църкви и всички вярващи през вековете?
1. Трябва да взимаме много сериозно целта на вдъхновения автор. Библията е Божието Слово и е единствения източник за вяра и дела.
2. Трябва да се заемем с очевидно исторически обусловените вдъхновени текстове
    a. ритуалите и литургиите на Израил (вж. Деяния 15 гл.; Гал. 3 гл.)
    b. юдаизмът от I век
    c. очевидно исторически обусловените изявления на Павел в I Кор.
        (1) правната система на езичния Рим (I Кор. 6 гл.)
        (2) оставането да бъдеш роб (I Кор. 7:20-24)
        (3) безбрачието (I Кор. 7:1-35)
        (4) целомъдрието (I Кор. 7:36-38)
        (5) жертвоприношението на храна пред идоли (I Кор. 10:23-33)
        (6) недостойни действия при Господна трапеза (I Кор. 11 гл.)
3. Бог е разкрил Себе си напълно и ясно на определена култура, в определено време. Трябва да приемем откровението сериозно, но не и всеки аспект от неговото историческо поставяне. Божието слово е написано с Неговите собствени думи, които са адресирани към определена култура, в определено време.

B. Библейското тълкуване трябва да търси намерението на оригиналния автор. Какво казва той на своето съвремие? Това е основополагащо и жизненоважно за правилното тълкуване. Но след това трябва да го приложим към нашето съвремие. Ето го и проблема с жените в ръководна роля (истинският тълкувателен проблем може би дефинира термина). Имало ли е повече служители, отколкото пастири, които са били разглеждани като водачи? Дяконисите (вж. Римл. 16:1) били ли са смятани за водачи? Съвсем ясно е, че в I Коринтяни 14:34-35 и I Тимотей 2:9-15 Павел твърди, че жените не

бива да водят в богослужението! Но как да приложа аз това днес? Не искам културата на Павел или моята култура да заглушават Божието слово и воля. Вероятно е съвремието на Павел да е било твърде ограничаващо, но моето съвремие може да е твърде отпуснато. Не се чувствам удобно да кажа, че думите и поученията на Павел са условни, местни истини от първи век, които зависят от ситуацията. Кой съм аз, че да оставям моя ум или културата ми да противоречат на един вдъхновен автор?!

Какво правя обаче, когато има библейски примери за жени водачи (дори и в писанията на Павел, вж. Римл. 16 гл.)? Добър пример за това е казаното от Павел относно богослуженията в I Коринтяни 11-14 гл. В 11:5 изглежда, че той позволява на жените да проповядват и да се молят в богослужението, ако главите им са покрити, но в 14:34-35 той изисква от тях да мълчат! Има дякониси (вж. Римл. 16:1) и пророчици (вж. Деяния 21:9). Това разнообразие ми дава свобода да определя коментарите на Павел (които се отнасят до ограниченията за жените) като ограничени до Коринт и Ефес през I век. И в двете църкви има проблеми с жените, които упражняват своята новооткрита свобода (вж. Bruce Minter, *Corinth After Paul Left*), и това може да е довело до трудности за тяхната църква в достигането на тяхното общество за Христос. Тяхната свобода трябва да бъде ограничена, за да може благовестието да бъде по-ефективно.

Моето време е точно обратното на това на Павел. В моето време благовестието може да бъде ограничено, ако на подготвени жени с дар слово не бъде позволено да споделят благовестието, не им бъде позволено да водят! Каква е крайната цел на богослужението? Не е ли благовестие и ученичество? Може ли Бог да бъде почетен и да бъде доволен от жени водачи? Като цяло изглежда, че Библията казва „да”!

Бих искал да отстъпя пред Павел, моето богословие е главно Павлово. Не искам да бъда повлиян твърде много или манипулиран от модерния феминизъм! Смятам обаче, че църквата е откликвала твърде бавно на очевидни библейски истини, като това колко неуместно е робството, расизма, фанатизма и сексизма. Тя е откликвала и твърде бавно на подтискането на жените в модерния свят. Бог е освободил робите и жените в Христос. Не бих посмял да оставя един културно-ориентиран текст да ги върне обратно в оковите.

И още един момент: като тълкувател аз знам, че църквата в Коринт е била разкъсвана от много неща. Харизматичните дарби са били възхвалявани и използвани заповед за перчене пред другите. Възможно е жените да са се увличали в това. Смятам също, че Ефес е бил под влиянието на лъжеучители, които са се възползвали от жените и са ги използвали като заместник проповедници в домашните църкви в Ефес (вж. I и II Тимотей).

C. Предложения за допълнително четене
1. *How to Read the Bible For All Its Worth* от Gordon Fee и Doug Stuart (стр. 61-77)
2. *Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics* от Gordon Fee
3. *Hard Sayings of the Bible* от Walter C. Kaiser, Peter H. Davids, F. F. Bruce и Manfred T. Branch (стр. 613-616; 665-667).

▣ **„църквата”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЦЪРКВАТА (*EKKLESIA*)

Гръцкият термин *ekklesia* е съставен от две думи: „от” и „призован”. Затова съществителното говори за божествено призовани хора. Ранната църква е взела тази дума от светска употреба (вж. Деяния 19:32,39,41) и поради употребата на този термин за „събрание” на Израил (вж. Числа 16:3; 20:4). Те са я използвали за себе си като продължение на Божия народ от Стария Завет. Те са новият Израил (вж. Римл. 2:28-29; Гал. 6:16; I Петър 2:5,9; Откр. 1:6), изпълнението на Божията мисия за света (вж. Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6; Матей 28:18-20; Лука 24:47; Деяния 1:8).

Думата се използва с няколко различни смисъла в евангелията и Деяния.

1. светско градско събрание, Деяния 19:32,39,41
2. всеобщ Божи народ в Христос, Матей 16:18 и Ефесяни

3. местно събрание от вярващи в Христос, Матей 18:17; Деяния 5:11 (в тези стихове църквата в Йерусалим)
4. събирателно за израилтяните в проповедта на Стефан (Деян. 7:38)
5. Божия народ в определен район, Деяния 8:3 (Юдея или Палестина)

▣ **„Кенхрея”** Това е било едно от двете пристанища на Коринт. Това пристанище е било от източната страна (вж. Деяния 18:18).

16:2 „да я приемете в Господа, както подобава” Това е СРЕДЕН АОРИСТ НА (депонентния) ПОДЧИНИТЕЛЕН ГЛАГОЛ *prosdechomai*, който означава „да приема любезно като гост” (вж. Фил. 2:29). Павел е вярвал на тази жена и е искал църквата да я приеме и да й помогне от негово име.

▣ **„светиите”** Тази дума буквално означава „святите хора”. Тя описва не само положението на вярващите в Исус, но също техния богоугоден живот, който постепенно да характеризира тяхното ново състояние в Христос. В Библията съществителното „светии” е винаги в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, освен във Филипяни 4:21 (и дори там има общ смисъл). Да бъдеш християнин значи да бъдеш част от вярващо общество, семейство, тяло. Съвременната църква на Запад е обезценила този аспект на библейската вяра! Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СВЕТИИ** към 1:7.

▣ **„помогнете в каквото би имала нужда от вас”** Тук има два ПОДЧИНИТЕЛНИ ГЛАГОЛА. Първият е *paristēmi* (АКТИВЕН АОРИСТ). Той означава „да си готов да помогнеш”. Вторият е *chrēzō* (СЕГАШНО ВРЕМЕ, АКТИВЕН ЗАЛОГ). Той означава „да помогнеш с каквото е нужно” (вж. II Кор. 3:1).

Това се отнася до материално осигуряване на пътуващи служители. Това е била целта на писмото с препоръка.

▣

NASB, NKJV	**„е била помощница на мнозина”**
NRSV	**„е била благодетел за мнозина”**
TEV	**„и тя самата е била добър приятел на много хора”**
JB	**„се е грижила за много хора”**

Думата *proistatis* се среща само тук в Новия Завет. Това може да се е отнасяло до физическа или финансова помощ. Тази дума по начало се е използвала за богата покровителка. Тъй като Фива е пътувала към Рим (вж. ст. 1) и е помогнала на мнозина (вж. ст. 2), може това да е исторически вярно за нея.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 16:3-16

3 Поздравете Прискила и Акила, моите съработници в Христос Иисус, 4 които за моя живот си
подложиха вратовете под нож, на които не само аз благодаря, но и всичките църкви между
езичниците. 5 Поздравете и църквата в техния дом и поздравете възлюбения ми Епенет, който е
първият плод от Азия за Христос. 6 Поздравете Мария, която се е трудила много за вас. 7 Поздравете
Андроник и Юния, моите сродници и някога заедно с мен затворници, които са бележити между
апостолите и които бяха в Христос още преди мен. 8 Поздравете възлюбения ми в Господа Амплият. 9
Поздравете нашия съработник в Христос Урван и възлюбения ми Стахис. 10 Поздравете одобрения в
Христос Апелий. Поздравете онези, които са от семейството на Аристовул. 11 Поздравете Иродион,
моя роднина. Поздравете тези от семейството на Наркис, които са в Господа. 12 Поздравете Трифена
и Трифоса, които работят в Господа. Поздравете възлюбената Персида, която е работила много в
Господа. 13 Поздравете избрания в Господа Руф и неговата и моята майка. 14 Поздравете Асинкрит,
Флегонт, Ерма, Патрова, Ермия и братята, които са с тях. 15 Поздравете Филолог и Юлия, Нирей и
сестра му, и Олимпан, и всичките светии, които са с тях. 16 Поздравете се един друг със свята
целувка. Поздравяват ви всичките Христови църкви.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 16:3-16

[3]Greet Prisca and Aquila, my fellow workers in Christ Jesus, [4]who for my life risked their own necks, to whom not only do I give thanks, but also all the churches of the Gentiles; [5]also *greet* the church that is in their house. Greet Epaenetus, my beloved, who is the first convert to Christ from Asia. [6]Greet Mary, who has worked hard for you. [7]Greet Andronicus and Junias, my kinsmen and my fellow prisoners, who are outstanding among the apostles, who also were in Christ before me. [8]Greet Ampliatus, my beloved in the Lord. [9]Greet Urbanus, our fellow worker in Christ, and Stachys my beloved. [10]Greet Apelles, the approved in Christ. Greet those who are of the *household* of Aristobulus. [11]Greet Herodion, my kinsman. Greet those of the *household* of Narcissus, who are in the Lord. [12]Greet Tryphaena and Tryphosa, workers in the Lord. Greet Persis the beloved, who has worked hard in the Lord. [13]Greet Rufus, a choice man in the Lord, also his mother and mine. [14]Greet Asyncritus, Phlegon, Hermes, Patrobas, Hermas and the brethren with them. [15]Greet Philologus and Julia, Nereus and his sister, and Olympas, and all the saints who are with them. [16]Greet one another with a holy kiss. All the churches of Christ greet you.

16:3 „Приска и Акила” Лука я нарича „Прискила”. Тя често се споменава преди мъжа си, което е много необичайно (вж. Деяния 18:18, 26; I Кор. 16:19; II Тим. 4:19). Възможно е да е била от римската аристокрация или да е била доминиращата личност в тази двойка. И Павел, и тази двойка са били майстори на шатри или кожари. Павел ги нарича „сработници в Христос”. Възможно е той да е чул за силните страни и за слабостите на църквата в Рим от тази двойка.

16:4 „рискуваха вратовете си” Това е идиом от термина за „секира на палач”. Библията мълчи относно това какво Павел е имал предвид с тази фраза.

▣ „**на които не само аз благодаря, но и всички църкви на езичниците”** Павел е бил много благодарен за приятелството и активната помощ на тази двойка. Той дори разширява тяхното служение до „всички църкви на езичниците”. Какво дълбоко утвърждаване и благодарност! Това може да се отнася до тяхното окуражаване и информиране на Аполос (вж. Деяния 18:24-28).

16:5 „църквата” Отнася се за хора, не за сгради. Съществителното означава „призованите хора”. В LXX този термин се използва за превод на еврейската дума *qahal*, което се превежда като „събрание”. Ранната Църква вижда себе си като естествен наследник и изпълнение на „събранието на Израил” от СЗ, а не сектантска отцепническа група. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 16:1.

▣ **„която е в техния дом”** Ранните християни са се събирали по домовете (вж. 16:23; Деяния 12:12; I Кор. 16:19; Кол. 4:15 и Филимон 2 ст.). Църковните сгради са се появили през III век сл. Хр.

▣ **„Епенет”** Името на този човек означава „хвален”.

▣ **„първият повярвал”** Това се казва и за семейството на Стефаний в I Кор. 16:15.

▣ **„от Азия”** Това се отнася за римската провинция, която е заемала западната една трета от днешна Турция.

16:6 „Мария, която се е трудила много за вас” Нищо не се знае за тази личност. Възможно е тя да е била мисионер от църквата в Рим. Толкова много чудесни, богоугодни вярващи са неизвестни за нас, но добре известни за Бога.

16:7 „моите съзатворници” Съвременните учени не са сигурни за кой период в затвора става въпрос тук. Павел е страдал много за вярата си (вж. II Кор. 4:8-11; 6:4-10; 11:25-28). Той е бил в затвора във Филипи, Цезарея, Рим и вероятно и на други места (като например Ефес; вж. I Кор. 15:32; II Кор. 1:8).

▣ **„Юния”** Това име може да бъде от ЖЕНСКИ РОД или МЪЖКИ РОД, като родът се определя от ударението. Има варианти на гръцкия ръкопис. *Iounian* се среща в MSS א, A, B, C, D, F, G & P, но без

ударение. Ударената женска форма се среща в MSS B2, D2, и 0150. Ранният папирусен ръкопис P46 и някои преводи на Вулгата и Коптската Библия, както и гръцките текстове, използвани от Йероним използват „*Ioulian*”, което е за женски род. Някои учени смятат, че това е грешка на писаря. Тази женска форма се среща в 16:15. Възможно е двете личности споменати в стих 7 да са били (1) двама вярващи юдеи, които са били затворени с Павел; (2) брат и сестра; или (3) мъж и жена. Ако формата е женска и ако думата „апостолите” се е отнасяла до по-широка употреба от съществителното „дванадесетте”, тогава това е била жена-апостол.

Интересно е също, че изписването „Юний” не се среща никъде в римската литература, а името „Юния” е било много често срещано. Това е римска фамилия. За повече информация относно жените в служение, вж. *Women Leaders and the Church*, от Linda L. Belleville, стр. 188, бележка 42.

▣

NASB **„които са изтъкнати сред апостолите”**
NKJV **„които са известни сред апостолите”**
NRSV **„те са бележити сред апостолите”**
TEV **„те са добре познати сред апостолите”**
NJB **„на тези изтъкнати апостоли”**

Това може да се отнася до Дванадесетте и ако е така, тези двамата са им били много познати, или може да се отнася до по-широка група от служители, които са били познати като „апостоли” (вж. Деяния 14:4, 14; 18:5; I Кор. 4:9; Гал. 1:19; Фил. 2:25; I Сол. 2:6). Контекстът предполага тази по-широка употреба, както е и в Ефесяни 4:11, но ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯТ ЧЛЕН предполага, че става въпрос за Дванадесетте. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ИЗПРАЩАМ (*apostellō*)** към 1:1.

▣ **„бяха в Христос още преди мен”** Очевидно означава са били спасени и активни за Христовото служение преди случката с Павел по пътя за Дамаск.

16:8-16 Имената в тази част са непознати за учените. Те са възлюбени от Бога и Павел, но имената и служението им не са записани в НЗ или ранната християнска литература. Забележителното е, че това е смесица от познати имена на роби и благороднически римски и юдейски фамилии. Има мъже и жени. Има заможни освободени роби, както и пътуващи проповедници. Има чужденци от Персия. Всички прегради са свалени в църквата на Исус Христос (вж. 3:22; 10:12; Йоил 2:28-32 [Деяния 2:14-21]; I Кор. 12:11; Гал. 3:28; Кол. 3:11)!

16:8 „Амплий” Това име, също като Приска и Юния, е добре позната римска фамилия.

▣ **„възлюбения ми в Господа”** Думата „възлюбен” се използва от Бог Отец за Исус, Синът, в Матей 3:17 и 17:5, като е възможно това да е прозвище от Песните на служителя в Исая (вж. Матей 12:18, който цитира Исая 42:1). Павел обаче го използва като се обръща към вярващи (вж. 1:7; 16:8,9; I Кор. 4:14,17; 15:58; Ефес. 6:21; Фил. 2:12; Кол. 4:7,9,14; I Тим. 6:2; Филимон 16 ст.).

16:9 „Урван” Името означава „живеещ в града” или „отгледан в града”.

▣ **„в Христос”** Тази фраза се повтаря (заедно с „в Господа”) през цялата глава. Всички християнски работници са били част от едно семейство, с един спасител.

▣ **„Стахий”** Това е рядко име, което означава „клас” (от жито). Има археологически находки, които свързват това име със семейството на Цезар.

16:10 „одобрения в Христос” Този идиоматичен израз се отнася до човек, който е минал през изпитания и е останал верен. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ при 2:18.

▣ **„онези от семейството”** Някои учени спекулират, че този израз се отнася до роб, който е бил на служба при Аристовул, а не за членове на семейството, както и че същото е вярно за израза от 11 стих – „онези от семейството на Наркис”.

▣ **„на Аристовул”** Някои учени (*Lightfoot*) допускат, че това е бил братът на Ирод Агрипа I (който в Деяния 12 гл. заповядва да убият Яков). Ако е вярно, благовестието е започнало да прониква и в това царско идумейско семейство.

16:11 „Иродион” Възможно е това да е бил роб в семейството на Ирод.

▣ **„онези от семейството на Наркис”** Възможно е това да се е отнасяло до добре известния слуга на император Клавдий. Ако е вярно, това показва как благовестието е започнало да прониква сред римското царско семейство.

16:12 „Трифена” Това име означава „изтънчена”.

▣ **„Трифоса”** Това име означава „нежна”. Възможно е да са били сестри, дори близначки.

▣ **„работила много”** Думата има значение на труд „до пълна умора”.

▣ **„Персида”** Това означава „персийка”.

16:13 „Руф” Това име означава „червен” или „червенокос”. В Рим е имало известен човек на име Руф (вж. Марк 15:21). Дали това е същият човек, не е сигурно, но със сигурност е възможно.

▣

NASB	**„избран мъж в Господа”**
NKJV, NRSV	**„избрания в Господа”**
TEV	**„този изтъкнат работник в Божието служение”**
JB	**„избран слуга на Господа”**

Това се превежда буквално „избрания”. Тук съществителното не се отнася само до призоваването от Бога, но също и до служението в живота му. Майка му също се е отнасяла към Павел с голяма любов.

16:14 „Ерма” Това е името на божество на късмета. Било е много високо разпространено име за роб в гръко-римския свят от I век.

16:15 „всички светии” Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **СВЕТИИ** към 1:7.

16:16 „свята целувка” Няма ранни доказателства кой кого целува или къде и кога става това. В синагогата, чиито форми за поздрав се продължават и в църквата, мъжете са целували мъже по бузата, а жените са целували жени (вж. I Кор. 16:20; II Кор. 13:12; I Сол. 5:26; I Петър 5:14). С течение на времето по-късно този вид поздрав се е превърнал в проблем за църквата и е бил разбиран погрешно от вярващите, затова е бил прекратен.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 16:17-20

17 И аз ви умолявам, братя, да внимавате на тези, които причиняват разцепления и препънки
противно на учението, което сте научили, и се отвръщайте от тях. 18 Защото такива хора не служат на
нашия Господ Иисус Христос, а на корема си и със сладки думи и красиви речи прилъгват сърцата на
простодушните. 19 Защото вашата послушност е известна на всички, затова се радвам за вас. Но аз
искам да бъдете наистина мъдри относно доброто, а прости относно злото. 20 А Бог на мира скоро ще
смаже Сатана под краката ви. Благодатта на нашия Господ Иисус Христос да бъде с вас.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 16:17-20

**17Now I urge you, brethren, keep your eye on those who cause dissensions and hindrances
contrary to the teaching which you learned, and turn away from them. 18For such men are slaves, not
of our Lord Christ but of their own appetites; and by their smooth and flattering speech they deceive**

the hearts of the unsuspecting. 19For the report of your obedience has reached to all; therefore I am rejoicing over you, but I want you to be wise in what is good and innocent in what is evil. 20The God of peace will soon crush Satan under your feet. The grace of our Lord Jesus be with you.

16:17 Това предупреждение изглежда сякаш внезапно се врязва в контекста. В 17-18 ст. има списък с това какво са правили лъжеучителите.

- причинявали са раздори
- поставяли са съблазни на пътя на вярващия
- поучавали са обратно на учението на църквата
- служили са на своите собствени низки апетити
- подмамвали са сърцата на неподозиращите хора със своите мили и ласкави думи

Този списък не е свързан със слабите и силните вярващи от 14:1-15:13.

▣ **„отвърнете се от тях"** Това е ИМПЕРАТИВ В ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, сегашно време. Тази тема се повтаря (вж. Гал. 1:8-9; II Сол. 3:6,14; II Йоан 10).

16:18
NASB, NRSV, TEV „техните собствени апетити"
NKJV „техните собствени кореми"
NJB „тяхната собствена алчност"

Това се превежда буквално като „кореми" (вж. Фил. 3:19; Тит 1:12). Лъжеучителите са обърнали всичко според своите собствени низки интереси.

▣ **„от техните благи и ласкави думи"** Лъжеучителите често са физически привлекателни и имат динамични характери (вж. Кол. 2:4). Често те са много логични в своето представяне на нещата. Внимавайте! Някои възможни библейски текстове за разпознаване на лъжеучители могат да се намерят във Втор. 13:1-5; 18:22; Матей 7 гл.; Фил. 3:2-3, 18-19; I Йоан 4:1-6.

▣ **„прилъгват сърцата на неподозиращите"** Това е ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ В СЕГАШНО ВРЕМЕ, което показва продължаваща заблуда. Тези очевидно нови или наивни вярващи са били уязвими („които не познават злото").

16:19 „вашата послушност стана известна на всички ни" За това се споменава и в 1:8. Това е една от хиперболите на Павел.

▣ **„бъдете мъдри... относно доброто, и невинни по отношение на злото"** Това рефлектира поучението на Исус (вж. Матей 10:16; Лука 10:3).

16:20 „Богът на мира" Чудесно наименование за Бога (вж. 15:33; II Кор. 13:16; Фил. 4:9; I Сол. 5:23 и Евр. 13:20).

▣ **„скоро ще смаже Сатана под краката ви"** Това е алюзия към Битие 3:15. Връзката на вярващите с Месията дава победа и на тях (вж. I Йоан 5:18-20). Това е страхотно обещание и отговорност. В този контекст Сатана символизира объркването и разделението причинено от лъжеучителите, което кара църквата да загуби концентрацията си върху своето велико поръчение. Зад лъжеучителите стоят демоничните сили! Благовестието обаче разпръсква тъмнината и злото за онези, които го приемат и го живеят. За добър поглед върху тази тема вж. *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*, от Clinton E. Arnold.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТНО ЗЛО

Това е много трудна тема по няколко причини:

1. Старият Завет не открива определен архивраг на доброто, а един слуга на *YHWH*, който

предлага алтернатива на човечеството и го обвинява в греховност.

2. Представата за личност архивраг на Бога се развива в междузаветната неканонична литература под влиянието на персийската религия (*Зороастрианството*). Това, от своя страна, значително повлиява на равинския юдаизъм.
3. Новият Завет развива темите от Стария Завет в изненадващо точни, но избирателни категории.

Ако човек разгледа учението за злото от гледната точка на библейското богословие (всяка книга, автор или жанр изучени и изложени поотделно), се откриват много различни гледища за злото.

Ако обаче човек разгледа учението за злото от не-библейския или извън-библейския подход на световните или източните религии, ще открие, че много от нещата развити в Новия Завет се предвещават в персийския дуализъм и гръко-римския спиритизъм.

Ако по презумпция човек е посветен на божествения авторитет на Писанията, тогава развитието в Новия Завет трябва да бъде разглеждано като прогресивно откровение. Християните трябва да се пазят от това юдейският фолклор или западната литература (напр. Данте, Милтън) да определят библейската концепция. Със сигурност има тайнственост и неяснота в тази сфера на откровението. Бог е избрал да не разкрива всички аспекти на злото, на неговия произход и неговата цел, но е открил, че има победа над него!

В Стария Завет думата "Сатана", или противникът, изглежда се свързва с три различни групи

1. противници на хората (I Царе 29:4; II Царе 19:22; III Царе 11:14,23,25; Пс. 109:6)
2. противници на ангелите (Числа 22:22-23; Зах. 3:1)
3. противници на демоните (I Лет. 21:1; III Царе 22:21; Зах. 13:2)

Едва в междузаветния период змията от Битие 3 гл. се отъждествява със Сатана (вж. Книга на мъдростта 2:23-24; II Енох 31:3), и дори още по-късно това става равинско тълкуване (вж. *Sot* 9b и *Sanh*. 29a). „Синовете на Бога" от Битие 6 гл. стават ангели в I Енох 54:6. Споменавам това не за да подкрепя неговата богословска точност, а за да покажа развитието на темата. В Новия Завет тези действия от Стария Завет са призвани на ангелско, въплътено зло (напр. Сатана) във II Кор. 11:3; Откр. 12:9.

Произходът на олицетвореното зло е много труден или невъзможен (в зависимост от гледната ви точка) да се определи от СЗ. Една от причините за това е силният монотеизъм в Израил (вж. III Царе 22:20-22; Екл. 7:14; Исая 45:7; Амос 3:6). Всички причинно-следствени връзки се приписват на *YHWH*, за да се демонстрира Неговите уникалност и върховенство (вж. Исая 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Източниците на възможна информация се концентрират върху (1) Йов 1-2 гл., където Сатана е един от „синовете на Бога" (напр. ангелите) или (2) Исая 14 гл.; Езек. 28, където гордите царе от близкия изток (Вавилон и Тир) са използвани, за да се илюстрира гордостта на Сатана (вж. I Тим. 3:6). Имам противоречиви чувства спрямо този подход. Езек. използва метафори от Едемската градина не само за царя на Тир като Сатана (вж. Езек. 28:12-16), но също и за царя на Египет като дървото за познаване на доброто и злото (Езек. 31 гл.). Исая 14 гл. Обаче и по-конкретно стихове 12-14, изглежда описват едно ангелско въстание чрез гордостта. Ако Бог е искал да ни открие специфичната природа и произход на Сатана, това е много заобиколен начин и място да го направи. Трябва да се пазим от тенденцията в систематичното богословие да взимаме малки, неясни части от различните завети, автори, книги и жанрове и да ги комбинираме като парченца от един божествен пъзел.

Алфред Едершейм казва, че равинският юдаизъм често прекомерно се влияе от персийския дуализъм и демонични теории (Alfred Edersheim, *The Life and Times of Jesus the Messiah*, том 2, приложения XIII [стр. 748-763] и XVI [стр. 770-776]). Равините не са добър източник на истина в тази област. Исус радикално се отклонява от поученията в Синагогата. Смятам, че равинската концепция за ангелското посредничество и противопоставяне на даването на закона на Мойсей на планината Синай е отворила вратите за един архангелски враг на *YHWH*, както и на човечеството. Двата върховни бога на иранския (зороастрийския) дуализъм са *Ahkiman* и *Ormaza*, доброто и злото, и този дуализъм се е развил в юдейски ограничен дуализъм на *YHWH* и Сатана.

Със сигурност в Новия Завет има прогресивно откровение що се отнася до развитието на злото, но то не е толкова подробно, колкото твърдят равините. Пример за тази разлика е „войната в небесата". Падението на Сатана е логическа необходимост, но не са дадени

конкретни подробности. Дори казаното е обвито в апокалиптичния жанр (вж. Откр. 12:4,7,12-13). Макар да е победен и изпратен в изгнание на земята, Сатана все пак работи като слуга на *YHWH* (вж. Матей 4:1; Лука 22:31-32; I Кор. 5:5; I Тим. 1:20).

Трябва да обуздаем любопитството си в тази област. Има личностна сила на изкушението и злото, но все пак има само един Бог и човечеството все още е отговорно за своите избори. Има духовна битка и преди, и след спасението. Победата може да дойде и да остане в и чрез Триединния Бог. Злото е било победено и ще бъде премахнато!

▣ **„благодатта на нашия Господ Исус Христос да бъде с вас".** Това е много често използван завършек от Павел (вж. I Кор. 16:23; II Кор. 13:14; Гал. 6:18; Фил. 4:23; Кол. 4:18; I Сол. 5:28; II Сол. 3:18 и също в Откр. 22:21). Най-вероятно е било написано от собствената му ръка. Това е било начин за потвърждаване на писмата му (вж. II Сол. 3:17; I Кор. 16:21; Кол. 4:18).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 16:21

21 Поздравяват ви моят съработник Тимотей и моите сродници Лукий, Ясон и Сосипатър.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 16:21

21Timothy my fellow worker greets you, and *so do* Lucius and Jason and Sosipater, my kinsmen.

16:21-23 Тези стихове са послепис. Съработниците на Павел в Коринт изпращат своите поздрави.

16:21 „Лукий" Това може да е бил (1) лекарят Лука (вж. Кол. 4:14), или е възможно да е било идиом за „високо образован човек"; (2) киренеецът Луций (вж. Деяния 13:1); или (3) неизвестен християнин.

▣ **„Ясон"** Вероятно това е Ясон в чиято къща Павел отсяда в Солун (вж. Деяния 17:5-9).

▣ **„Сосипатър"** Вероятно този мъж е берянинът Сосипатър от Деяния 20:4.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 16:22

22 Аз, Тертий, който написах това писмо, ви поздравявам в Господа.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 16:22

22I, Tertius, who write this letter, greet you in the Lord.

16:22 „Аз, Тертий, който написах това послание" Павел е използвал писар (*amanuensis*), за да пише много от посланията си (вж. I Кор. 16:21; Гал. 6:11; Кол. 4:18; II Сол. 3:17). Изглежда Павел е имал проблеми с очите и не е можел да пише с дребен, сбит шрифт, за да спести място на листа папирус или кожения скрижал (вж. Гал. 6:18)!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 16:23-24

23 Поздравява ви Гай, гостоприемник на мен и на цялата църква. Поздравява ви градският ковчежник Ераст и брат Кварт.
24 (Благодатта на нашия Господ Иисус Христос да бъде с всички вас. Амин.)

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 16:23-24

23Gaius, host to me and to the whole church, greets you. Erastus, the city treasurer greets you, and Quartus, the brother.
24[The grace of our Lord Jesus Christ be with you all. Amen.]

16:23 „Гай" Това може да е бил (1) Гай Тит Юст от Деяния 18:7; (2) Гай от Дервия (вж. Деяния 19:29;

20:4; I Кор. 1:14); или (3) Гай от III Йоан 1 ст.

▣ **„гостоприемник на мен и на цялата църква”** Това е било гостоприемството нужно в църквата. Някои вярващи с възможности са поканвали пътуващи християнски проповедници да отсядат и да се хранят при тях. Някои, като този мъж, също са отваряли домовете си са срещи и събирания. Домашните църкви са били нормата повече от сто години. Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ЦЪРКВАТА (*EKKLESIA*)** към 16:1.

▣ **„градският ковчежник Ераст”** Той също се споменава в Деяния 19:22; II Тим. 4:20. И той е имал пътуващо служение, свързано с Павел.

▣ **„Кварт”** Това латинско име означава „четвърти”. Вероятно е бил брат на Тертий, което на латински означава „трети” (вж. ст. 22).

16:24 Този стих не присъства в ранните гръцки ръкописи $P^{46,61}$, א, A, B, C, и 0150. Среща се в някои гръцки ръкописи след 16:23, а в други – след 16:27. Очевидно не е оригиналът от Павел. Той е пропуснат в някои преводи – NASB, NRSV, TEV и NJB. В UBS^4 неговото пропускане е отбелязано като „сигурно” (A). Това е опит за завършек на посланието и е свързано с проблема на закриващото славословие, което се намира в края на 14, 15, и 16 глави в различни гръцки текстове.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* — 16:25-27

25 А на Този, който може да ви утвърди според моето благовестие и проповядването за Иисус Христос, според откриването на тайната, която е била премълчавана от вечни времена, 26 а сега се е явила и чрез пророческите Писания според заповедта на вечния Бог е била известена на всичките народи за покоряването им на вярата, 27 на единия премъдър Бог да бъде слава чрез Иисус Христос за вечни векове. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* — 16:25-27

25Now to Him who is able to establish you according to my gospel and the preaching of Jesus Christ, according to the revelation of the mystery which has been kept secret for long ages past, 26but now is manifested, and by the Scriptures of the prophets, according to the commandment of the eternal God, has been made known to all the nations, *leading* to obedience of faith; 27to the only wise God, through Jesus Christ, be the glory forever. Amen.

16:25-27 На гръцки това е едно изречение. Това благословение се среща и в края на глава 14 и глава 15. Този контекст е повторение на основните теми на книгата, което вероятно е написано от самия Павел.

Някои смятат, че това славословие може да е било

a. придружаващо писмо за периодичното писмо до ефесяните
b. за хората по пътя за Рим, защото
   1. Павел никога не е посещавал Рим, а поздравява двадесет и шест човека
   2. глава 16 е първото споменаване на лъжеучителите
   3. това славословие се среща в гръцките ръкописи на няколко различни места.

Възможно е също Павел да е направил две копия, глави 1-14 до Рим, глави 1-16 до Ефес. Обикновено отговорът на тези твърдения идва от (1) факта, че много от тези ранни християнски работници са пътували; (2) факта, че няма гръцки ръкопис на Римляни без 16 гл. и (3) възможността в 14:1-15:13 да се загатва за лъжеучители.

16:25 „на Този, който може” Ето още едно прекрасно название за Бога, което се използва три пъти в Новия Завет (вж. Ефес. 3:20; Юда 24 ст.).

Забележете как Бог дава сила на вярващите.

a. благовестието на Павел

b. проповедта за Исус Христос
c. откриването на Божия вечен план за спасение, който е бил пазен в тайна

Вярващите получават сила от познаването на благовестието. Сега това благословение е направено достъпно за всички!

▣ **„тайната"** Бог има единна цел за изкупление на човечеството, която дори е предшествала падението (вж. Битие 3 гл.). Загатвания за този план се разкриват в СЗ (вж. Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6 и универсалните пасажи в Пророците). Този цялостен план обаче не е бил ясен (вж. I Кор. 2:6-8). С идването на Исус и Духа той започва да става по-очевиден. Павел използва думата „тайна", за да опише този цялостен изкупителен план (вж. I Кор. 4:1; Ефес. 2:11-3:13; 6:19; Кол. 4:3; I Тим. 1:9). Той го използва в няколко различни смисъла:

1. Частично затвърдяване на Израил, за да могат да бъдат включени езичниците. Това нашествие от езичници ще работи като механизъм за това евреите да приемат Исус като Христос от пророчеството (вж. Римл. 11:25-32).
2. Благовестието е било изявено на народите, като всички са включени в Христос и чрез Христос (вж. Римл. 16:25-27; Кол. 2:2).
3. Новите тела на вярващите при Второто пришествие (вж. I Кор. 15:5-57; I Сол. 4:13-18).
4. Обобщаването на всички неща в Христос (вж. Ефес. 1:8-11).
5. Езичниците и евреите са сънаследници (вж. Ефес. 2:11-3:13).
6. Интимност на връзката между Христос и църквата, което е обяснена с брачни термини (вж. Ефес. 5:22-33).
7. Езичниците са включени в народа на Завета и в тях живее Христовият дух, за да произведе христоподобна зрялост – т.е. да възобнови брачния образ на Бога в съгрешилия човешки род (вж. Битие 6:5, 11-13; 8:21), на Бога в човека (вж. Битие 1:26-27; 5:1; 9:6; Кол. 1:26-28).
8. Антихристът от последните времена (вж. II Сол. 2:1-11).
9. Обобщение от ранната църква по повод тайната има в I Тим. 1:16.

16:26 „сега е изявена" Тази тайна или Божи план сега е била ясно открита на цялото човечество. Това е благовестието на Исус Христос (вж. Ефес. 2:11-3:13).

▣ **„и чрез Писанията"** Бог е открил тази тайна в личността и действията на Исус. Това е било предречено от старозаветните пророци. Това установяване на новозаветната църква съставена от вярващи евреи и езичници винаги е била Божия план (вж. Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6; Ерем. 31:31-34).

▣ **„вечния Бог"** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЕЧЕН

Робърт Гърдълстоун прави интересен коментар на думата „вечен":

> „Прилагателното *aiōnios* се използва над 40 пъти в НЗ по отношение на *вечния живот*, който се смята отчасти за подарък в настоящето и отчасти като обещание за бъдещето. Използва се също за Божието вечно съществуване Римл. 16:26; до вечната тежест на Христовото изкупление в Евреи 9:12, 13:20; и до минали времена в Римл. 16:25, II Тимотей 1:9, Тит 1:2.
>
> Тази дума се използва за *вечния живот,* Матей 18:8,25,41, Юда 7 ст.; за *вечното наказание*, Матей 25:46; за *вечното осъждение*, Марк 3:29, Евр. 6:2; за *вечното разрушение*, II Сол. 1:9. Думата в тези пасажи загатва за една *окончателност* и очевидно показва, че тогава, когато това отсъждане бъде направено, времето за изпитване, промяна или шанс за възвръщане на богатството на човека ще бъде свършило изцяло и завинаги. Разбираме много малко за бъдещето, относно връзката на човешкия живот с останалото от съществуването, както и за моралната тежест на неверието, според това как то се разглежда в светлината на вечността. Ако, от една страна, е погрешно да се прибавя към Божието слово, от друга ние не трябва и да отнемаме от него. Ако се клатушкаме под доктрината за вечно наказание, както тя е поставена в Писанията, трябва да се задоволим да

чакаме, като се придържаме към Божията любов в Христос, докато осъзнаваме, че има тъмно обстоятелство, което не можем да схванем” (Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, стр. 318-319).

▣ **„е станала позната на всички народи”** Това е форма за МИНАЛО ПРИЧАСТИЕ В СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ. Поставена е последна в гръцкото изречение, за се наблегне на него. Бог е представил своето предложение за благовестието на целия свят, което е било целта Му през цялото време (вж. Битие 3:15)!

▣

NASB **„*като ги води* към покоряване на вярата”**
NKJV **„за покоряване на вярата”,**
NRSV **„води до покоряване на вярата”**
TEV **„като ги води към покоряване на вярата”**
JB **„за да ги доведе до покоряване на вярата”**

Има различни начини за разбиране на тези фраза. Тя може да се отнася до (1) доктрината за Христос, (2) упованието в Христос или (3) покорство на благовестието, както отначалото, така и след това. Покорството трябва да се комбинира богословски с концепцията за покаяние и вяра (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21).

16:27 „единия премъдър Бог” Това е алюзия към монотеизма (вж. Втор. 6:4-5). Християнството има само един Бог, точно както юдаизма, но за разлика от него пълната божественост на Исус и цялостната личност на Духа ни дават „триединство”, Троица.

▣ **„да бъде слава до века”** Вж. бележката за 3:23.

▣ **„амин”** Вж. СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ към 1:25.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Откъде е познавал Павел всички тези хора от църквата в Рим, след като никога не е бил там?
2. Има ли библейски доказателства за жени дякони (вж. 16:1; I Тимотей 3:11; 5:3-16)?
3. Какво е значението на това, че в тази глава са изредени толкова много жени?
4. Опишете методите и посланието на лъжеучителите (ст. 17-18).

ПЪРВО ПРИЛОЖЕНИЕ

КРАТКО ОПИСАНИЕ НА ГРЪЦКИТЕ ГРАМАТИЧЕСКИ ТЕРМИНИ

Гръцкият „койне", често наричан също елинистичен гръцки, е общият език на средиземноморския свят от времето на завоеванията на Александър Велики (336-323 г. пр. Хр.) в продължение на осемстотин години след това (300 г. пр. Хр. – 500 г. сл. Хр.). Той не е само опростен класически гръцки език, а в много отношения е нова форма на гръцкия, която се превръща във втория език на близкия изток и средиземноморието в древността.

Новозаветният гръцки език е уникален в много отношения, защото авторите му, с изключение на Лука и авторът на Евреи, вероятно са използвали арамейския като основен език. Затова и текстовете им са повлияни от идиомите и структурните форми на арамейския език. Те също така четат и цитират Септуагинта (гръцкия превод на Стария Завет), който също е написан на койне. Септуагинта обаче е писан от еврейски учени, чийто майчин език не е гръцкия.

С това искам да кажа, че не можем да очакваме да намерим стройна граматическа структура в Новия Завет. Езикът му е уникален, но има много общо със: (1) Септуагинта; (2) юдейските писания, като например Йосиф; и (3) папирусите, намерени в Египет. Как тогава можем да направим граматичен анализ на Новия Завет?

Граматическите свойства на койне и новозаветния койне са променливи. Това е време, в което граматиката се опростява. Контекстът е основен водещ знак за нас. Думите са значещи само в един по-голям контекст и затова граматическата структура може да се разбере единствено в светлината на: (1) стила на конкретния автор и (2) определения контекст. Не можем да правим крайни заключения за гръцките форми и структури.

Койне е предимно устен език. Често ключът за разбирането му е видът и формата на глаголите. В повечето главни изречения глаголът е поставен на първо място, което показва значимостта му. Когато анализираме гръцкия глагол, трябва да имаме предвид три основни неща: (1) основата на структурата като време, залог и наклонение (в употреба или морфология); (2) основното значение на конкретния глагол (лексикология); и (3) хода на речта и контекста (синтаксис).

I. ВРЕМЕ

A. Времето представя отношението на ГЛАГОЛИТЕ към действието по отношение завършеност и продължителност. Често това се нарича „перфект" и „имперфект".
   1. Перфектните времена говорят за случването на действието. Не ни се дава никаква допълнителна информация, освен че нещо се е случило! Не се говори за началото, продължителността или кулминацията на действието.
   2. Имперфектните времена се фокусират върху продължаващото действие. Това може да се опише като линеарно събитие, продължително дело, прогресивно действие и др.

B. Времената могат да се категоризират според възгледа на автора по отношение на продължителността на действието
   1. Случило се е = АОРИСТ
   2. Случило се е и резултатите са в действие = ПЕРФЕКТ
   3. Случвало се е в миналото и резултатите са били в действие, но вече не са = ПЛУПЕРФЕКТ
   4. Случва се = ПРЕЗЕНТ
   5. Случвало се е = ИМПЕРФЕКТ
   6. Ще се случи = ФУТУР

   Как тези времена биха ни помогнали при тълкуването, можем да видим с конкретния пример на глагола „спасявам". Той се използва в няколко различни времена, за да покаже и

процеса, и изпълнението му.

1. АОРИСТ – „спасен" (вж. Римл. 8:24)
2. ПЕРФЕКТ – „спасен и резултатът продължава" (вж. Ефес. 2:5,8)
3. ПРЕЗЕНТ – „спасява се" (вж. I Кор. 1:18; 15:2)
4. ФУТУР – „ще се спаси" (вж. Римл. 5:9, 10; 10:9)

C. Когато разглеждат времената на ГЛАГОЛИТЕ, коментаторите търсят причината авторът да избере точно дадено конкретно време в текста. Основното време на глагола е АОРИСТ. Той е „неспецифицираната", „немаркирана", „непосочена" форма на ГЛАГОЛА. Тя може да се използва с множество функции, които стават ясни от контекста. Тя казва просто, че нещо се е случило. Аспектът на минало време само се маркира с ИЗЯВИТЕЛНОТО НАКЛОНЕНИЕ. Ако се използва друго време, значи целта да се наблегне на нещо конкретно. Но какво?

1. ПЕРФЕКТ. Показва завършено действие с резултати в действие. В един смисъл това е комбинация от АОРИСТ и ПРЕЗЕНТ. Обикновено фокусът е върху резултата или завършването на действието. Пример: Ефесяни 2:5 и 8: „вие сте били спасени и сега сте спасени."
2. ПЛУПЕРФЕКТ. Подобно на ПЕРФЕКТ, с тази разлика, че резултатите вече не са в действие. Пример: „Петър стоеше вън до вратата" (Йоан 18:16).
3. ПРЕЗЕНТ. Предава незавършено действие. Фокусът обикновено е върху продължаването на случващото се. Пример: „Никой, който стои в Него, не съгрешава" и „никой, който е род от Бога, не върши грях" (I Йоан 3:6 и 9).
4. ИМПЕРФЕКТ. В това време отношението към ПРЕЗЕНТ е същото, каквото е между ПЕРФЕКТ и ПЛУПЕРФЕКТ. ИМПЕРФЕКТ предава или незавършено действие, което се е случвало, но сега е спряло, или началото на някакво действие в миналото. Пример: „Тогава излизаше при Него Ерусалим" или „тогава Ерусалим започна да излиза при Него" (Мат. 3:5).
5. ФУТУР. Предава действие, за което се очаква да се случи в бъдещ момент спрямо говоренето. То говори повече за възможност нещо да се случи, отколкото за сигурност. Често обаче предава увереност. Пример: „Блажени са... които..." (Мат. 5:4-9).

II. ЗАЛОГ

A. Залогът описва отношението между действието на ГЛАГОЛА и неговия ПОДЛОГ.

B. АКТИВНИЯТ ЗАЛОГ е нормалният, очакван, немаркиран начин да се посочи, че подлогът върши действието на ГЛАГОЛА.

C. ПАСИВНИЯТ ЗАЛОГ посочва, че ПОДЛОГЪТ приема върху себе си действието на ГЛАГОЛА, извършено от външен агент. Този външен агент в новозаветния гръцки се посочва от следните ПРЕДЛОЗИ и падежи:

1. личен пряк агент чрез *hupo* с АБЛАТИВ (вж. Мат. 1:22; Деян. 22:30).
2. личен посредстващ агент чрез *dia* с АБЛАТИВ (вж. Мат. 1:22).
3. безличен агент обикновено чрез *en* с ИНСТРУМЕНТАЛ.
4. понякога и личен, и безличен агент само чрез ИНСТРУМЕНТАЛ.

D. СРЕДЕН ЗАЛОГ означава, че ПОДЛОГЪТ извършва действието на ГЛАГОЛА и също е директно включен в действието на ГЛАГОЛА. Често се нарича залог на повишения личен интерес. Тази конструкция подчертава по някакъв начин ПОДЛОГА в изречението. В английския език няма такъв модел. Той има много различни значения и преводи от гръцки. Ето някои примери:

1. ВЪЗВРАТНО – директното действие на подлога върху самия себе си. Пример: „Обеси се" (Мат. 27:5).
2. ЕМФАТИЧНО – подлогът сам извършва действието. Пример: „Сатана сам се преправя на светъл ангел" (II Кор. 11:14).
3. ВЗАИМНО – взаимодействие между два подлога. Пример: „Те се съветваха помежду си" (Мат. 26:4).

III. НАКЛОНЕНИЕ

A. В койне има четири НАКЛОНЕНИЯ. Те показват връзката на ГЛАГОЛА с реалността, поне в ума на автора. НАКЛОНЕНИЯТА се разделят в две общи категории: такива, които изявяват реалността (ИНДИКАТИВ) и такива, които изявяват потенциалност, възможност (КОНЮНКТИВ, ИМПЕРАТИВ и ОПТАТИВ).

B. ИНДИКАТИВ е нормалното НАКЛОНЕНИЕ за изразяване на действие, което се е случило или се случва, поне от гледна точка на автора. Това е единственото наклонение на гръцки, което изразява определено време, като дори и тук този аспект е вторичен.

C. КОНЮНКТИВ изразява възможно бъдещо действие. Нещо не се е случило, но е твърде вероятно да се случи. То е свързано до голяма степен с ФУТУР ИНДИКАТИВ. Разликата е в това, че КОНЮНКТИВЪТ предава определена степен на съмнение. На английски той често се изразява с термини като „би могло”, „може” или „възможно е”.

D. ОПТАТИВ предава желание, което е теоретично възможно. То е една стъпка по-далеч от реалността от КОНЮНКТИВА. ОПТАТИВЪТ изразява вероятност при определени обстоятелства. Среща се рядко в Новия Завет. Най-често се наблюдава в известната фраза на Павел: „Да не бъде” (KJV, „Боже, опази”), която се среща петнайсет пъти (вж. Римл. 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; I Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14). Други примери можем да видим в I Солунци 1:38, 20:16, Деяния 8:20 и I Солунци 3:11.

E. ИМПЕРАТИВ изразява заповед, която може да се случи, но ударението е върху намерението на говорещия. То показва само желание и възможност, но зависи от избора и решенията на друг човек. Специална употреба на ИМПЕРАТИВ виждаме в молитвите и в молбите в трето лице. Тези форми се срещат само в ПРЕЗЕНТ и АОРИСТ в НЗ.

F. Някои граматики посочват ПРИЧАСТИЯТА като вид НАКЛОНЕНИЕ. Използват се в Новия Завет, обикновено дефинирани като ОТГЛАГОЛНО ПРИЛАГАТЕЛНО. Превеждат се във връзка с основния ГЛАГОЛ, към който се отнасят. При превода на причастията има различни варианти. Проверете английските преводи. Препоръчвам *The Bible in Twenty Six Translations* (Baker).

G. АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ е нормалният или „немаркиран” начин да се опише дадено събитие. Всеки друг глагол, залог или наклонение имат конкретно интерпретативно значение, което авторът е искал да предаде.

IV. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ ПОМАГАЛА

За всеки незапознат с гръцкия език препоръчвам следните помагала:

A. Friberg, Barbara and Timothy. *Analytical Greek New Testament*. Grand Rapids: Baker, 1988.
B. Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.
C. Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1993.
D. Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek*. Nashville: Broadman, 1950.
E. Moody Bible Institute в Чикаго предлага академично акредитирани кореспондентски курсове по койне.

V. СЪЩЕСТВИТЕЛНИ

A. В синтактично отношение, СЪЩЕСТВИТЕЛНИТЕ се класифицират по своя падеж. Падежът е склонение на СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО, което показва отношението му към ГЛАГОЛА и към другите части на изречението. В койне много от функциите на падежа се изявяват чрез ПРЕДЛОЗИ. Падежната форма често може да означава няколко различни вида отношения и затова ПРЕДЛОЗИТЕ са се развили да дават по-ясно разделение на тези възможни функции.

B. Гръцките падежи се категоризират по следните осем начина:

1. НОМИНАТИВ се използва за наименование и обикновено изразява подлога в изречението. Той се използва и за ПРЕДИКАТИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ или ПРИЛАГАТЕЛНИ, заедно със спомагателния глагол „да бъда”.
2. ГЕНИТИВ се използва за описание и обикновено предава атрибут или качество на думата, към която се отнася. Той отговаря на въпроса „Какъв?”
3. АБЛАТИВ използва същата форма, като ГЕНИТИВ, но се използва за разграничаване, обикновено във времето, пространството, произхода или степента.
4. ДАТИВ се използва за предаване на личен интерес. Този интерес може да има позитивен или негативен аспект. Често това е непрякото допълнение в изречението.
5. ЛОКАТИВ има същата форма, както и ДАТИВ, но предава място или положение в пространството, времето или логическите рамките.
6. ИНСТРУМЕНТАЛ има същата форма, както и ДАТИВ и ЛОКАТИВ. Той изразява средства или връзки.
7. АКУЗАТИВ се използва за предаване на края на някакво действие. Той изразява ограничения. Обикновено се изразява с прякото допълнение. Отговаря на въпросите: „Докъде?” или „В каква степен?”
8. ВОКАТИВ се използва за пряко обръщение.

VI. СЪЮЗИ

Гръцкият е много точен език, защото има множество съюзи. Те свързват мисловни елементи (клаузи, изречения и абзаци). Толкова често се употребяват, че липсата им (*asyndeton*) често има конкретно екзегетично значение. Съюзите дори указват посоката на мисълта на автора. Често те са основата за определяне на конкретното послание.

Предлагаме списък с някои съюзи и техните значения (тази информация е взета предимно от H. E. Dana and Julius K. Mantey’s *A Manual Grammar of the Greek New Testament*).

Съюзи за време

epei, *epeidē*, *hopote*, *hōs*, *hote*, *hotan* (subj.) – „когато”
heōs – „докато”
hotan, epan (subj.) – „когато и да е”
heōs, achri, mechri (subj.) – „докогато”

(e) *priv* (infin.) – „преди”
(f) *hōs* – „откакто”, „в момента, когато”

Съюзи за логическа връзка

a. Цел
hina, *hopōs*, *hōs* – „за да може да”, „за да”
(2) *hōste* – „че”
(3) *pros* или *eis* – „от”

b. Резултат (има близка връзка между граматичните форми за цел и за резултат)
(1) *hōste* – „така че”
(2) *hiva* – „за да”
(3) *ara* – „така че”

c. Причина
(1) *gar* (причина/следствие или довод/заключение) – „за”, „затова”
(2) *dioti, hotiy* – „защото”
(3) *epei, epeidē, hōs* – „откакто”
(4) *dia* – „защото”

d. Дедуктивни
(1) *ara, poinun, hōste* – „затова”
(2) *dio* – „заради което”, „където”, „затова”
(3) *oun* – „затова”, „така”, „тогава”, „следователно”
(4) *toinoun* – „затова”

e. Противопоставящи или контрастни

(1) *alla* – „но”, „освен”
(2) *de* – „но”, „обаче”, „още”, „от друга страна”
(3) *kai* – „но”
(4) *mentoi, oun* – „обаче”
(5) *plēn* – „въпреки това” (предимно в Лука)
(6) *oun* – „обаче”

f. Сравнение
(1) *hōs, kathōs* (въвеждат сравнителни изречения)
(2) *kata* (заедно с *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
(3) *hosos* (на еврейски език)
(4) *ē* – „отколкото”

g. За продължителност или серия
(1) *de* – „”, „сега”
(2) *kai* – „и”
(3) *tei* – „и”
(4) *hina, oun* – „че”
(5) *oun* – „както и” (в Йоан)

3. Емфатична употреба
a. *alla* – „сигурно”, „да”, „всъщност”
b. *ara* – „наистина”, „определено”, „истински”
c. *gar* – „но наистина”, „определено”, „всъщност”
d. *de* – „всъщност”
e. *ean* – „дори”
f. *kai* – „дори”, „всъщност”, „наистина”
g. *mentoi* – „всъщност”
h. *oun* – „наистина”, „задължително”

VII. УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ

A. Условно изречение е такова, което съдържа едно или повече условни подчинени клаузи. Тази граматична структура помага на тълкуванието, понеже предлага условията, причините и доводите защо се случва или не се случва действието на основния глагол. Съществуват четири типа условни изречения. Те са в целия спектър от това, което авторът счита за вярно за целите на посланието си до това, което остава само в сферата на пожеланието.

B. Условно изречение от първи клас изразява действие или състояние, което авторът счита за вярно за целите на текста, дори и да е въведено с „ако”. В определен контекст то може да се преведе с „понеже” (вж. Мат. 4:3; Римл. 8:31). Това обаче не означава, че всички изречения от първи клас отразяват реалността. Често те се използват, за да докажат нещо в спор или да подчертаят нечия грешка (вж. Мат. 12:27).

C. Условно изречение от втори клас често се нарича „противоположно на фактите”. То изразява нещо, което не е вярно, с цел да докаже някаква мисъл. Например:
1. „Този човек, ако беше пророк, щеше да познае коя и каква е жената, която се допира до Него” (Лука 7:39).
2. „Ако вярвахте на Мойсей, щяхте да повярвате и на Мен” (Йоан 5:46).
3. „Ако бях още угаждал на хора, нямаше да съм служител на Христос” (Гал. 1:10).

D. Трети клас предава възможно бъдещо действие. Често се изявява вероятността на подобно действие. Обикновено се предполага някаква степен на евентуалност. Действието на главния глагол зависи от действието на изречението с „ако”. Примери можем да видим в I Йоан: 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.

E. Четвърти клас е най-далече от вероятността. Той се среща рядко в Новия Завет. Всъщност нямаме пълно условно изречение от четвърти клас, в което и двете части на условието да отговарят на дефиницията. Пример за частичен четвърти клас се среща в първото изречение

на I Петър 3:14. Друг такъв пример е второто изречение на Деяния 8:31.

VIII. ЗАБРАНА

A. ПРЕЗЕНТ ИМПЕРАТИВ с ЧАСТИЦАТА *mē* често (но не винаги) изразява спирането на вече протичащо действие. Ето някои примери: „спрете да трупате богатства на земята...” (Мат. 6:19); „спрете да се притеснявате за живота си...” (Мат. 6:25); „спрете да отдавате на греха части от тялото си като инструменти за грехове...” (Римл. 6:13); „трябва да спрете да обиждате Божия Свети Дух...” (Ефес. 4:30); „спрете да се опивате с вино...” (5:18).

B. АОРИСТ КОНЮНКТИВ с ЧАСТИЦАТА MĒ предава идеята „дори не започвайте да вършите определено действие”. Ето някои примери: „Дори не си мислете, че...” (Мат. 5:17); „не започвайте да се притеснявате...” (Мат. 6:31); „недейте никога да се срамувате...” (II Тим. 1:8).

C. ДВОЙНИЯТ НЕГАТИВ с НАКЛОНЕНИЕ КОНЮНКТИВ е изключително емфатично отрицание. „Никога, не, никога” или „при никакви обстоятелства”. Някои примери: „той никога, не, никога няма да изпита смърт” (Йоан 8:51); „Аз никога, не, никога...” (I Кор. 8:13).

IX. ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН

A. В койне ПЪЛНИЯТ ЧЛЕН се използва по начин, подобен на английския. Основната му функция е да посочи, да прикове вниманието към дума, име или фраза. Различните автори в Новия Завет го употребяват по различен начин. ПЪЛНИЯТ ЧЛЕН може да функционира също и:
   1. като контрастиращо средство, като показателно МЕСТОИМЕНИЕ;
   2. като знак за предварително въведен ПОДЛОГ или личност;
   3. като начин да се посочи подлога в изречението със свързан ГЛАГОЛ. Примери: Бог е Дух”, Йоан 4:24; „Бог е светлина”, I Йоан 1:5; „Бог е любов”, I Йоан 4:8,16.

B. В *койне* няма НЕПЪЛЕН ЧЛЕН. Липсата на пълен член може да означава:
   1. фокус върху характеристиките или качествата на нещо;
   2. фокус върху категорията на нещо.

C. Новозаветните автори използват ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯ ЧЛЕН по разнообразни начини.

X. ИЗРАЗЯВАНЕ НА УДАРЕНИЕ В ГРЪЦКИЯ НОВ ЗАВЕТ

A. Техниките за изразяване на ударение са различни за различните автори в Новия Завет. Най-постоянните и формални автори са Лука и авторът на Евреи.

B. По-рано казахме, че АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ е стандартният и немаркиран начин за изразяване на определено ударение, а всички други времена, залози и наклонения имат значение за тълкуването. Това не означава, че АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ не се използва често в значим граматичен смисъл. Пример за това е Римляни 6:10 (два пъти).

C. Словоред в койне
   1. Койне е падежен език, който не зависи от подредбата на думите, както е например в английския. Затова авторът може да разнообразява нормалния и очакван словоред, за да покаже:
      a. какво конкретно иска да покаже на читателя;
      b. мисъл, която да бъде изненадваща за читателя;
      c. най-вълнуващите неща в мисълта си.
   2. Нормалният словоред в гръцкия език не е все още дефиниран. Предполага се обаче, че той е:
      a. за връзки ГЛАГОЛИ

(1) ГЛАГОЛ
(2) ПОДЛОГ
(3) ДОПЪЛНЕНИЕ

b. за транзитивни ГЛАГОЛИ
(1) ГЛАГОЛ
(2) ПОДЛОГ
(3) ДОПЪЛНЕНИЕ
(4) НЕПРЯКО ДОПЪЛНЕНИЕ
(5) ПРЕДЛОЖНА ФРАЗА

c. за ИМЕННИ фрази
(1) СЪЩЕСТВИТЕЛНО
(2) МОДИФИКАТОР
(3) ПРЕДЛОЖНА ФРАЗА

3. Словоредът може да има изключително важно значение за екзегетиката. Примери:
   a. „дясна ръка дадоха на мен и на Варнава на общение" (Гал. 2:9). Фразата „дясна ръка на общение" е разделена и изтеглена в началото, за да се покаже значението й.
   b. „с Христос" (Гал. 2:20) е в началото. Смъртта Му е най-важното.
   c. „малко по малко и по много различни начини" (Евр. 1:1) стои на първо място. Контрастът е върху начина на изявяване на Бога, а не върху факта на откровението.

D. Обикновено се изразява някаква степен на ударение чрез:
1. Повтаряне на СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО, което вече се вижда в склонението на ГЛАГОЛА. Пример: „Самият аз ще бъда с вас..." (Мат. 28:20).
2. Липсата на очакван СЪЮЗ или друга връзка между думите, фразите, клаузите и изреченията. Това се нарича *asyndeton* („не свързан"). Очаква се да има някаква връзка и липсата й привлича вниманието. Примери:
   a. Блаженствата, Матей 5:3 и сл. (всичко се подчертава)
   b. Йоан 14:1 (нова тема)
   c. Римляни 9:1 (нов раздел)
   d. II Коринтяни 12:20 (подчертава се целият списък)
3. Повторението на думи или фрази в даден контекст. Примери: „за похвала на славата" (Ефес. 1:6, 12 и 14). Тази фраза се използва, за да се изяви делото на всяка Личност в Троицата.
4. Употребата на идиом или игра на думи (звукове) между термините
   a. евфемизми – заместващи думи за теми-табу, както „заспиване" за „смърт" (Йоан 11:11-14) или „крака" за „мъжки полови органи" (Рут 3:7-8; I Царе 24:3).
   b. заобиколни термини – заместващи думи за Божието име, като „небесното царство" (Мат. 3:21) или „глас от небето" (Мат. 3:17).
   c. сравнения и преносни изрази
      (1) невъзможни преувеличения (Мат. 3:9; 5:29-30; 19:24).
      (2) леки преувеличения (Мат. 3:5; Деян. 2:36).
      (3) персонификации (I Кор. 15:55).
      (4) ирония (Гал. 5:12)
      (5) поетични пасажи (Фил. 2:6-11).
      (6) игра на звукове между думите
         (a) „църква"
            (i) „църква" (Ефес. 3:21)
            (ii) „призвание" (Ефес. 4:1,4)
            (iii) „призвани" (Ефес. 4:1,4)
         (b) „свободни"
            (i) „свободна жена" (Гал. 4:31)
            (ii) „свобода" (Гал. 5:1)
            (iii) „свободни" (Гал. 5:1)
   d. идиоми – културно специфичен език:
      (1) Такъв е фигуративната употреба на „храна" (Йоан 4:31-34).
      (2) Такъв е фигуративната употреба на „Храм" (Йоан 2:19; Мат. 26:61).
      (3) Такъв е еврейският идиом за милост, „омраза" (Бит. 29:31; Втор. 21:15; Лука 14:36;

Йоан 12:25; Римл. 9:13).
(4) „Всички" или „мнозина". Сравнете Исая 53:6 („всички") с 53:11 и 12 („много"). Термините са синонимни в Римляни 5:18 и 19.

5. Употребата на пълна лингвистична фраза, вместо една дума. Пример: „Господ Исус Христос".
6. Специалната употреба на *autos*
   a. когато е с ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН (атрибутивна позиция), се превежда „същият".
   b. когато е без ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН (предикативна позиция), се превежда като ИНТЕНЗИВНО РЕФЛЕКТИВНО МЕСТОИМЕНИЕ – „той самият".

E. Ако изследвате Библията и не познавате гръцки език, можете да определите ударението по няколко начина:
   1. С аналитичен лексикон и двуезичен библейски текст.
   2. Сравнение на английските преводи, особено ако предават различни теории. Пример: сравнение на преводите „дума по дума" (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) с „динамичен еквивалент" (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Можете да ползвате също и *The Bible in Twenty-Six Translations* от Baker.
   3. С *The Emphasized Bible* от Joseph Bryant Rotherham (Kregel, 1994).
   4. Чрез съвсем буквален превод
      a. *The American Standard Version* от 1901
      b. *Young's Literal Translation of the Bible* от Robert Young (Guardian Press, 1976).

Изследването на граматиката е тежка задача, но е необходима за правилното тълкуване. Тези кратки дефиниции, бележки и примери целят да насърчат онези, които не говорят гръцки, като им дадат възможност да използват граматическите бележки, предложени в този коментар. Разбира се, това са твърде опростени дефиниции. Не можем да ги използваме като краен авторитет, а само като помагало за по-доброто разбиране на синтаксиса на Новия Завет. Надявам се те да бъдат полезни и на всички, които искат да разберат и други технически пособия върху новозаветния текст.

Необходимо е да можем да проверяваме тълкуванията си чрез информацията, която намираме в текста на Библията. Граматиката е една изключително важна наука в тази насока. Други възможни посоки за изследване са конструиране на историческия контекст, разглеждане на литературния контекст, употребата на думите и сравнението с паралелни пасажи.

ВТОРО ПРИЛОЖЕНИЕ

ТЕКСТУАЛЕН КРИТИЦИЗЪМ

Целта на това приложение е да поясним текстуалните бележки в този коментар. Ще използваме следната схема:

Текстуални източници на английските преводи на Библията
А. За Стария Завет
Б. За Новия Завет
Кратко пояснение на проблемите и теориите на тексткритиката, наричана още „текстуален критицизъм".
Предложения за допълнителен прочит.

I. Текстуални източници на английските преводи на Библията

А. За Стария Завет

Масоретски текст (МТ). Еврейският текст със съгласни знаци, установен от Равин Акива през края на I век сл. Хр. Маркерите за гласни звуци, ударенията, бележките в полето, пунктуацията и всички останали необходими знаци са били добавени през VI век сл. Хр. и са довършени чак през IX век сл. Хр. Цялата тази дейност се извършва от Школата на масоретите. Те са използвали текстуална форма, същата като тази в Мишна, Талмуда, Таргумите, Пешита и Вулгатата.

Септуагинтата (LXX). Според традицията LXX е изготвена от 70 юдейски книжници за период от седемдесет дена в Александрийската библиотека под спонсорството на цар Птолемей II (285-246 г. пр. Хр.). Преводът бил поръчан от юдейски водач, живеещ в Александрия по това време. Тази история се разказва в „Посланието на Аристей". В много от случаите LXX се базира на различна текстуална традиция от използваната от Равин Акива (МТ).

Ръкописите от Мъртво море (DSS). Тези текстове са писани през Римския период (ок. 200 г. пр. Хр. до 70 г. сл. Хр.) от група юдейски сепаратисти, познати като „есеите". Всички еврейски манускрипти, открити в различни пещери из района на Мъртво море са основани на текстуална традиция, която се различава и от МТ, и от LXX.

Ето някои конкретни примери как съпоставянето на тези текстове помага на преводачите да разбират Стария Завет.

а. LXX помага за тълкуването на МТ.
- (1) Исая 52:14 (LXX): „Мнозина се чудеха на него."
- (2) Исая 52:14 (МТ): „Мнозина се чудеха на теб."
- (3) в 15 ст. се потвърждава местоимението от LXX:
  - (а) LXX: „много народи му се удивяват"
  - (б) МТ: „той поръсва много народи"

б. DSS помага за разбирането на МТ.
- (1) Исая 21:8 (DSS): „Гледачът извика: На стража стоя"
- (2) Исая 21:8 (МТ): „И извиках лъв! Господи, винаги стоя на стражевата кула денем"

в. LXX и DSS помагат за изясняване на Исая 53:11.
- (1) LXX и DSS: „след тежкия труд на душата му той ще види светлина и ще се удовлетвори"
- (2) МТ: „той ще види... от тежкия труд на душата си и ще се удовлетвори"

В. За Новия Завет

1. Над 5300 ръкописа на всички части на гръцкия НЗ са налични. Около 85 са записани на папируси, а 268 са манускрипти изцяло с главни букви (*унциали*). Гръцките манускрипти в писмена форма наброяват около 2700. Разполагаме също така с 2100 копия на списъци с библейски пасажи, използвани за литургични цели.
2. Около 85 гръцки манускрипти, съдържащи части от Новия Завет на папируси, се пазят в

различни музеи. Някои от тях са датирани до II век сл. Хр., но повечето са от третото и четвъртото столетие. Нито един от тези ръкописи не съдържа целия НЗ. Фактът, че тези копия са най-древните, не гарантира, че ще имат най-малко разночетения. Много от наличните документи са били преписвани набързо за местна употреба, невинаги с достатъчно грижа и прецизност. Това е причината да имат различни вариации.

3. *Codex Sinaiticus*, познат с еврейската буква א (*aleph*) или (01), е открит в манастира „Св. Катерина" на връх Синай от Тишендорф. Той е датиран до около IV век сл. Хр. и съдържа както LXX на СЗ, така и гръцкия НЗ. Този текст е от „Александрийски" тип.
4. *Codex Alexandrinus*, познат като „A" или (02), е гръцки манускрипт от V век сл. Хр., открит в египетския град Александрия.
5. *Codex Vaticanus*, познат като „B" или (03), е открит във Ватиканската библиотека в Рим и датира от средата на IV век сл. Хр. Той съдържа както LXX, така и гръцкия НЗ. И той е от „Александрийски" тип.
6. *Codex Ephraemi*, познат като „C" или (04), е гръцки манускрипт от V век сл. Хр., частично унищожен.
7. *Codex Bezae*, познат като „D" или (05), е гръцки ръкопис от V или VI век сл. Хр. Той е основният представител на т.нар. „Западен" тип текст. Съдържа множество добавки и е бил основната за изготвянето на превода KJV.
8. Новозаветните манускрипти могат да се групират в три или четири семейства, които споделят определени общи черти.
   a. *Александрийски текстове* от Египет
      (1) P^{75}, P^{66} (ок. 200 г. сл. Хр.), с четирите евангелия
      (2) P^{46} (ок. 225 г. сл. Хр.), с посланията на Павел
      (3) P^{72} (ок. 225-250 г. сл. Хр.), с посланията на Петър и Юда
      (4) *Codex B*, наричан *Vaticanus* (ок. 325 г. сл. Хр.), включващ целия СЗ и НЗ
      (5) Ориген цитира от Александрийските текстове
      (6) други манускрипти от този тип са: א, C, L, W, 33
   b. *Западни текстове* от Северна Африка
      (1) цитати от северноафриканските църковни отци, Тертулиан, Киприан и старолатинския превод
      (2) цитати от Ириней Лионски
      (3) цитати от Тациан и старосирийския превод
      (4) *Codex D „Bezae"* следва Западните текстове
   c. *Византийски източни текстове* от Константинопол
      (1) този тип текстове е наличен в над 80% от всички налични 5300 манускрипти
      (2) цитирани от Антиох Сирийски, Кападокийските отци, Йоан Златоуст и Теродорит
      (3) *Codex A*, само в евангелията
      (4) *Codex E* (VIII век сл. Хр.) за целия НЗ
   d. *Цезарийски текстове* от Палестина
      (1) виждат се предимно в Марк
      (2) някои свидетели за тях са P^{45} и W

II. Проблеми и теории на текстуалния критицизъм

A. Как се появяват разночетенията

1. по невнимание и случайност (в огромния брой случаи)
   a. при недовиждане при ръчно преписване, когато има две сходни думи и окото несъзнателно прескача на втората, изпускайки текста между тях (*хомойотелевтон*)
      (1) недовиждане при изпускане на двойна буква в дадена дума или фраза (*хаплография*)
      (2) несъзнателно повтаряне на израз или ред от гръцкия текст (*дитография*)
   b. при недочуване при диктовка, когато се появява погрешно изписване (*итацизъм*); често води до изписване на друга, сходна дума на гръцки език.
   c. най-ранните гръцки текстове не са имали разделение по глави и стихове; не е имало почти никаква пунктуация; не е имало дори разстояние между отделните думи, при което е възможно да настъпи неправилно разделяне на думата, формирайки нови думи.

2. преднамерени промени
   a. промени за подобряване на граматическата форма на текста
   b. промени за съгласуване с други библ. пасажи (*хармонизиране на паралелни текстове*)
   c. промени за съчетаване на два или повече вариантни прочита в един дълъг съчетан пасаж (*конфлация*)
   d. промени за коригиране на забелязан проблем в текста (вж. I Кор. 11:27 и I Йоан 5:7-8)
   e. допълнителна информация относно историческата обстановка или правилната интерпретация на текста се поставя в полето от някой книжник, а с течение на времето други преписвачи я вмъкват в самия текст (вж. Йоан 5:4)

B. Основни принципи на текстуалния критицизъм (логически насоки, определящи оригиналното значение на даден текст, когато има наличие на разночетения)
1. Най-тромавият или граматически необичаен текст обикновено е оригиналният.
2. Най-краткият текст обикновено е оригиналният.
3. Най-старият текст получава повече тежест поради историческата му близост с оригинала. Всичко друго се третира равнопоставено.
4. Географски разнообразните ръкописи обикновено имат оригинална тежест.
5. Доктринално по-слабите текстове, особено онези, които са свързани с по-основни богословски дискусии от периода на манускриптните разночетения (като стиха за Троицата в I Йоан 5:7-8), би трябвало да се предпочитат.
6. Текстът, който най-добре обяснява произхода на другите варианти.
7. Ето два цитата, които показват баланса между многобройните обезпокоителни варианти:
   a. Дж. Х. Грийнлий:
      „Нито една християнска доктрина не зависи от дискутируем текст. Всеки изследовател на Новия Завет трябва да се пази от стремежа даден текст да бъде по-ортодоксален или по-силен доктринално от боговдъхновения оригинален пасаж” (J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, стр. 68).
   b. У. А. Крисуел казва в интервю за в. „Бирмингам нюз”:
      „Не можем да наречем *вдъхновена* всяка една дума в Библията – особено когато иде реч за думи, претърпели множество преводи през вековете. Вярвам в текстуалния критицизъм. В този смисъл, според мен, последната половина от Марк 16 гл. си е чиста проба ерес. Този текст не е боговдъхновен, а си е направо измислен... Когато съпоставите тези манускрипти с оригиналните, ще видите, че първоначалният вариант на Евангелието според Марк е бил оставен недовършен. Някой впоследствие е добавил този текст.”
      Малко по-нататък в интервюто Крисуел заявява, че подобна „интерполация” се вижда и в Йоан 5 гл., където е случката с Исус пред къпалнята Витезда. Освен това той съпоставя двата различаващи се разказа за самоубийството на Юда (вж. Матей 27 гл. и Деяния 1 гл.) така:
      „Това е просто различна гледна точка на самоубийството. Ако тези текстове са в Библията, за тях ще има някакво обяснение. А и двата разказа за самоубийството на Юда са си библейски текстове... Текстуалният критицизъм сам по себе си е чудесна наука. Той не е нито ефимерен, нито безочлив, а по-скоро е динамично и основополагащо начинание...” (W. A. Criswell в интервю пред Greg Garrison за в. *The Birmingham News*).

III. Манускриптни разночетения – за допълнителен прочит

1. Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual, by R. ;H. Harrison;

2. The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration by Bruce M. Metzger;

3. Introduction to New Testament Textual Criticism, by J. H Greenlee.

ТРЕТО ПРИЛОЖЕНИЕ

РЕЧНИК

Абзац. Основната интерпретативна единица в прозата. Съдържа централна мисъл и нейното разгръщане. Ако се задържаме в основните му граници, няма да се задълбочаваме в незначителни неща, а ще схванем мисълта на автора.

Адопцианство. Един от ранните възгледи за отношението между Исус и Бога. Твърди, че Исус е бил обикновено човешко същество във всяко отношение, но е бил „осиновен" по специален начин от Бога при своето кръщение (вж. Матей 3:17; Марк 1:11) или при своето възкресение (вж. Римл. 1:4). Той е водел толкова примерен живот, че в даден миг (при Кръщението или Възкресението) Бог го е осиновил като свой „Син" (вж. Римл. 1:4; Фил. 2:9). Този възглед се е приемал в някои малки кръгове сред ранната църква. Вместо Бог да стане човек (при Въплъщението), нещата са обърнати обратно и човек е станал Бог!

Трудно е да се вербализира как точно Божият Син Исус, бидейки предвечно Божество, ще бъде възнаграден заради примерния си живот. Ако действително Той е бил Бог от предвечността, тогава как може да бъде възнаграждаван? Ако е имал предсъществуваща божествена слава, как изобщо може да получи допълнителни почести? Въпреки че на нас ни е трудно да го проумеем, по някакъв начин Бог Отец действително отдава слава на Исус в специален смисъл на думата заради съвършеното изпълнение на волята Му.

Айзегеза. Антоним на „екзегеза" (вж. по-долу). Ако екзегетическият подход „изхожда" от намерението на автора, айзегетическият по-скоро му „привнася" чужда и външна идея.

Александрийска школа. Този метод на библейска интерпретация е бил разработен в Александрия около II век сл. Хр. Той се позовава на основните интерпретативни подходи на Филон Александрийски, който е бил един от последователите на Платон. Често се нарича „алегоричен метод". Задържа се стабилно в църквата чак до епохата на Реформацията. Сред най-отявлените му поддръжници са Ориген и Августин Блажени (вж. Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?*, Academic, 1987).

Александринус. Библейски манускрипт от V век сл. Хр. от Александрия, съдържащ Стария Завет, апокрифите и по-голямата част от Новия Завет. Това е един от основните свидетели на целия гръцки Нов Завет (с изключение на някои части от Матей, Йоан и II Коринтяни). Когато *Alexandrinus* (познат като „А") и *Vaticanus* (познат като „В") се съгласят върху даден текст, сред повечето изследователи съществува становището, че този текст следва да се третира като доказано автентичен.

Алегория. Вид библейска интерпретация, възникнала най-напред в средите на александрийския юдаизъм. Основният ѝ стремеж е да направи Писанието актуално в културата и средата на читателя, пренебрегвайки историческата ѝ обстановка и/или литературния ѝ контекст. Подходът търси скрити или духовни значения зад всеки един библейски пасаж. Трябва да признаем, че самият Исус (в Мат. 13 гл.), както и ап. Павел (в Галатяни 4 гл.) също прибягват до алегории, за да изяснят дадена истина. Това обаче става под формата на типология, а не на строга алегория.

Аналитичен лексикон. Вид изследователски инструмент, който осигурява възможност всяка една гръцка форма да бъде идентифицирана в Новия Завет. Представлява компилация по азбучен ред (според гръцката азбука) на форми и основни дефиниции. В съчетание с интерлениарен превод на Новия Завет лексиконът дава възможност и на читатели, които не са гърци по произход, да могат да анализират граматическите и синтактическите форми на новозаветния език.

Аналогия на Писанието. Фраза, с която се описва възгледът, че Библията е боговдъхновена и следователно не съдържа никакви вътрешни противоречия. Именно това аксиоматично предположение лежи в основата на традицията едни библейски текстове да се тълкуват с помощта на други.

Антропоморфизъм. Означава „да имаш черти, които се свързват с човешки същества”. Терминът се използва, за да даде обяснение на религиозните изрази, с които описваме характера на Бога. В корена на думата са гръцките понятия за „човек” и „форма”. С помощта на този подход ние описваме Бога така, сякаш Той е човешко същество – с физически, социологически и психологически понятия, които описват хората (вж. Битие 3:8; III Царе 22:19-23). Разбира се, този подход е само аналогия. Прибягваме до него, понеже като хора не разполагаме с други категории и инструменти за изразност. Следователно нашето познание за Бога, колкото и да е истинно, в същността си е ограничено.

Антиохийска школа. Традиция за библейска интерпретация, разработена в Антиохия Сирийска през III век сл. Хр. като реакция срещу алегорическия подход на Александрийската школа. Основният стремеж на тази традиция е да насочва вниманието си върху историческото значение на библейските текстове. Школата тълкува Библията като нормална човешка литература. Включва се в известния дебат дали Христос е имал две природи (т.нар. *несторианство*) или една природа (напълно човек и напълно Бог). Римската църква заклеймява подхода на Антиохийските богослови като еретичен и школата се налага да премести седалището си в Персия, където влиянието й намалява значително. Основните й херменевтични принципи по-късно залягат в основата на интерпретативния подход на класическите протестантски реформатори (като Лутер и Калвин).

Антитеза. Описателен термин, с който се разглежда взаимоотношението между редовете в еврейската поезия. Обозначава съседни строфи, които имат противоположно значение (вж. Пр. 10:1, 15:1).

Апокалиптична литература. Преобладаващо, ако не и изключително само, юдейски жанр литература. Представлява криптически стил на писане, който предупреждава за предстоящи време на нашествие и окупация на юдеите от чужди сили. Допуска, че личностният, изкупителен Бог създава и контролира всички световни събития и че Израил представлява специален интерес в очите Му. Апокалиптичната литература обещава, че накрая с помощта на Бога юдеите ще пожънат окончателна победа и триумф.

Жанрът е изключително символичен и образен, изпълнен с множество криптични изрази. Често представя дадена истина с помощта на цветове, цифри, видения, сънища, ангелски послания, тайни думи и остър дуализъм между добро и зло.

Примери за този стил писане са: (1) в Стария Завет – пр. Езекил (36-48 гл.); Данаил (7-12 гл.); Захария; в Новия Завет – Матей 24 гл.; Марк 13 гл., II Солунци и книгата Откровение на Йоан.

Апологет (**апологетика**). Съществително от гръцкия корен със значение на „правна защита”. Апологетиката е специфична дисциплина в богословието, която се стреми да предоставя свидетелства и рационални аргументи в подкрепа на християнската вяра.

A priori. В общи линии синоним на думата „предразсъдък”. Обозначава мислене, основаващо се на предварително възприети дефиниции, принципи или позиции, които се приемат за истинни. С други думи, *априори* е онова, което приемаме, без да го подлагаме на проверка или анализ.

Арианство. Арий е бил презвитер на църквата в Александрия през III-IV век сл. Хр. Според неговите твърдения Исус бил предсъществуващ, но не божествен (т.е. нямал същата природа като Бог Отец). Вероятно тезата му се е градяла на текст като Притчи 8:22-31. Арий бил предизвикан от александрийския епископ, който през 318 г. започнал дебат, продължил дълги десетилетия. Арианството се превърнало в официално верую на Източната църква. По време на Никейския събор от 325 г. Арий бил осъден като еретик, а Исусовата божественост и равенство с Бог Отец били утвърдени.

Аристотел. Един от философите на древна Гърция, последовател на Платон и учител на Александър Велики. Неговото влияние до ден днешен се забелязва в множество сфери на съвременната наука. Причината е, че Аристотел поставя силно ударение на знанието, което се постига посредством наблюдение и класифициране. Именно това е един от белезите на съвременния научен подход.

Автографи. Име, дадено на оригиналните библейски писания. Първите писмени ръкописи на библейските текстове са изгубени в историята. Днес разполагаме единствено с преписи от преписи. Такъв е източникът на много от текстуалните варианти на еврейските и гръцките манускрипти и древни версии.

Библейски авторитет. Това понятие се използва в много специфичен смисъл. Според него ние можем да разберем какво е казал първоначалният автор на своите съвременници и също така да приложим тази истина към нашето ежедневие. Да говорим с библейски авторитет означава, че сме приели Библията като единствено и висше напътствие в онова, което казваме. В светлината на множеството съвременни погрешни интерпретации обаче аз ограничавам това понятие единствено до онази интерпретация на Библията, която отговаря на изискванията на историко-граматическия метод.

Bezae. Гръцки и латински манускрипт от VI век сл. Хр. Обозначен е с буквата „D". Съдържа евангелията и Деяния на апостолите, както и някои от общите послания. Характеризира се с многобройни добавки от различни книжници. Формира основата на *Textus Receptus* – основният гръцки манускрипт, който стои зад традицията на преводи като KJV.

Боговдъхновение. Доктрината, че Бог е говорил на човечеството с помощта на ръководство над множество библейски автори, които прецизно и ясно са записвали Неговото откровение. Пълното понятие обикновено се изразява с три пояснения: (1) *откровение* – че Бог се е намесвал в историята на човека; (2) *боговдъхновение* – че Бог е разкривал правилната интерпретация на действията си и значението им пред определени подбрани от Него хора, за да я запишат за останалите хора; и (3) *просветление* – че Бог е предоставил Своя Дух на хората, за да им помогне да разберат Неговото себеразкриване.

Буквален. Фокусиран върху текста и историчността метод за херменевтика от Антиохия Сирийска. При него интерпретацията включва нормалното и очевидното значение на човешкия език, макар че се допуска и известно присъствие на фигуративна реч.

Ватиканус. Гръцкият манускрипт от IV век сл. Хр. Открит е в библиотеката на Ватикана. Първоначално съдържал Стария Завет, апокрифите и Новия Завет. Някои части от него обаче били изгубени (Битие, Псалми, Евреи, пастирските послания, Филимон и Откровение). Много полезен ръкопис за определянето на оригиналния словоред на автографите. Обозначен е с главна латинска буква „B".

Висш критицизъм. Процедура за интерпретация на библейски текстове, която се фокусира върху историческата обстановка и литературната структура на съответната библейска книга.

Вулгата. Името на латинския превод на Библията от Йерноним Блажени. Става основа на т.нар. „основен" или „общ" превод на Римокатолическата църква. Направен е след 380 г. сл. Хр.

Гностицизъм. Повечето ни известни познания за тази ерес идват от гностически писания от II век сл. Хр. Идеите на движението обаче се появяват още през I век.

Ето някои от по-известните твърдения на валентианския и церинтианския гностицизъм от II век: (1) материята и духът са еднакво вечно съществуващи (т.нар. „онтологически дуализъм"). Материята е зло, а духът е добро. Бог е дух и затова не може пряко да се включва в формирането на злата материя. (2) Съществуват еманации (*еони* или ангелски нива) между Бога и материята. Най-ниското от тези нива е бил старозаветният *YHWH*, който е формирал тази вселена (*космоса*). (3) Исус е бил еманация като *YHWH*, но от по-високо равнище, по-близо до истинския Бог. Някои гностици дори поставят Исус на най-високото ниво преди Бога, но определено не е Бог, нито пък е въплъщение на Бога (вж. Йоан 1:14). След като материята е зло, няма как Исус да е имал тяло на човек и същевременно да е имал божественост. Следователно е бил духовен фантом (вж. I Йоан 1:1-3; 4:1-6). (4) Спасението се постига посредством вяра в Исус плю с определено тайно познание, което е известно на малцина специални хора. Това познание (вид *пароли*) е било необходимо, за да може човек да премине през небесните сфери. За достигане на Бога е бил нужен и определен юдейски легализъм.

Гностическите лъжеучители защитавали две противоположни нравствени системи. (А) Според

някои сегашният ни начин на живот няма никаква връзка със спасението. Те смятат, че спасението и духовността са капсулирани в тайно знание (*пароли*), което дава достъп до Бога през ангелските сфери (*еони*). (Б) Според други сегашният живот има ключово отношение към спасението. Те поставят ударение на аскетичния начин на живот като свидетелство за наличие на истинска духовност.

Двусмислие. Като термин тази дума касае объркването, което възниква, когато даден писмен документ може да има повече от едно значение или когато в него се казват две или повече неща едновременно. Възможно е Йоан да е прибягвал целенасочено към подобна методика (т.нар. *double entendres*).

Дедуктивен метод. Метод за логическо разсъждение, който изхожда от общите принципи и преминава към конкретните приложения посредством обмисляне. Противоположен е на индуктивното разсъждение, при което научният метод преминава от наблюдение на специфична конкретика към общи заключения (или теории).

Диалектичен метод. Метод на логическо разсъждение, при който някакво противоречиво или парадоксално твърдение се поддържа в напрежение, за да се открие единен отговор, който включва и двете страни на парадокса. Много библейски доктрини имат две части: предопределение срещу свободна воля; сигурност срещу устояване; вяра срещу дела; решение срещу ученичество; християнска свобода срещу християнска отговорност.

Диаспора. Технически гръцки термин, използван от палестинските юдеи, за да описват другите юдеи, които живеят отвъд географските граници на Обещаната земя.

Динамичен еквивалент. Теория за интерпретация на Библията. Библейският превод може да се разглежда или като (а) континуум от съответствия „дума към дума”, при което конкретна съвременна дума трябва да се предоставя съответно за всяка еврейска или гръцка дума; или като (б) „перифраза”, при която само мисълта се превежда, без да се придържаме твърде близо до оригиналните думи и изрази. По средата между тези две теории се намира (в) „динамичният еквивалент”, който се опитва да възприема оригиналния текст сериозно, но да го превежда с помощта на съвременни граматически форми и идиоми. Истински добро разграничение между тези различни подходи можем да намерим в следните пособия: Fee and Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, стр. 35; Robert Bratcher, *Introduction to the TEV*.

Доказателствен прочит. Практиката да се интерпретира Писанието чрез цитиране на стихове, без да се обръща внимание на непосредствения или на общия контекст в съответната литературна единица. Този подход изважда стиховете от намерението на оригиналния автор и обикновено включва опит да се докаже някакво лично становище с позоваване на авторитета на Библията.

Екзегеза. Технически термин за тълкуването на конкретен пасаж. Означава „извеждане” (от текста). Целта е да разберем намерението на оригиналния автор в светлината на историческата обстановка, на литературния контекст, на синтаксиса и на съвременното лексикално значение.

Еклектичен. Понятие във връзка с текстуалния критицизъм. Отнася се за практиката да се избира между различните гръцки манускрипти, за да се достигне до текст, който би трябвало да е възможно най-близо до оригиналните автографи. Отхвърля възгледа, че някое от гръцките семейства манускрипти е оригиналното.

Естествено откровение. Категория на Божието себеразкриване пред хората. Включва естествения ред на нещата (Римл. 1:19-20) и моралната съвест у човека (Римл. 2:14-15). За него се говори в Псалом 19:1-6 и Римляни 1-2 гл. Различава се от *специалното откровение*, което е Божият конкретен начин да разкрие себе си чрез Библията и най-вече чрез личността на Исус от Назарет.

Тази богословска категория получава допълнителен акцент от движението на онези християни, които поддържат теорията за „старата земя” (вж. например съчиненията на Хю Рос). Те използват естественото (или „общото”) откровение, за да посочат, че всяка истина на тази земя е Божия истина. Природата е отворена врата към знанието за Бога. Нейното послание се различава от това на

специалното откровение (Библията). Тя дава на съвременната наука свободата да изследва природния ред на нещата. По мое мнение това е прекрасна нова възможност да свидетелстваме на съвременните учени днес.

Етимология. Аспект на лексикално изследване, който се опитва да установи първоначалното значение на всяка дума. От значението на корена можем по-лесно да идентифицираме по-късните специализирани употреби. При процеса на библейска интерпретация не етимологията, а съвременното значение на думите е от основен интерес.

Жанр. Френско понятие, което обозначава различните видове литература. В същността на термина е спецификата на литературни форми, разпределени в категории, които споделят общи характеристики: исторически наратив, поезия, притча, апокалиптика, законодателство.

Идиом. Фрази, които са се обособили с конкретно собствено значение в дадена култура, без да има задължителна връзка с обичайното значение на всяка отделна дума в тях. Съвременни примери: „ужасно добър" или „направо ме уби". Библията също съдържа такива видове фрази.

Индуктивен метод. Метод на логическо разсъждение, който изхожда от конкретните неща към общото. Такъв е емпиричният метод на съвременната наука. Основава се най-вече на подхода на Аристотел.

Интерлинеарен. Изследователски подход, даващ възможност на онези, които не разбират езиците на Библията, да анализират значението и структурата на оригиналните текстове. Под всяка дума от даден съвременен превод паралелно се разполага оригиналното понятие на еврейски. В съчетание с „аналитичния лексикон" това пособие ще ви помага да отъждествявате формите и основните значения на думите в еврейския и гръцкия.

Канон. Наименование на писания, за които се смята, че са боговдъхновени по уникален начин. Понятието се използва както за Стария, така и за Новия Завет.

Коментар. Специализиран вид изследователско пособие. Предоставя общия фон за дадена библейска книга. Някои коментари се концентрират върху това, как се прилага текстът, докато други боравят предимно с техническите въпроси около изграждането на самия текст. Подобни инструменти са необходими, но следва да се използват едва след като човек си е направил предварителното лично изследване на съответната книга. Интерпретациите на коментатора никога не трябва да се приемат безкритично. Обикновено се препоръчва да се прави съпоставка между богословските гледни точки на няколко различни коментара.

Конкорданс. Изследователско пособие за изучаване на Библията. Изброява всички прояви на дадена дума в Стария Завет и Новия Завет. Полезно е в няколко отношения: (1) за определяне на еврейската или гръцката дума, която стои за определена съвременна дума; (2) за съпоставяне на текстове, в които се среща една и съща еврейска или гръцка дума; (3) за показване къде две различни думи в оригинала се превеждат с едно и също понятие на съвременен език; (4) за представяне на честотата на употреба на определени думи при определени книги или автори; (5) за откриване на даден библейски текст (вж. Walter Clark, *How to Use New Testament Greek Study Aids*, стр. 54-55).

Легализъм. Това отношение се характеризира със свръх голямо ударение върху правилата и ритуалите. Има тенденция да упова на човешките постижения като средство за достъп до Бога. Обезценява взаимоотношенията и поставя силен акцент върху постиженията, въпреки че в завета между святия Бог и падналото в грях човечество най-същественото са именно взаимоотношенията между Него и хората.

Литература на мъдростта. Литературен жанр, популярен в Близкия изток (а и в съвременния свят). Представлява опит за инструктиране на следващото поколение с насоки за сполучливия живот посредством поезия, поговорки или есета. Адресира се по-скоро към отделния читател, отколкото към цялостната общност. Не употребява конкретни исторически алюзии, но се основава на житейски премеждия и наблюдения. В Библията от книгата на Йов до Песен на песните приемат присъствието и

поклонението пред *YHWH*, макар че подобен религиозен мироглед не се проявява отявлено във всяко човешко преживяване.

Като жанр литературата на мъдростта изказва основни истини. Обаче жанрът не може да се прилага във всяка една конкретна ситуация. Съществуват общи твърдения, които невинаги се прилагат към всяка специфична обстановка.

Старозаветните мъдреци са си позволявали да задават трудните въпроси на живота. Често са провокирали традиционните религиозни възгледи (вж. напр. Йор и Еклисиаст). В този смисъл ролята им донякъде е да формират баланс и напрежение към склонността да даваме лесни отговори на житейските трагедии.

Литературен жанр. Отнася се към някои конкретни форми на комуникация като поезията или историческия наратив. Всеки тип литература притежава свои собствени херменевтически процедури наред с общите принципи, които се отнасят към цялата писмена литература.

Литературна единица. Отнася се за основните мисловни единици в дадена библейска книга. Може да бъде съставена от няколко стиха, няколко абзаца или дори няколко цели глави. Представлява завършена смислова единица с една основна вътрешна тема.

Нисш критицизъм. Вж. ТЕКСТУАЛЕН КРИТИЦИЗЪМ.

Описателен език. Използва се във връзка с идиомите на текста на Стария Завет. Описва нашия свят с помощта на неща, които можем да усетим с някое от петте си сетива. Не е научен метод за описание, нито е замислян като такъв.

Манускрипт (ръкопис). Понятие за различните копия на оригиналния гръцки Нов Завет. Обикновено се разделят на два типа според (1) материала, върху който са записани (папирус, кожа) или (2) формата на писането (с главни букви или слято).

Масоретски текст. Еврейски манускрипти на Стария Завет от IX век сл. Хр., съставени от няколко поколения юдейски книжници. Съдържат гласни букви и други текстуални бележки. Формират основния текст, от който днес превеждаме Стария Завет на съвременни езици. Автентичността на Масоретския текст е потвърдена исторически от еврейските манусктрипти – особено Исая, – познати като Скрижалите от Мъртво море. Съкращава се „МТ”.

Метонимия. Фигура на речта, при която името на даден предмет се използва за обозначаване на нещо друго, свързано с него. Например изречението „Чайникът кипна” на практика означава, че е кипнала водата в него.

Мураториански фрагменти. Списък с каноническите книги на Новия Завет. Съставен е в Рим около 200 г. сл. Хр. Изброява абсолютно същите двайсет и седем книги, които днес съставляват съвременния Нов Завет. Това ясно показва, че местните църкви из различни части на Римската империя на практика вече са използвали канона далеч преди формалното му одобрение от общите църковни събори през IV век.

Несторианство. Несторий бил константинополски патриарх през V век, учил преди това в Антиохия Сирийска. Твърдял, че Исус Христос има две природи – една напълно човешка и една напълно божествена. Възгледът се различавал от основното ортодоксално становище на Александрийската църква за единната природа на Исус. Основното възражение на Несторий било срещу прозвището „богородица”, приписвано на Мария. Срещу Несторий се изправил епископ Кирил Александрийски, както и родната му Антиохийска школа. Антиохия била центърът на историко-граматическо-текстуалния подход за интерпретиране на Библията, докато Александрия поддържала четирикратния (алегорически) подход за интерпретация. В крайна сметка Несторий бил отстранен от длъжност и отлъчен.

Оригинален автор. Истинският автор, който е писал дадена библейска книга.

Откровение. Представата, че Бог говори на човечеството. Пълното понятие се изразява с три

термина: (1) откровение – че Бог се намесва в историята; (2) вдъхновение – че Той е дал правилно обяснение за действията си и значението им пред определени подбрани хора, които да го запишат за останалите хора; и (3) просветление – че Той е дал Своя Дух, за да помага на хората да разбират себеразкриването Му.

Папируси. Вид материал за писане от Египет. Изработвал се е от речна тръстика. Върху такъв материал са били записвани най-древните копия на гръцкия Нов Завет.

Паралелни пасажи. Част от представата, че цялата Библия е боговдъхновена и следователно сама обяснява себе си и сама възстановява равновесието между противоречащите си истини в нея. Това е от огромна полза, когато човек се опитва да интерпретира даден неясен или двусмислен текст. Помага също и да открием най-ясния пасаж по дадена тема, както и всички други библейски аспекти на даден въпрос.

Перифраза. Наименование на една от теориите за превод на Библията. Разнообразните форми на библейски превод варират от буквалното словесно съответствие (при което конкретна днешна дума трябва да се предостави за всяка еврейска или гръцка дума) до перифразата (при която само мисълта се превежда, без да се търси буквализъм по отношение на отделните думи и изрази). Между тези два подхода се намира т.нар. „динамичен еквивалент", който се стреми да приеме сериозно оригиналния текст, но да го превежда с помощта на съвременни езикови форми и идиоми. Истински добро разграничение между тези различни подходи можем да намерим в следните пособия: Fee and Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, стр. 35.

Парадокс. Отнася се за онези истини, които звучат видимо противоречиво, но в същото време са едновременно верни и истинни, макар и в напрежение помежду си. Те ограждат с рамка истината от двете ѝ страни. Много от истините в Библията се изразяват с помощта на парадоксни (или диалектически) двойки. Библейските истини не са самостоятелни звезди, а по-скоро съзвездия, изградени от съчетанието между звездите.

Платон. Философ от древна Елада. Философията му оказва силно влияние върху ранната църква посредством книжниците от Александрия, Египет и по-късно посредством Августин Блажени. Платон твърди, че всяко нещо на земята е илюзорно и само отразява духовен архетип. Богословите по-късно приравняват „формите и идеите" на Платон с духовния свят от Библията.

Предразсъдък. Нашето предварително изградено становище по дадена тема. Често ние формираме мнението си и присъдите си относно определен въпрос преди още да сме подходили към Писанието. Подобна предварителна нагласа е позната също като позиция *априори*, презумпция или мироглед.

Просветление. Представата, че Бог е говорил на човечеството. Пълното понятие се изразява с три термина: (1) откровение – че Бог се намесва в историята; (2) вдъхновение – че Той е дал правилно обяснение за действията си и значението им пред определени подбрани хора, които да го запишат за останалите хора; и (3) просветление – че Той е дал Своя Дух, за да помага на хората да разбират себеразкриването Му.

Равински юдаизъм. Етап от живота на юдейския народ, който започва през епохата на Вавилонския (586-538 г. пр. Хр.). Когато влиянието на свещениците и на Храма бива отстранено, местните синагоги се превръщат в център на юдейския живот. Тези местни центрове за юдейска култура, общение, поклонение и изучаване на Писанията се превръща в основата на общностния религиозен живот. При падането на Ерусалим през 70 г. сл. Хр. книжническата форма, доминирана от фарисеите, контролира насоката на религиозния живот у юдеите. Той се характеризира с практически и често легалистични тълкувания на *Тората* чрез поясненията на устната традиция (*Талмудът*).

Ръкописи от Мъртво море. Поредица древни текстове, писани на еврейски и арамейски, открити в непосредствена близост до Мъртво море през 1947 г. Представляват религиозни библиотеки на сектантския юдаизъм от I век сл. Хр. Натискът от римските окупатори и зилотските войни от Шейсетте години ги подтикват да потърсят убежище за скрижалите. Поставяли са ги в херметически

затворени глинени съдове в пещери или планински цепнатини. Тези текстове днес ни помагат да разбираме по-добре историческата обстановка в Палестина от Първи век и потвърждават, че *Масоретските текстове* са изключително прецизни поне що се отнася до ранните векове преди Христос. Учените често ги наричат „DSS” (от англ. *Dead Sea Scrolls*).

Семантично поле. Цялостният обхват от значения, свързани с дадена дума. В него се включват всички възможни конотации, които притежава думата в различни контексти.

Септуагинта. Наименованието на гръцкия превод на Стария Завет. Според традицията е изработен за седемдесет дена от седемдесет юдейски книжници за Александрийската библиотека в Египет. Традиционната му датировка е около 250 г. пр. Хр. (но на практика са били необходими над сто години за изготвянето му). Този превод е особено значителен, понеже (1) ни предоставя достатъчно древен текст, с който можем да съпоставяме Масоретския текст; (2) ни показва състоянието на юдейската преводаческа традиция от III-II век пр. Хр.; (3) ни разкрива юдейското месианско разбиране отпреди епохата на Исус. Учените го използват със съкращението „LXX”.

Синайтикус. Гръцки ръкопис от IV век сл. Хр. Открит е от немския учен Тишендорф до манастира „Св. Катерина” на Джебел Муса – традиционното място на връх Синай. Манускриптът е обозначен с първата буква на еврейската азбука „алеф” [א]. Съдържа както LXX на СЗ, така и гръцкия НЗ.

Синоними. Понятия с еднакво или сходно значение (макар че на практика е невъзможно две думи да имат изцяло еднакво семантично застъпване). Връзката между тях е толкова близка, че често могат да се заместват взаимно в дадено изречение, без да има особена загуба на значението. Понятието се използва и за обозначаване на една от трите форми на еврейския поетически паралелизъм. В този смисъл понятието се отнася до еврейски двустишия, които повтарят една и съща истина с различни думи (вж. Пс. 103:3).

Синтаксис. Гръцко понятие, означаващо структурата на изречението. Отнася се за начините, по които частите на изречението се сглобяват, за да съставят една цяла завършена мисъл.

Синтетизъм. Една от трите форми, които са характерни за еврейската поезия. Обозначава строфи, които се градират една върху друга в градация, за да доведат до кулминация или „климакс” (вж. Пс. 19:7-9).

Систематично богословие. Подход в интерпретацията, който се опитва да съчетае истините на Библията в единна и рационална форма. По характер този метод е по-скоро логическо, отколкото историческо излагане на християнското богословие по категории (Бог, човекът, грехът, спасението и т.н.).

Талмуд. Заглавието на кодифицираното юдейско Предание. Юдеите смятали, че Талмудът е даден от Бога на Мойсей на връх Синай. В действителност той е съставен като сборник от натрупаната мъдрост на юдейски учители в продължение на годините. Има два различни писмени източника за Талмуда: (1) Вавилонският текст; и (2) по-краткият, но и недовършен Палестински текст.

Текстуален критицизъм. Изследване, базирано върху библейските манускрипти. Текстуалният критицизъм (още „тексткритиката”) е необходим, понеже днес не разполагаме с оригинални копия на библейските книги, а съществуващите преписи крият известни различия помежду си. Методиката се стреми да обясни разночетенията и да достигне (доколкото е възможно) до първоначалния текст на автографите на Новия Завет и Стария Завет. Често този вид критицизъм е познат като „нисш”.

Текстус рецептус. Наименование, което произтича от издание на Новия Завет от 1633 г., дело на братята Бонавентура и Абрахам Елзевир. В основата си представлява форма на Новия Завет, съставена от няколко късни гръцки манускрипти и латински версии на Еразъм (1510-1535 г.), Стефанус (1546-1559 г.) и Елзевир (1624-1678 г.). А.Т. Робертсън посочва: „Византийският текст на практика си е *Textus Receptus*” (A. T. Robertson, *An Introduction to the Textual Criticism of the New*

Testament, 27 стр.). Цитираният Византийски текст е най-малко достоверният от всичките три семейства ранни гръцки манускрипти (западни, александрийски и византийски). Той съдържа натрупани грешки от няколко века традиция на ръчно преписване. В същото време обаче А. Т. Робертсън казва също: „*Textus Receptus* е съхранил и значително количество прецизни текстове” (21 стр.). Тази гръцка манускриптна традиция (особено третото издание, подготвено от Еразъм през 1522 г.) формира основата за превода на KJV през 1611 г.

Тора. Еврейското съществително за „поучение”. Превръща се в официално заглавие на Мойсеевите книги (Битие до Второзаконие). За юдеите това е най-авторитетното поделение от еврейския канон.

Типология. Специализиран вид библейска интерпретация. Обикновено се занимава с търсене на новозаветна истина в старозаветни текстове с помощта на аналогия и символика. Тази категория херменевтически метод била характерна за Александрийската богословска школа. Поради злоупотребите с този вид интерпретация би трябвало да бъде ограничавана до конкретни примери, ясно описани в Новия Завет.

Херменевтика. Техническо понятие за оперативните принципи, които съставят екзегетиката. Представлява както конкретни напътствия, така и форма на изкуство. Библейската херменевтика обикновено се дели на две категории: общи принципи и специфични принципи. Те се свързват с различните видове литература в Библията. Всеки конкретен жанр си притежава свои характерни насоки, но и също така споделя общи презумпции и процедури за интерпретация.

Христоцентричност. Понятие, с което се подчертава централността на Исус Христос. Използвам го във връзка с библейското учение, че Исус е Господ на цялата Библията. Старият Завет сочи към Него и Той е изпълнението и целта на старозаветните Писания (вж. Матей 5:17-48).

YHWH. Заветното име на Бога в Стария Завет. Дадено е в Изход 3:14. представлява модална КАУЗАТИВНА ФОРМА на еврейския глагол „да бъда”. Юдеите се страхуват да произнасят това име, за да не се окаже, че го изричат напразно. Затова предпочитат да го заменят с еврейското съществително *Адонай* („Господ”). Именно с това значение и обикновено превеждаме заветното име на Бога на съвременен език.

ЧЕТВЪРТО ПРИЛОЖЕНИЕ

ДОКТРИНАЛНА ПОЗИЦИЯ

Самият аз не съм особен привърженик на формулировките на символ верую. Предпочитам да се насочвам към самата Библия. Добре съзнавам обаче, че едно изказване на вярата ще предостави платформа на онези, които не ме познават, за да си изградят мнение за моята доктринална гледна точка. В нашето съвремие, изпълнено с богословски изопачения и измами, ето накратко в какво точно вярвам аз.

1. Библията – и Старият Завет, и Новият Завет – е боговдъхновено, непогрешимо, авторитетно и вечно Божие Слово. Тя е себеразкриването на Бога, записано от множество хора под свръхестествено ръководство. Тя е единственият ни източник на ясна истина за Бога и за Неговите намерения. Освен това тя е единственият източник за вярата и практиките на Божията църква.

2. Съществува само един вечен Създател и Изкупител – Бог. Той е Творец на всички неща, видими и невидими. Той разкрива себе си като любящ и грижовен, макар че същевременно е и строг и справедлив. Бог се е разкрил в три ясно различими личности – Отец, Син и Дух; напълно отделни, но съвсем еднакви по същността си.

3. Бог активно контролира своя свят. Той има както вечен план за цялото творение (който е непроменлив), така и индивидуално фокусиран план (допускащ наличието на свободна воля). Не съществува абсолютно нищо отвъд Божието знание и позволение, макар че Той разрешава право на избор както на ангелите, така и на хората. Исус е избраният Човек на Отец и всички хора са потенциално избрани в Него. Предузнанието на Бога за случващите се събития не свежда хората до пионки в предварително написан сценарий. Всеки един от нас носи отговорност за своите мисли и постъпки.

4. Макар сътворено по Божи образ и свободно от греха, човечеството е взело решение да се разбунтува срещу Бога. Изкушени от свръхестествен агент, Адам и Ева все пак носят отговорност за съзнателното си себично решение. Техният бунт оказва влияние върху цялото човечество и цялото творение. Ние всички се нуждаем от Божията милост и благодат – както заради нашето общностно паднало в грях състояние, така и заради личния си съзнателен бунт срещу Бога.

5. Бог е осигурил начин за опрощаване и възстановяване на падналия в грях човек. Единственият Божи Син Исус Христос става човек, води безгрешен живот и чрез заместническата си смърт изплаща наказанието за греха на цялото човечество. Той е единственият път да бъдем възстановени за взаимоотношение с Бога. Не съществува друга форма за спасение освен чрез вяра в Неговото завършено изкупително дело.

6. Всеки един от нас би трябвало лично да приеме Божията покана за прошка и възстановяване в Исус. Това се постига посредством съзнателно доверие, положено в Божиите обещания чрез Исус Христос, и решение да се отвърнем от греха си.

7. Всеки един от нас получава пълна прошка и възстановяване въз основа на доверието си в Христос и покаянието си от греха. В същото време обаче свидетелството за това ново взаимоотношение се вижда в променения и непрестанно променящия се живот. Целта на Бога за хората е не само да отидат на небето един ден, но и да бъдат като Христос сега. Онези, които са истински изкупени, макар и понякога да съгрешават, ще продължават да живеят с вяра и покаяние.

8. Святият Дух е „другият Исус“. Той е даден на света, за да води изгубените към Христос и да развива христоподобност в спасените хора. Дарбите на Духа се придават при спасението. Те са животът и служението на Исус и са разпределени сред Неговото тяло Църквата. Дарбите са най-вече

нови отношения и мотиви за Исус трябва да бъдат мотивирани от плода на Духа. Духът работи в нашето съвремие, също както е работил и в библейски времена.

9. Отец е постановил възкръсналият Исус Христос да бъде Съдия на всичко. Той ще се завърне на земята, за да съди цялото човечество. Всички онези, които са се доверили на Исус и чиито имена са записани в Книгата на живота, ще приемат вечните си осветени тела при Неговото завръщане. Те ще бъдат завинаги с Него. От друга страна, всички онези, които са отказвали да откликнат на Божията истина, ще бъдат завинаги отделени от радостите на общението с триединния Бог. Те ще получат осъждение наред с Дявола и неговите паднали ангели.

Със сигурност горното изложение не е изчерпателно. Но се надявам, че поне ще ви предостави възможност да вкусите богословското състояние на моето сърце.

Следното изречение ми допада много:

В същностното – единство.
В периферното – свобода.
Във всичко – любов.